Оссолінські колекції.

CD – диск виконано в рамах угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Nr Inw. 448

V x No Inw. 448

Puncta na Seymiki Antecomitialne do Woiewodztw WXL^o ad promovendu Ao 1694 d. 1 Xbris przypadaiące podane.

ms

Do tak wielkiego zamieszania w tey Rzpltey per luctam JmXa Biskupa Wilenskiego z Xiążęciem Panem Hetmanem Wielkim WXL. A w osobie Jch z Prawem y wolnością Szlachecką Naszą naywiększe momentum Nuncius Aplicus przydał, ktory iako sam extraneus et ignarus Status Nri miasto ukontentowania tanti animus JmXa Biskupa Wilenskiego per assentationes suas onemu więcey ieszcze dodał impetum. Przeto in tam gravi casu zalecamy Jchm PP Postom Naszym, aby znosząc się cum Statibus Regni et WXL^o zabiegać huic malo raczyli, a to tym sposobem. Posłać Supplicem libellum ad Sedem Aplicam, azeby quantocyus teraznieyszego Nuncium Aplicum de latere relegował, a miłościwie authoritatem Metropolitanam et Praerogativas Legati Nati w osobie Xcia Jmci Kardynała y Arcybiskupa Naszego approbować raczył.

Ktokolwiek zas tempora Nayj. Krola Jmci Kazimierza wziąć zechce w reflexią y co od tamtego czasu do wielkiey zguby Rzpltą Naszą przywiodło, snadnie osądzi, iż naywiększa iest przyczyna Factia Francuska. Bo iak prętko ante fata Principis wprowadziła się ta Machinatio Electionis Xcia Kondeusza, tak zaraz wszytkie nastąpiły adversa. Ztąd Bella Civilia. Ztąd motus interni, ztąd wszytkie impety na wzruszenie się Jurium Cardinalium. Ztąd nakoniec odzyście tak wiela krajow melle et lacte płynących a corpore Reipublicae, y w ostatniey prawie zgubie Rzplta Nasza zostawała. Od Seymu Colligationis na ktorym Sacrum foedus przeciwko Nieprzyiacielowi Krzyża S. generalissimo omnium Ordinum całey Rzpltey consensu stanęło, mieliśmy nieco respirij ale dolendis casibus, iako się znowu ta zaraza Francuska zabierać poczęła, tak po szczęśliwych in hoc Sacro foedere progressach, iako to po Wiedeńskiey Victoriy wszytkie rzeczy sursum atque deorsum przyszły. Fides cum Colligatis in cuius virtute Universale [illegible] Bonum labefactata. Woyna Turecka ex eodem motivo wprowadzona, Kamieniec in predam oddany. Subsidia przeciwko Chrzescianom dane Status in Collisionem per varia Instrumenta, dla dogodzenia interessom swoim puszczony. Studium y usilowanie Sacri foederis rozerwane. Wykupienia z całey Polski y Pogranicza Lttgo y teraz recenter Zboz y Prowiantow y inne do zguby tey Rzpltey przez tę factią Francuską media [illegible]

448

INSTYTUT OSSOLIŃSKICH

Sermone wyrazić Ichmć PP Posłom zalecamy, Oraz upraszać JKMći P.N.M. aby z Oycowskiey Prowidencyi Swoiey teraznieyszego Pana Posła czyli Rezydenta Francuskiego removere raczył od Seymu. JmPana Działyńskiego Krayczego Koron. teraznieyszego Script który podał ad Archivum nocens Nobilitati et Juribus Cardinalibus ażeby był skassowany. O to się maią starać Ichmć PP Posłowie. Legatia JmPana Starosty Chełmskiego do Stanu aby nie była dopuszczona ante praestitum Juramentum in facie Ordinum. Także y ci Ichmć którzy z Elektorową Seymzią poiachali Zapowrotem, ażeby przysięgli iako sub praetextu tey drogi nie tractowali czego z Francuzem. Co Ichmć PP Posłom zalecamy.

Mz

Copia Listu ad Religiosos Patres praecipue ad Priores Conventuum Vilnen. in materia przyięcia Exkommuniki na JmPana Woie. Wilen. z Seymiku Woiewodztwa Wilen. 1694.

Byłoby to nader supervacaneum wywodzić Paternitatibus Vris temerarium JmX Biskupa Wileńskiego ausum kiedy post vibrata e Vesaniey y złośliwey zawziętości niżeli de Jure Canonico fulmina Excommunicationis Sami pro prudentia Sua uznaliście one nullitatis nie dopuszczaiący Kościołów Swoich zamierać, y tym postępkiem chwalebnym pokazaliście ważną Rzpltey obserwancyą kiedy in materia Status decyzyey Stanow Koron. y WXLtto na Seymie zgromadzonych należącą udawać nie ważyli, ale raczey pierwszey w duchowieństwie Polskiey głowy J. O. Xcia Jmći Kardynała rezerwowaliście się. Uważyła albowiem przezorna Wielkiego Primasa mądrość że ta Exkommunika frivole wydana nie do inszego zmierzyła celu tylko skutecznie chcąc Interessom Narodow postronnych, nam et Sacro Foederi niechętnych famulari, zamieszać Woiewodztwa y Powiaty, Seym zatrudnić, Podatki na zapłatę Woysku zrazić, Woysko do desperacyi przywieść y tak Rzpltą zamieszaną destitutam praesidio militari y obnażoną ze wszelkich sposobow do ukontentowania Rycerstwa, dobrze zasłużonego przymusić do zawarcia particularnego z Turkami Pokoiu. Ale Bog miłosierny sprawił to Swoią providentią że Wielkiego Hetmana kosztem y sumptem wyprowadzone Woysko, maledictiones pierzchliwey y niecnotney zawziętości, obrocone in benedictione. Victoria nad Turkami y Ordami Tatarskimi szczęśliwie otrzymana. Teraz gdy iuż wszystkie Wodztwa y Powiaty krzywdy całey Rzpltey dochodzić y actionem pomienionemu JmX Biskupowi przez In-

Structie

Strachie Swie na Seymikach antecomitialnych Schro PP Posłom dane intentowały, kiedy Woyska Koron. y W.X.Lttó zaniosły, to wszytkich Woiewodztwach, deklarowały się y rezolwowały enormem J.O. J.X.Sta Wdy Wileńskiego, Hetmana W.X.Lttó Honoru laesionem vindicare ac satisfactionem omni meliori modo urgere, żebyście Ptes Vri mieli przystępować do zamierania Kosciołow swoich y do Submissyey toti Nobilitati iniuriosae, a Imci Biskupowi nienależytey za listami Gnaliũ Zakonorũ, którą snać importunitas ciekawego Litiganta ad malã informationem otrzymała, ani rozumiemy ani spodziewamy się, byłoby to approbare iniquũ Processũ przerzeczonego Imci Biskupa sprzeciwić woli Oyca S. który tę sprawę całe suspendował contravenire y iakoby damnare Decret Metropolitani, a co większa iawne przeciwko Rzpltey popełnić crimen, kiedy to co Stany Koron. y W.X.Lttó na Seymie decidere powinne. Teraz Ptes Vri decidowali y przez zawarcie Kosciołow swoich Process Imci Biskupa od Oyca S. suspendowany niby approbowali, y Nas niewinną Szlachtę et totum Populũ propter iniquũ pretensum alienũ delictũ, zawarciem Kosciołow y swoią in his circumstantiis nienależytą Submissią immerita et indebita poena aggrawowali. Jeżeli kto wszystko zgrzeszył, my ab omni delicto et suspicione delicti immunes zostaiemy. Zaczym Ptes Vri ostrzegamy, abyście nie chcieli takowym zawarciem Kosciołow postępkiem involare in dira Reipcae, któraby niechybnie przykładem politycznych y Chrześciańskich Narodow uczynić sama sobie sprawiedliwość z Zakonnikowy mogła y musiała. Po zawartych Kosciołach niechybnie manet Ptes Vri exilium y odebranie Dobr przez tych których Przodkowie fundowali. Jeżeli chcecie Rzymu inique informowanego słuchać idźcież do Rzymu, a naszego chleba który nieudzięcznością oddawać chcecie nie żądaycie. Jakoż my Senatorowie Urzędnicy W.X.Lttó, także Dignitarze Urzędnicy Ziemscy Grodzcy, Szlachta, y wszytko Rycerstwo pierwszego Woiewodztwa Wileńskiego iedno rozumieiące y trzymaiące z całym W.X.Lttkim tę resolutią naszę y postanowienie Ptribus Vris declaruiemy y intimuiemy, którym należy providere, żeby zawarcie Kosciołow nie przyniosło strzeż Boże ieszcze nie practikowanego w Polsce Scandalum, aby świątnice Pańskie krwią Swieckich albo Zakonnikow nie były zmazane. iednym słowem ne polluantur altaria et Sanctuaria. Bo pewnie Populus dla priwaty iednego Biskupa Dobru pospolitemu sprzeciwnego zawarcia Kosciołow non feret, abo swoiemu Nabożenstwu cum summo discrimine Religiy S. Katholickiey providebit. Nie będą Zakonni Gnales tak nieuważni żeby à Ptribus Vris caecam et non rationabilem mieli obedientiam exigere.—

gdy onych plenius informowac zechcecie de Statu rerum.

Copia Listu JmćPa Woiewody Wileń do JmćP Podskarbiego WXLtt Brata swego Diebus 9bris pisanego Ao 94.

M

Po rozjechaniu się moim z WMMPanem z Wysokiego non intermisi naymnieyszey okaziy gdziebym nie miał donieść ex opportunitate mieysca czasu et omnium circumstantiarum co się tu dzieie a tym bardziey, stanąwszy tu w Wilnie dispositionem Seymikow zniosszy się z Naszymi Dobrymi Przyiacioły osobliwie z JmćPanem Woiewodą Połockim uczyniłem. Przy ktorey iakie tu zaszły alterationes y godne reflexiey trudności do pomyślnych Skutkow Seymu następuiącego krotko donoszę WMPanu. Miały bydz iako sny WMMPan powiedział wszytkie expeditie od Xcia JmćP Kanclerza WXL na ręce WMPana przysłane, i nawet się stało, bo universały Seymikowe przez JmćP Skarbnego do Woiewodztw y Powiatow in tempore są rozesłane. Dnia zas wczorayszego y dzisieyszego P. Woyt Wileń sam expeditię Seymikową do siebie przysłaną wysyłaiąc Woiewodztwo Wileń y drugie in vicinijs będące tak informował, errorem Cancellariey przyznaie że bez Instructiey Krola Jmći y Listu Generalnego do Woiewodztw ut moris est przysłana iest expeditya. Ktora gdy tu w Grodzie reflicatur, znayduie się miasto informaciy od WMtki do szczęśliwey obrady Seymowey założenia iakaś podnieta y nieugaszony żar in animo Civiū, przez wyniesiony Mandat od Xcia JmćP Kanclerza pro JmćP Starostę Flędamskiego iakoby de Locatione woyska w dobrach Ziemskich. Ten astus iesli u kogo nie doszedł ale tu w Litwie apud bene sentientes barzo zrozumiany Ministerius Urzędu mego exinde petitur, żeby przez JmćP Wołowicza na moiey osobie uskok niedzwiedzia. A coż należy żołnierz mimo Sądy Hetmańskie do Sądow Seymowych. A zaś taką drogą obrady szczęsney do pomyślnego przynieść skutku, kiedy Jmći nie stało, Kłątwy ktora sie ruit mole, to iuż zamach na władzę Hetmańską przez Mandaty po żołnierza, niedostanie Instructiey Krola Jmći na Seymiki, iest to in dare sceleri, y tym większy impet do zrywania onych machinantibus a zatym do niedoyścia Seymu et perconsequens ad mutationem Status wielka iest dispositio. Declarationes WMMPana w Warszawie dane, że nihil adversi meditantur są to captiones na uśpienie benesentiū, ale się tu dobrze na tym znamy y przyznam się WMMPanu że iuż z donośney informaciey wydanych na Seymiki Expeditiey alio Seymiki kierowac, nie tak iako modestus zawsze to mnie requirał Stylus. Iuż ~~mi~~ więcey gorszego uczynić nie mogą nadto co uczyniono. czego też y mnie więcey czekać, chyba żeby

mię usiedliwszy

mię usadliwszy wolnosci Prawa Nasze in praecipitiis utrącili. O mnie Samego mnieysza. Alec ieszcze iest Sensus libertatis u tak wiele zacnych y kochaiących prawdę ludzi, że się nie dadzą na powód. Zaczym iuz Dobrodzieiu racz wiedziec de mea resolutione, że będę musiał uczynic remissionem od wszytkich moich intencyey Samego WMM Pana iudicio lepiey postanowionych et fortius agere. y Samego WMM Pana przestrzegam abyś się nie dał usypiać et blandis uwodzić pollicitationibus.

Copia Listu JmXa Sandomirskiego do JmP. Woiewody Sandomirskiego Anno 1694

Częste ia odbieram dowody łaski WMM Pana, y teraznieyszy do tego przydaię. Dziękuię że nie zapominasz sługi swego. Miałem też y z Warszawy od dobrych Przyiaciół, ale miscebantur tristia laetis, kiedy między applauzami pociech Naias. Domu Krolewskiego wmieszała się tristis et atrox declaratia Litewska, ale niewiem iako się temu dziwować, według stary przypowiastki że wolno y Babie dzwonić kiedy Burmistrza biią. Corby to było, że kiedy się X. Zołnietek inconsultis caeteris Pontificibus porwał na tak wielkiego człowieka Horror, aby nie miało Woysko opponować się przy Wodzu swoim niech się kazdy na to reflectuie y uważy consequentias malorum, na co tota potestas et Status Cleri zamierza. Łacno się przeyrzec in Annalibus anglici że takowe piorony odstrzeliły Krolestwo od wiary Katholickiey y Millionami będzą do Piekła dusz, co nie day Boże, żeby się z tych mieszania mogli zrodzić Gigantowie co się na samo niebo porwali. Qui potest capere capiat. A ia zostaię &

Copia Listu JmP. Woiewody Wilen. do Swych Przyiaciół pisanego na Seymiki przedseymowe Ao 1694.

Dotąd poki non exuberavit zawziętość JmXa Brzostowskiego Biskupa Wilen. super me innocuo patiens haerebam spodziewaiąc się meliora że się reflectować będzie nad tak ciężkimi puncturis ktore honori meo per dicta et facta inflixerat. Ale kiedy tam crudelis activitas suas żadenną nie przestaie exercere artes odzywać się WMMP. cum solenni manifestatione cogor y dać per praesentes krotką o wszytkim informacyą. po rozerwanym Seymie Grodzińskim ex levi barzo occasione, przez iedną Chorągiew pultense inmisit w dobrach Mensae Episcopalis, y to cum summo executionis rigore w Ządach moich Hetmańskich. bo durum towarzystwa szyie pocinano. y za szkody pięc Tysięcy exolutum. Zarazem JmX. Biskup Wilen. excitatus zelo iakoby z runowania Dobr kościelnych, palliat ie pismami alias pasquinatis, prze ię wziął wyprocesować. Mandat na Stawienie sine Solemnitatibus ktore Prawa omnino requirantur, a niemal famosis libellis uformował. ymiki antecomitialne przed przeszło następuiącym Seymem per seditiosa disturbavit instrumenta, że gdyby do Seymowania przyiśc miało przez to samo musiałyby Consilia Reipublicae confundi. Na ostatek non auditâ od całey Rzpltey cuius condere et interpretari leges suas de locatione woyska, Sententiâ, rzucił się ad fulmen anathematizationis na mnie, non victum iure, non cognitâ według Prawa causâ, sam na się przyiąwszy osobę Delatoris, Actoris et Iudicis, et ipso facto to wykonał, co mu praeceps, czyli też subministratus dictabat impetus. To insuper wielkiego podziwienia dignum, iż contra remedia Iuris pro me iako filio et cliente S. Ecclesiae praeparata, mimo sublewacyą apud Metropolitanum cum Citatione ad Iudicium eius, mimo wszystkie Zakonow zdanie, de invaliditate eiusmodi excommunicationis per suos Theologos onemu podane, y mimo sancita de excommunicatis et excommunicandis in fundamento Iuris Canonici postanowione, a ieszcze interposita duplici Appellatione ad S. Sedem Aplicam et breviori via ad Metropolitanum. Continuat JmX Biskup Wileński swoię malevolentiam, kiedy mnie singulis diebus Dominicis et Festis niezwyczaynym terminem ex Pontificali który tylko ad latrones et publicanos extenditur wyklinać każe. Że tedy w osobie moiey laeduntur Iura Maiestatis et Reipublicae, rożne sekty et haereses in sua zmacniaią się per hoc scandalum obstinatia. Mnie zaś y Rycerstwu gdyby to unicum wrespekcie niebyło że sanguine Reiptae Ecclesia crevit, o słuszny resentiment contra ferocem ultra fines spiritualis modestiae vehementiam przychodziłoby musiało, przy należytey iednak zatrzymam się modestyey, wielce upraszaiąc WMMPana abyś powagą swoią tym inconventiom zabieżeć raczył. co się będzie zgadzało cum humana Iustitia et conservatione Reipublicae Status, ile w tym razie kiedy agitur de sano bello. a ia zostaię

Respons JmP Referendarza Koron. na list JmPana Woiewody Podlaskie Marszałka Tribunału Kor. 1694.

Będzie mi zawsze ex conscientia solatium, iakom się nie omieszkał nigdy starać o dobry affekt y łaskę WMMPana. y gdyś mi nullo demerito meo razem na worek y honor nastąpił, laesus potrzebowałem iednym listem od WMMPana sprawiedliwości abyś od Lubelskich Proventow Arędarza swego Gotelskiego oddalił. Drugim żaliłem się samemu tylko Sowieski Prezydentowi WMMP. żeś WMMP elevatis suis mentis przed moim Administratorem mnie depressistis, iż nulliter zabieram Vacanse Władzi Pańskiey ad utrumque, żeś mi WMMP odpisał exuta nie tylko omni amicitia, ale też dignitate characteris sui, która in primo Capite przeszłego Tribunału eminentissima bydź miała, nie wątpię żeś tym samym y mnie zapomniawszy tego obydwa, stanąć przy honorze nigdy niezmazanym, y pokazać iako wymiata pisma WMMPana bystrość, żadnym kłoskiem prawdy nie correspondiuie

ondnie magice merli iego. a naprzod pompa meritorū WMMP ktorą
ście swoim diffuse elevas, podobno niewłasney kochaiącey się w sobie
wracyey. ale z ludzkiey słymy rodzi się ma na ktorą ieszcze non evi:
Securitas, żeby do owey pięknie malowaney niedostała iey Księgi. Nie
mi tedy ani był umysł rownać się z zasługami WMMP dopiero
nich gradgerum invidere; bo malim de me alij loquantur. Na wspomnia:
Tribunał Radomski, gloria wszytkich desperacyey Woyskowych i:
stum mihi nomen est. bo do nich nigdy podrzeczonym JKMci
nowaniem nieprzychodziło. a ile kiedy nietrudne więcie z gotowych
uchwał Seymowych, chyba ta chwalebność na zerwanych Rycerskich
pisana zasługach. Usurpata z nich portione y potym in Senatusconsilio
cta. O coś mię WMMP prosił non defui. lubo ci inni przed WMM.
nem Directores nie pretendowali rowno charactere et meritis. O dziesią:
Tysiącach Beczek wina w Lublinie anim pisał anim mowił, ani
iest podobna do moich prawdziwych relacyi, ale raczey do owey co
mirabilia o Tatarach y Krysztalach de Montignio, o farsach w gorę
wybiiących, dum recens exit narrare consverit. Niektore bowiem mi:
więcey w Lublinie nad Tysiąc beczek. od każdey zas gdy także wyru
aią Grodzką, Ziemską y Mieyską pretendi solet garniec na Jurisdi:
ctią Marszałkowską. z osobna na Instigatorską et similiter od inszych
wanow. do tego sub persona WMMPana enutrita iakoz pisarz in Regio
netralibus żeby nieprzychodziło Mieszczanie supplikowali JKMci, alem
do tego nigdy nie był powodem. bom się wprzod śmierci spodziewał
zeli żeby to miało bydz za WMMPana, bo ieszcze tego za moiey li:
chey dzierżawy niebyło. Ani też miasto Lublin będąc prima Classis
potrzebuie przewodnika do JKMci bo samo zawsze trafi do niego. uti
Dominium suū et absolutum Juris suoris Patronis. ktorych zato
WMMP fulmine Termini facti furis tak iako y ludzi moich Zamko
wych nieznaiących przed tym tylko Protectionem od inszych PP Marszał:
w. Ja na to nic nieumiem tylko że dinumerati sunt Dies Potestatis
il. Wiem też że cały przeświętny Tribunał a nie sam ~~WMMPan~~
kresu należysz. ktorego koniec Justitiam, in Justitia veritatem in Ve:
tate Deum ipsum colere. Atpełe exactiy Foraliorū ze WMMP Żydowi
emu Golembskiemu po wzięciey Osobie osmnaście złotych ze dwuch Nie:
ciel iako pisarz, zrzucać kazał. toć agnoscis proprio ore factū. a za:
n bezecne Terminy, imposturęy fałszywych obiectiy Palinodiey, przy kim
stać się maią. Judicium sine passione racz WMMP exercere. Śmierci
drkie wżętrzie y Kadukiem adesse, więcey WMMPanu, Czterech kro:
w, iako w Lisaię iactare raczysz. Sugestius obrzemic mogło. niżeli mnie
ory tylko iednemu służę, y to temu co się tym brzydzi, y żadnych
ierozdaie kadukow. Jeżeli to invida meditatio Dworek Kotowskiego
ngit, mylisz się WMMP barzo, bo go nabył a Successoribus cum Si:
Pana. A że krom tylko niesłusznych y wyniosłych Stylow WMMP

zapamiętałości, iescze in vitam meam temere scrutandam descendere
usurpasti, zawiedziesz się żebyś w mey zastał cokolwiek excusandis. Bo
żebym tam miał gdzie mię WMMP iniquissima obiectione detrudis dla
pomnożenia fortuny, y substantiey ani przez lata moie tego wyrachuie
bo ieśliż favorit Pański co przyznaię toć mię musiał widzieć od lat-
dziewiętnastu służącego temu Panu continuo, Pan nechć quadragin
ta Annos habeo a kiedyżem tam miał robić na fortunę. ani per necessi
tatem Oyczyzny fortunki moiey in extraq gente, tak w Koronie iako y
w WXL zostaiącey dowiedziesz, bo nunquam mihi defuit victus et
amictus z teyże substantiey ubogi, etiam ad honestissimus usługi Pań
skiey usus. To prawda nec me penitet leges Patrias przez siedmna
ście miesięcy didicisse, ale to tylko temu sit probrosum kto przyimuie na
się turpe est Patritio leges patrias ignorasse. Że mi WMMP iescze n
strach pokazuiesz adstantes Aemilianos Curribus, ia ich mienidzę y dosc
by na to responsu z teyże satyri poczęłem. Pontic quid prodest? quid sangui
ne longo censeri? Ale przeciwko tym stoiącym in Curribus mam ow
Nos autem in nomine Dni. Gotowem przy niewinnym zacnym y po
ciwym życiu moim stando umierać. Tego zas cale nie przyimuię iako
się WMMP toties ad Judicium referuiesz, ad favores ad gratias Jaśnie
kiedy mnie tego Pana sługę ktory aestimationem iego mam y mieć
będę zawsze za naydoskonalszy Panegirik consulatu iuz damnare
poczętes. lubo przy łasce Bożey virtus premi non opprimi potest. referes
życia eum tenorem quo itur ad astra. W ktorym WMMP per Tubus obli
cum nie upatrzysz nevos. Na koniec że się WMMP niepodoba wziąć
się o krzywdę moię per medium libertatis na Seymie, więc każde upodo-
banie zostawuię arbitrio WMMP. uważ wiem, że iako kochaiący Honor
swoy znasz, w czym się wzaiemnie cudzy explikować nadgradzać y bro-
nić może. Teraz o tę iedyną łaskę supplikuię abyś chciał reminiscentias
induere aequalitatis. przynaymniey post Fasces. Ktorym ia, iako y całego
przeswietnego Trybunału Sacro et venerando Nomini, ktorego prosze nie-
chciey WMMP in afflictionem meam pociągać, genuflectens zostawa

Copia Listu Imx Biskupa Płockiego d
JKMci z Wesela nad Rhenem 3 Januarij 1695 pisanego

NB Dałbym był coby chciał był Postmaystrowi żeby był przetrzymał go
nę y drugą Pocztę ktora w ten czas wychodziła kiedym do Rhenu ie
chał przeciwko Electorowey Jeymci, bobym był rad doniosł WKMci Dobro
ieni wszytkie przywitania et subsequentes circumstantie, ale że to n
mogło być żadnym sposobem, zdało mi się nie żałuiąc kosztu sztafe
ty umyślną wyprawić, ponieważ mię upewniaią że ledwo nie w ten cza
będzie zalecnoey P Postmaystrowi w Berlinie. ut eam promoveat ulte

Prima

Prima Januarij o godzinie circiter trzeciey ex curiositate widzenia Rhenu poiechaliśmy z Electorową JMć nad Brzeg gdzie też prawie eodem instanti gras-signa dał Elector JMć ex alia parte Rangl obaczywszy Karetę lubo incognito w JeyMci X. Wileńskiey iachała Electora JMć zaraz wyprawił Barona Simeoni y Lcia de Stenheris że a quelque prix qui puisse etre przeprawy się odłożyłszy do godziny przeiazd ex hac ratione że prawie całego Miasta spectator ex curiositate nad brzegi wyszedł był Populus. Fonte tedy uczynił że powrócił zaraz. My też odiechali. Ludzie widząc że nie Elector odeszli, nec amplius z Bramy nazad ktora iest blisko dimissi. Około czwartey poiechałem z Baronem Simeoni Karetą JMć Damey Wileńskiey nad Brzeg y Ranglem właśnie na czas kiedy się exbarqował Szczęśliwie Srodkiem między Nami. Jakoby umyślnie umykaiący się przebywszy wsiadł do Karety z Mainerem Bednar y Comitem Brona y ia czwarty. Inni Kawalerowie do naszey Karety wsiedli. Poiechał prosto do Gospody bliskiey Electorowey JMć czekaiąc naznaczonego do powitania czasu. po determinaciy ktorego iam poszedł y zaraz się wrócił. Zostawiwszy tedy wszystkich z samym Mainerem Bednar poszedł y przez pokoie JeyMci Damiy Wileńskiey tyłem bo w Antikamerze Electorowey JMć wielki był confluxus, ktorym niepodobno bronić ingressu. Tam wprzod wszedł Bednar Electorowę JMć zastał przy Stoliku. y Complement uczynił od siebie. a potym Kawalera ktory był u Sciany przy drzwiach stoiąc prezentował. Było troche commotiy utriusq ale prętko przyszli do siebie y krotko complement uczynił. Damy Nasze civilissime przyiął. zaraz mię obłapił mowiąc

Satisfactia ab utrinq była wielka bo y Electorowa JMć seposita modestia cicho mi dziękowała, przydawszy, że gdybym rękami swymi do upodobania miała sobie robić sponsum. inakszą nie byłby formą. Weszli potym w pułgodziny Kawalerowie. Tych co z nami przyiechali Elector JMć sam prezentował Electorowey JMć. że zaś ludzi wiele było zdało się do Appartamentu JMć Damiy Wileńskiey declinare pod pretextem gorąca, gdzie dał się czas mutuae conversationi et particulari koleyno. Jednak w tymże Pokoiu siedziały z Kaletka Damy. Około dziewiątey odszedł prosząc aby po Collaciy godziło się znowu przyiść. quod libenter permissum. Nie chciał ieść Collaciy chcąc absolute incognito bydz. Nie długośmy iedli przyszedł sam ieden, y ze dwie godzinie cum omnimoda partium satisfactione gadali. Tandem conclusu między nami żeby nie wchodząc w dalsze Complementa przy zwyczayney modestyey. wprzod, iakosz udało się, bo z wielkim respektem iako nayuniżenszy Kawaler postępuiąc sobie dextre rzetelnie demonstrował affekt. Z pułgodziny byłem po Odeyściu u Electorowey JMć ktora bardzo kontenta była. Nazaiutrz to iest 3° Januarij Nabożeństwo odprawił u siebie Elector JMć Spowiedź Generalną y Communią cum magna edificatione. Tandem gdy Ceremonialia circa benedictionem uważaliśmy, prosił aby nie Francuskim ale Łacińskim Rytułem odprawiła się. ponieważ y w tym Hiszpani Stro pukirowali. ktorzi go prosili aby Psalm Beati omnes qui timent Dominum mowiony był głosno post benedictionem. quod est factum. przydawszy modlitwę ze mszała Deus Abraham. Prosili ibidem lubo tego iuż nie trzeba było żeby ręce trzymali y stołą przyłożyte były co się y stało. Miałem licentią od trzech Biskupow Colmskie° y Malinskie°. bo locus incertus był do ziechania. pro omni securitate nihil intermittendo vocavi Przeora Dominikanskiego ktory tu Parochialia w tym mieście exercet. Benedictio Thori praecessit przez spowiednika iego Theatina Staruszka Pokoy a parte obity był Adamaszkiem obiciem, y łozko wielkie y cokolwiek ad decorem należy. ktory się barzo kawalerom podobał, ani rozumieniem Principałowi displicuit. Circa horam sextam nie znacznie tąż co y wczora drogą przyszedł ze mną, y pułgodziny pogadawszy prosił o benedictią. Visum est tedy evitando wielkiego ludzi concursu w tymże Pokoiu parare Altare. gdy wszystko gotowo było, y Electora Imść Panna Krolewna wyszła wbieli ubrana będąc tak iako w Warszawie w dzien wesela. Cum hac sola differentia że mniey klejnotow miała. Uklękli tedy na poduszkach gotowych interim otworzono drzwi. Kawalerowie wprzod, a potym przednieysi e Civitate weszli; post benedictionē rękę pocałował, nullo alio in antecessum concesso sibi Privilegio. z wielkim respectem zbliżaiąc się zawsze ut tanto magis affekt sobie devinceret. Poszedł potym do siebie na wieczerzą przysyłaiąc często do Imść Paniey Wilenskiey, aby się prętko z iedzeniem y my pospieszali. ktore nad zwyczay Electorowa Imść differebat, wynayduiąc sposoby odwłoczenia. y własnie znac było nie tylko renitentią ale boiazn. bo często na kształt Febry napadało, y pod nogami ut asserebat Damy drżało się. Mysmy się reiterowali dawszy ex toto corde krzyżyk życzliwy. a Imść X. Wilenska do Krolowey Imść reliqua napisze. Prosił Elector wczora żeby się na drugą stronę przeprawić Renu. bo mu Hiszpani głowę suszą że in aliena Provincia iuż dwie nocy bawi. obiecemy ieżeli zdrowie pozwoli Electorowey Imść et commoditas przebycia Renu. Interim iuż na drugą stronę zbieżył cały Dwor y karet niemało dla nas, bo nasze tu zostać muszą czekaiąc albo zmarzłego albo zupełnie rozpuszczonego Renu. Po tey Ceremoniy iak prętko stanę w Brusellach, accingam me commissae Negotiationi circa securitatem posagu. y upewniam że życzliwie y ostrożnie agam agenda, ne me pudeat Actoris, WKM poeniteat commissoris. Niemogę zas utrzymać życzliwego Pióra żebym ex profundo cordis, tey doskonałey niemiał powinszować pociechy, bo mam nadzieię w Bogu, że iako sam ad eluctandas difficultates pomogł y wolą swoię wykonał. tak Benedictione caelesti nieomylnie impleavit. O co gorąco Boga

mego

mego niegodny prosze y daley prosic bede. Upadam do nog

Interrogationes ad Matrimonium Elector.

Serenissime Princeps approbatne Serenitas Vrā Matrimoniū in Nomen Suum contractū per Sermū Principem Regiū Poloniae cum Serma Principe Theresia quam praesentem videt et placetne illam in uxorem habere.

Serma approbatne Serenitas Vrā quidquid Sermus Principi Maximiliano Emanueli promisit in Persona Sermi Principis Regij fratris Sui et placetne Sermū Principem quem hic praesentem videt prosponso habere.

Ergo Matrimoniū per Principem Regiū Iacobum uti Procuratorē contractū et nunc personaliter ore et libero consensu utriusq contrahentis confirmatū Ego authoritate S.R.E. approbo ratifico et benedico, idq in Nomine Patris et Filij et Spiritus Sancti Amen.

Copia Lrārū Nuncij Apostolici ad Illmū Ducem Supremum MDL de Data 9a Martij 1694.

Cum quanta sollicitudine et attentione controversias inter E.V. et Illmū D. Episcopū Vilneū vertentes componere contenderim tum ab earū initio tum postquam a Stē Sua mandatū accepi ad hunc finem laborandi pluribus ex argumentis perspicue noverit E.V. nec dubito ipsam eodem tempore animadvertisse, sollicitudines meas pariter dirigi a zelo quo Apostolicus Minister pro Ecclesiasticae immunitatis conservatione moveri debet. et a vehementi desiderio E.V. quietem captandi, illisq eventibus obviandi qui aliquo modo magnum eius nomen laedere possint. Hinc mihi ipsi persvaseram fore, ut in E.V. illas ad Iustitiam dispositiones invenirem, quae benignae applicationi debebantur, qua Sanctitas Sua tale negotium respicere voluit. et quas mihi pietas et E.V. aequanimitas appromiserant. Sed ob quale infortuniū ignoro perditam hucusq operam videre debui, minimo non solum ex mea mediatione non habito fructu, licet Illmū D. Epū Vilnū ad quamlibet facilitatem induxerim ac pro parte E.V. iterato promissum mihi fuerit. quod etiam pro iusta existimationis Sanctitis Suae debita significatione Ecclesiastica Bona militariū pondere exonerata fuissent, honestisq eiusdem D. Epi satisfactionibus praestita manus. Sed et ulterius videre coactus, res in dies in deterius labentes, et in factis respectu praedictorū Bonorū gravaminis. et in verbis, dum proiecta in Scriptis data exaggerationes potius contra Episcopū quam satisfactionū oblationes semper praeferebant. Unde cum res iam tanti ponderis ad extrema deducta videatur. nec ego ulterius Illmi D. Episcopi instantijs resistere valeam, qui medijs sibi adeo et propriae Causae Iustitia praestitis indemnitatem Suam procurare et Ecclesiae Suae, consulere intendit ob amorem ingentem, paremq aestimationē qua Exc. V. eiusq Domū prosequor, ultimum experimentū apud eandē tentare non omittā. Agam quantū scio valeoq enixe rogando, quatenus serio super negotij qualitate animadvertat. in qua assistentibus D. Episcopo tam Sanctis Divinisque, tum et ipsis Patrijs et in faciem ipsarum illata sibi violentia nemo erit in mundo qui in favorem ipsius non iudicet praesertim postquam ab illo facultas omnis cuius ego depositarius sum exhibita fuit, ex quo evidenter totius eorum omnium, quae accidere poterunt defectus in E. V. redundabit. Quanti momenti sit hoc punctum exquisitae E. V. prudentiae facile patebit, Egoque quem pro singulari interesse quod in ipsius gloria reposui, illud prae omnibus premit, cum damnari et argui nolim ex eo quod aliquid ipsi occultaverim. illud E. V. efficacissime exhibere non omitto, unaque protestari, quod impletis partibus mediatoris et amici E. V. redargutiones eorum qui pro causa Dei zelant diutius sustinere non possum, ob nimium seram eidem praestitam assistentiam, sed libertatem Illmo Dno Episcopo relinquere compellar, remedijs utendi quae opportuniora crediderit et quae gravissimos et potentissimos effectus tam in temporali quam spirituali parere poterunt. Quatenus tamen adhuc E. V. placeat ad ea, quae decent inclinare ex parte Illmi Dni Episcopi quamlibet honestam facilitatem mihi spondeo. Ad cuius normam negotium tanti momenti cum debita quiete poterit terminari, perniciosissimique eventus evitari, qui alias sunt inevitabiles. Et in hoc &c.

Responsoriarum literarum Copia ab Illmo D. Supremo Exercitus Duce M. D. L. ad eundem de 17 Martij 1694.

Inter Initia mei Negotij cum Illmo Episcopo Vilnensi, iam nunc praesentem Conniventiam Illmae Excell. Vrae pro parte Illmi Epi Vilnen. cum totius Gentis nomine conquerens Senatorius et Equestris Ordo, eiusmodi accepi responsum ab Illma Ex. Vra, quod ex mandato Smi omnes modos mediationis adhibere esset paratus, nihilominus cum sit Ecclesiastica, Ecclesiae et eius Personarum Causam tueri obligetur. Hoc tamen Responso minus contenti gentis Ordines, postulaverunt non mediationem sed Administrationem Iustitiae ex praedicto Illmo Episcopo tanquam legum violatore, Convulsore Status, Concitatore Seditionum. Denique Egomet ipse toties quoties per literas et declarationes Illmo D. Thesaurario M. D. L. Supremo datas requisivi non in Causa locationis (Nam haec spectat ad determinationem Reipublicae non meam, multo vero magis non ad externi Principis Ministrum) Sed in Causa multis nominibus laesi honoris mei a Dno Episcopo. Idem petij a Sede Aplica ex cuius mandato Illmae E. V. iniuncta Honoris restitutio, mihique per Brevia Aplica honorifica hac in re data declaratio. Contra haec omnia ex novissimis literis apertissime constitit Partialitas Illmae E. V. Cum, nulla praevia Reipcae decisione iam mihi imperiose denunciat. Nisi Ego ex meo Iure dato a Repca decedam, nisi miles ex nunc Bonis Episcopalibus decedat omnem culpam et vituperationem in me casuram, et D. Episcopo Fulmen Ecclesiasticum contra me quamvis nullo Decreto praevio vibrandum. Imprimis ipsa per se impertinens Declaratio ista, multo magis quod tam importuno tempore

moveri

Moveri miles ex Stativis nequeat, nisi cum Summa ruina Populorũ et exercitus incommodo. Cuius Conservationi pro Bono Sani fœderis incumbere et in ea egestate Reipublæ. Jam vero quod Juris Illmo C.V. externi Principis Ministro in res Status Nri.? Quid contra Ordinationẽ Reipblæ.? quid contra Offm meũ? et Personam? Qui a maioribus meis acceptã Reipblæ defensam et Ecclesiæ gloriam pretio Sanguinis et impensarũ mearũ in Lare Orientli et occidentalis tot Exercitus omni conatu promovi, eoq nomine Brevia Aplica et Regum literas accepi plenas gratitudinis. Et tamen Illa Ex.a Vra Scribit in suis literis Orbis Judicio innocuũ esse Episcopũ. Se ipsum Judicem Testem et Depositariũ contra me pronunciat. Hæc omnia quam manifeste arguant Illa C.V. Partialitã et S. Sedis Aplicæ refragariũ viderit S. Sedes Aplica. Cum vero Illi et Excelmi Generales Exercitus Regni Poloniæ Duces, quietam habeant locationem Exercitus Militũ in Bonis Episcopalibus. Unde Illmo C.V. hæc fulmina contra meũ officiũ et Personam in remediũ tanti sui fervoris optarem, ut Illmo C.V. Secretariũ alat quarũ, Officiorũ Nrorũ, Honoris, quem per tot Sæculorũ gradus ingenti sudore conquisivimus, nec vituperatione Actionũ Nrarũ, nec tam gravi iactationũ fulminũ in Nos feriat, quamvis innocua in tam evidenti causa. Sed est prolatis fulminibus Nrarũ insit, ferenda esset Ecclesiæ Potestas abusus vero spernendus. Cum Nos in rebus Status Nostri Exterorum Mandatis parere non obligemur. Exemplo Serenissimorũ Augustissimorũ Imperatorũ, Regũ Hispaniæ, Galliæ, Angliæ, Principumq Belgij Etc qui contra indiscretum Dominiũ Cleri suo Jure usi sunt, et etiam nunc utuntur. Hæc contra gravaminosas Illmæ C.V. literas intimanda duxi. Interea maneo

Epitaphium Mariæ

Jacobi Regis Magnæ Brytanniæ.
Wilhelmi Principis Orangÿ Consortis
Paterni Regni quondam usurpatricis

Perge Viator iter nec conspice fletibus ora
haud digna hæc lachrymis sunt monumenta tuis.
Sit licet in saxo patiente insculpta Corona
Non regina iacet perfida nata iacet.
Sit licet inscriptũ: clauduntur busta Mariæ.
Conditur hoc tumulo Tullia sæva: lege.
Tullia Tarquinij Regni flagravit amore.
Et sceptri impatiens Tullia Nassavij.
Illa viri manibus Genitorem e sede Quiritum.
Expulit hæc similem perfida nata virum.
Sacrilego illa Patris contundens axe cadaver.
Ad Solium trepidos proh scelus egit equos
Hæc viventis adhuc conculcans membra Parentis

ad Sceptrũ

ad Sceptrum infando tramite vecta fuit
Illa sui penas Sceleris tulit exul ab vrbe.
Criminis haec penas exul ab orbe luit.
Alterius periit nudata fronte maritus
Coniugis alterius Purpura rapta cadet.
Angla Quirinalem Superavit Tullia natam.
Illa Patris corpus presserat haec animum.
Illa vie fecit proprio de crimine nomen
Haec meruit nomen criminis ipsa sibi.

Dum caput ornabat praegesta Corona duorum.
Tunc cinxit frontem tota Corona meam.
Ast ubi Consortis mediam tegit urna coronam.
Vix Capiti viduo dimidiata manet.

Piękna nader nowina y speciał nowy
Miałem całą Koronę, gdy żyły dwie głowy
Skoro iedna upadła iakom przybył żony
Miasto spadku zaledwie dźierżę pułkorony.

N3

Copia Mandatu na Seym JmŚ Panu Woiewodzie Wilenskiemu ad instantiam JmX Biskupa Wilenskiego A 694 wydanego.

Jan Trzeci z Bożey łaski Krol Polski wielki Xiążę Litewski Ruski Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Inflantski, Podolski, Podlaski Wołynski, Smolenski, Kiiowski, Siewierski y Czerniechowski.

Jasnie Wielmożnemu Kazimierzowi Sapieżie Woiewodzie Wilenskiemu, Hetmanowi Wielkiemu WXLtto. Przykazuiemy uprzeymości waszey ze wszytkich Dobr, Osob, y uczynku niżey wyrażonego, abyś przed nami y PP. Radami Naszymi, na Seymie walnym Warszawskim w Roku da Bog przyszłym, Tysiąc, Szescset, Dziewięcdziesiątym Piątym. w Warszawie przypadaiącym od zaczęcia Seymu Dnia Dwunastego Stycznia. albo gdy sprawa z Regestru Sądowego przywołana będzie, Sam Oczywisto Rokiem zawitym, Na instantią Urodzonego Instigatora WXL. y Delatiy Wielebnego w Bogu X^a Konstantyna Brzostowskiego Biskupa Wilenskiego, Wielebney Kapituły y całego Duchowienstwa Diecezyi Wilenskiey, ktorzi pozywaią V.W. oto: iż Vrz. W. przepomniawszy Boiazni Bożey y Srogości Praw tak Duchownych iako y Cywilnych, ktore z sobą zgodnie gwałcących Immunitatem Kosciołow Bożych, wzruszaiących Pokoy pospolity, licentiose aggrawuiących Dobra Ciężarom żołnierskim niepodległe, pro excommunicatis, infamibus, et Hostibus Patriae deklarowały, y

onych

onych iako samym uczynkiem osądzonych y Delatowanych publikowały in Summo Stanu Duchownego praeiudicium, usurpuiąc sobie iakowąś niesłuszną Prawem zakazaną nad Dobrami Biskupstwa Wilenskiego vigore Przywileiow, Statutow, y Constitucyi Seymowych od wszelkich Cięzarow żołnierskich wolnymi y z Iurisdictiy Swieckiey wyiętymi, władzą violando Immunitatem Ecclesiasticam privato et temerario motu, abutendo Officio Suo po wybraniu Hybernowego chleba dobrowolnie titulo charitativi Subsidij annuatim gotową Summą wypłacać pozwolonego, przeciwko wyraźnym Constitutiom mianowicie Roku 1601 y 1678. assignacie powtorne Woysku W.X.L. naleść, Stacye y Consistencye z ustawą osobliwą na kon rozmie pro libitu et arbitrio Suo gotowymi pieniędzmi y zbożem naznaczaiąc wydawać stante ministerio V. W. Lat, Miesięcy y Dni w Manifestacyach eo nomine wyrażonych śmiałeś y ważyłeś się. Ktorym to żołnierskim ciężarem, to iest Hybernami y Consistentiami indebite oraz aggrawuiąc hostiliter et guerrino modo naieżdżaiąc Przechodami, Diskretiami, Ugodami, Noclegami, odpoczynkami, Trzydniowkami, wyprawami do obozu y niezliczonymi Exactionum titulis ruinuiąc Dobra Duchowienstwa Wilenskiego, nulla inevitabili Reipublicae necessitate impellente y owszem ex mero favore Dzierżawy niektore uwalniaiąc a od drugich okupy biorąc funditus spustoszyłeś. Fundacye starodawne Antecessorow Naszych y Stanu Szlacheckiego zruinowałeś, iawną y prawdziwą do zguby tak wielu Dusz chrześcianskich przez rozeyście poddanych do Moskwy, Szwecyey, Kurlandiey, Prus, y Kozakow przyczyną byłeś, w Kościele Kathedralnym y wielu innych Kościołach, po całey Diecezyi osobliwie w Kaplicy S. Kazimierza Patrona Krolestwa Naszego, ktore dla zgubionych intrat y dochodow swoich pustkami stać muszą, chwałę Boską zniosłeś z Skarbow złota, srebra, Kielichow Monstrancyi, Intrat obicia, Szpalerow y wszelkich splendorow kościelnych, Kathedrę Wilenską wypłacaiącą corocznie punctualiter z Aucią przez V. W. niesłusznie włożoną Hybernę obnarzyłeś do ustąpienia sobie Iurisdictiey Monwidowskiey w Wilnie na Antokolu leżącey Kapitułę Wilenską przymusiłeś, y przeszłe wszystkie gravamina et oppressiones lekko rachuiąc na kilka Millionow szkod Duchowienstwu Wilenskiemu uczyniłeś. Co większa o te bezprawia y krzywdy skarżącym się czynienia sprawiedliwości ublizyłeś. Sądow iako stringit lex nieodprawowałeś. A lubo in elusionem ukrzywdzonych iakowe ferował Decreta, do Executiy nieprzywodziłeś. Wydane na zasługi Areszta cassowałeś. Odzywaiącym się do Trybunału przeciwko wyraźnym Constitutiom Appellaty niedopuściłeś. Nad to postponuiąc zwierzchność Maiestatu Naszego mimo wydany de Iure od Nas List zaręczny Wielebnemu Delatorowi y Duchowienstwu onego y do wiadomości Uprz. W. w Grodzie przywiedziony violando securitatem publicam pendente lite w Iurydyce Biskupstwa Wilenskiego intra moenia Civitatis będącey, ktora według Praw y Przywileiow swoich ab immemorabili aevo, ab omni onere militari była wolną w Roku Tysiąc Szesćset Dziewięćdziesiątym trzecim Mca 8bra Dnia 26 gwałtownie chorągiew kaytawiey Swoiey, także po innych Dobrach inne chorągwie locowałeś zażywaiąc

Częstokroć tych y innych ludzi Rzpltey contra expressam legem na oppressią Stanu Szlacheckiego. Na ostatek dalszą oppressią y ruinę super residuitate Dobr Duchowieństwa Wileńskiego wykonywaiąc per vim et potentiam Hyberną według upodobania swego z Dobr nieodległych wybierałeś a zatym tak szkodliwymi oppressiami excessami y krzywdami aequalitatem Juris sub palliato Potrzeb publicznych praetextu, kogo chcąc uciskaiąc, ruinuiąc exuisti Prawa wolności WXL. ktorymi nietylko ex vinculo iuramenti ale też z miłości ku Oyczyźnie y obserwancyi Antecessorow Naszych ad vitam Nrã conservamus et manutenemus enormiter convulsisti. Authoritatem Nrã Regiam contempsisti. Stany wszytkie ingentibus ac inaestimabilibus Damnis affecisti, Tranquillitatem publicam et universa Reipublicae Cardinalia Libertatum et immunitatũ Jura nocivo Officij tui abusu et ambitu turbasti et evertisti. Totumq fere Mni Dcs Lae obnoxiũ unius tui arbitrio reddidisti. Prout in Termino advenienti dostatecznie ex notorietate facti, famâ publicâ authenticis Documentis et legitimis Probationibus przed Nami y Radami Naszymi dowiedziono będzie. Zaczym ad irrogandas legum poenas chcąc Wã Stawaj natym Terminie y skutecznie na załobę wielebnego Delatora usprawiedliwiay się. Dan w Cancellaryey Naszey WXL. Dnia 15 Novemb. Anno 1694.

Proiekt na te słowa ex Parte JmPana Wdy Wileńskie pod czas Seymu niedoszłego wydany

Quod latet in tenebris revelabitur super tecta.

NB Ledwo nierowna Inquisitią Hyszpańskiey disquisitio voli Senatorij iuż nie in tenebris lecz in aperto znosi iedyny wolnego głosu zaszczyt. Sentiendi quae velimus et quae sentimus dicendi. Cięszkli to zamach nadziewa y wolność nasza, y iako wszytkie z twierdze swoiey wzruszone są Jura Cardinalia. Tak niedawno że y to zatrząśnione fundamentum libertatis. Strzegtwiec raczey trzeba ex conniventia Maiestatis ad inconvenientia. Zadumieć się należy ad inconsideratam obedientiã Jelmo P. Pieczętarzow kiedy na instantią venalis animi Pana Wileńskiego scelerumq expostulatią examinować śmieli od JKMci, zdanie Wielkie Senatora, a tymsamym examinare ważyli się vitalem spiritum wszytkich Trzech tey Rzpltey Stanow. Więc zas niebyło tak barzo o czym badać chyba że chciano ow ziścić na sobie Aphoryzm, iako za uderzeniem strzała zwyczaynie odzywaią się wszyscy. Ktokolwiek ex vi sui foederis cum Colligatis się znosi, to ma być iawnie y żadney non obnoxium ciemności, kto zas cum aemula gente contendat? Tenby się ztym kryć powinien directe agens przeciw woli Rzpltey, primario przeciw wierze poprzysiężoney y sumnieniu własnemu. Osądzicie co wżdy latet in tenebris y coby mogło revelari super tecta

Super tecta da Bog w pospolitym ruszeniu nie Chymery nie Entia rationis stawiac, nie mogłe puszczac Cierbus a interea in turbido piscari, ale odkryc twarz samą y zdiąc Maszkarą pretextu Religionis ad interitum Regionibus sposobioną. Dotknął tego sam Krol Imc Pan Nasz Miłosciwy w mowie swiey Krisieyszey przyznaiąc zeto niesprawa Imcia Biskupa Wilenskiego z Imc Panem Woydą Wilenskim Hetmanem W X Ltto ale Script ad Archivo z przeszłego Seymu dany miesza y brozdzi w Rzptey. chyba Peregrinus in Israel kto słow tych instar Oraculi nie ma. kto non moratur nad niemi. a wszakze przez WXL tak niele w Koronie Woiewodztw zaraz po Seymie tamtym reclamarunt publicznymi Manifestami z Seymikow Relaciynych przeciwko temu Scriptowi, iako absolutam potestatem et dictaturam perpetuam pewnym Osobom przynoszącemu y z iednegoz Seymu Continuatia Seymu tegoz ex ijsdem Subiectis, brakiem nieznosnym aequalitati stanowiącemu ac perinde w nemine contradicente na Seymie miałoby powagi in vim privati Consilij zamieniaiącemu, gdzie unus censet quod omnes sequantur, et omnes improbent. Zdzierzoney w swobodach swoich Rzptey Spolney Matce Naszey trudno było non sentire wymierzonego telum, na rownosc Szlachecką kiedy o Nas bez Nas radzic zakroiono, ad Rubricas wprzod astuti Mazarini, przez Kunszty y mille Artes, gdy się zas to nie nadało, per depressiones wielkich Imion, w prawdziwy Szlad Sanguinolenti Rychelij tych obu Pseudopolitikow, fidus Minister, Poseł Francuski bliski y ustawiczny in Cubus Pokoiow Pańskich, y Rad zdradliwych ex ratione Status Principatalnego insusurrator strenuus, tym większą in Populo wzniecaiący pewnosc Machinationum suarum im chciwiey do mediaciy napomkniony z Biskupem wtrącił się, non accitus, zeby zatą okazyą Pana swego popart Interessow, y potym mogł rzeczy pokiby nie sklecił iako tako pokoiu particularnego, nie tak dla wyny się Colligato dosyc do poparcia dwużeyszey woyny, iako zeby nas foedifraga labe okryc u Narodow, y z onych Sarmatow co quondam menti ze o nich mowiono. (Maxima pars hominum nec te pulcherrima Roma curat, nec Ausonii Militis arma timet) przerobic w Zydow nikczemnych y niewiernych. prawda ze iusz Krym, co przed tym wdawał się viride do Traktatow teraz naymnieyszey paenitus Pokoiu propositiy. Ale latet Anguis in herba w figlach tych y wykrętarstwach Francuskich, niech falsus bede vates, by te nas z sieci pode Lwowem wymknionych w ostatnią niewegnały Matnią. Dzieciąc Pokoie te Pańskie, są to własnie iak Turris Babel, kedy varijs Linguis Bog pomieszał zuchwałosc srogich Gigantow [illegible] Na ten kształt kazdy co inszego sonat et sanat. Krol, Krolowa, Senat, Szlachta zrozumiec się nie mogą ad Sanctuariis Iudicia ztą Rzptą fiunt obok z Krolewskim apartamentem y iezeli scindere te facki Rzptą to postaramu szczerze pomogą ad despotismus, ktorego publicatio nam tylko decesit tak siesterny obaw.

czeni, nitorem dawney Polskiey wolności kiedy nawet iedyne sacrarium Praw y swobód naszych Królów Panów Senatorów promptuarium. Izba Poselska Officina legum zmieniona Senat zdeptany. Jaka zas ratio Status Franciey mutationi Status nostri inhiantis, kto Starożytną cnotą in abdita tamecznego rządu penitius weyrzy, przyznać musi że na pochylenie wszelakich swoich Antagoniy udzielne Panowanie w Polszcze unicus ich scopus qui scopulus noster, bo snadnieysza zawsze zachodzi się koło iedyney osoby Królewskiey, niżeli koło każdego z osobna Szlachcica, y miasto tego co tu desudat żeby przynamniey przechodzić, kiedy nie odkazać in absoluto Dominio byłby zawsze securus rei, częścią ułagodzeniem sobie Króla, częścią z samegoż herilis imperij ubespieczenia. Początek na tę imprezę pax foeda pociągaiąca za sobą nieomylnie z Cesarzem, Szwedem, Moskalem Brandeburczykiem woynę na odpor tey wezwane stotysięcy iakie szabel Tatarskich, dopieroby nas do szczętu pognębili za manuductią Regnantis którymby my ieszcze się kłaniali o protektią ingratitumby tak inops Consilij Rzplta stać się miała, żeby tantam vim Armorum Chami et hami na nas in penetralia sui puścić się dozwoliła. A coż ci się tego trudno y ustrzedz, pace particulari sancita, na odsiecz rzekomo sąsiedzkim incursiom connubium Królewica Imci Alexandra z Xiężniczką Aurelianską rodzoną Synowicą Króla Francuskiego dopomogłoby y to sczerze do Kłótni w Rzpltey między własną Braćią rozdwoioną Rakuską y Francuską factią. Impostury żadne wielkim w Oyczyźnie ludziom pozorną Patrimonij Christi nomenclaturą a zaś zmierzaią do inszego celu? Dziewic intercea puszczona na świat fama abo y iuż inventią bardziey niżeli Machiavela albo Callimacha Selva y co przed per tacitos cuniculos robiono, z tym się teraz per apertos cumulos oppressiey wydano. Improbe facta zuchwałego Biskupa pochwalono, z drugiey strony niewinność sprawiedliwego Hetmana potępiono. po tym wszystkim gdy godzić się każą, co w tym inszego iezeli nie supplantatio? wielkich Animon a w nich całości całey Rzpltey convulsio, żeby tak wiele Procerum Regni, do domow własnych powroconych, za apparentią niby iakieyś winy, wtrzeciey samey bez winy loquuntur nefanda, iako iuż zaczęli byli plenis buccis gadać w senacie zmyśleni y nabechtani relantes owi Przyiemscy, Tegoborscy, Żydowscy Broniszowie, Frąckiewiczowie Bielscy, wszyscy czy nie poszli do Tronu laudum et Encomiorum z słow karczemnych na godnych y wielkich Senatorow. Kiedy zaprawdę rzeczono dość involuta voce młodemu w leciech, młodziemu w impetach Senatorowi Imci Pan Komierzy WXLitt temere impetitus w sądach Marszałkowskich, alec to vera u każdego Syna Oyczyzny bardziey Cachinnum niż animum movet, atoli im iadow uzwartych obiawia y niechronną notę w Maiestatach partialitatis odkrywa, insolentem et ferreum stylum Imci X. Biskupa Wileńskiego w mowie swoiey ostatniey in hoc Senatus Consilio pokazuie własnym duchem bydz podniecono. Owo zgoła Concurrite Cives, dum moenia Civitatis labuntur. Strzeż się zas pra-

ventio

ventio Regia wraz et rea przedwieczney prawdy wyroku werificatio Et transfertur Regnum tuum de Domo tua propter iniustitias.

Mowa do Krolowey Jmci, JmPana Oraczewskie' z Seymiku Krakowskiego Posta w Krakowie miana 1695

Zwaczny Wielkim Monarchom oddana Nayuyzszego Daro, waleczną ręką sobie powierzone zaszczycać Narody. Chwalebna postanowionym nato Namiestnikom Boskim, tak Serwu S. Sprawiedliwości postować, żeby dobrych nagroda, złych należyta dochodziła Kara. Ale y Naiaśnieyszym Krolowem Polskim y Tronu Spółuczestnikom Paniom Naszym Dobrotliwym, wielką honoru łaskawe niebo udzieliło porcią, kiedy płodne Matki y Oyczyznie z siebie wydaią nieodrodnych cnotą po Krolujących Panach następcow, y zenską płcią obdarzone z obcymi Państwy wiarą y interessami nierozerwnymi Oyczyznę naszę iednoczą. Tak z Jagiellonskiey Krwie Cymbarią Naszę przeswietny Dom Rakuski Prababa. tak Izabella y Katharzyna Zygmunta pierwszego corki Thronom Węgierskiemu y Szwedzkiemu Panuiących powodziły. Tę Fortunę dawno pamiętnym przykładem W.K.M. P.N.M. odzywiałas teraz Naiaśnieyszą Krew Domu Swego dla całego Chrześciianstwa uspokoienia, y spodziewaney przez związek Krwi Oyczyznie naszey podpory w stan S. Małżenski Naiaśnieyszemu Xaiu Jmci Bawarskiemu wyprawuiąc. Czego Woiewodztwo moie pierwsze, w tey Koronie iako Starym onym przysłowiem Rzymskim winszuię, quod felix faustumq sit. Tak oraz uprzeymie od Pana Boga życzy, aby ten Skutek Macierzinstwa W. K M. P.N. Mwey był iako do uspokoienia długiey w Europie woyny sposobem, tak niemniey Oyczyznie Naszey, oraz y naiaśnieyszemu domowi WKM. P.N. Mwey pociechą.

Copia Listu JmCi Pana Marszałka Nadwornego Koronnego do JmCi Xdza Biskupa Krakowskiego

Wiem że nie z Pasterskiemi Owczarami ale ex Officina Maleuolorum wyszłe namnie wyrzucać WMXMści iuż zamysla ostra fulmina, ktore tylko z serca WXaMści natarte zaufaniem requiryią compassyie. Że wszytkie odwiecznie moie nieszczęsliwe całego życia, codzienne umartwienia, honoru y zdrowia mego, wszech miłych stratę y utrapie ad ultima przeciwne na honor moy, iuż się zabierać media, ktore nie tylko na osobę moię, ale na inszych uchonore, z godności kochaiących się. Za iedną tylko licentiam ale w krzywdzie oczywistey słobodę daię zdac się będą mogli y rozumiem że cześci WWaszey Mci Mści Seru tyle nie znayde respektu przypomniey u ludzi tyle dobre znayde compassyi, że widzęc gwałtę iawne całemu swiatu zniesione niecierpliwszei krzywdy, tę z wolnego rozumu pozwolić przywieść zarzucanych Smidey beze mogąc Fantazyi. De nulla turpior servitus in libertate quam voluntaria. Że zas, ex Intentu osoby moiey, Pastoralis Solicitudinis zachowany nie assensum sobie augeruyę, mam u Boga moiem nadzieię że Summa Dominantis potestas, nierzucaiąc na mnie tych strasz sumnieyszi piorunow tam ich obroci, gdzie zasłużona, naubliżenie Honoru mego zawistość, nakoryte z nich odbiore karanie, prosze tedy azebys mieysce dawszy iusto dolori mo sine Censura Pastoralis nieczyniem zaco Smidis, Byc mi pozwolił, gdyż przy tym się zostaie moze zembyt y iestem sine omni Censura WMMści uprzeymie życzliwym Sługą

List na takowe Seymiki Ao. 1668

Urodzony wiernie nam miły gdy seym blisko przeszły zerwany in ipso actu nieuśmierzonych dotąd ab intra diffidencyi ab extra niebespieczeństwo periclitantem tę Oyczyznę bez obrady zostawił my zwykłey dobroci naszey krolewskiey, Oraz y Oycowskiego nieopuszczaiąc pieczołowania, iż ꝙtentius naukczenie iey nie widziemy remedium tylko wczesną Seymową obradę. Tedy Sześćniedzielny na dzień w uniwersałach opisany w Warſzawie złożyliśmy y Seymiki przed Seymowe na mieyscach zwyczaynych naznaczyliśmy, na ktory Seymik aby Wierność Wasza ziachać, y tam ex solito Suo ku dobru Pospolitemu zelo neceſsitatibus tey Oyczyzny urgentissimis concordi voce providere chciał pilnie żądamy życząc zatym WW: dobrego od Pana Boga zdrowia

List do Posła na Seymik przed Seymowy

Urodzony Wiernie nam miły. Wrociła się tak znowu nieszczesna occulto quodam fato na tę Oyczyznę zerwanego Seymu Recidiwa na ktorey uleczenie oportunius nie widząc remedium tylko wczesne Seymowy obrady ~~[illegible]~~ złożenie z Oycowskiego starania y pieczołowania naszego wygadzaiąc urgentissimis oney neceſsitatibus Seym Sześćniedzielny w Warſzawie złożyliśmy, Oraz y Seymiki przed Seymowe na mieyscach zwyczaynych naznaczyliśmy. Więc iż wiadomy nam iest zelus W: Twoiey, erga bonum publicum rostropność y dexteritas zlecamy W. T: na Seymiki ziachać, y podług Inſtrukcyey naſzey sprawiwszy się urgentissimas tey Oyczyzny neceſsitates proponere y do naſzey Intencyey stosować się zechciał co że wierność twoia dla łaski naſzey chętnie uczynisz niewątpiemy onemuż życząc dobrego zdrowia zdrowia

Uniwersał na Seymiki przed Seymowe A° 1669

Michał z Bożey łaski Krol Polski

Wſzem wobec y każdemu z osobna komu o tym wiedzieć należy, oſobliw iednak Przewielebnemu Jaśnie Wielmożnemu Wielmożnym Urodzonem dignitarzom Urzędnikom y wszystkiem Stanu Rycerskiego Woiewodztwa N: Powiatu N obywatelom uprzeymie y wiernie nam miłem łaskę naſzę krolewską. Przewielebny Jaśnie Wielmożny, Wielmożni Urodzeni Uprzeymie y wiernie nam mili. Jakośmy z woli Naywyższego Pana zaſtępowo, Wolnemi Uprzeymosci y WW: głosami na tym osadzeni zostali o Tron o Tak chcąc tę życzliwość ku nam Uprzeymosci y Wiernosci WW: Studia Pieczołowitem naſzym gratificari około dobra Pospolitego zaſzczytem wszytkie usilne na to obrociliśmy Conatus, iakoby naypierwszym za Panowania naſzego Coronationis Seymie necesſitatibus tey spolney Oyczyzny naszey, iako nayskuteczniey ſrem Prouisum było obmysloniem, iakoż z osoby naſzey krolewskiey nihil intentatum w tey mierze reliquimus. Wspierała nas in eo actu Wierna y życzliwa Senatorij ordinis rada ale y na Pracach Urodzonego Marszałka y Posłow Ziemskich szczerze Oyczyznę Swą kochaiących Synow nic nieschodziło, O czym in relationibus urodzonych Posłow Swoich uberiores uprzeymosci y Wie WW: ex apertis rationes snadno zatym każdy Porozumieć może iako nieuymownym porażeni iesteśmy żalem ex inito Seymu tego euentu przez Urodzonego Posła Wdztwa kijowskiego importune bonon obseruato ordine y bez żadney słuszney Przyczyny na oſtatek non sine ingenti scandalo Samey że Izby Poselskiey nrewan

Gdy widziemy Rptą bez obrony Praw y Swobody od nas przysiężone, bez naprawy Żołnierza zasłużonego bez Płacy: zgoła omni destinatam praesidio, a wielkim Podten czas ab oriente y od Domowych kozackich rozruchow, podległą niebespieczenstwom, maiące iednak codzienne dowody osobliwey zawsze nad tą Oyczyzną Boskiey opatrznosci, w ktorey wszystkie Prosperitatis Panowania naszego zakładamy nadzieię desperowac się niegodzi y lubo w tak ciężkim żalu naszym negligere nieszczęscia tego reciprocationem Co tedy motiwo freti, inito cum frequentissimo na ten czas Senatu Consilio, przy obecnosci wielu Urzędowych Posłow Ziemskich prospiciendo bono publico, iuszy Seym extra ordinaryiny pro die 5 Martij w Warszawie ~~Seymik~~.

Seymiki zas Seym poprzedzaiące pro die XXII Januarij w Roku blisko przyszłym po Woiewodztwach na mieyscach zwyczaynych, iako to uprzeymosci y wiernosci waszey, złożyc umyslelismy. Na ktory ziachawszy się, aby przez Uprzeymosci y WW specialiter Securitatem Publicam przeciwko następuiącym Niebespieczenstwom, nie biorąc czasu Porze Woienny, uchwalic y Posłom swoim ktorych Uprzeymosci y Wiernosci WW. e medio sui obierzecie, viros rectos pro bono Publico zelantes Seno zlecic y zalecic w Instrukciach swoich zechcieli. Oycowsko życzemy et per Omnia sacra żądamy, nic niewątpiąc że Uprzeymosci y WWW. uważywszy następuiące pericula pleno pro Conservatione Praw Swobod y fortun swoich zelo concurrere do tego zabiezec essis ktore się dzieią przez zrwanie Seymow zechcecie Inconuenientiis przez ktore in ultimum czego strzez Boze Oyczyzna ta musiałaby devenire discrimen, ktory to uniwersał Ręką naszą podpisany y Pieczęcią koronną stwierdzony aby tym prędzey wszystkich doszedł wiadomosci, w Grodach Publikowac roskazalismy.

List na Seymik przed Seymowy

A° 1690

Urodzony uprzeymie nam mily Nietayno to uprzeymosci twiey iako Posp

Woiewodztwa Kiiowskiego bez słuszney racyey y Przyczyny z Protestacyą przed czasem wyiechawszy oportunissimum tempus Consultandi abstulit y Podał in discrimen Rptą, ktorey od Porty Otomanskiey, Victoria Candiską wyniesioney Wielkie Imminent niebespieczenstwa właszcza kiedy Potior Pars Kozakow do Protekcyey Tureckiey nachylona a Rpta omni prawie destituta praesidio a tey niegotowości y niedostatku swoiem czego chcąc powetować złożyliśmy Seym inszy niedultscrnie pridie 5 Maij Seymiki zaś Partikularne Woiewodztwom y Powiatom, na mieyscach zwyczaynych nadzień &. Wiedząc tedy quo zelo et qua integritate zwykłeś Uprzeymość twoia in Promovendo Bono publico allaborare żądamy Uprzeymości twoiey, aby y teraz na Seymik swoy wcześnie ziachawszy desideria nasze pacanda Rpcae w Instrukcyey naszey wyrażone tak pro sua dexteritate chciał promovere iakoby pożądany skutek wziąć mogły osobliwie iednak obronę Rpey do ktorey zapłata Woysku należy, Uprzeymosci o T. zalecamy abyś to oboie promowował Więc iż terret nas to exemplum rozerwanego Seymu, a nie widziemy ad obviandum tali malo pewnieyszego sposobu iako namowic modum concludendorum consiliorum Przetoż chciey Uprzeymość twoia Powagą Swoią et Consilio drugim praeire, aby idem sentire z nami chcieli, a przynamnieyto lege caveant żeby Poseł ktory z Izby Poselskiey zamiesie Protestacyą ozwał się z niey et Compareat na Gorze in facie trium ordinum y żeby nie odieżdżał ad ultimam diem expirationis Seymu Co wszystko niewątpiemy że Uprzeymość twoia pro sua integritate et dexteritate promovere zechce, a my też w podanych sobie okazyach zawdzięczyć Pańską naszą łaską zechcemy Uprzeymości twoiey ktoremu na ten czas dobrego zdrowia od Boga życzemy

---

Respons Gustawo Regi Suecio

Nos Joannes Casimirus Dei Gratia Rex Poloniae Ma

gnus Dux Lituaniæ Russiæ Prussiæ & Serenissimo Principi Fratri Consanguineo Uicino et amico nostro Chrmo Dno Carolo Gustauo Suecorum Gotthorum Uandalorumque Regi Principi Finlandiæ & salutem et omnis prosperitatis incrementum

Serenissime Princeps Frater consanguinee Uicine et amice Charissime Literas Serenitatis Uræ Fraternæ in Nos beneuolentiæ et pronæ uoluntatis indices excepimus eo Sensu quem arctæ necessitudinis propinquitas et officiosi debiti ratio postulabat Quippe ipsa Sanguinis et Juris discrimina conciliauit in nobis cognati nexus memoria ut et hanc Serenitatis Uræ fortunæ accessionem Fraterno Juri non derogaturam Speremus et Sanguini æquam causæ præbituram non ambigamus Respondemus itaque pari affectus promptitudine Serenitati Uræ et Studia nostra Officiaque eidem deferimus testificaturi quæ nos cognatæ caritati uel adstruendæ argumenta uel uicissim promouendæ inuita merita Quod uberius ipse Mandatarius coram exponet Serenitati Uræ Cui interim prosperam incolumitatem a Deo optimo Maximo Datum in Regia nostra Uarsauiæ

Litera ad Regem Persarum

a Rege Poloniæ

Joannes Casimirus Dei Gratia Rex Poloniæ Magnus Dux Lituaniæ Rusiæ Prusiæ &

Serenissimo Principi Dno Sach Abbas Persarum et Medorum Regi amico nostro charissimo et omnem Felicitatem

Serenissime Princeps amice noster charissime Quam magni semper fecerint cum Diui Maiores nostri tum Nosmet ipsi Serenissimorum Persarum Regum amicitiam, Uti Serenitas Ura probe nosse posset, hoc præsenti testari uolumus ocasione Mittendo enim Nobilem Uirum Gasparum Szymanski negotiorum

26.

nostrorum causa ad Calmucenses o Tartaros eidem iniunximus ut Se-
renitati urâ et felix Imperij regimen nostro coram nomine gratulemu
et de prima uoluntate non dispare a Smis Prædecessoribus nostris eand
reddat Certiorem Cui et Stas urâ plenam fidem præstare uelit, et ben
gno fauore prosequi; ac liberum iter per ditiones suas eidem conceder
dignetur amice postulamus. Nos uero uti tanti Regis gloriæ, quæ pe
tot o Terrarum Mariumue Spatia, ad nos usq pertingit, imfrenig-
fauemus. Ita nunc eidem optimam a Deo ualetudinem, Succes-
sum quorum vis fortunatissimum exitum ex animo precamur Da-
tum in Urbe Nostra Regia Varsauiensi

Literas ad Ueyzerum Regis Persarum
a Cancellario Regni

Illme Princeps Dne amice
Obseruandme

Mittit Serenissimus Princeps et Potentissimus Dnus Dnus mg
clementissimus Ioannes Casimirus Dei Gratia Rex Poloniæ
et Sueciæ Magnus Dux Lituaniæ Russiæ etc. ad Serenissimum Sa
Abas Persarum et Medorum Regem Nobilem Virum Gaspar
ut Sacræ Regiæ Mttis Nomine et felix Imperij Regimen Serenitati S
gratuletur et plenum affectus ac amicitiæ exponat sensus non disp
res a Serenissimis Prædecessoribus Suis quos in hoc o Terrarum Ma
riumue recessu per Mandatas Pluries ultro citroue Nuncios Sanx
colere Cui ut Illtas urâ grâ et fauore Suo opituletur ac
facilius optinendam apud Serenissimum Persarum Regem audi
tiam manum præbeat nec non tutum iter per ditiones Suas Se
renitati Suæ subiectas præstare uelit peramanter flagito, Præstiturum
rem et Suo dignâ Nomine et nobis gratissimam, atq pari affectus
testimonio rependendam Quod reliquum et ex Illtati urâ op
timam a Deo ualetudinem precor et exopto Datum Varsauiæ

Literæ ad Imperatorem Romanorum a Senatore Regni Poloniæ

Sacra ac Serenissima Cæsarea Mtas
Dne Dne Clementissime

Tanto semper ab ipsis incunabulis in Augustissimam Domum Austriacam ferebar studio et cum adolescere cæperim Sacra Cæsarea Mtas Vra ea benignitate qua in aula Sua exceptum interq cubiculi Sui domesticos adsistentes adscriptum ad obsequia sua detinere placuit tam devictum mesibi reddidit, quod nullus dubitationi remaneat locus, quin a Sacra Regia Mte Dno meo clementissimo, ad Cancellariatus Supremi Munus evectus et in numerum Senatorum Regni cooptatus Sacræ Cesareæ Mti Vræ Solidiora hic efficatioraq mea obsequia devoverim Præsertim vero cum Regnorum et Dominiorum Sacræ Cesareæ Mti Vræ cum Regno nostro tanta sit relatio propinquum sanguinis vinculum ut nemo et Patriæ parentibus, dum erga Sacram Cesaream Mtem Vram affectu propendet ab officio Regni Patriæ Suæ ~~[illegible]~~ debito avelli videatur Ne quod sensus istos ante hac per literas haud potuerim Jure argui possum, dum modestia verarum molestiarum Inimica hoc sibi tributum velit ut Principes magnitudine et Maiestate amplissimos non nisi ex magna et gravi magnitudine interpellentur, hæc nunc adest dum Serenissimus Rex Dominus meus Clementissimus ad Sacram Cesaream Mtem esset in gravissimo negotio Religiones etiam Regni Ordines concernente extra ordinarium suum mittit Legatum, qua et ego utens Sacræ Cesareæ Mti vere antiquam meam Observantiam in memoriam revoco, ad Nova obsequia paratissimam Voluntatem defero Sacræ Cesareæ Mtis Vræ manus humillime deosculor

Litera ab eodem ad Principem de Aus

Illustrissime et excellentissime Princeps
Dne et Amice observandme

Quod apud duos praecipuos orbis Monarchas unum fere eundem tenet mi
nisterium eodem arctiori consuetudine coniungi pro bono utriusq
gentis apprime decet, tanta enim est dominiorum vicinitas Reli
gionis Communio et ex mutuorum animorum coniunctione re
sultans Securitas, quod apud me nihil antiquius habuerim
atque, ac excella vra obsequiosae confidentiae vinculo necti, a
hoc sternit mihi viam praesentis legationis ocasio, cuius peti
ta ut cordi sint excellae vrae et ut Regno nostro totaq catholi
cae Religioni quantum actiones Sacri Romani Imperij Au
gustissimaeq domus nunc feliciter Imperantis tulerint Consul
tum iri velit meo totiusq Senatus nomine peramanter peto
vicissim studia officiaq mea semper ad nutum parata Excell
vrae amice defero Quam de cetero optime Feliciterq diu valere
pio Datum

Litera ab eodem ad Comitem Nostitz
Regni Bohemiae Cancellm

Illme et Excellme Comes
Dne et Amice observandme

Quum idemq unum in Regnis Fraternitate et antiquo foedere
iunctis, nos etiam iungat iungat officium Amoris adhuc et
confidentiae coniunctionem cum Excella vra plurimum de
contriae consonam et utriq genti perutilem fore semper exi
stimavi quam etsi iamdudum in votis habuerim tamen nunc Pri
aperire per literas habuit praesertim cum et huius coniunctionis
ad catholicam Religionem tuendam servandamq Legitimo Re

Regnum et cognatae genti Suum Deus, colligendus sit fructus Praestabit hoc Excella urã Si Causam Regni Nostri, apud Cesaream Mttem ita promouebit, ut eius ope et medijs, omnia illa sertatecta manere possint Hoc pium et illustre hoc facinus apud potentes reciproca utilitate carebit nec apud Posteros Laude et Gloria haud moritura Ceterum quod me attinet credat nihil esse qt inne qd sibi addictum deuotumq non sit et interim Excellam uram Optime feliciterq ualere cupio

Salutatio Sermi Ioanni III Regis Poloniae ingredientis Leopolim.

Serenissime Inuictissime Rex Dne Clementissime

+

Non antiquo Romanorum Triumphantium ritu ingredienti Leopolim M° V Fideles Ciues et Subditi cum facibus ignitis obuiam progredimur, sed ardentibus animis et fide erga Reges Suos inextincta flagrantes, quos amore tui incendisti mentis et Clementia Regia inflammasti. Ingrederis utinam fausto pede metropolim Russium uenis Tuam Ioannopolim tot gratiis et beneficijs M° V ornatam, immo oneratam. Trita haec tibi semper erat ad honores et triumphos uia per detrita hui toties uirtute Tua hostium Colla perstrata Cadaueribus barbarorum a moenibus urbis huius per te Saepius fugatorum per Fluenta tabo hostili tumentia inter uictrices Laureas florentes oliuas Triumphales Palmas, tot curribus quot faustis unde tuis, bellorum exitibus ad perennis famae Capitolium tota Europa es Subuectus proprium Suae Mttis Semper erat, post armis deuictos hostes Ciuium uincere amore animos, et serenissimo suo radio peruicos, insuitrah ere uenerationem, Ut hinc hostes timore unde fideles Subditi amore et Reuerentia prosternantur, atq dum humili coram te procidimus genu e propinquo illam adoremus Maiestatem quae elonginquo etiam urbem hanc tot beneficijs ac liberalibus impensis collustrabat Assurgunt introphaea muti lapides ad aduentum Mtis tuae, tot facti uocales Memmones, quod Othomanico oppositi aucti Leopolim erigunt Europeum. Stabunt Perennes tuae uirtutis bellicae, o Testes non modo aggeres, et congesta cadauerum barbarorum strage quae Chocimensibus qua Zorawnensibus plijs assurgentes sed nulli unquam obnoxia tempori, nullis abroganda seculis fortitudinis tuae Regiae monumenta, atq hoc ~~quadre~~ inis de rudeoribus Leoburgiis assurgens molles immortalitatis Nominis tui perennitatem pollicetur. & uero multorum Principum Piramides, areas triumphales, et posteritati dicati obelisci, mutas referent Panegires quae uanis impensis aliorum irritent prodigalitatem o Tibi Regum Potentori, non pauciores animatae hic attolens Collumnae, quam ciues Patriae Fidelissimi, hac urbe lutabris, cui ipso Nominis tenore Securitatem Prouidisti. Confugimus igitur Subditi et ad URm tanquam ad aram salutis publicae Pacificatorem Patriae Libertatis Polonae uindicem, Ultorem Barbarorum ut post tot discrimina uitae, prope examines Ciuium animi, astleo reanimentur conspectu, nutantemq fortunam tot bellorum agitatam Procellis, ad bonae spei o Te nauclero dirigant Promontorium

List na Seymiki Powiatowe

Jasnie Wielmozni Wielmozni
Moi Wielce Mći Panowie

Prawy Wolnosci naszych slacheckich uiolentia, (quo exemplo nad Milym Matronkiem moiem wykonana, iako publiczny krzywdę w Publiczne WWMMSci Panow zanoszę koło, nie chcę y szeroko rozwodzić Piorem bo bym się zdała accensa face solem monstrare, ale Sama wolność Szlachecka iuż incarcerata, y w okowy usidlona Rozumiem iż do osobliwszey Commiseraciey animos WWMMSci Panow movebit. Obwarowała nam to dobrze constituta lex iż nemo Captivatus nisi iure victus fieri ptst lecz evertitur rigor Prawa tego kiedy Matronek moy nayniewinnieyszy w sobie, conscius nie będąc winy, neq citatus neque iure victus, w cięszką zawzięty niewolą, w ktorey dwuletniemi brząkaiąc okowami, nie tylko na Osobie swey bez Przyczyny zemstę ale własney substanciey swey zabraniu gwałtowne patitur, z pokorną tedy moią do WWMMSci Panow udaię się supliką, aby ście na iakie kolwiek iego w Dycyzyinie tey spomniawszy merita Supremam mu w tey niewoli chcieli admovere manum, tak iako by in Conspectu całey Rptey mogł się z swoiey exkuzowac niewinnosci, y to cokolwiek według Processow poczynionych na pewnych Osobach zabrania się Pokaze Substanciey iego ktorą przy nim zabrano, wrocono być mogło co WWMMSci Panowie snadno ad effectum przyprowadzić będziecie mogli, gdy innocentiam iego przez IchmSci Panow Posłow na Seym wyprawionych Suis Secundabitis votis

Podawszy Ichmciom w Instrukcyią, azeby Publiczną stanu Szlacheckiego chcieli promovere krzywdę w ktorey zemu y same nieba Suffragium dabunt, nam nadzieię gdy go WWMMSciów łaska, przy uważney interposiciey deserere w tak cięszkim razie nie będzie chciała Oco iteratis prosząc vicibus Jestem

Votum JmSci Pana Woiewody Pomorskiego super Senatus Consulti w Krakowie d 10 Xbris po Seymie od Prawionego

Punkt Senatus Consulti proponował JmC Pan kancler W Koronny, od JK M. iezeli się JKMC ma żenić, insistendo legibus ex voto Rpcae ponieważ inclinationem mieć raczy w dom Rakuski do Arcy Xny JmCi rodzoney Cesarza JmCi y kiedy Rę ieżeli orbitas przeniosła de stirpe Polona ad exteros diademma, ieżeli doznalismy w tym czasie quo in commodo stetit Oyczyznie, to nie może być żaden ktoryby nie życzył JKM. aby sobolem Regiam in spes tego krolestwa zostawił. Kom zas tak wysoki elektony JKM inclinare raczy, nie może tilko magnis recenseri Nominibus ani tam augustum godzi się quid quam detrahere stirpi, y lubo cokolwiek od starych vel auditum vel relictum, o tym cavere, zda mi się illi providi Maiores non detrahere chcieli. Obore zatym in optima consideratione et inclinatione JKM pochodzi, ale in tempore scopulus Rzo zycyc determinaciey teraz prędkiey zamysłow JKM zda się cos durum, pod ten czas zerwanego Seymu y nieustanowioney Rpbcy. W czym lubo nie stringit żadne Prawo referre ad Ordines albo communicare cum tertio ordine tilko z Senatem, Senat iednak kiedy mu przychodzi et ex eo loco dicere sententiam musi tak consulere, iakoby y Pu Bogu na konsciencyey y JKM na powinnosci realitatis, y Oyczyznie na Obligu zachowania integritatis miał gotowe inscriptas reddendi rationes. Stan Senatorski inter medius inter Primum et Tercium ordinem aby temperował interpositus ex vi commodorum Rpcae et Potestatem Mtis et Libertatem populi, te inflectendo Powagą et rationibus, owe disponendo etiam in iustis ~~dño~~ obsistendo, ne quid Respa detrimenti capiat. I toc to iest, y stąd że poniewaz tilko na samych Seymach Rpta de se agere ma terminum, a Senatus executionem legum et custodiam Commodorum w Prawie przy krolach JchMci miedzy Seymami, naznaczaią y residentow Roku Panskiego y Spowiedz generalną co Seym czynic musi Senator, consulens in reddendis Senatus consultorum rationibus. Iakoby choc in materiis extra Commitia non consulitur Nobilitas, powinien Senat przestrzegac, inclinationes et intentiones populi y wedle nich moderować, ktore dawa Consilium, aby był Praw (Starszym Bratem bywszy) młodszym, ztąd zatym infero kiedy Seym zerwany kiedy de Rpa nil consultum, y wina zerwania Seymu, circa tertium ordinem, naco tak skoro wielkie y częste o Foedera wiedząc, iż z wielu Artykułow danych na przeszły Seym, że y Nobilitas myśliła y pytać się kazała de inclinatione connubiali JkMci naco przed tak bliskim ktory determinowany Seymem by zaś w napoionych iuż Sercach Suspicionibus y ta się nierodziła opinia, że to ad Coercendum kogos extra terminos Libertatis nostrae et per remedia odiosa alec y na to godzi się mieć wzgląd, że JkM tak częste z iednemi zawieraiąc o Foedera, drugich animorum Swoią nieupewniwszy przyiaźnią, uroźne provocabit tego tłumaczenia. Uchoway Boże zatrudnienia Rptey. Satius dać temu niewielką do Poseymu moram, a tam Poyrzawszy po affektach wszystkich ukontentować, nie tylko Swoie Priwatne, ktorym per coronam resignatum est, ale y Subditorum Spes. A tak lubo by przyszło iść ad ocasionem aliquam JkM to gloriosior redibit ad himinaeum ex trophaeis cum triumphis Lubo uchowa Pan Bog pericula to po Seymie co ozdobnieyszego być może

36. Copia Literarum ad Celsissimum Principem Episcopum Varmiensem, ab Illmo Nuncio Aplico.

+ Cum nuperrimè mihi iniunctum sit à Sta Congregatione de propaganda fide vnum exemplar Brevis Apostolici quo Smus Pontifex Cristianitatis Antistes ad Charitatis opera erga Catholicos Hyberniæ excitare conatur ad Illmam DV. transmittere. Ideo nunc mearum Partium implementum aggredior. Desiderat Sanctitas Sua, et non solum Illma DV. opus hoc pietatis adimpleat, sed etiam illud opere fideles Suæ curæ Subiectos efficaciter promoueat, dummodo tamen per quæstuantes personas id minimè fiat, sed potiùs per Concionatorum exhortationes fidelium charitas ad auxilia subministranda accendatur. Vbi autem subsidia hæc in vnum collecta fuerint dignabitur Illma DV. eadem vel Romam in manibus Illmi Dni Fantoni Secretary Congregationis, de Propda fide remittere, vel ad me, aliumue Aplicum Nuntium pro libitu suo dirigere, quorum cura erit ad Vrbem incunctáter expedire, vt in auxilium prædictorum Catholicorum fideliter et indubitanter exponantur. Hisce Illmæ DV. significatis eandem ad tenorem Aplici Brevis appello. etc.

Responsum.

+ Quanti semper æstimauerim non singularia tantum sed singula etiam effata Sedis Aplicæ, toties iam palam feci. Verum in hoc præcipuè, tam acerbo Christianorum exilio conabor demonstrare, quam ex corde compatiar illis, qui odio habentur gratis. Si verò non ita festinanter Diœcesis Varmiensis poterit occurrere tam vrgentibus necessitatibus exulantium facile poterit excusari, apud æquissimum rerum Nostrarum æstimatorem, quod intra biennium propè duos Milliones in Militiam tam externam quam domestic domesticam expenderit. Vt tamen quam primum Fratribus Nostris absentibus Christianam Charitatem praestet Varmia, sine mora Processum promoveo, testorq; iterum atq; iterum quod sicut sum Smae Sedis observantissimus, ita et &c.

Processus vigore praemissarum Literarum.

Andreas. &c Perillribus &c salutem in Dnō. Quam graviter affliguntur in Magnae Britanniae Regno Catholici Fratres Nostri in visceribus Christi Dilectissimi, Smus Dnus Noster Innocentius XII. tum per singulares Apostolici Sui apud Nos Nuntij Literas, tum per impressum Romae Breve suum, fecit nos certiores. Experti estis in vobismet ipsis annis proximè superioribus quantas angustias passi fueritis, quantumuis penes fortunas vestras et aedes conservati, cogitate quid miseri illi patiantur Christiani, qui ex Hybernia odio Religionis expulsi, exules et extorres, vbiq; sicut constantissimae Suae Religionis, ita et miseriarum Suarum circumferunt testimonia. Vtinam auribus perciperetis gemitus singulorum quos iam nos olim intimo corde excepimus, non sine palmari vulnere, lacrymisq; ad Aras fusis, ad Patrem Misericordiarum, quatenus corda Vestra ad Miserationem flectere non dedignetur, et opem ferendam quam primum Confratribus Nostris vt et ipsi misericordiam consequamur, cum in similem inciderimus calamitatem. Oportet enim Nos misereri Fratribus Nostris, ne extrema inopia suffocati, vindictam in nos obtineant si tardius succurrerimus. Memineritis: neminem vnqm mala morte mortuum qui libenter opera Charitatis exercuit. Exigit à Nobis omnibus eam pieta-

tis

tis Christianæ significationem, non modo Pastoralis Smi Dni Nri Innocentij XII. adhortatio, ex Eminentissimorum S.R.E. Cardinalium unanimi sensu composita, sed ipsa prius æquitas rei, ne mammona iniquitatis profusior sit Hæreticorum manus ad benefaciendum Sectatoribus suis, quam munificentia Christianorum, in tanto omnium fortunarum, vitæ, salutisq; discrimine positis Confessoribus Romanæ Fidei. Quare per viscera Christi obtestamur universos, ut in tam iustæ charitatis momento non patiantur blasphemari Nomen Domini coram vicinis Acatholicis. Inprimis tamen obligamus Ecclesiarum Præsides, et Concionatores, ut fideles exhortentur et accendant ad auxilium ferendum afflictis, et contributionem, electis ad hoc officium pietatis, probis exactoribus, qui collectam summam eleemosynarum, fideliter conservent, et suo tempore extradant, copiosam ab eo recepturi retributionem qui est ipse Merces copiosa nimis.

Copia literarum ad Capitulum Lor

Ex rationibus porrectis a domino Oeconomo meo Illmi
Reverendissimum Capitulum Medietatem Censuum scilicet
2355 fl. ~~florenos~~ florenos Illustrissimo Antecessori meo ad
iudicatae ac in exolutione contributionis Hibernorum anni
currentis 1698 pro interim desinasse, Illustrissimus Anteces
sor meus cuius anima sit in benedictionibus in Maio
1697 mortuus A° 1697mo proinde ex omni iure et iustitia
ipsi medietas una altera autem ~~a~~ successori ex collectis
A° 1696 in Septimum debetur. Annus [illegible]
in ~~[illegible]~~ omnimode Nulli disputationi nec dubio subesse
Cuius censuum medietatem cum Reverendissimum Capitulum ~~Illustrissimus~~
P. D V. [illegible] Ser Illus ri [illegible] pro interim [illegible] tenore decreti disposuerit praemissa
Ablegatos praenominatis [illegible] die venientis proximo
comitiis Instructos Mittant quomodo in

hac Summa Satisfactione debita sine
dilatione habere queat atq et demedietate
anni Millesimi Sexcentesimi No
nagesimi Sexti in Septimum menses con
ferendi concludendi et satisfaciendi
media in promptu habeant, fuerint per
Illustres et Reverendos Dominos Vestros
~~et~~ ven Visitaciales consaene mihique pro bono
Ecclesiae et provinciae huius non segni
ter currenti calcar addent quorum in uni
versum et cuiusuis in particulari ma
neo Smoleni [illegible]

Copia Listu do Illmi X. Suffragana Warmii.

Ucieszyłem się odebrawszy pakiet od WMMPana bom rozumiał
żeś mi miał pro affektu iakiż przysłać informacyą o pro-
wentach luteczny[illegible] ktoroby[illegible] miał nayleprzy ex ultimo statu
a nie znayduię iey bo wszystkich WMMPanow Antecessorow moich są in Archivo
Kopisowane regestra Illius et unici ostatniego Xiędza anima eius in bene
dictionibus y nie znayduię.
pytałem się serio kto zawiedował ve oeconomica
abym był do tego moy uczynił rekurs, zgadzaią się
wszyscy unanimiter żeś WMMPan wszystko miał w
swoich ręku, y dla tego ut superius rozumiałem że w
tym po bratersku chciałeś incipienti pokazać drogę
do dobrego, aż znayduię listy konfirmuiące to w czym
ia dawno iestem convictus odsyłam ie tedy WMMPanu
iako mnie niepotrzebne. Drugi punkt listu WMMPa-
na offensyą przyznam się że nie bez podziwienia ko
ia sam insz to trzecia niedziela zaczyna się a żeby ga
nie widziałem z intraty anim się tesz ieszcze tak serio

o mię pytał kobym chciał wprzód laborare nisz praemiari. Proszę tedy WMMść. chciey mieć patientiam asz się informuię z kąd komu, y za compensye debentur. Tym czasem iakom prosił ustnie tak przypominam WMMP. curam dusz Syborskie. Stricta iest obligatio residentiae przy Plebaniae Sy. leczem się nie doczytał aby tą dispensaci mogł WMMść. ktory Sędzia inszych dasz miejsce Sądowi in hac materia ile że tam iakom namienił nie iest taki porządek in disciplina Ecclesiae iaki ia tad widzę. To namieniwszy upewniam WMMść. o moim Braterskim affekcie y dawney godności et qualitatum iego stymie. A teraz iestem. w Smolanach 9. 7bris. 1699.

Diploma pro obeundo munere sub absentiam Regiam.

Augustus etc. Significamus etc. Quia Nos occasione et necessitate curandae valetudinis extra Regnum proficiscentes de singulari quo hanc in Patriam ferimur amore ne sub absentiam Nram orba velut ac derelicta videatur prospicere ac providere cupientes Illmum et Rndmum ~~D~~ in Christo Patrem Dnum Michaelem Cardinalem Radziejowski Archieppum Gnesnen Primatem Regni Poloniae et MDL. ex Senatus Consilio cum assistentia Illmorum et Magcorum Ministrorum Status et Belli Ducum supplendis absentiae Nrae vicibus relinquendum et destinandum esse duximus, uti quidem praesentibus relinquimus ac destinamus prudentiam fidem ac pietatem illius obligantes, quatenus cum praescripta assistentia cunctarum rerum sub absentiam Nram intervenientium cum praescitu tamen nostro quantum fieri potest moderamen rite et legitime teneat expediat atque exequatur ne quidpiam detrimenti Rpca patiatur. Quod intimae curae ac sollicitudini ipsius committentes optimos eique a Dno Deo precamur successus. In maius ~~verò~~ pro

missor

missorum robur ac fidem praesentes manu Nostra sub-
scriptas Sigillo Regni et M.D.L. communiri iussimus. Datt
Varsaviae die 25. Augusti. 1699.

Subscriptio Supremi Regni Cancellarii na Constytucyach do Grodow.

Xiąże Jerzy Albrecht Dënhoff Biskup Przemyski Kan-
clerz W.K. cum Solenni contra non relegationem Mi-
litum Saxonicorum imo illorum exercitui polono
incorporationem et in Guardia aulica Supernumera-
tionem ac Officiorum extraneorum intrusionem
et fortalitiorum finitimorum Polonga Ruch et Ma-
rieburg Praesidiorum deoccupationem nec non a-
bsolutam sine Comitijs discessum extra limites
usurpationem protestatione.

Copia Ich Mościow PP. Posłow Wdztwa Brzeskiego
Litt. do Xiążęcia Jmci Kardynała 24ta Septembris
Anno 1699 w Zbarzyczu [illegible]

Po tylu koronnych od [illegible] Roku Zagranicznych in
ter Status diffidencyach po zawartych cum Principe
po ustałości Traktatach iuż inter Tranquillos quietis
Otia kiedy pacatos widząc przyimiemy Soles Imie
niem Wdztwa Brzeskiego Sub alternam Maiestatis p
[illegible] Naszei [illegible] serenitatem Stawiamy Nowi
[illegible] Feliciales. JO Mci Xiążę Prymas się a dobro dzieci
nasz na Ostatniej Radzie naszey Confoederata Zamskey Woli
ad Praeteram suffraga postanowieniem Rzeczy pospolitey rebellis
Saxonska Militia Canit Dzień Naszey [illegible] aporowy
wym uwięzieniem Traktatow Naszych O czynym a
[illegible] poczęli się Seymem ruszeniem się nam ożyli compulsi
in praelia pogotowiu na Obronie Spieszącego się do groma
dy pospolitemu ruszeniu Martem Nostrum prowadzimy in [illegible]
Tak wiele JO JO Stołeczney Mci Compromissow tylko ada
mante niemal tytych rozkazow mamy aby gravio
rem graviori [illegible] peregrinus Miles z Państwo usta
pił Koronnych, ktory zeszli gdzie przeszłem mało co
feriatur

u nas dobrze upodobano y na drugi Rok funduią Lokacyą: z ptaw y korzyści Ludzkiey, wesoło waktuią hilaria iako promissionis terram Woiewodztwa naszego Obrać sobie y Zagęścić Coloniam. Nagłem oddaleniem się Państwo naszych Serenitate Sublata, rowno niebu wesoła zaćmionemu Eclipsim patimur. Ktora iako Zwykła częstokroć regnis male praesaga, tak osobliwie Ziemi naszey fatalis przez te Obcego Narodu Woyny porządnego uspokoienia wszte nam Zaćmiła Swiatło. w Miłe prac Ludzkich twoiey studio ubogacony dźio durior Augusto September obfitszym ale lachrimarum przyniosł vindemiam. Zawarwszy bowiem w domach Naszych grassuiący przez ustawiczne Zabiegi urodzaie y cierpiec Myśliemy na Zrucenie tak ciężkiego Iarzma kiedy iuż innym ładaiąc na koń, Arma tenemus Et ritus donosimy nas mentes iako pro Regis primogeniti Principis WXMci sacro sancte przyrzekłszy sobie Oyczystych Swobod na dalszą rayszę Wolności naszey aureo vellere parem, ktorą WXMć nay dalszy w Swiecie Oyczystym Argonauta Iason Zdobywac zwykłeś, nie daiąc wziąć. Na cunek niech nam przyspowiada ze Wyszey Xiązęcey Mci assistat genius Corruptela ktorą plu Polski Zdzieie illustranti y Liwy drapieżne wypowiedziały Pater et Consul patriae raz takze Wynalezł media aby za Interpositio y ordynansem WXMci palation passu zgranic naszych te wszystkie Woyska przez nich tym samym skutkiem Aculas ne feras zgotuiemy. Doniesie y inne annexata teo WXMci Instrukcya.

Copia Laudi Brzescianskiego

My Dygnitarze Urzędnicy Ziemscy grodzcy y wszyscy obywatele Stanu Rycerskiego Woiewodztwa Brzeskiego ktorzyśmy się Na Seymik relationis pro die praesentes vigore constitucyey Seymu przeszłego przypadaiącey zgromadzili. Obrawszy z pośrzodka siebie unanimi voce et consensu za Dyrektora Koła Naszego Imci Pana Alexandra Jana Łosia de Pieklinowieckiego ad Principale Obiectum Seymiku tego do słuchania Constitucyey a ponieważ iuż Constitucyą Trybunał Skarbowy w Wilnie iest naznaczony na którym Comissarzom stawaiąc iuż ad mentem eiusdem Constitutionis obrać należało, iednak dla różnych consyderacyi refleksiey obranie Imci Pana Commissarza do przyszłego Seymiku Fiscalnego ex limitatione naszey iuż po popisie przypadaiącego odkładamy. Popis zaś Generalny stosuiąc się do Constitucyey Coronationis Laudum Generalnego W.X.L. y Constitucyey Seymu przeszłego Seymiku naszego, iakoteż y Laudum przeszłego Seymiku postanowiamy na którym wszyscy sub fide honore et conscientia viritim albo poenis de expeditione belli ex Sanctio y sprawieniem wolnego głosu na potym Naszey mikach comparere obowiązuiemy się, na którym popisie Tatarowie w oddziale naszym a szadtose naięcy wszyscy viritim stawać powinni pod winami w prawie pospolitem na nich opisanemi do którego Laudum od nas zgodnie postanowionego podpisuiemy się w [illegible] d. 7bris 1699.

Copia Listu J. O. Xiążęcia Imci Biskupa Warmińskiego do W. Imci Pana [illegible]owskiego.

Nie mogła mię żadna poczta pożądańszey przynieść wiadomości jako teraźnieysza, że widzę się iuż z łaski Bożey skończyło to opus, którem ułożeniu o którym bardziey zawsze desperował niżeli się go kiedy spodziewać pogańska potentia, a słabość nasze pozwalała, nie mogę tedy continere calamum abym nie miał pociechy moiey oznaymić do Mości WM Panu wyznaiąc serdecznie że iuż non vanum titulum nosić będziesz tamtecznego Generał kara będąc

Cum iudicio Sanioris Orbis omnibus titulis di-
gnissimus. Przyczyniła zaś szczęśliwość że sine
effusione Sanguinis Zasty ~~Ziętego~~ Ottomano-
tie a Słońce podolskie do swego wraca się zodi-
aku aby tych wszystkich Imiona obraznęło
którzy in victa patientia tego dzieła dokoncy-
li. Ten zaś przesłuch dextra et insigne belligera
manus JWmm Pana który przy pożegnaniu z
Zastey Jemiennikim redemit alterum esse statu
pochyono od rzeczności w całey Rzpltey desponą-
bit wielkiemu Imienowiu JWmm Pana do czego
y Ja pro modulo meo z dawnego a nigdy nieod-
tannego affektu mego pewnie cooperabor Te-
wom zasz wesołą odebrał nowinę zaraz wyda-
ts procesz po Dyecezyey moiey ingratiarum acti-
nem a JWmm Panu z mieysca mego żal szczę-
sze cooperacyą podziękowawszy et iterum iterumque
powinszowawszy nieodmienney się iego iak nay
pełniey zalecam łasce y jestem. W Heylsbergu
d 14 8bris 1683 A

H

Diploma Electionis

Michael Stephanus Cardinalis Radzie-
iovski, Archiepiscopus Gnesnensis Lega-
tus natus Regni Poloniae et M. D. Lith. Primas
Primusque Princeps, Senatores, Officiales, atque
inclitus Equestris Ordo Regni et M. D. Lithuae

In Nomine Sanctissimae ac Individuae Trinitatis

Significamus praesentibus Literis nostris quorum interest univer-
sis et Singulis. Quod cum attonitus Spectet Orbis Re-
ges ac Dominos nostros non sorte nascendi nobis tradi,
sed sola virtute et gloriâ conspicuâque rerum gestarum
amplitudine fieri. Ita Serenissimus ac Potentissimus
Princeps ac Dnus Dnus Joannes Tertius, cum Regni Gu-
bernacula, plusquam heroicis facinoribus promeru~~it~~
isset

esset, nobis duos supra quatuor lustra annos, suaviter, feliciter, iuste ac gloriose regnavit. Ille Postquam ad Chocimum saepius ve alibi ingentes Turcarum et Tartarorũ exercitus Profligasset, Caesaris Imperij Sedem Servavit, idemq; Imperium maxima ad Viennam et Parcanum victoria firmavit, atq; Fortunae Christianorum, insigni prudentiâ et heroico animo ianuas aperuit. Hic igitur fortissimus Heros, Princeps Optimus, Patriae Pater, Religionis Clipeus, Scytharum terror, bonorum Spes et amor nuncupatus meritò, cum a Throno huius Seculi, ad Immortalitatis Solium translatus esset, ab omnipotenti Domino, in cuius manibus potestates sunt, cuius Dextera per illum fecit virtutem, insperato atrociq; fato nobis ereptus extitit. Persolutis itaq; Pyssimo Regi, Clementissimo ac Desideratissimo Domino, intimi amoris et debitae Pietatis lacrimis, cuncto Christiano Orbe, in Doloris nostri consortium accurrente, Nos Regni Primas cum Senatoribus, Officialibus atq; Ordine Regni et Magni Ducatus Lithuaniae Equestri, animum in eam curam intendimus, ut afflictae ac gementis Reipub: orbitati Consuleremus, eandemq; ab imminentibus discriminibus, quibus exposita erat, Bello praesertim cum Christiani nominis hoste non Cessante, Capite, Duce, ac Rectore, destituti vindicaremus. Quapropter praevisis his quae de lege erant, pro die 15 Mensis May 1697 anno, in Campum Electoralem inter Varsaviam et Villam Wola, ubi Regũ Electio de Gentis nostrae more fieri Consuevit descendimus. Ibi non solum numerosissimus Senatus, sed Universa Regni et Magni Ducatus Lithuaniae Nobilitas, Patriarũ Legum, Iuriumq; et Libertatis servandae Genio stimulata Confluxit, Sed cum externa Studia Electoris Populi animos quia liberos, in varia distraxissent, et Candidatorum regnandi ambitu Concurrente, acris Scissionis funestos exitus, paresq; Aquilas, et cognatas acies minarentur. Tandem Divinâ Gratiâ afflante Spiritu Sancto qui aspera in vias planas deducit interposita Sanctae Sedis Apostolicae per Eminentissimum ac Rndissimum Dnũ Fabricium Paulucci, pro tunc Episcopum Ferrariensem et Nuncium Suae Sanctitatis Extraordinarium, Paterna authoritate

intervenient

interveniente Sublimi Generosissimæ Gentis antenatorum Virtute, quæ Boni publici Studiosior, quam Dissoni Sensus Seqvax esse stat, ventum est ad unanimem animorum harmoniam, et eam quâ Reip: crescunt exoptatæ Concordiæ. Itaq Serenissimum Principem ac Dominum Dnũ Fridericum Augustum Ducem Saxoniæ Juliæ Cliviæ, Montium Angriæ et Vestphaliæ. S.R.J. Archimareschalcum et Electorem Landgravium Turingiæ Marchionem, Misniæ necnon Superioris et inferioris Lusatiæ Burgrabium Magdeburgicum, Comitem, Principem Hennebergensem et Barbæ Dominum in Ravenstein && non tam hominum industriâ, ast divinitus liberis Cordibus inspiratum supra cæteros Sceptro et Coronâ dignum iudicavimus et in Regem nostrum elegimus et assumpsimus. Obligaverat iam pridem Polonorũ animos excelsa tanti Principis fama, et Simpatica vi civium devinxerat Corda, Martialis ille, eiusdem natus ac Enutritus Genius, heroica indoles notaq magnanimitas et fortitudo, Spectavimus antiquissimum Generis splendorem quod a Vithichindo Magno ultra novem Secula in meliori Germaniæ parte Supremo iure dominatur Summum Pontificem Gregorium 5tũ, sex Cæsares Primũ nempe et Secundum Henricũ, tres successive Ottones, et Lotharium Secundum, et multos Europæ Cognatos Reges, innumeros Duces et Electores tam Saxoniæ quam Marchiæ, aliosq heroes, quibus omnibus augusta Domus Saxonica, ad Suppremum Dignitatum fastigium erecta est. Sciebamus singulares præfati Serenissimi Friderici Augusti virtutes a Pueritiâ ñ in molli otio, ut plerisq nascendi sorte Dominium contigit, sed per omnes militiæ gradus ad meritum Supremorũ instructum, lustratas ab eoq oẽs Europæ Provincias ut ex aliorum moribus, velut apes e florum Varietate meliorem favum educeret. Nullam eiusdem ætate in bello aut Germaniæ obsidionem, aut Pugnam a Cæsareis Confederatis factam, cui Voluntarius Dux non interfuerit, quâ Suppremus Cæsaris Exercituum in Hungariâ Præfectus gesserit, Transilvaniam qua Celeritate cum Triginta Equitum Millibus advolans de Barbarorum manibq eripuerit nemini non innotescit. Haec dum fuerunt

runt Militaris eiusq Imperij Tirocinia, et adolescentis Friderici Augusti experimenta quæ ad Provecti Ducis Gloriam Satis Superq Sufficerent, tantisq animi dotibus iuncta vegeta ac florens iuventus mirumq artuum robur, vultus gravitas, atq maiestas hereditaria, opulentia quæ omnia ad regiam Maiestatem, melius præstandam ac Sustinendam contribuunt, animos nostros devinxerunt. Sed tunc vel maxime cum certi fuimus Spiritum qui ubi vult Spirat Divino Suo lumine, ab eius corde errorum tenebras excussisse, ipsumq Catholicam Romanam fidem, Sine cuius Professione nemini ad Solium nostrum datur accessus, quam ab aliquot annis futuri nescius Secrete profitebatur, iam palam ac libere exercere. Tam Sublimium meritorumq ad Prefectum Regem Affermandum Sufficiunt, habita a nobis Consideratio et communis tranquilitatis desiderium Scissam Remp. diversosq civium animos Coadunarunt. Hinc nos Reip. legibus inhærendo accedentibus unanimibus atq Concordibus Votis pro iure liberæ Electionis, quod bonum felix faustumq sit, ad Dei gloriam et Patriæ nostræ Decus Præfatum Serenissimum Dominum Dominum Fridericum Augustum Ducem Saxoniæ Iuliæ Cliviæ Montium Angariæ et Vesthaliæ Sacri Romani Imperij Archimareschalcum et Electorem Landgravium Thuringiæ Marchionem Misniæ necnon Superioris et inferioris Lusatiæ Burgrabium Magdeburgicum Comitem, Principem Hennebergensem et Barby Dominum in Ravenstein &c &c In Regem Poloniæ Magnum Ducem Litvaniæ, Russiæ Prussiæ Masoviæ Samogitiæ Kijoviæ Volhiniæ Podoliæ Podlachiæ Livoniæ Smolensciæ Severiæ Czerniechoviæq electum assumptum et Coronatum omni meliori modo et fortuna approbamus Confirmamus et declaramus. Et quodam grati animi memoria Regiam Coronam quam Otto tertius Saxo Imperator Anno Millesimo Primo Boleslaum Chrobri Poloniæ Principem redimivit Super Saxoniæ Electoris tempora fortunato Polonæ gentis et Catholicæ Religionis omine reponimus. Et Sicut Fridericum Tertium Marchionem Misniæ ob ademptam proprijs viribus et Copijs Hussitarum [illegible] Bohemiam

Sigismundus

Sigismundus Cæsar Anno 1425 Electorali dignitate donavit. Sic illius Successor Fridericus Augustus ad Sanctæ Ecclesiæ Romanæ obedientiam veniens Poloniæ Coronam gloriosissime obtinet. Cumq iam Serenissimus Rex Personali Iuramento firmaverit, qd leges nostras immunitatesq Ecclesiasticas et Seculares per Divos prædecessores nobis concessas et donatas, aliaq iura tam Publica quam Privata, necnon Pacta Conventa, integre servabit et manutenebit. Nos vice versa Sancte et Bona fide promittimus quod eidem Serenissimo Friderico Augusto Regi, Sub nomine Augusti Secundi eandem fidem, reverentiam, obedientiam Subiectionem et obsequia debita iusta et honesta, Secundum iura et libertates nostras, Sicut Divis Suæ Maiestatis Prædecessoribus exhibuimus, Semper præstabimus et exhibebimus. Quod quidem Decretum Electionis in Regem assumptionis Confirmationis et Coronationis Deo adiuvante exequi cupientes, de Communi consilio et usu Illustri et Magnifico Domino Casimiro Ludovico Bielinski Succamerario Regni, Cernensi Mariæburgensi Tucholiensi Osiecensi Capitaneo, actus Electionis Marechalco committimus et Potestatem damus, idem intimandi et ad notitiam Suæ Maiestatis deducendi; ac in eiusdem manus tradendi, Cæteraq quæ hoc ipsum negotium requirit agendi et Perficiendi. Datum Varsaviæ Sub tempus Comitiorum Generalium die 26 Mensis Iunij Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo Nono

M. Cardinalis Radziejowski Primas Regni et M.D.L. (Locus Sigilli Pensilis) mp

Casimirus Bielinski Succamerarius Regni Ordinis Equestris Marschalcus mp (Locus Sigilli Pensilis.)

Copia Literarum Illmi Dni Vicecancellarij M. D. Lit. ad Ill. Dnum Gnalem Maiorem

Iniuria publica et nunquam Sperata per prohibitam recenti Comitiorum Regni Lege Copias Militares oeconomiæ Saulen illata Dolorosam satis impertit Occasionem ad Ill. D. V. Nec ideo quod ab illa sperem aliquod Levamen huic ce malo utpote cum minime dubitem Ipsam Vri alienæ Voluntatis ee Ministram, ita nihil posse facere sine dependentia eiusdem, sed ut saltem dare liceat, cuiusnam arbitrio Ill.ⁱ D. V. inattentata contra legem publicam acta, et simulata. Et dicere enim tales Ordines prouenire a S. R. M.te nefas puto. Ille siquidem facili gratia, et pleno respectu erga Patriam Nunc ex Nuperis Comitijs assensum praebuit declarare, quod omnis Exotica Militia procul de Regno Dominijsque Ejus Mandata est reuocare etiam eosdem Ordines vti insertas Scriptis Ill.ᵃᵉ D. V. annotatos ad Rev.ᵐ et Admod.ⁿ R. D. Gratozor Miuliosum et Statuj et Militia videlicet, Sacerdos enim est, altaria non arma curet, rejicere deinde eundem facti casum ut in ijsdem Scriptis habetur in Ill.ᵐᵒ et M. D. Palatinum Marienbur. ac Sime eum ut administratore Serm.ⁱ Dni Regij Principis Jacobi de hisce Militaribus Consistentijs pertractasse veritati, et mihi inferri iniuriam, cum neque eiusdem per omnium ea de re, ullus tractatus institutus fuerit ad extremum prouocare ad Titulum vel compellationem Regiae Oeconomiae. Manifestum est his verbis profligari, Justitiam et aequitatem. Neminem enim diffiteri Oeconomiam autem Regiam fore, sed non nisi facta reali summarum in bonis eandem haerentium lege Reip. assecuratarum, pluriumque debitorum exolutione quod et S. R. M. mihimet ipsi in Comitijs immediatis Illi. Mareschalco eorundem declarauit nequaquam amplius quouis titulo, multo magis Consistentijs Militaribus impedendam dictam Oeconomiam, donec summa et Hypotheca vel quauis alia conueniens realiter exoluta non fuerit atque in hoc fundamento tum dictae publicae, tum Regiae declarationis, memoratus Serm.ᵘˢ Princeps, eandem Oeconomiam in Triennalem Possessionem meam postquam nulla reuolutio Hyphotecae, Caeterorumque post festum S. Joannis Bapt. praeterito ut praemissum erat subsecuta fuisset certo contractu dimisit. Nunc igitur mihi in tali statu constituto nec modo legis publicae sed propriae substantiae damna reuoluenti quod sit necessaria licentia quibus Ordinibus quoniam in principio facto fidelis S. R. M. Minister, et subditus premar, facile cognoscet Illma D. D. Indeq illam enixe rogo, ut sit bona Spiis pos-sessionis ad offens mea libera quandoq hisce consistentibus Militaribus facere requirent, saltem de Ordinibus suis me instructum reddere velit, cum sine his Regularibus Militia incedere nunquam sciat id facere Illm DD. non solum ex Constitutis tenetur sed etiam ad exculpationem mei, nisi enim aperte suos ordines profiteatur, certe certius Ego in liberrimo hoc Regno suspicionibus obnoxius nempe Omnia illa quaecunq cum S. R. M. in Pratentis Comitiis me ministro transacta sunt, per Conductum quodpiam venisse, dum Militia per Legem mei Mareschalcatus exhibita in bonis possessionis mea Locatur, quanta hinc innocentiae meae apud liberas mentes Censura quanta rerum pericula, in Conventibus Palatinatuum alter-rarum sibimet evitanda, satisq satis insinuasse pru-denti; his proinde vel leviter expositis debitae refle-xioni submissis iterum atq iterum qualiter et quomodo Regni a M. D. L. bello Duce tantarum Copiarum veniat Missio informari desidero, atq maneo.

Mowa Imściów P. P. Posłów Litewskich do Xcia JM. Kardynała miana w Warsza-wie d. 14. 9bris 1699.

Non vano omine Emin. Xcie Kościoł S. vitituło-wał WXceM. który virtute omnes alta dotibus magnis maximo compar cuiq, który nie tylko Titularis między Purpuratami; ale non erubescens tutelaris im-munitatis Kraiast. obrońca Prawity Wolności y Kościołów Assertes. Magnum Nomen tuum, verum est mensura tua-rum. Niepłonną nadzieię y Oyczyzna Nasza na-brała z widoku wielkiey godności et meritorum, in Primatu Regni, WXciu stawiła, cujus prima cura

Remp: esse felicem. Correspondencia Primatialey intitulatey pewiczni circa bonum publicum Studia Primus es, et antesignanus fessis succurrere rebus, limitem quas stulit aetas. Nieomylna Speransa perrossa Mitra Xiązęca primi Principis Prerogativa wszemu confesrowana, bo principali exemplo tutandae libertatis Zelus tuus Sire consuluit, versus ille Princeps a quo principia ad optima quaeq; Aże wielkie w Xch. alius livore fama per Orbem vehit, mole magnitudinis sua supponunt verba, więc rem non verba loquor. Quaecunq; divisa beatos efficiunt, tu collecta tenes. Unus Nobis omnia Statianus. Słusznie cała Rzplita godny wszelkich pochwał godny wdzięczności y podziękowania czynność W. Xcia nosci inde tuum quod summum est. Panegirique doskonałości Prowincyey Principalia gesta, scribitq; per memores fastos fastusq; encomia tuis. Serce y nasze Wdztwo Zrusku gratissima pmernas fert pectora y należyte pro tuitione libertatis podziękowania. Tibi maturos largimur honores iurandasq; tuum per Nos ponimus aras, upraszaiąc oraz aby w teraźnieyszey Rzptey coniuncturach ty Patrente geras et Nris consule rebus. Bo lubo za szczęśliwego panowania W. Xcia pacato Othomanico bello Providentia Boska belligeris dedit foedera gentibus, lubo maiestas cum libertate confidentia Zjednoczona. Magna libertatis umbra Sceptra simul et populum tegit. Jeszcze iednak paxdine tranquillitate Annibal ad portas kiedy Bramy Nadmorskich fortec Polong. y innych Saxonicis praesidiis osadzone, kiedy exotici Milites tot legibus proscripti przed laworem Nemo sua Domo tutus nec Civium terres gazaeq; Pauperum hucusq; cum maerore populi moranti

y owszem per Novellam Constitutionem in fatum
nowyszła zadwie niedziele po Seymie pro hostibus
Patriae declarati w komput Woyska Kor contra re-
centem Legem potemniam wprowadzeni bydz conabantur
Consilio quo polles alto, his consule rebus, Lex ut sit
immunis, immanis absit potestas, wszak Niebies-
kiego Zodiacu Signum aries w ktorego gdy Słonce w
stępuie nihil operatur ferale y owszem reflorescentia
przynosi ver y starozytny WXCM Jasnosc delicium
et bonum Patriae Omen insigne poli Poloni Signum
Sydus est. w ktorego perfecto Consilij gradum gdy in
Solio Wrd Serenissime Attendens Sol conscendet dobro
brac będziemy augulia. W Empireyskim Niebie Siedmią
pieczęci zapieczętowana xięgę aperuit agnus, xięgi Praw
y swobod naszych iezeli inimica Consilia całło Clausury
calue [illegible]. Powaga WXCM. reserabit codicem
Jasnosci, ubi potestas data aperire librum, z ktorego
kazdy wyczyta, ze Narodu Polskiego absq iugo posita est
ditionis amica voluntas, quae viget effectu non gemit
imperio raz WXMC bydz subsidio et munimento azeby
Saxo (oppressyi Saskich) argumento wolnosc nasze
przywalone niebyło. Nie skamieniała y w nas ochota
ad dura frangenda y zwalic z siebie kamien ktory per
venerationem MTis dotąd toleramus. Hartowna
Szabla Polska bez krzeszywa twoiey potrafi tylko ogien
krzesac in Saxo y iezeli clementia Panska przy interpo-
zycyi powagi WXCM non revoluet lapidem ad Centrum
gdzie wynosi y przez wydane Ordynanse nieodtrwaly
nieraz mieć pro offensa (bo eam Legem miłosciwie
approbaunt ze legem concessam utemur resolutione
Silices et saxa dissipant, concessa sunt nobis quae pos-
sunt arma tenere manus przy dostoienstwie Panskim
y przy naszych wolnosciach. a gdy kamien ten ktory za
WXCM zwyczaies ferre libertati, rysuiemy in cordibus nris
quam loquax enarrabit posteritas, calea assertori Liber-

Libertatis, ktorenaby przypisał Poeta: tibi Numine ab omni, dedit. Quamq tuo Natura reliquit, quis Deus esse velis, ale że cultu Deorum, niemoże tribui [illegible] tylko Maximis, par cum quicunq Mortalibus debetur honos, tibi dicamus Nemo te superavit Virtute neminem infra deus Nomenq tuum.

Mowa JmPa Skorca Posła Upitskiego.

Z wierną prawdziwą y poddaną ku Mciowi JKMci przybyliśmy Veneratią, ktorey testificationem w obecności Pańskiey iako Dicatiam Serenitati WXM. od Powiatu Upitskiego ściełemy pod nogi y słusznie bo inter terrestres Deos od ktorych Opatrzności Rzpltey dobro odbiera influentias po Panu y Monarsze ~~[illegible]~~ ktorym nayprzedszy WXMci debetur honor nie inszey legaciey naszey z oddalonego kraiu niby ab Ultima Thule iest motivum tylko abyśmy po stwierdzoney szczęśliwie na przeszłym Seymie inter Status iedności z naszey ku Mciowi JKMci oświadczyli się wiernością, oraz uciśnieni niezwyczaynemi woyska Cudzoziemskiego aggrawatiami zruinowanych Krolewszczyzn nadruszonych Dobr Ziemskich lamentabili gemitu. Nos e tanto visi populo digni, Gmeret quos euerso cardine Mundus. Zadziwić się strat że post tot discrimina rerum od wiekow dobrze przyszłaney inter Status rożnicy Rzplta fatis ipsis, casibusq superior zostawszy Primatiali cura et Principali genio w ziemi to augustum Solium na takich umocniła fundamentach iakich sobie inter luctam fatorum upatrowała. Dico Rzp. nostrae fundamenta fortitudo adversus hostes et mutua inter se concordia. Dziwuią się sąsiedzkie Monarchie iż po tak niespokoynych y żelaznych bo woiennych Wzatach sub augusto JKMci Nne et sub auspicijs herbownego WXMci: Junoszy y ze Złotego iego runa szczęśliwey ugruntowanego pokoiu odnowi złote się nam wieki.

En aurea nascitur aetas.
Concordia passq alta cervice vagand—

Same Xiężyca Othomańskiego Luminaria zadumiewaią, że saeper Ecclipsim suam że crepusculis suae nocent kiedy na Polskim Niebie świetne uszczęśliwionego powrotu Słońce zostaiące in Signo arietis tegoż Miesięcznego WXMci. Jungszy tak zaiaśniało, że gdy potomnych czasów ad enarrandas Eminentias wielkie Oyczyźnie WXMci actiones liczba cnich będzie pamięć same Sydera magnitudinem Imienia iego zawsze obiaśniać będą. Caeli meatus describent radio et surgentia tempora dicent. Dziękuiąc należnie y przy sercu wieki, że Salus publica Oyczyzny Naszey tot et tantis agitata malis na Pryncypalnych WXMci ramionach m. że lobre Obrawszy, stallum bezpieczne sporządziwa, y wszystkie pericula ludit, że nie inszą posteritati zostawił pamięć tylko, że cuncta loquentur. Tellus te varijs scribent in floribus hora longaq perpetui ducent in Saecula fasti. Kiedy iuż pod szczęśliwym WXMci panowaniem po uspokoianym ab intra et extra pokoiu Rzplta do tey przyszła całey czerstwości, którey przedtym wszystkie przygniewały Narody, że genus insuperabile bello. Teraz tu samym zdumiewać, że trzeba nad sobą Milicyą, którą podobne viribus confisa tuis nie tylko nexu novella regni. Zagrapie nie wstąpiła, też po dziś dzień przez Emulię wiary naszym Woysku nulla calcati remanent vestigia Luni. Gdy Provinciom Polskim y Lit. po tak nieurodzaynych Latach Żyzny y pociechy dostatek Augusty y kiedy Rzplta zabierała się ad messem pożądanych pożytków, alias pod czas tak miłego żniwa wyrzucony przeszłoroczną pasza cudzoziemski fryzik, depabulat arva Colonis.

I tak ten szkodzie Rzpltey iest wyrządzony, że mu insita nam przypisać musi: Equi Seiani Lemma pernicies desiderata, a iako kiedyś wyrządzonym Phaetonta koniom przydano inscriptio frenabit Apollo, tak y WXMci Vigilis praeficiens Sensie prawa y wolności Naszey in Vicaria Mtie zostaiące Magnus Apollo Woyska cudzoziemskiego ~~[illegible]~~ impety łacno frenare możesz. Tua Nos urgenti dextera, a to Expiat, rebus suis reddant, et igni damnati fato populi. Jako bo nam Prawo y wolności [illegible] Media porządne ostatnie arma in armatos sumere iura dictant. Nie wprzód iednak Powiat nasz do tey przychodzi rezolutiey, maiąc nadzieię że Eminentma W.X.JMści ku Dobru pospolitemu ktora wydźwignie nas ab insultibus zimuiącego w kraiu cięszkim cudzoziemskiego woyska, o co pokornie JMci imieniem Powiatu Naszego supplikuiemy wszyscy. Tu Civem Patremque geras tu Consule rebus, nec tua te moveant, sed publica damna.

Relatia Commissiey na odebranie Elbigga uczynioney 2 Febr. 1700.

Stanęli tu JMć PP. Commissarze do odebrania Elbiąga naznaczeni ostatniego dnia January, to iest Xiążę JMć Biskup Warmiński, JMć P. Kasztelan Łęczycki, JMć P. Podkanclerzy WXL., JMć P. Starosta Wilski, JMć P. Czarnkowski. Przyieżdżaiącym JMciom do Bram z dział 12 po trzykroć salwę dawano. Cechy Mieyskie poszykowawszy się od przedmieścia po ulicach stały. Porządek wiazdu JMciów był taki. Pół mile od Elbigga we wsi Gronowie karawany y gwardye dość liczne bo całego Biskupstwa Warmińskie, kosztem Xcia JMci Biskupa odziane y sporządzone czekały. Tam od Magistratu całe prędko stanęli, odebrali przywitanie od dwoch delegowanych, po ktorym przywitaniu woły y karawany ruszyły się JMciów z assistentią dwochsett Raytaryi Biskupstwa Warm. zostawiwszy altero tanto piechoty bardzo piękney na tymże mieyscu tegoż Biskupstwa do dalszey dispositiey Commissarskiey, a to in omnem casum tumultu iakiego w Mieście albo zobawienia Praesidium w Małą godzinkę po Wozach sami Ichmć w karetę ozdobną Imć X. Biskupa Warm. wsiadszy iechali, aż do Miasta Gieldebant naypierwey karety Ichmciów podrożne po karetach Komisskiy Imć Pa Podkancl. Lit. z komalcami powodnemi Ichmciów wszystkich za niemi Kawalkata za nią trębacze, za ktoremi kareta pomieniona z Commissarzami następowała otwarta z tem Laytarzy dobrze y pięknie Monderowany Xsiążęcia Warmińskiego y tak aż do samego Miasta noga za nogą wiechali; w gospodach iak przestanęli od Imć Pa Brata Branta Kawaler obszedł wszystkich Ichmciów Commissarzów witaiąc y żałuiąc że sam przytomny tego dla podagry wyświadczyć nie może odebrać wzaiemne od Ichmciów complementa y condolentią zdrowia Słabego Imć Pa Wernera, iuż Imć zastali w Mieście od kilku dni przytomnego, owszem potkał Ichmciów o puł mile od Miasta. Imć P. Baro Howerbek w nocy iuż po Imćiach PP. Commissarzach utriusq partis praetendowali Brandeburscy na Ratuszu, do ktorego iuż nic nie maią Brandeburscy, gdy tedy niechcieli z Xsiędza Imć Biskupa Warmińskiego poddać, Imć PP. Commissarze tertium locum talem na ktorym by się mogło Kurfirstowskie całe praesidium prezentować Ichmciom y na tym stanęło. Tam gdy smy się zeszli y powstali z chorym także na podagrę Imć Panem Howerbekiem y przyszło do czytania Ratificatorias nie podobało się Imć PP. Commissarzom pełny termin w Argnodze, tam wciągniono de Howka inter Domus Electoralem miasto, co mieli napisać Personam samego Elektora, obawiaiąc się żeby to nie był sposobiali zaciągaiący praeiudicium homagii Eventualis na Prusach, ktore tylko directe descendentes ex tumonis przeszłego Elektora miał potentią quis należy. Tandem gdy JMć Brandeburscy explikowali że to wspomniana Domus Electoralis propter securitatem Miasta Elbląga, że iako cały Dom Elektorski od przeszłego Elektora miał potentią, tym poszedł do Elbląga tak też cały wspomnieć należało. Zostali skontentowani JMć PP. Commissarze y przyięli ratyfikacyą odebrawszy wraz plenipotentią od nich na pargaminie, swoiey nie oddali, lubo ią mieli z explikacyą, interea czas aż do Nocy wyszedł, natych[illegible] trudnościach, tak dalece że praesidium o świecach iuż wychodziło, które dla lepszego widzenia przed kamienicą gdzie zostawali JchMć gdzie zaświecone [illegible] JMć tryumfu. Zaczęli wychodzić koło Szostey w Nocy bardzo porządnie y pięknie ludzie odziani, młodzi, [illegible] ubrani dobrze. Officerowie y Pułkownicy wszyscy nawet sam Kommendant pieszo szli y czynili honor prezentą swoią JMć PP. Commissarzom, sam tylko ieden JMć Pan Generał Brant iako chory wyiechał w kolasce przy pierwszym batalionie, a dwa za nim poszły. Ludzi liczyć że mogło na osmnaście set. bagaże impedimenta wszystkie przed tym ieszcze wyprowadzili, y tak gdy Miasto [illegible] evacuationis pierwszego dnia całe praesidium y supellex wyszło y na całą Noc przez territorium Elbiąskie poszło, nie maiąc nigdzie nocować, aż na Brandeburskim gruncie, nie zostało JMć PP. Commissarzom nic więcey do czynienia cum Ministris Brandeburgicis tylko oddać powierzony depozyt, quis reversalibus. Jutro z Miastem na Ratuszu rem commissam aggredientur. [illegible] nayprędzey skończyć zechcą day Boże tak dobrze iako cum Praesidio Brandeburgico, to nie na rzbę że dotąd Regimentu Imć Pana Srebena, lubo tu wyłam iest absens, na praesidium ordinowanego nie widać, czym bardzo ImćP. Commissarze są consternati, nie wiedząc iakie na to wynaleść expediens.

Mowa Ichmciów Panów Posłów Wdztwa Brzeskiego Litewskiego do Xcia Imści Kardynała d. 24ta 9bris 1699. Ao w Łowiczu miana.

62 ~~Po uspokoionych od niemałego czasu zagęszczonych inter status dyffidencyach, po zawartych cum Principe poufałości Traktatach, iuż inter tranquilla quietis otia, kiedy pacatos widzieć pragniemy soles, imieniem Wdztwa Brzeskiego subalternae Maiestatis w osobie WXcey Mści a donique Serenitatem stawamy novi belli feciales. J. O. Mści Xięże Prymasie, a Dobrodzieiu nasz, na ostatnią ruinę naszę foederata Pańskiey woli et ordinum refraga postanowieniu Rzpltey rebellis Saxońska militia canit, Braci naszey Classiam uporczywym uciemiężeniem Traktatów naszych a y po czasie Seymem ruszeniem się nam czyni compulsa in praelia, pogotowiu na obronę śpieszącego się do gromady nie leniwie Martem Hostium, prowokuie in arenam. Tak wiele J. K. Mści compromissów tyle adamantowe nie malnytych rewersów mamy, aby gravis ferro gravior inimicis peregrinus miles z Państw ustąpił Koronnych, kromie żeli gdzie przyięciem mało a feriatur, u nas sobie upodobaną y na drugi rok fundnie lokacyą, z płaczu y krzywdy ludzkiey, wesołe traktuie hilaria, iako promissionis terram Wdztwa naszego obrał sobie y zagęścił Coloniam, nagłym oddaleniem się z Państw naszych Serenitate sublata równą niebu wczoray eclipsim patimur, która iako zwykła często być Regnis male praesaga, tak osobliwie ziemi naszey fatalis, przez te obcego Narodu umbry pożądanego uspokoienia wesołe nam~~

zacmiła swiatło. W miłe prac ludzkich zbiory kiedyś ubogacony, dziś durior Augusto September obfitą nam ale lachrymarum przynosi vindemiam. Srawnego boiem w Domach naszych grassuiącego przez ustawiczne zabiegi widzieć, y cierpieć musiemy. Na zrzuceniu tak ciężkiego iarzma, kiedy viritim wsiadaiąc na koń arma tenemus et ictus, donosiemy has mentes iako Pro Regi Primoqz Principi WXMści nauczyłszymu w tyże Oyczyźnie Argonautte. Niech nam przy powadze WXMści assistat Agnus cornupeta ktoremu Polski Zodiak illustranti, y lwy drapieżne ustępowac zwykły. Pater et Consul Patriæ racz takie wynaleść media aby za interpozycyą y ordynansem WXMści pacatiori passu z granic naszych te wszytky woyska wprzod niżeli im samym skutkiem Siculas vesperas niegotowiemy. Doniesie y inne anxietates WXMści instrukcya. 6.5

Instrukcya Ziemie Warszawskiey Xstwa Mazowieckiego do J.O. X. JMści Kardynała Prymasa Korony Polskiey y WWMMści JchMMMPP: Stanisławowi Zabrzeskiemu Podczaszemu Ziemi Dobrzyńskiey, Iozefowi Zambrzyckiemu, Czesnikowi Ziemi Rożanskiey Posłom dana na Seymiku Relationis w Warszawie dnia pierwszego 7bra Roku. 1699.

A naprzod wyrazią JchMMMPP: Posłowie isz pod ten czas, pod ktory gdy po tak szczęśliwym Seymu pożądanego, że po tak wielu zerwanych zakończeniu na naywiększe gotowaliśmy się podziękowania, a czasu wyiazdu JKMści za granicę hunc conatum wyrażenia wierney submissyey Panu ad sterilescendum iest powodem. Obracamy te wszytkie vota et gratiarum actiones in venerationem Xcia JMci Prymasa, ktore należyta wdzięczność starania y pieczołowania o całości Oyczyzny, praw y wolności iey, zawsze nieustaiącego całemu światu nie tylko Oyczyźnie iawnego y iasnego powagą władzy Prymacyalney et reverentia tanti Nominis należycie wyciąga. A tym poufaley przy oddaniu należytey Xcia JMci omni cultu obserwancyey deponent JchMMPP. Po-

słowie

Łowie uniżoną prozbę naszą, aby pod ten czas viduae Maiestatis miał curam Rptey takową, iakoby Oyczyzna nil quidpiam detrimenti patiatur.

Zapatruiąc się zas super non evacuationem do tego czasu Kamienca y nad interessem Elbląskim nieskonczonym, ktore ex absentia Pana trudnosc in decidendis y okazyą protrakcyey miec mogą, Tudzież reflektuiąc się isz im dłuzsza Krola JMci w Panstwie będzie absencya, tym większa prawu oriet iniuria, upraszac JchMM. PP. Posłowie Xcia JMci będą aby gorącym listem zagrzał Krola JMci do prędkiego powrotu.

A że Manifestacya JMci X. Kanclerza Koron. contra praesentia et futura przy podpisie konstytucyi uczyniona incutit metum non postremum iakoby Krol JMc miał praetendowac uprowadzenie Woyska Saskiego z Officyerami pod comput Woyska Koronnego. Co żeby to było contra novellam legem sancitam, upraszac JchMM. PP. Posłowie będą Xcia JMci Prymasa aby hanc iniuriam prawa ieszcze nieoschłemu admittere nie pozwalał. Owszem executionem Legis toiest relegationem Woyska Saskiego y z PP. Consyliarzami de integro et pleno promowowac y dopominac się raczył.

Perterruit nie mniey y ta relacya ziemię naszą iakoby Krol JMc Malborg y Polongę prima Korona iure hypothecae in exemptionem Elbląga affektowac miał, co ze rowne zasobą pociąga interpretacye z tego fundamentu, że Krol JMc te Miasta a nie inne sobie elegit, in vim assecurationis, ktora na Ekonomiey ktoreykolwiek in visceribus Regni pro securiori Rptey zmiescicby się mogła, maiąc przy tym metum subsidiorum, a vicinia pro revolutione temporum casu gradu et necessitate oraz żeby sub praetextu Praesidiariorum większa się nie podszywała colluvies Sasow. Naybardziey reflektuiąc się aby pozwolona fortalitiorum reparacya nie wyciągnęła przeładowania expens, y nie wciągnęła za crasem in exemptibilitatem, albo iesz trudnosc exemptionis ob quaestionem praetendendarum summarum melioracyą, ktorych liquidacyą mozonoby trudnic umyslnie zeby dluzey nie hypothecae teneat. Z tych reflexyi upraszac IchMM PP. Posłowie JMX Prymasa będą aby sui nic metui et periculo powagą swoią zabiegac raczył. Co prudentiae dexteritati et activitati IchMM PP. Posłow zaleciwszy, Instrukcyą tę zgodnie umowioną JMP. Marszałkowi naszemu Koła Rycerskiego podpisac zlecilismy. Adam Skulski Marszałek Koła Rycerskiego.

Instrukcya tymze IchMsciom do J. W. JMMPa. Kasztelana Krakowskiego Hetmana W. Koronnyi

Naprzod wyrazą IchM omnem venerationem JW. JMP. Wodzie Krakowskiemu z uniżonym podziękowaniem za podięte prace, koszty, y fatygi około dobra pospolitego.

Tesz IchM upraszac będą o prosecutionem dalszych starani y pieczołowania pro gloria Imienia JW. JMP. Krakowskiego, aby sub Consulatu iego Oyczyzna in immunitatibus et Iuribus suis iniuriam nie miała, y posteritas nie miała quod reprehendat.

Toz samo enucleatius wyrazą upraszaiąc aby listownie Krola JMci zagrzał ad reditum celeriorem z wyrazeniem tey expressyey ze stan teraznieyszy Rzpltey gdy Traktat Elblągski in gradu, ewacuacya Kamienca iescze non subsecuta iest positus in metu casuum y protrakcyey decidendorum ea ratione wyiazdu Krola JMci, tym samym zas Krol JMc pokaze ze obserwat prawa nasze, gdy prędko ich accelerabit przyiazd swoy.

Aze Manifestacya JMX. Kanclerza ff. relinquitur tak iak w pierwszey Instrukcyey.

Copia Listu pewnego Dworzanina do poufałego przyiaciela swego pisanego.

Spozniony poniekąd dla częstych drog y rozmaitych

spraw

62. Spraw, ktore mnie dotąd rożnie rozrywały, tym chętniey z WMMPa. na nowe zabieram się korrespondencyą, im większą baczę być potrzebę, w przypadaiących na ten czas wielkich niektorych okkurencyach doskonałą według żądania, ile że mnie być może dać WMMPu. informacyą. Jako bowiem z listu WMMPa. wyrozumiewam poczynaiące się rozchodzić po Wdztwie WMM Państwa rożne wieści, częścią przez niechęć, często przez niewiadomość in veritate et essentia rei znacznie zwaryowane. Lubobym zas za powodem tego listu WMPa. o siłu interwenienciach, siła mogł y miał pisać, iednakże odłożywszy dla szczupłości czasu wszystkie iedne materye do wygodnieyszey pory, szczegulnie tę przed się biorę ktorą iako WMMP. piszesz, per ora hominum maxime u WMMP. fertur, y o ktorey niektorzy diverse sentiunt, niektorzy coby sentire mieli dotąd niewiedzą. I dla tego co WMMP. namieniać raczysz że droga do Prus Nayiaśnieyszego Xcia Electora JMci Brandeburskiego, y intencya Koronacyey y postanowienia się na Thronie Krolewskim pomiędzy sentimenta niektorych JchMściow poczęła mięszać tak dalece się nie dziwuię, ile gdy przyczynę tego, luboć cale niepotrzebnego mięszania się, szczegulnie w niezupełney wiadomości ~~w~~ istotney rzeczy y okoliczności tey zakładam. Do ktorey gdy się WMMP. sam z osoby swoiey przyznawać y solucyi rożnych skrupułow, odemnie potrzebować raczysz, chętnie się w tym woli iego akkomodować, y upewniam że szczerze, prawdziwie, y bez wszelkiey tak przysady iak uymy o całey tey sprawie simpliciter et plane informować WMMPa. będę, abyś nie tylko sam wroszczonych sobie pozbył wątpliwości, ale y JchMMść Bracią swoią, im naprzod tak wiele chimerycznych skrupułow, ktorych się z przeciwnych y niepewnych po ten czas namnożyło relacyi, na drogę istotney prawdy naprowadził, y od wszelkiey suspicyey, y opacznego porozumienia ich cale y zupełnie uwolnił. Więc do rzeczy samey przystępuiąc widzę isz to WMMP. nie tayno

że Nayiaśnieyszy Elector JMć y z całym Dworem swym tę intencyę do Xięstwa swego Pruskiego się zabrał, aby tam rzecz wprzod dobrze, y iusz nie dopiero uważoną y gruntownie ułożoną, do pożądanego tandem przyprowadził skutku, to iest aby tam Krolewskie dostoieństwo przez proklamacyę y koronacyę effective obiął, nierozumieiąc aby się kto taki znaydował ktoryby z słuszney y ważney racyey mogł improbować tę Kurfistrza JMci intencyę, daleko mniey ktoryby po odprawionym ~~tym~~ tak wielkim akcie y obiętym Krolewskim dostoieństwie chciał w attrybucyey należytego Tytułu y honoru Krolewskiego przeciwnym albo niechętnym się pokazać: a to z tych osobliwie między innemi racyi, y consyderacyi. Iże to Krolewskiego dostoieństwa y charakteru obięcie y na się wzięcie, nie tylko iest rzeczą wolną, y cale nie bronioną, ale że się oraz gruntuie y authoryzuie na wielkich racyach y przykładach. Że ta exaltacya nikomu zgoła lub in iure quaesito, lub z innych miar nayminieyszego bezprawia krzywdy, albo szkody y uszczerbku przynieść y uczynić nie może. Nim zaś daley wkroczę zdało mi się przestrzedz w tym WMMPa: że to Xięstwo Pruskie ktore nayiaśnieyszy Kurfistrz JMć iure supremi Dominii ma y trzyma, y w ktorym bez wszelkiey iednak tak ratione Principum Europae in genere, iak osobliwie postronnych a nawet własnych swoich Panstw y poddanych krom tytułu y z Krolewskiego Dostoieństwa pochodzących honorow waryacyey albo odmiany, Krolem się zwać pisać y być zamyśla iusz przed dawnemi czasy iako Ozelius y inni godni Historycy wyraźnie y rzetelnie świadczą Krolestwem się zwało y było y że ta commutacya Xiążęcego Tytułu w Krolewski zasadza, y gruntuie się na wzwyż namienionym naywyższym prawie zupełney mocy, y nieokreśloney władzy ktora Nayiaśnieyszemu Kurfistrzowi JMci w Prusiech competit. Jeżeli tedy wolnemu Narodowi broniono być nie może obrać y postanowić sobie bez dołożenia się lub zasięgnienia czyiegokolwiek zdania albo zezwolenia Regiminis albo Rpcae formam y dać iey rządną według upodobania denominacyą, czemuż by pełnowładnemu Xiążęciu, ktory z intencyey y akcyi swoich nikomu pod Słońcem, krom szczegulnie nayiaśnieyszemu na niebie Panu, sprawowac się nie powinien wolno bydź nie miało wziąć charakter y Imie Krolewskie, ktore nic inszego nie znaczy tylko summam in suitate potestatem. Nie chciey WMM. mieć tego za wymysł, albo za nowość iaką, ad casum praesentem uformowaną. Iusz nie dopiero tegosz o tym zdania byli y Bodynus de Rpca y Historyk Polski à Lapide y inni wielcy politycy. Nie schodzi przytym na przykładach wielkich Koronatow, ktorzy tym sposobem na Tronie się osadzili y utrzymali, luboć nie bez tego aby na początku nie miały się były zwiiać rozne zawady y przeszkody crescentem fortunam aegris introspicientium oculis. Wystawi WMM. Historyae Rudolfa Hrabie mnieyszey Burgundyi, y Rogera Krola Neapolitanskiego. Pokażą Annales Polskie wielkiego Bolesława, doczytasz się WMM. o Henryku Krolu Angelskim, ktory tytuł Pana Hiberniae w Krolewski obrocił, iakosz y po dziś dzień Krolowie Angelscy, nie Pany ale Krolmi Hiberniae się piszą. Napadniesz WMM. na tak wiele innych podobnych przykładow, między ktoremi nie chcąc WMM. krom moich allegacyi Historyi dobrze wiadomego długo bawić y trudzić legendą, iednego ieszcze tylko przytoczę Filippa II. Krola Hiszpanskiego ktory przy dyspozycyey Corki swoiey Katarzyny Xcia Sabaudiae Karolowi Emanuelowi to postanowienie uczynił, że pierworodny syn z tego Małżeństwa miał bydź Xstwo Medyolanskie y Pedemontskie sub titulo Regis Lombardiae posieść. Ale niespodziewana pierworodnego śmierć niedopuściła tego postanowienia do skutku przyprowadzić. Ktosz zatym Elektorowi JMći Brandeburskiemu albo za złe mieć, albo co zdrożnego będzie mogł imputować, gdy tak wielkim insynuacyom, y przykładow. Ma nie tylko Prusy iam Iure Summi Dominij ale y krom tego Łaski Bożey tak wiele innych obszernych Państw y ludnych Kraiow iest siła y potęga, są dostatki, y na niczym zgoła nie schodzi, coby ad sustinendam

Regy Nominis dignitatem mogło desiderari Wszak iusz
krom tego ratione Electoralis Dignitatis per Capitulationes
Imp. nie mniey per usum et observantiam Krolom się rowna.
Ale że między niemał wszystkiemi w Europie Potentatami
mało ich WMć. znaydziesz ktoryby lubo się na siłe
potędze, na kraiach ludziach y poddanych nie polepszyli,
ani zmocnili, nie mieli albo iusz nowych honorow, albo
się o nabycie ich starać. A że nawet y niektorzy będąc
ex pacto Kurfistrzowi JMśći mieysca ustąpić powinni, pod=
szyć się usiłuią, chciey WMć. rostropnie uważyć, czy
słusznaż cale się Kurfistrzowi JMśći w tey mierze upuścić
y zaniechać. Wszystko temi czasy w gorę poszło, y ieszcze
coraz wyżey idzie y postępuie. Krolowie Regiæ Digni=
tatis prædicatum in Maiestatem przeformowali, Ele=
ktorowie zatem od nich Fratrum et Sermoni Titu=
lum otrzymali. Xiążęta ieżeli nie Krolom tedy Electo=
rom in Ceremonialibus koniecznie rownać się usiłuią.
y gwoli temu Titulum Regiæ Celsitudinis / Alteße
Royale / affektuią. Wolnych Rzpltey Posłowie na ro=
żnych mieyscach y Dworach rowno Krolewskim in
receptione tractari poczynaią. Mogłbym więcey tego
allegować, gdybym nie znał genium et ingenium WMći.
żeś zwykł ex paucis plurima eaq; optima elicere.
Iużem tedy iego pewien że WMć. penetruiesz y na oko
widzisz że to rzecz ani nowa ani bronna. Nie masz
czego przy niey apprehendować, nie masz potrzeby
topić się w głębokich dyffidencyach, inwidyey albo
opacznego porozumienia Nurtach, albo tam sobie
tempestates et pericula figurować, gdzie summa
tranquillitas, et securitas. Cała ta rzecz na iednym
y szczegulnym zawisła Tytule. Nic Kurfistrzowi JMśći
nie przybędzie, ni siły, ni mocy, ni potęgi, ni dostat=
kow, ni Kraiow, ni ludzi. Ieżeli zas splendor et
origo tego tak wielkiego à Sæculis Domu ieżeli ob=
szerność Państw y Kraiow ieżeli znamienite Pacis
et belli, actiones, liczne Woyska, sławne ambas=
sady, wysokie Powinowactwa y skrewnienia et re=
centa alia decora ieżeli mowię to wszystko nie
kwadruie się do Tytułu Krolewskiego, et viceversa
niech Swiat sądzi. Ia zas postępuię dalej, y lubo=
bym że ta exaltacya iakom na początku listu me=
go namienił, nikomu zgoła ani in iure quæsito,

66.

ani z innych miar, naymnieyszego bezprawia, krzywdy szkody albo uszczerbku przyniesc y uczynic nie może mogł wywiesc respectu Imperij Rom. Germ. et cæterorum Europæ potestatum et Principum, iednakże dla krotkosci czasu zastanowię się przy tym co się zda Rzptę propius tangere, et concernere. Nie rozumiem tedy ~~tedy~~ abyś WMM chciał powątpiwać, aby Kurfirstr IMć od pierwszego zaraz początku y zawzięcia tey intencyey nie miał był mieć inter præcipuas curas z Krolem IMścią y Rzptą iako naylepiey się z tych miar porozumieć. Ale co to Negotium iest szczegulnie Ritualno albo Ceremonialne, y tytularne ktore interessa et Iura Reip. żadnym sposobem nie alteruie. Nayiaśnieysi Antecessorowie, Krolowie Polscy w podobnych ceremonialnych sprawach, pro libero arbitrio postępować, y swoim zdaniem rządzic się zwykli. Nie mogł WMM. z pamięci wypaść świeży przykład Krola IMci s.p. Iana III. ktory bez kommunikacyey y dołożenia się, albo zezwolenia Rzptey Krola IMci teraznieyszego "Angielskiego" Wilhelma za Krola uznał. Y ktoż przy teraznieyszey rewolucyey Hiszpanskiey będzie chciał Krolowi IMci ascribere kogoby za Krola Hiszpanskiego chciał mieć, uznać, albo trzymać, ile gdy owych czasow kromych Xiąże Bragantski, w Portugaliey Krolewskie wziął na się imię, y w Angliey Kromwel Protektorem się uczynił nikt się taki nie znaydował ktoryby Krolow IchMściow natenczas panuiących miał, albo chciał był w uznaniu ich czymby byli modum opisować. Zaczym y teraz mam to za rzecz bez wszelkiego wątpienia pewną, że się nikt nie znaydzie ktoryby na to na Nayiaśnieyszego Krola IMci szczęśliwie panuiącego devolutum y iakoby per manus traditum iusz chciał się targnąć y opisywać, iakiby tytuł, honor Summi Imperij et potestatis Principibus miał deferre albo coby musi się zdało za mutacyą albo melioracyą uczynić, byle się to działo salvis Reip. Iuribus. Wszak y cała Rzptą przez ratyfikowane tak wiele walnych Seymow y od Krolow IchMściow s.p. świątobliwie poprzysiężone Pakta Welawskie artyk. VI. w ten sposob się

deklarowała

declarowała y obowiązała Xięstwo Pruskie temisz granicami zamierzone, ktoremi albo ie iako Nayiaśnieyszy Elector JMć przed zaczętą tą woyną prawem lennym niegdy trzymał, sam Elector JMć przed zaczętą tą woyną napotym y wszyscy iego descendentes, poki z Descendentow Męskiego rodzaiu. I Kurfistrz JMć stawać będzie Ł. B. prawem Naywyższego Panstwa, naywyższą y nieokresloną władzą posiędą y rządzić albo panować będą, albo iako w Łacinskim ięzyku sonant. Ducatum Prussiæ ijs finibus circumscriptum, quibus Sermus Elector illum Olim Iure feudi ante hoc bellum exortum possidebat, ipse deinceps descendentes omnes donec quisquam superverit ex descendentibus Masculis Suæ Serenitatis Electoralis Iure Supremi Dominij cum Summa absolutaqz potestate possidebunt, regentqz. Zaprawdę, gdy się dobrze w tym artykule rozpatrzemy, trudno będzie negować aby abstrahendo szczegulnie a Nomine et Titulo Regio, iusz na ten czas temi słowy nie była in amplissima forma dana konferowana na Prusach Kurfistrzowi JMći y posteritati iego, Vis et Potestas Regia Maiestatica. Więc rzecz dobrze zważywszy, y uprzątnąwszy wszelkie affekty y passye, nie widzę, aby przez Tytuł Krolewski ktory Kurfistrz JMć zabiera, mogło albo miało cokolwiek więcey decedere Iuribus Reip. ktore predtym na Prusy miała, nad te ktore pomienionym Artykułem Kurfistrzowi JMći y całemu Nayiaśnieyszemu Domowi iego iusz nie dopiero ustąpiła, et in quorum Iurium possessione et exercitio Kurfistrz JMć bez wszelkiey excepcyey spokoynie podziś dzień zostawa. Cała tedy ta sprawa y odmiana tytułu w tym zawisła, że ten ktory predtym miał iusz actu prawo, moc, y władzę Krolewską, to iest rzecz samą, teraz tytuł y denominacyą rzeczy bierze na się. Bo coż za insza może być idea Krolewskiego imienia, albo Tytułu tylko że tego znaczy y wyraża, ktory w obszernym Panstwie albo Krainie, prawem naywyższym mocą zupełną władzą nieokresloną albo iako Pacta Welawskie wpomienionym szostym artykule wyraznie opiewaią, Iure Supremi Dominij cum Summa absolutaq potestate rządzi y panuie.

W prawdzie

A wprawdzie znayduie się w tych Paktach nieiaki iakoby reservatus nexus między Rzptą y Prusami Kurfirstowskiemi mianowicie że post decessum Kurfirstowskiego y Margrabskiego Domu, Prusy na Rzptą spaść y przywrocić się, y że interea Rzpta, y Prusy ciesno scisle zkolligowane zostawać y Elektorowie JchMść Rzptey certo casu pewny posiłek w ludziach podawać maią.

Alec y w tym provisum abunde. Bo iako Krol JMść zaraz na początku wyrozumiawszy że Kurfirsta JMść intencye z zwykłey y chwalebney ku Rzptey miłości y gorliwości domagać się nie omieszka, y całą rzecz na tym fundamencie założył, aby Rzptey z tych miar prospiciatur; tak wzaiemnie Kurfirst JMść bez wszelkiey trudności nie tylko Krolowi JMści w tym satisfecit, ale y osobliwym Skryptem tak się Rzptey declarował, że przez to Krolewskiego dostoienstwa dostąpienie żadnego zgoła punktu ktory się w pomienionych Paktach znayduie albo zawiera odmienić, albo iakimkolwiek sposobem derogować mu nie myśli, owszem się w dotrzymaniu wszystkiego firmissime obowiązuie. przez co Rzpta otrzymała securitatem omnimodam że nie rzekę superfluam, gdyż ta Kurfirstowi JMści accrescens dignitas nic w sobie nie ma, coby pomienionym Paktom przeciwić się miało. Bo że Prusy Kurfirstowskie kiedyszkolwiek na Rzptą spaść mogą albo maią, iest futurum contigens ktore pro nunc intencyey Kurfirstowskiey per ullam rationem et consequentiam trudnić albo zastanowić nie może. Gdzież WMM P. znaydziesz Krolestwo w ktoremby Successya albo przez Pacta, albo przez Constytucye osobliwe, albo przez testamenta, albo iakimkolwiek innym sposobem nie miała być ustanowiana albo określona, iednakże non obstat, aby do podobney sukcessyi należące kraie nie miały à Regibus summa potestate regi et gubernari. I lubo Margrabiowie w Franconiey Następstwa maiący post decessum teraznieyszego Elektorowskiego Brandeburskiego Domu, powinni na Prusy lenność albo Manstwo od Rzptey trzymać y przysięgać, nie może

to

to być Kurfistrzowi JMći y Domowi iego przeszkodą albo zawadą, aby się y być Krolem w Prusiech, bo ten nexus Uwallagij nie należy do tego, ani się sciąga na Kurfistrza JMći, ani na descendentow, albo Bracią iego, ale szczegulnie tylko na Margrabiow Frankońskich. Gdzieby to była za konsequencyą Margrabiowie Brandeburscy Frankońscy albo Successorowie ich, mogą podobno kiedykolwiek przyisc do otrzymania Prus lennoscią. Ergo Kurfistrz JMć ktory ma diuersa et sublimiora Iura, nie może być w Prusiech Krolem, Sam WMMP. uważ iakieby per instantiam poszłyz tąd iako ie wyże w szkolach zowią absurda, y szkodliwe sequelæ. Wszak Krolem Neapolitańskim y Sycylskim że Krolestwa powierzone, a Sede Aplica lennem prawem maiąc, Oycowi S. clientelæ fiduciariæ nexu deuincientur, y nie tylko ilekroć nowy Papiesz w Rzymie, albo Krol w przerzeczonych Krolestwach nastaie, ale nawet corocznie zwyczayną submissyą y oddawaniem certi plenus feudum recognoscere powinni, nieszkodzi ani præiudicat aby Krolmi nie byli, cały swiat ich za to zna, y ma, y nikogo dotąd nie było, ktoryby im naymnieyszą z tych miar miał mouere quæstionem. Dalekosz bardziey pro Serenissimo Electore, ktory eo nexu w Prusiech cale solutus, militare se numi. et wsparciu dała Rzpta Kurfistrzowi JMći Iure supremi Dominij do pełnowładney mocy y dyspozycyey Prussy iakoby Bryłę złota. Cosz tak dalece należy, czy z niego Kurfistrz JMć berło czy koronę uleie? wszak iesliby tak sera fata ferre miały, aby kiedykolwiek te Prusy, na Rzptą iako się namieniło, spaść miały, złoto, złotem zostanie, y wolno ie będzie ad pristinam reducere formam. Co się tknie posiłkow ktorych oddawania certo casu Kurfistrz JMć per pacta obligatur, y ten zarzut nic do rzeczy nie czyni. Bo cosz w swiecie zwyczaynieyszego nad to, że wielcy Monarchowie przymierza, pakta, miedzy sobą stanowią ktoremi sobie pomoc posiłki, y assystencyą przyrzekaią, strzeż Boże aby to komu szkodzic albo præiudicare miało, takżeby ieden na drugiego ruinę y zgubę otiose patrząc, y za czasem sam eadem involvi ruina musiał. Sama nawet Rzplta Kurfirstowi JMci w tychże Paktach wpewnych obowiązała się punktach. Ależ y inne wieczne y doczesne Pacta ktore bez uszczypienia Kurfirstom JMć z Cesarzem JMcią, y większą częścią wielkich Monarchow Krolow, Xiążąt, Rzpltych pozawierał, ktorych do znacznych Kurfirstowi JMci obliguią posiłkow, czy mogąż co derogare Juri ich Maiestatico, y tak myślmy, y tak kręćmy, iak chcemy, formuymy lub Electorowi JMci obstacula, lub Rzpltey praejudicia, widzisz WWMć że wszytkie skrupuły kiedy ie ad lapidem Lydium weźmiemy, proby nie trzymaią, y tylko się powierzchownym kolorują praetextem; z drugiey zas przyznasz WWMć strony, iak dobrze nayminieyszą ważono okoliczność, y iak gruntownie niby na iakiey nieprzełomaney skale, rzecz ułożono. Taki to ten Pan zwykł sobie postępować, y nie trzeba wątpić aby cum Imperio, y z wielką innych w Europie panuiących Krolow, Xiążąt, y Rzpltych nie miał wziąć słuszney około tego miary. Rozumiem że WWMć masz dosyć wiadomości iak zgodne całey niemal Europy zachodzą iuż Elektorowi JMci gratulacye, vota et applausus. Nic tedy pewnieyszego tylko że przy zawziętey intencyey, y Krolewskiey ktorą zabiera honorze, tytule, y dostoieństwie przez tak wielkie colligacye, y przez własną utrzyma się potęgę. A zatym cożby iusz potym komu było chcieć się bez potrzeby bez przyczyny, y bez skutku przeciwić, tak kładę że WWMć zemną będziesz tego zdania, bo choć podobno przeciwne ieżeliby się u kogo znaydować miało iusz tego nie zastanowi, ani odmieni przedsięwzięcia, ktore Rzpltey iako WWMć demonstrował ani szkodliwe, ani uszczerbliwe, ale szczegulnie tylko ceremonialne, y tytularne, satius akkomodować się y rozsądnie cum multis trzymać, niż cum paucis narabiać uporem. Co tak candide et confidenter ku informaciey WWMci ile zemnie być mogło wyrazistey, zostawam

Copia Responsu podufałego Oyczyzny przyiaciela, na list nie pewnego Dworzanina.

Przyznam się, że nic czytaiąc nic Polskiego w liście WMPana lubo po polsku pisanym, ledwobym nie konkludował żeś WMPan nie Polak, skoli się myślę, to przynamniey musi bydź sine contestatione, że chociaż Dworzanin, pewnie nie do Polskiego, którego Maiestat à saeculo ufundowany tot Provincias, a między nimi iustissimo titulo y Pruskie Xięstwo comprehendit) ale do nowego iakiegoś świata dotąd nieznaiomego należysz Króla, co y sobie y Dworskim swoim ono wystawił Symbolum, Ero similis altissimo. Nie wiem ci iako odpisać na list, w którym pro fundamento ambitio pro ratione Voluntas, pro Jure vis & armorum comminatio, y sam WMPan rozradzasz circa conclusionem te słowa wyraziwszy, Cóż iuż komu potym, chcieć się bez potrzeby, bez przyczyny, bez skutku sprzeciwić. A że żeby mniey wiadomym rzeczy ad apparentiam tylko zebrane non imponerent verba & zelus prawdziwego Oyczyzny Syna, iasnym pokazał dowodem aliter se rem habere, odpowiem przecię y starać się będę żeby iako nayskroczey, bo prawda nie potrzebuie długiego dyskursu, y bardziey bym życzył y sobie y Oyczyznie moiey w cięższych a prawie nieznośnych krzywdach y kontemptach manum ad capulum aniżeli ad calamum applicare. Naypierwszy tedy czytam w liście WMPana, że kładziesz za fundament, skądtey się zmięszania, providerem Xięcia Imci Elektora Brandeburskiego, nie zupełną rzeczy wiadomość, zgadzam się w tym z WMPanem, bo kiedy Rzplita dobrze była informowana, o szkodach y krzywdach swoich, kiedy uważała iakie konsequentie z tego zamachu, y kiedy interessa prywatne bardziey niżeli bonum publicum nie smakowały, nie sama między sobą albo raczey nie słusznie na zamięszanie swoie wymykaiące pomięszała pewne koncepty. Jeżeli się zas do tego udało Patres Juris naturales & directores Dominos Królów Jchmściów Panów Polskich y całą Rzeczpltą toties żalem & vilipendio napełnić, przynamniey w iyzę własney Provincyey, lubo to do czasu Serenissimæ Domui Brandeburgicæ per hypothecam invalidywaney, co z samych ze Paktów Wielawskich y Bydgowskich elicitur, kiedy in casum caducitatis sto pięćdziesiąt talerów wrócić naznaczono. Kiedyż to się

Altare contra Altare, Thronum contra Thronum wystawić, y tak crudeliter illudere supremae Potestati. Wywodzi WMM Pan że do Polskiey nie należy, iakim się tytułem Kurfistrz Król zowie, albo zwać będzie, zgodziłbym się łatwo że się nikt znaleść nie może y nie powinien w Polszcze, ktoryby improbaret, kiedyby się Kurfistrz Król nazwał Krolem Brandeburskiem, albo Cliviae albo Juliae Montium, albo inszym iakiem nic by to pewnie Polakow nie obruszyło, Niemcy iednak wołaliby iako niegdyś na Piłata Żydzi, Tolle, tolle, non habemus Regem nisi Caesarem; kiedy zaś Kurfistrz Król tey ku Rzptey nie miał obserwancyi, żeby iey własnie Feudum zostawił in pristino statu, iakoż nie ma zaboleć Narod Polski, widząc że własne nasze Patrimonium, nie spytawszy się ordines na Seymie zgromadzonych, pozwolił sobie reformare, y z Xięstwa, iakim się tytułem à saeculis Majestat Polski suprema potestas szczyci, nie będąc tylko sub alterna, przerobić w Krolestwo, ścieląc sobie drogę do osiągnienia całych Prus, bo ordinata ambitio, daley co raz postępuie, et nescit stare loco, chyba że nas Bog ratuie, y dawnych Oycow cnotę wracaiąca rezolucya. Że zaś Pruskie Xięstwo (lubośmy vi adacti, a podobno et aliis artibus inducti pozwolili do czasu, żal się Boże, naywyższey nad nimi władzy Kurfistrzowi Krol. et eius descendentibus) należy przecię do Polskiey, ~~ani~~ a ni się Rzplta, ani Krolow Panow swoich, nie wyzuła ex titulo Supremi et directi Dominii. Patet dokładnie ex contextu Paktorum Welawiensium expressa sunt verba: Quamvis vero Serenissimus Elector eiusq. descendentes Vasallagii nexu, quo antehac, Regi et Reipublicae Polonae obstricti fuerint, liberentur, non tamen perpetua Feudi alienatio inde sequitur, y daley ieszcze, Et tali Pacto Ducatus praefatus a Republica non avelletur, . Coż dla Boga może bydź iaśnieyszego, insuper Juramentum Eventuale ab Omnibus Ordinibus Prussiae praestari solitum, et novissime praestitum satis luculenter hanc confirmat Veritatem, alec y powinność loco Vasallagii pristini, na każdą woynę pięćset Raytarow, połtora tysiąca Piechoty, naznaczone, A zasz nie iest satis firma Summi Dominii recognitio; Prawda że temu umieli Kurfistrzowie

Ichmć poradzić, iako przed tym chociaż byli ex Pacto, nigdy Canonu Strangietky, & medietatem portorij Pilaviensis y inszych obligacyi nie wnosząc do Skarbu, tak y po Bidgoskich Traktatach, rzadko kiedy a nigdy in pleno numero Ludzi na woyny nowe Kozackie, Moskiewskie, Szwedzkie, Węgierskie, Tureckie, y insze nie posyłaiąc, iest w druku, a godnoby złotego wielkiego Senatora Imć Xa Olszewskiego Podkanclerzego na ten czas Koronnego, Votum na Seymie 1640 miane, przeczytay WMćPn Życzę nauczysz się siła z niego, bo iako prawdziwie Oyczyznę kochaiący Civis, nie tylko diserte & libere wspomina praeteritas laesiones, iako to usurpationem summi Dominij in Lemburg & Bytow żadnym Traktatem nie pozwolonego) reductionem po wielekroc Monetae, cum magno Reipublicae detrimento, bez naymnieyszego zamięszania się iako Pacta mieć chcą, & odebranie poczty na Berlin, obrocenie z znaczną Kupców szkodą, uchwalenie ceł nowych, albo podwyższenie dawnych contra Pacta, & Niedotrzymanie Immunitatum Nobilitati & Patriotis Pruskie, y nad niektoremi ze Rzpltey przychyleni byli, summa crudelitas, Swiadkiem Rohtw w więzieniu ledwo nie zgnoiony, a ieszcze bardziey Kalcsteyn cum contemptu Majestatis, w Warszawie per fraudem wzięty excruciatus y exequowany. Insuper w tymże Votum swoim prophetico prawie Spiritu praedixit nam futuros casus, które, proh dolor, aż nazbyt się w teraźnieyszych czasach sprawdziły. Mijam lżeysze urazy, bo ta iedna superat wszystko cokolwiek się pomyślić może, kiedy było koniecznie trzeba ex vi Pactorum ex onere loco Vasallagii imposito, Krola Imć Polskiego, przeciwko Tureckiey y Tatarskiey potędze, z Dziedzicznemi y Rzpltey Woyskami, intrepide idącego umowionemi posiłkować Ludźmi, Aż Kurfirst Imć on Fiduciarius Princeps y do tąd ieszcze ratione Lemburga y Bytowa Vasallus in bonae fidei & Amicitiae, iako WWMćPn [illegible], y nic nigdy przeciwko Oyczyźnie naszey nie myślący, vicinus, miasto posiłku diversionem raczey proparte Nieprzyiaciela czyniąc, formali obsidione cingit Elbląg, y nim sukkursy z tak wielkiego oddalenia przyiść mogły expugnat, Prawda że wrócił ale non sine magno commodo suo, a z niezmiernym wstydem & cum dedecore nostro, kiedysmy się tam sromotnie okupili; gdzie się było koniecznie zemścić trzeba. J niewiem iako się nieboszczy JchMć na tak wstydliwy Zakład rezolwowali. Naówczas pamiętam pleno consilio in praesentia Maiestatu habito aliud medium, y nie wstydziłbym się publice tueri, że nie równie lepsze, iako zas potym stante protestatione nonnullorum do tegoż negotium deputatorum, & absente Rege stać się to mogło niewiem, y co była za necessitas sine consensu Reipublicae, bez Podskarbiego Koronnego y bez wszystkich do tey funkcyey należących Senatorów, otwierać Skarb Koronny, y z ostatniey go odrzeć ozdoby, A co większa ex honore multo sanguine antecessorum parto, Spyta się podobno kiedyszkolwiek Rzplita, iakoż się Kurfistrz JMć nie miał odważyć na koronacyą, kiedysmy mu z tak wielką taiemnicą demonstrowali albo przedali koronę; A ieśli ieszcze y to prawda co spargitur, że z kilkudziesiąt millionów słusznych barzo pretensyi kasirowano Kurfistrza JMci, nie byłoby to zaprawdę excusabile. Ale wracaiąc ad propositum, abym pokazał iako to z nami haec serenissima Domus & in oppressionem nostram gradatim postępuie przypomnię quibus usi sunt principiis; Był ten czas, kiedy się Xiąta JchMć Brandeburscy nie wstydzili y owszem serio upominali mieysca w Senacie, iako ad eandem Rempblicam należący, świadkiem historya Piaseckiego który tak mówi: Fol. 529 Et in primis Electoris Brandeburgici Ducis in Prussia Regni Poloniae vectigalis, qui expostulabat, quod ad eum congressum non fuisset vocatus, cum tamen ad consilia Regni uti membrum & Civis Reipublicae ipsius pertineret, utque ipsi locus in senatu assignaretur. Rzecz wspominam nie barzo dawną, bo ta Controversya była ante Electionem Vladislai 4ti, ale y w Paktach Wrocławskich, y Bydgowskich, nie Pruskim Xiążęciem, ale Xiążęciem w Prusiech zowie się Kurfirstrz JMć. Prędko potym fabricata y publikowana moneta cum titulo Supremi Ducis & Haeredis Prussiae, kiedy to uszło, & per ſocordiam noſtram nie uczyniliśmy resentymentu. Począł sobie Kurfirſtz Jmć appropriare contra Pacta & circumſcriptionem granic utramque Vistulae rippam nakoniec iuż na całe Prusy oczy otworzywszy, ad complementum zamysłów swoich, nazwał się Królem Pruskiem. Srodze WMPan w tym erras, kiedy rozumiesz że tytuł Królewski, do którego nitit aż do tąd, chyba zwyczaiem od wieków utwierdzony, sine consensu & benedictione Apostolicae Sedis posiągnąć nie śmiał, barziey ad Personam niż ad Regionem należy. Odmieniły się w różnych Państwach y teraz świeżo w Angliey Hiszpaniey Regnatrices Familiae, a przecie dla tego żadna w Państwie y tytułach iego non subsecuta mutatio, bez wszelkiey wątpliwości y w Prusiech by etiam in casum Caducitatis taka potężna Familia y Tytuł y rzecz utrzymać usiłowała, Ażeby to Possessia miała bydź obrana w rozum żeby się alterować nie miała Thronem, który iest directe na wydanie znaczney Prowincyey engagowaney; Wszak mamy Relacye że Kurfirſtz Jmć ściśnie Seymii Małżonce swoiey, wielkiego rozumu Paniey, kiedy się nad Koronowaniem in parte Prussiae skrupulizowała, obiecał całych zupełną y podług Possessyą. Nie trzeba wątpić że otó Kurfirſtz Jmć starać się pilno będzie, y nie opuści żadney okazyi; Każdy się ze mną zgodzi, kto się człowiek zdrowego poradzi rozumu, który nie powinien ſpecie promiſsionum inficiari; y kto ex praeteritis in futura brać miarę będzie, bo ieżeli descendentes Joachim Marchionis Brandeburgici, ex alia iednak linea Electrali ad Anspachianam, która od Zygmunta pierwszego brata inwestyturę, nic nie należącą, dla tego tylko że się bez Posłów swoich tempore homagij tenzji chorągwie, praesumpserunt y utrzymali się przy Feudum Prussium, iako daleko barziey dotknąwszy się iuż Korony starać się ten tak możny Dom musi per omnia licita & illicita, żeby się nie tylko utrzymać, ale & augere Regio titulum, iako iuż Ducale non attento Iure Reipublicae auxerunt. Zdami się że iuż maiori ex parte satisfeci rationibus WMM Pana y tę mowę ieżli nie pondus, przynamniey by ostrożnosc znalesc powinni. Co zas do Orteliusza Historyka, dosyćby miała bydź aperto sagacis alias antiquitatum indagatoris Hartknocha, ktory in tractatu de Prussia capite Imo tak mowi: ~~Sed~~ Omnia haec quae de Vande muto Bruteno eius fratre, atq; duodecim eius Principibus vulgo circumferentur, fabulosa sunt. Iesli iednak copisze o Krolestwie Pruskim, na ten czas to było y podobno dawniey ieszcze, kiedy tez był y Halicki krol, a przecieby się nie odważył na to teraz JmPan Starosta Halicki, Ius gladij & summam potestatem habens, Pan takze wielki & magnarum Possessionum, zeby się miał dla tego nazwać Krolem. Tego się iednak opuscić nie godzi, że WMM Pan namieniał iakoby Iakoby Xiąże Jmć Elector do zawarcia tey Intencyey miał miec inter principes curas, z Krolem JeoMcią y Rzpltą się porozumieć, iuż tez oczywisty znak, bo u nas dopiero tam iest Rzplta, gdzie wszystkie ordines do kupy zebrane. Krol Jmć że się do czasu mieć musi permissive, prawnie wielkie respekty y bliskie z dziedzicznemi Panstwy Sąsiedztwo. Nic iednak wątpic nie trzeba że Pan summae generositatis non patietur długo tey krzywdy, ani deseret Rempublicam, kiedy obaczy serio se ad vindicationem biorącą. Że zas permissio J.K.Mci & firmata privatorum studia, non est consensus Reipublicae, wiec to barzo dobrze Kurfistrz Jmć, ~~szczeremu~~ omnimodam oddawszy venerationem, poty się przecię nie odważę nazwać go Krolem, poki całey Rzpltey nie będzie na to zgody, bo iako Domina sui decidet et de fatis suis, Zostaię zatym

WMM Pana Sł.

Votum Xięcia Jmci Kardynała na Radzie d. 25. Maij 1700 Ao miane.

Prussia wesoły May palmas ac Lauros, do ktorych się generosae elatae ac alatae mentes, wspaniałe animusze ubiegaią, odmładza oraz y smutne Cypressy, pod których cień supremae cogitationes, głębsze reflexye, futurorum anxiae mentes, iako na medytacyą iakoś się cisną. Laury zwycięzców skronie zdobią, cypressy Regum ac Regnorum tumulos tegunt. Dzisieysza rada proponuie nam wesołe Laury y tryumfy fortunnemi WKMci w Inflanciech Successami iuż zakwitłe, ad gloriosa ac fortia invitat Króla JeoMci Duńskiego, armorum conjunctio prospera obiecuie Obywatelom Inflantskim suspiratus ad pristinam libertatem regressus. Tamuią zaś y w samym prawie Króla zatrzymuią ochotę skrupuły y reflexye in activitatis Senatu bez Stanu Rycerskiego, niegotowości Rzpltey ad inopinatum bellum, nie skończonego z Woyskiem Traktatu, a zatym niepewney do Woyny ochoty, aggrestium miseria & calamitas, których przechody consistentie, głód zrządził, zmaszerował, niesforność, niezgoda, zazdrość y zaiątrzenie Civium ieden na drugiego a nadewszystko summum po pięćdziesiątoletniey Woynie & universale quietis desiderium. Pacis zaś Oleam prezentuie Cesarza JeoMci Chrześciańskiego, Króla Jmci Francuskiego, iako Traktatów Oliwskich Gwarantów mediatia y moderamen. Założywszy tedy expressis dubiis suspectis ac fallacibus sistema, ad examen podanych Punktów przystępuię.

To co się w Inflanciech y pod Rygą czy to ex casu, czy to ex virtute stało, chociby facultas była Senatowi bez Stanu Rycerskiego, Woynę deklarować, Woyną nazywać ieszcze bym nie śmiał, którą zwykł zawsze manifest poprzedzać super executione foederis z Królem JeoMcią Duńskim pacti ieszcze nie mowię kiedy dotąd nie zaszła między tamtemi dwiema Koronami hostilitas, gotowość tylko ab utrinque, w Traktatach zaś lucta, bo gdybym tę Woynę ochrzcił, praecluderem viam mediatoribus, którzy ad primum classicum hostilitatis, na ugaszenie zaymuiącego się ognia tu zbiegli, podobnobym y uraził. Ale że cruentis iuż coli granice Inflantskie poczęły, Ostrożność Rzpltey ma być in omnem casum obwarowana, a tu nie może bydź inſza tylko opatrzeniem granic. Jako zaś maią bydź Granice opatrzone? ad Sensum JmciPana Kasztellana Krakowskiego MmPana iako wielkiego Wodza Woysk WKMci y Rzpltey provoco.

Według zaś Zdania mego naturalem Securitatem Granic wszystkich kładę pospolite Ruszenie, a że naywiększe periculum od Wdztw Wielkopolskich, wiem że sobie Prowincya Wielkopolska securitatem wcześnie providebit która iesliby potrzebowała Chorągwi Polskich computowych Repartitiey swoiey in adjutorium, to trudno ma denegari od JmciPana Hetmana MmP. Jeżeli zaś Provincia proprijs viribus fidit, a oto requirować nie będzie trudno JmPU Hetman invitis będzie mogł gravamen hoc obtrudere. Do Pruss zaś że Prowincya zda się potrzebować repartitią swoią Woyska cudzoziemskiego pro securitate brzegu Morskiego concedendum petito.

A że Seym trzeci Punkt czyni, który WKMć proponować raczyłeś, tec y Ja do tego Punktu determinacyą dwoch pierwszych odkładam, y o naznaczenie WKMci z mieysca mego upraszam.

Krolow Polskich iako Matkę Pszczołek antiquitas hyerogliſicowała, ta gdy wyleci z ula, wszystkie sequuntur, nietrzeba zatym abyś WKMć de securitate Sacratae Personae Suae był solicitus, sequemur wszyscy, ale w ten czas gdy się pogoda do wylatowania poda, coby skrzydła nie zmokły, gdyż teraz pod tak burzliwe Niebo, & tempestates minitans, obawiać się trzeba abyśmy wcześnie wylatuiąc do ula nazad remeare mogli.

Zatym Miłościwy Naiasnieyszy Krolu, iako Vir Pacis & Studi de Pace, życzę radzę nad prosecutią Woyny temporyzować. Francia, Hiszpania, Anglia, Rzesza Niemiecka fessae bellis, Pokoy zawarli, choć to tam Bankierowie, pieniądze szuflami mierzą, millionami liczą, Indie Gallionami Złota dowożą, a Polska która pługiem tylko a Radłem Skarbow kopie, która telepią a popiołem Padnie, nie ma Pacem suspirare zubożona zniszczona dłużna, podaię to do Pańskiey WKMci reflexyey

Trybunał Skarbowy Radomski, trzeba aby Iurisdictionis sua powagę trzymał y utrzymywał, y wielce dziękuię W.K.Mści pro hoc stimulo. Super renitentes w podatkach, trzeba rigorem exercere, ktory ieżeli będzie, to iuż y piątemu Punktowi satisfiet w barwie, tenungu y munderunku.

Szosty y siodmy Punkt, do dyspozycyi JmPana Kasztellana Krakowskiego MMP. należy, gdyż ia nie będąc świadom tamecznych pogranicznych kraiow, trudno mam w tym doradzać, wszak iest Scriptum do Archivum pro directione JchMci MMPa.

Osmy Punkt samego JmPa Krakowskiego MMPa tyczący, zalecam także y respektowi W.K.Mści y Przeswietnego Senatu, iako nader słuszny. Robaczek poty iedwab toczy, poki ma w sobie osnowę. JmPan Krakowski MMPan gdzie stąpi to nie tylko cura pedissequa, ale też y koszty Jmci sequuntur. De Iustitia & necessitate należy subvenire JmciMMPanu, choć ad rationem likwidacyi, gdyż po tak długich y wielkich JmMMPana in publicum kosztach, rozumiem że iuż y osnowy nie staie.

Collizye inter Magnates w W.X.Littm iuż ad eum gradum zawziętości przyszły, że są extra civile remedium, y kiedy to iuż ad homicidia & sicariatus przychodzi, z tego się tam nie trzeba spodziewać exterminium, tylko Domow, y Familiy, ieżeli powaga samego W.K.Mści w to nie potrafi, t. żadna. Trzeba y temu zabieżyć, aby powagę tę ktorą sobie Rzplta zachowała, y chyba Seymem ią communicaie, ad libitum każdego nie szarpano w wydaniu Uniwersałow, to na podatki, to na pospolite ruszenie, co nie tylko scandalosum ale też & periculosum.

Reliquie Woyska W.X.Litto aby były zatrzymane pro securitate kraiu, byłem y na przeszłym Seymie y po Seymie tego sentymentu, kiedym na Seymiki tameczne perswasorias w tym pisał, ale że mi negative z Seymikow odpowiedziano, obawiam się aby y Senatus consultum praesens Seymiki słuchały, satius nie angażować authoritatem Consilij.

80

Pensya JmPanu Staroście Chełmińskiemu iuż iest anteriori Senatus Consulto nakazana, ale że dotąd niewypłacona, słuszna rzecz aby był Skarb zagrzany do prędszey satisfakcyey ex obsequium publicum JmWPa. nie było damnosum, ktorego godność y zasługi osobliwemu WKMci zalecam respektowi. Co strony Commissyey do uznania Granic y Krzywd, te zawsze tamuie koszt, Naznacza się Commissarzow, a kosztow nie obmyśla a zatym nikt nikt nie ieździ. Ex Senatus zaś Consilio, koszt naznaczać, iest to Skarb enervare, bo iakby się summa na Commissarzow naznaczyła, toby się wszyscy tanquam ad mensam auream zbiegli, a Skarb by temu nie wystarczył. Naylepszy sposob rozumiałbym, aby z tak wielu Konstytucyą wpisanych w Skarb trzech, a naywięcey czterech wyznaczył, umowił z nimi quotę y wypłacił, to się tak każda Commissia skutecznie zakończy.

JmXdz Szumlański ozwał się iuż Rzymowi, ozwał się y mnie przez list, z przykładną intencyą swoią że się z tą y Rzpltey manifestował. Jest czego panowania WKMci winszować, confessio fit ad salutem, Rzym tym crevit, że był receptaculum nie tylko Vicinorum sed & Exoticorum Dissentia, y samo to w nie było przez te lata iako Matrix dispensy y [illegible], gdy Duchowieństwo Ruskie, toż co y Kościoł Rzymski w wierze sentiet, factum est unum Ecclesiae corpus, a zatym rzecz słuszna, aby ad easdem immunitates Ecclesiasticas był przypuszczony, ut aemuletur unà cum Ecclesia Latina, Charitatem pietatem ac doctrinam. Język nie ma czynić awersyey, gdyż Pan Bog nie uważa quo Idiomate, kto go chwali ale iakim sercem.

JmćPan Wda Łęczycki Poseł Wielkopolski miał à Senatus Consilio Post Comitiali naznaczoną summę pro obeundo conspicuo Legationis munere, pięćdziesiąt tysięcy Talerow, gdy się Jmć po wyłożonych na wyprawę na upominki kosztach z szkatułą swoią własną porachował, uczynił rekurs ad Consilium Reipublicae, ktore uznawszy realitatem y wyprawę dignam Maiestate Reipublicae, przyłożyło do pierwszey summy, summę dziesięciu tysięcy Talerow, ktora aby była Skarbowi przyięta instantissime upraszam.

Eodem Reipublicae Consilio uczynione expensa y wydane assygnacye do Skarbu z Okazyey Traktatu Elbląskiego szczęśliwie zakonczonego, to na Commissarzow do Krolewca, to do Elbląga aby były Skarbowi przyięte, upraszam WKMci który to Skarb dosc oszczędnie sub tempus absentiae WKMci traktowałem swoich zas własnych kosztow y straty na utrzymanie usługi WKMci & tranquillitatis publicae przez wszystek prawie czas w Warszawie siedząc nie wspominam, non aliam quaerendo mercedem, łaskę tylko WKMci et recte administratae Provinciae judicium.

Piętnasty y Szesnasty Punkt strony wydanych upominkow przez kupcow Lwowskich a nie zapłaconych, iako tez w wypłaceniu obietnicy przeszłemu Hanowi deklarowaney, ex congruo ac honesto sądzę że być słuszne, kiedy iest anima Status, który powinien być religiosissime zachowany.

Siedmnasty Punkt, strony ostałych w Ukrainie Chorągwi odsyłam ad decisionem Commissiey Radomskiey.

Forteca Kamieniecka za szczęsciem WKMci et curagiem Rzptey przywrocona, ale obnażona z ozdob swoich, znam niedostatku Skarbu, że inopia non subveniet, zaczym Seymu oczekiwać należy, ut necessitatibus succurrat, y należyty uczynić porządek. Szaniec zas S. Troycy tyż providere, y ludzi tam zostaiących ze Skarbu Koronnego. Fidelitas & constantia in Rempubcam należy aby była gratitudine compensata. O Redinatoria nie trudno teraz za przywroceniem tak obszernych Kraiow, które sami sobie ozdabiać y wyrabiać Dni est Terra & plenitudo eius.

To pro sensu meo pro fide & conscientia wyraziwszy & captivo eundem sensui Rzptey oświadczaiąc się przed Bogiem, że honor WKMci y honor Rzptey, commoda WKMci & commoda Reipublicae uno eodemq loco pono. Pacis aeque ac armorum gloriam Maiestatis WKMci [illegible] prudentiae eius relinquo, Quid Deus ipse velit.

Instrukcya do JK Mci Posłow Litewskich

Tak częste Libertatis przez swych Posłow cum Maiestate congressy y pokorne supliki, nie mogą bydź tylko znakiem życzliwey dufności że & prospera & adversa od Narodu w wolności y po swych Monarchach kochaiącego się, muszą bydź sine mora donoszone. Tać to communikacya gruntuie amorem civium, że ad radium Serenitatis contractum, od politycznego Słońca na Niebie Polskim oświecaiącego incalescit populus in Amoribus Regnantis. Ad hos radios naiaśnieyszego Maiestatu J.K.Mci P. Mciwego przystępuią Seymikiem S.S. Kowie, y donoszą, że zgaszą w sercach wiernych Poddanych flammam, upraszaiąc przy apprecatiey długowiecznych lat y przywinney Mści Panskieo adoracyey, aby J.K.Mść Pańską Clementią swoią sobie życzliwym sercom przez uświadczenie y skutecz. prozbą, ktore naszym przekładać będą Imieniem, nie dał chłodnąć, ale pokorney supplik wysłuchaniem, accendat ku sobie corda Civium ut ardeant. Trudność ktorą złość ludzka Stanom W.X.Litt. zadała, nie mogły tylko publica consilia sanare tych actum przez congress, że JKMć rescriptem swoim Seymikowi WW. Posłom, od nas z pod Okienik wysłanym dany approbować raczył, pokornie uczynią JKMci Posłowie nasi podziękowanie. A że Krol Imć P. N. Mściwy czyniąc approbacyą te motivum Pacificationis interna w swym rescripcie uczyniwszy zjazd y po stanach W.X.Litt. abyśmy pro 2a. Martij do Warszawy zjechali, należało tego attentować termina, y przy niskim podziękowaniu pro desiderio pacandae Patriae donieść, iż wszystkie Woiewodztwa y Powiaty W.X.L. ktore nemine dissentiente były w Rożaney w swych Instrukcyach, limitatam pokazały posesitatem, aby o ugodzie z niskim nie ważono się mowić, ponieważ nie wiedziano o tey propozycyey ugody od J.K.Mci. Zaczym wszystkim się zdało ten czas differre, aby tym czasem Principales pozostali; o tey woli JKMci wiedząc disponent swoie consensa przez danie wyraznych o tym positive vel negative artykułow, ktore iakie będą, chyba czas tamten Limitationis pokazać może.

Obraliśmy

od J. K. Mci Diploma łaski Pańskiey, w ktorym nas Oycowskie ciesząc obietnice, Instrumenta dane J. W. J. Pu Staroście Zmuydzkiemu, y Jmci Białozorowi Kanonikowi Wileńskiemu, miłe do czytania, y wiele liter, tyle w nich signa nie tak Krolewskich iako Oycowskich czytamy amorem, ale coz kiedy to tylko na papierach, a Zołnierz Saski iuz całe W. X. Litt. napełniwszy, calcavit nam prawo Coaequationis od J. K. Mci poprzysiężone, gdy odebrał hiberny inutili lege in codice, gdy iey J. K. Mci nie wspiera authoritas. Przeraza często Stany W. X. L. tak straszna Dobr Duchownych na słuzbę wieczną consekrowanych łosia, za ktorych zruinowaniem chwała Boża ustawac musi; Capitulne, Plebańskie, Zakonnikow fundacye dawne Antecessorow J. K. Mci naiaśnieyszych, piissimae intentiones z gruntu wykorzenione. Dobra zas Krolewskie ktore authoritate J. K. Mci przez Coaequacyą wiecznym Oyczystemu Zołnierzowi Zołdem przez ten Urzęd wzięte Dobra Ziemskie, Szlacheckie zgwałcono, płacz Ludzi w Wolnosci Urodzonych, nad niezwyczayną Szlacheckiemu Urodzeniu polityką gemitus pauperum, nad nimi miłosiernym porcyi rozłozeniem, tak ze kiedy Rzpltey hiberny nalezały, y kilka tysięcy płacono, dziesięcią y więcey opłacic się nie mozono. Odebralismy od J. K. Mci ze insita Maiestate takie się dzieią rzeczy, ale to domysłem dziecia Jmci Kurlandzkiego stało się, zaczym upraszac będą Jchmść Panie Posłowie aby J. K. Mść pomienionego dziecia Jmci ktory bez woli Panskiey to uczynił nie bronił, et liberam nad nim zostawił ultionem, Będą przytym pokornie Jchmść Panowie Posłowie upraszac J. K. Mci aby ipso facto evacuatia przedka tego Urzędu stanęła, y nagroda obmyślona Urzędu W. X. L. za ten defect, co do Zołdu tego niedostaie, oraz przypomnią Jchmść Pacta J. K. Mci poprzysiężone, przypomnią y Konstytucyą nową postanowioną teraz legem violatam, aby J. K. Mść in integrum restituat uniżenie będą upraszac, y aby Ordinanse do Jchmść Panow Posłow rzek, na ustąpienie zaraz dał, z tą clausulą, ze iesli nie ustąpią, wolno będzie Szlachcie postąpić sobie według Constitucyey 1699ni pokornie upraszać będą. Addidit dolorem ſupra dolorem Forteca Bierzanska Dyneburska y Ziemska Szlachecka, odebrane, & exotico milite napełnione, która aby równo z drugim Woyskiem, ewakuowana była, pokornie prosić będą JchMć Panowie Posłowie nasi. Proponent y to Maiestatowi J. K. Mci że JmP. Borch Consiliarz J. K. Mci usurpuie sobie authoritatem wydawania assygnacyi na locacyą Woyska Saxonskiemu mimo Prawa & immunitates Dobr Lennowieczystych (które non subsunt oneribus militaribus) wydał do Szlachty w Wdztwie Inflantskim, którzy tam stanąwszy ultimam pomienionym Dobrom przynieśli ruinam, aby tedy y z tamtąd relegacya Woysk była, a te damna Szlachcie Dobroczynność Pańska kompensować raczyła.

Justitia Distributiva od J. K. Mci bene meritis collata w Reskrypcie wyrażona, w konferowaniu Starostw honorowo, Patriotis Civibus Reipublicae, z wielką iest od nas przyięta weneracyą. Ale Kowieńskie Starostwo lokowane na osobie JmPana Fleminga, tę żadną miarą reticeri u Wolnego narodu nie może. Przyznawszy że wielkich Urodzenie y też same dotes animi & corporis designant w JmPanu Flemingu, ale że y same Pacta conventa J. K. Mci poprzysiężone y dotrzymane nie dozwalaią tylko Indigenis & Terrigenis Państwa tego, upraszać będą pokornie Maiestatu J. K. Mci, aby odebrawszy Przywiley, nie słusznie a Legum Custode zapieczętowany skasować go ne vestigium violatae Legis extet raczył. A de Terrigenis Bene possessionatis w W. X. Litt. komu łaska J. K. Mci byle tylko decreto Reipublicae non innovato conferować raczył. Exponent J. K. Mci JJPP. Posłowie nasi, do iakiego stema ten Consiliarz y Senator radą swoią, który habenas legibus inferendas radził, prowadzi; tylko żeby mogł Maiestati reddere exosam Libertatem: A zatym świadczą o tym, że Szlachta nie może pati naymnieyszey makuły generositas, aby prozbą swą uprzykrzywszy się Dobrotliwemu Panu, potym awersyą uczyniwszy zdesperowali o tey, którey do tych czas doznawali protekcyi. Lecz to są artes subtelne, że nam y Woysko infesta Maiestate wprowadzaią, Fortece odbieraią, Urzędy importuna instancyą u J. K. Mci do osob cudzoziemskich przenoszą, ale przyidzie na tych taki czas, kiedy się otworzy Boska zemsta nad nimi; że zamieszanie Dyecezyi przez rady złe, ze proporcyonalną odbiorą nagrodę. Teraz zas explanabunt Ichm Panowie Posłowie, y to tenerime doniosą, że Imści Flemingowi lubo przypiście Rzptta wielkie godności, których ten Urząd w W. X. Littm maleby y nie proporcyonalne było to premium, ullatenus per calcata iura tego honoru possessyey pozwolić nie możemy, bo ieżeli Imć praetendit Indigenat że go ma, to być nie może, bo przed lat trzema sam Instancyą za sobą czyniąc, aby był do onego przypuszczony y gdzie ta instancya iest napisana w Laudum, między Łaunem a Rusiewiczami, tam samego Imćpa Fleminga podpis się znayduie, toć iuż kiedy na Seymie A° 1699ni żadnego Indigenatu w Constytucyey nie znayduiemy, gdzie indziey być nie ma, bo go aż do Laudum Rusiewickiego nie było, Upraszamy Wsci P. N. Mciwego, non affligat Oyczyzny całey tą materyą y tam polecone fundent prozby, aby zaraz przy Audiencyey lub przez Rescript mogła zayść deklaracya na inszą osobę conferowania honoru tego. Doniosą też Ichm Panie Posłowie wielkie gravamen stanu szlacheckiego tych Ichmsciow, którzy za Przywileiami Antecessorow JKMci; Jure Colonorum za zasługi swe w Ekonomiach Dobra trzymaią, których Dobr natura nie insza iest, tylko ius successionis cum onere płacenia naznaczoney do Skarbu J.K.Mci pensyey, ale Dobra w Ekonomiach J.K.Mci a bene meritis possessa, Camera J.K.Mci odbiera posthabitis iuribus & Privilegiis, nie tylko naiaśnieyszych Antecessorow J.K.Mci, ale y samego JKMci, iako to ynazwane wioski Ostromecz Zakrosznica iescze ante Unionem Ekonomiey Kobrynskiey quondam tytuł iescze Starostwa noszące y oddzielone z summą uniesioną, tak wielą Przywileiami y Dekretami Asesorskiemi, oraz y konfirmacyą teraznieyszego, teraz przez Kamerowskiego Lutherownika JKMci optime z siebie y z Antenatow swoich Maiestati & Reipublicae merito Civi oddzte, aby tedy iako Imć Pan Chorąży tak

Wszyscy przy swych prawach od J. K. Mci poprzysiężonych Conserwowani byli, będą pokornie Maiestatowi Pańskiemu supplikować.

Nieustaiące circa Indemnitates publicas JO. Xięcia Jmci Pułkownika Generalnego Studium pod którego władzą & exubijs, nie tylko uwodzona quies populis, ale y sama sub pondere malignantium fatiscens restituta libertas, meretur za sobą do J. K. Mci instantias kiedy pro Maiestate & libertate dispendia zdrowia y fortuny ponoszą, incorrupto Ducis honore publicam W. X. Litt. alimentuie securitatem. Upraszaią tedy będą Jchm Panowie Posłowie J. K. Mci aby vacantia mynisteria, tanquam dignissime były konferowane Principi.

Za Wielmożnym Jmcią Krzysztofem z Bratoszyna Despotem Zenowiczem Marszałkiem Oszmiańskim Leśniczym Wielkiskim, wielkim fidelitatis erga Mtem & Libertatem Zelantem uniżone wniosą Jchm PP. Posłowie nasi Imieniem całey Rzpltey prozbę, aby tak iako y Wielmo Jmci Bieganskiego Marszałka Bracławskiego zelo virtute & amore erga Rempublicam sibi similis, aby J. K. Mc P. N. M. znaczne pomienionych Jchmciow in Republica Sago & Toga Zasługi w erygowaniu na Usługę Rzpltey kosztow nastawienie, tudzież na obronę ich erygowanych pokazane, lubo Koniuszostwa W. X. Litt., lub Starostwa Oszmianskiego, ex munificentia sua praemiare raczył.

Za Jmcią Marcyanem Wołłowiczem, Chorążym Wdztwa Mścisławskiego, tot documentis Reipublicae probatis, tak w odważeniu zdrowia swego przy Wolnościach y swobodach Oyczystych, iako w ratowaniu tey Oyczyzny Consilijs Auxilijs, activitate prudentia consummatissima magnorum meritorum w W. X. Lit. Urzędnikiem pokorną Jchm PP. Posłowie nasi do naiiaśnieyszego Maiestatu J. K. Mci wniosą prozbę aby penes Jus quaesitum Starostwa Duckiego, które praevio Consensu J. K. Mci P. N. M. investituowanego per Privilegium J. K. Mci ad possessionem tego Starostwa Jmci Horbaczewskiego Iure legitimo nabył konserwowany zostawał y wydany Przywiley iuż po Confirmacyi J.K.Mci in possessione Imci Pana Horbaczewskiego tertio intervenienti był skasowany.

Caetera fidei & innatae dexteritati Consummataeq; prudentiae Wielmożnego Imci Pana Kotowicza Chorążego Grodzinskiego, Pułkownika J.K.Mci y Imci Pana Kraiewskiego Commissarza Powiatu Oszmianskiego, Posłom od nas unanimi Consensu & Voto committentes, iakośmy y obrali Ichmościow do tey Instrukcyi rękma naszemi podpisuiemy się. Roku 1701.

Instrukcya do J. Oświeco. Xięcia JMci Kardynała

Nie rozdzielne W.X.Litt. z Koroną Polską, zwiąsli gruntowniey unii solidantur, gdy Iurium Coaequatio z Koroną Polską y W.X.Mści Primatialney manutenentiey suffulta nexu, nie tylko mutuas in foedera dextras skrępowała, ale też bardziey nierozerwaney iedności ſkumentowane saeculis duranda futuris obu Narodow skolligowała vincula in vetustate & vetustissimae Unionis z Koroną Polską, ktorey W.X.Mć Primas Primusq; Pps, naypierwszy swoią praeluces godnoscią, in profundissimam W.X.L. venerationem, alta mente revolvendo W.X.Mci circa libertates nostras fatygi, gdy cura ut Pater, solicitudine ut Primus, zawsze athlantico labore utriusq; Poli iako Korony Polskiey tak W.X.Litto Orbis sustentas machinam, aby tedy indefessum W.X.Mci circa indemnitates publicas w dawnych czasow revolucyach, mogło excitari studium, precatur W.X.Litt. dalsze tęczye votorum adminiculum, aby W.X.Mć illustre sydus ktore na Polskiem Niebie ostendere Dijs naydłuższych wiekow prowadził contestationes, & ut longius vivas de nostris addimus annis, ktoremu Ichmć PP. Posłowie nasi, cultissimum oddawszy obsequium upraszać będą aby W.X. Litewskie Prymicyalney chciał incorporować Confidencyi, we wszytkich status coniuncturach pro iustissima racyi compellare communicatione.

W żadnych wiekow revolucyach, nie są tak naczęstsze funesti repetibiles casus, iakowe Ichmmce PP. Sapiehow, Domu meritis discordia belli zaięsita w Szlacheckim Stanie internecionès, gdy Leypońskie pola krwią Braci naszey uberrime napoione zostały, inadvertentes cuncta sanguine rippae. Nieumilknąca iednak Uniwersalna supra Status Regnorum concursu swego Boska prowidencya ale sub onere srożącey się potencyi fatiscentem windykowawszy libertatem ad primaevum Rzpltey reducit ordinem, gdy Stan Szlachecki nad wszystkie szczęścia swego eventus nadzieie Oyczystym Nieprzyiaciołom daiąc repressalia, Victor dedit funera Turnus, crebrasque corrupto sydera mortes, w przeciwnych sprawił obozach, z tąd subsecutum iest, że się W.X. Litewskie in repentinis Casibus nowym musiało obarczyć postanowieniem. Co się nie może derogare Juribus Unionis Korony Polskiey z W.X. Littm, exkusabunt Ichmć Panowie Posłowie nasi, bo iako gravissimi morsus irritatae necessitatis do naturalney przywiodły defensyey, tak oraz aby praktykowani illiciti ausus, wynoszących się supra aequalitatem nie zrażali się Generalne W.X. Litewskie, po Województwach Powiatach zabiegły circumscripcye. Żeby sub censuram W.X.L. suspicionis w częste podatkowania nie weszli, że bez ustawy seymowey exsolvuntur, resolvent causam Ichmć PP. Posłowie że to nie aggravio Contributiones extorquentur, ale ex praescripto Coaequationis ordinarium maią cursum secundum scriptum ad Archivum dane, iako to hiberna, czto, Czopowe, Szelężne, nie tylko publica fama ale y convincentia authentica, de molimine Ichmć PP. Sapiehow uczyniły odgłos ad sumendas na Stanem Szlacheckim zabierali się vindicias, Musiało tedy W.X. Litt. angustis consulere rebus, y aszeby ad repentinos motus nie zawsze pospolite ruszenie, turbantesque Jura Tribuni do naturalney stawali defensyey musiało Xięstwo Litt. prospicere sibi nowo podnieśionego Woyska uczyniwszy erectią, które non alio intuitu iest podniesione, tylko dla obrony Granic W.X. Litt. y dla pożytku Korony Polskiey przeciwko Obcym Narodom Nieprzyiaciołom:

Wprowadzenie Woysk Niemieckich in viscera W. X. Litt.o znaczną W. X. Litew. przynosi ruinę gdy w obszernych obłąkawszy się meyscach, summam przynieśli depauperationem, y gdziekolwiek według repartitiey nowo engowanemu Woysku, należały Stipendia, to Woyska Niemieckie na swe obrociwszy Emolumenta, wielkie zapłaty Woysku uczyniły decessus, deferendo tedy Ichm. P.P. Posłowie, upraszać będą Xięcia Imci żeby ex primatiali dignitate chciał expostulare I.K.Mci aby insistendo Pactis Conventis, & novella Legi chciał retegować Woyska z naszych Państw y refusyą wybranych pieniędzy uczynić.

Przerazić musi obojga Narodow naszych statum contra omnia Jura uczyniona declaracya Nadaniu Koniuszowstwa W. X. L. J. P.u Flemingowi, ktory będąc exoticus, bez żadnego Indigenatu iest incompatibilis honoru tego, ktory gdyby miał cedere in personam Imci P.a Fleminga, pewnie by sublimioris ministeryi byłby gradus, cum gravissimo praeiudicio Praw y Zwyczaiow Narodow Naszych, a iako zyskała by multorum vitiorum Author arrogantia, tak pewnie J. P.n Fleming superius honorem altiora preeminentiey zabierałby fastigia, nowe zwyczaiow Saskich wprowadziwszy inconvenientie, co iako perstringit W. X. Litt.o Animos, tak oraz compellamus Ichm. P.P. Posłow, aby hoc in passu rzetelney od Xięcia Imci Prymasa żądali rezolucyi, ktoremu pro finali doniosą Ichm. P.P. Posłowie &c. Caetera fidei &c: utsupra &c.

Respons Posłom Litewskim od J. K. Mci

Wielmożny Uprzeymie nam mili. Przysłani Urodzeni Posłowie do nas z Rozanskiego uprzeymosci y wiernosci waszych congressu, wiele Punktow w instrukcyey swoiey uznać musieli zmieraiących się z rzeczą samą: Znamy y widziemy iakie żale w sercach Narodu W. X. L.o Lokacya Woyska naszego do nas sprawić mogła, y mocen iest P. Bog uczynić nas przyklo redhibentes dziedzine panowania Naszego, ale takie zarzuty iakiemi mens innocens & conscia recte arguitur przeciwko widoczney prawdzie, nie mogły wynieść, tylko z tey kuźni, ktora by Libertatem cum Maiestate optime unitam rozerwaną widzieć chciała, Izalibyſmy ſię dotąd przedtego porwali Seymu, ktorysmy nie widzieli, gdybyſmy ſię w czymkolwiek podobnym Buli. Jezeli zatym kiedy, iako teraz znać ſię należy na owym: Non omni Spiritui credendum. gdy y Seymowe Rady za pasem, y przeciwko niemu sientium concepty próżnować nie będą. My Uprzeymości Waſzey, a przez niego wſzytkim unicum & unice zalecamy, abyś w iedności zgodney, maiąc teraz otwarty plac Rad przedseymowych, nieopuszczaiąc naznaczoney przed Seymem kombinacyi, tak dopomogł ~~żeby~~ rzeczy moderować, iakoby domesticis malis nie mogł nikt opportunam ablatra gloriam, & proferenda Reipublicae commoda, złośliwie obyli mizernie tamować. Plura niechay sam Bog sumiennie & deus publicum uczy, a my iako pewni iesteśmy szczyrliwego y nieodmiennego serca Uprzeymości Waſzey tak onemi pamiętnemi na zawsze zapisuiemy ſię respectami; dobrego na ten czas życząc od Boga zdrowia. Datum w Warſzawie d. 31. Martij Anno MDCCJ. Panowania naſzego IV.

Vox iusta & libera Joannis Ducis Radziwił

Magni Ducatus Lithvaniae Incisoris, Lidensis Gubernatoris, protestans atq; manifestans, contra attentatum Jus Regni & Reipublicae Poloniarum ex ratione utriusq; Ducatus Prussiae, incompetenti Corona & titulo Regio, Regiomonti in Prussia a Sereniſsimo Friderico tertio, Electore Brandeburgico usurpato. Anno MDCCI. Die XVIII Januarij In Acta publica porrecta, ex actis extracta praelerata In Galliis Lutetiae Parisiorum.

Coram Consiliarijs Regis, nec non Notarijs in Castello Parisiensi subsignatis praesens adfuit Celsiſsimus Princeps Joannes Radziwił, Dux in Ołyka Nieswiez & Kleck, Comes in Szydłowiec Mir & Kroze, Sacri Romani Imperij Princeps, Incisor Magni Ducatus Lithvaniae, Lidensis, Jurborgensis, Wierzbołoviensis Vladislaviensis &c: Gubernator commorans nunc ~~in~~ Parisijs in via Sequanensi ex Parochia Sancti Sulpitij, qui infra scripta declaravit.

Cum ea prima sit & præcipua in libera Republica liberi Civis, ubicunque terrarum siti libertas, et veluti salutaris quædam in publicum effusa liberalitas, bona velle Patriæ, mala nolle sortis tectisque proprijs, & si quid adhuc carius vitâ, usui publico immori & immolari, fax in eo mentis honestæ, gloria decus sinat sui; non gravatim idcirco pronus, et in melius gaudens convertere fata ultro exsilit animus, animans cunctos Cives, concivis, ad tuenda Jura Patriæ, ambitu pressa Serenissimi Friderici tertij, Electoris Brandeburgici, vane insigniti, indebite nominati, proclamati læsive, inaugurati abusivè, coronati improprie in Regem Prussiæ, quæ Reipublicæ Polonæ Dominium & hæreditas est, Ducatusque gestit non Regni nomen.

Penitius igitur reperspecta certe non levis, nec levis momenti, verum monumenti perennis esse hanc intolerabilem penitus in herba supprimere novitatem, solo amore & Zelo in Patriam excitus, etiam indignans ægre minime anceps & dubius, usus voce doloris coram ipso Rege Christianissimo, adversus palam his qui nectere & nancisci in alieno fundo Coronam rati, dederunt quod non habuêre, & postularunt quod non debuêre: Religioni porro & Regioni triste minati exinde augurium. Christianissimorum, Catholicorum, Orthodoxorum ac Omnium in universum Regum & Regnorum Majestatibus, prætensa una hac Majestate Catholica grave & grande, Sequelisque non inane afferti præiudicatum & præjudicium, Poloniæ vero quod armis vario iactis sæpe sæpius cum hostibus communis Patriæ, contra omne Jus & fas iunctis, assequi impossibile visum, quæsito nunc titulo auferre conatus Serenissimus Elector Brandeburgicus, a majoribus quasi tradito exemplo, vetustis illis, inquam, ipsis Crucigeris, suffragantibus pro bono opere lapides: captata ne dicam nutrita præsenti dissidiorum in Republica occasione, perinde ex Domina veluti in servam redigi Rempublicam autumans,

& illius ipse Dominus ac si & Rex, ex Vasallo in Prussia fieri satagens, immemor protinus beneficij Reipublicæ dissimulantis, eo usq; tempus elapsum feudi, alias iam dudum ad Rempublicam versi, singulari tantummodo prorogati, & hoc privatorum benevolentia: Complurium item prætensionum, læsionum non impletarum Conditionum, obligationum in Rempublicam injurius, tum eos alios reddere, ~~satagens~~ sedulis studijs solitus, prout in antecedaneis tractatibus, & in ultimo ratione intercepta Elbinga, sat luculenter Orbi notum, ubi ultra mentem & scitum Reipublicæ, si & in quantum ab aliquo Civium Patriæ aliquid commissum, et omissum in præjudicium Reipublicæ extet.

Contra hæc & id genus omnia, rejectis prorsus omnigenis rerum coloribus, & sacrosancte illæsis, & illibate manentibus primævis Juribus Reipublicæ, quæ nullo usspiam pacto, prætextu & obtentu privato, vano vel coacto, ut pote intra flagrantia bella, utiq; contra fidem datam, & obligatam Vasallatu Reipublicæ, variari nec interdum quidem oportuit; solenniter protestor. Præsto habitis & deducendis suo loco & tempore rationibus status ad id inconvincibilibus; ad præsens licet in externis fundamentali nihilominus bonorum æquè & malorum Reipub. compaginis nexu, perinde ac si in Patria adstrictus, quo de uno quoq;, sine uno quoq; nihil quidquam statui, decerni in Reipub: potest. Obviando omnimodæ indemnitati publicæ, et præscindendo quosvis ulteriores abusus, tanto magis præcustodiendo vel minimas dispositiones ad agnitionem solij Prussici, soli Regi Reiq; publicæ Poloniarum, idq; non Regiæ sed Ducali prærogativæ inhærenti.

Hæc omnia ad Comitia generalia regni remittere perquam necessarium, et statui congruum ducens, nec minus pro decore Gentis, & in Sacram Regiæ Majestatem Poloniam cuius quoq; potissimus Jus vertitur circa observantia

Legumq; patriarum tenentudine. Eminentiſsimo Cardinali Primati, Senatui praeſertim reſidenti ad latus Regium, totiq; Nobilitati, toties quoties ingeminatum & patefactum esto, omni meliore modo & vigore, quia ratione praenominatae praetenſae Confirmationis, & ſubsecutarum & ſubsequendarum laeſionum, & praetenſionum Reipublicae, imminentiumq; periculorum, hoc est praeſens publica proteſtatio, Salva per omnia auctione, particularitatumq; ex generalitate deductione, proſecutione, pleno in robore reſervata facultate.

De quibus ſupra declaratis per dictum Celſiſsimum Principem Radziwil hocce confici inſtrumentum per nos Nicolaum de Lambon, & Simonem Moufle, Notarios ſubſignatos requiſivit, ut in loco & tempore illi utile ſit ad quem utiq; finem viderit & convenerit. Actum Pariſijs in Palatio dicti Celſiſsimi Principis ſupra deſignato, anno Milleſimo Septingenteſimo primo. die vero nona menſis Martij, horis pomeridianis. Et infra ſubſignavit cum dictis Notarijs; ut continetur in Nota ſeu minuta praeſentium quae retenta est a me dicto Simone Moufle, uno ex praenominatis Notarijs Sic ſignatum in Originali de Lambon & Moufle.

Dubia resolvenda na Seymiki.

1mo Osm Regimentow Saskich stoi na pograniczu, gotowych do ruszenia się do Polskiey, czy przez Polskę do Inflant, iako temu zabieżeć.

Rsio Erygowano Woysko w W.X.Lit. eodem tumultuario stylo, iako y pierwsze zwinięte, praeter mentem Reipublicae, które to Woysko iako z pod władzy Hetmańskiey wyrwane, maiąc ordynans do ruszenia się przeciw Szwedom, iako securitati Reipublicae providere, inquantum by też Woysko hostilitatem zaczęło przeciw Szwedom, y iako temu zabieżeć, ne involvatur Respublica, nic się do tey do tey Woyny nie interessuie solo Regnantis Arbitrio zaczętey.

3tio Zaciągowi po Polszcze, mimo uwiadomość Hetmańską, contra leges, nowych Regimentow na Capitulatię Krola JeoMci iako zabieżeć.

4to Do Wilna miasta Stołecznego ordynował Krol JMć tysiąc Raytaryi pro praesidio y do innych fortec Litewskich, res nova & suspecta.

5to Jako zabieżeć aby Seymikow nie rwano, bo to pewna że wszystkiemi siłami około tego chodzić będą aby ie zerwać, aby Wdztwa sine consilio, y bez Conferentiey z drugiemi Wdztwy zostawały.

6to Jako providere aby każdy Senator in Senatus Consilio bez wszelkiego pochlebstwa radził, bo y teraz mało było, ktoryby o Seym urgerent.

7mo Jako zabieżeć nowey sztuce u Dworu fertur inventiey, że Krol JMć posyła Posłow na Seymiki, cum expressione, że lubo Seymiki ex limitatione prawem zakazane, iednak na ten Seymik Krol JMć chętnie pozwala, a koniec tego iest, żeby więcey Seymikow bez consensu Krola JMci nie limitować, a tak bez Seymikow będziemy.

8vo Jako consistere bez Seymu.

9no Co czynić względem Kownacyky Kurfirstrza Brandeburskiego, ile tymi czasy, kiedy nam przyiaźn Szwedzka barzo potrzebna, aby się zasłonić od tych Osmiu tysięcy ludzi Duńskich, ktorzy wprowadzeni bydź maią.

10mo Jako subvenire żebyśmy wiedzieli co się dzieie po Woiewodztwach.

Resolutio na te Punkta.

Ad 1mum. Praesentius na to remedium nie znayduie się tylko wysłać Posłow do JmciPa Hetmana WKo. aby repartycyą w Polszcze przystał, iak nayprędzey do Wielkiey Polski, pod Regimentarstwo JmciPana Generała Wdztw tamecznych, ktora repartycya na Pograniczu bydź ma rozłożona, aby JmćPan Generał wydał Uniwersały, in casu periculi do wsiadania na koń circum sub poenis.

Ad 2dum. Manifestacyą uczynić przeciwko exygowanem Woysku, et contra omnes Actus hostilitatis onegoż inscia et inconsulta et reluctante Republica, przypomnieć legem cardinalissimam, pacta conventa, y ostatniego Seymu Konstytucyą. Item manifestacyą Krolowi Jmci Szwedzkiemu zasłać cum contestatione et assecuratione do trzymania Paktow et bonae viciniae.

Ad 3tium Posłać do JmciPana Hetmana Wo Ko oznaymuiąc mu o tym et insinuando, aby wydał uniwersały do Wodztwa y Grodow rozesłał, że ieśliby się iacy ludzie bez ordynansu iego własnego po Wszcze zjawili, wypędzić iako swawolne kupy, Officierow łapać, do Grodow odsyłać.

Ad 4tum Że ten Punkt do Hetmanow W. X. Litt. należy, a ci exauthorati de integro, posłać do Jaśnie Oświeconego Xięcia Jmci Prymasa, aby pro sua Primatiali Authoritate W. X. Litt. ex pessimis ztąd consequentiis zabieżeć wcześnie raczył.

Ad 5tum. Poprzysiąc sobie że takiego iako naygłownieyszego Nieprzyiaciela, in tam praegnanti Republica casu rozsiekać, et in casu zerwania Seymiku, deklarować zaraz na powszechu że ad Confoederationem iako unicum remedium rzucić się przyidzie, y iey się na teraznieyszym Seymiku poprzysiągszy sobie iako nayżarliwiey chwycić ponieważ manifeste patet ex tot Actibus, że Seym Rzeczypospolitey eluditur, y nie masz go żadney nadzieie skuteczney.

Ad 6tum. Per laudum sobie obostrzyć aby każdy Senator dawszy ad Archivum consilium swoie, in scripto na Seymiku Wodztwa swego z rady swey dat rationem oddawszy ią do przeczytania publice Marszałkowi, żeby albo erubescat, albo ostendat suam ku Rzpltey poczciwość poprzysądzenie.

Ad 7mum. Podziękować J. K. Mci za tę łaskę, dawszy ratię, że gdyby to beneficium od Krola Jmci Wdztwa przyiąć miały, iuzby przyszłe Seymiki y teraznieysze ex limitatione zniesione były, zaczym nie konſentuię ſię ad Conſensum I.K.Mći Rzecz-pltā Stringere niechce, aby według zwyczaiów per libertatem, za tak wielu Antecessorów Krola JMći stwierdzonych salvantur ile w tak ciężkim Rzptey czasie.

Ad 8vum. Prosić Xięcia JMći Kardynała, w tey Legacyey aby Uniwersały na Pospolite ruszenie, iak nayprędzey na Woynę wydał, aby Rzplta in unum congregata consulat sibi; z tą Xięcia JMći deklaracyą, że si recusaret, Wdztwa nasze na koń wsiędą in inne in societatem vocabuntur.

Ad 9num. Materiam hanc iako delicatissimam do Seymu odłożyć należało, aby w czym non impingere, przytym expostulare komu zleci per ministros, Marzą ſię że Elekt Brandeburski Woyska Cudzoziemskiego bez Consensu Rzptey wprowadzać do Polskiey przez swoie Państwo pozwala, y gdyby in futurum pozwolił słuszny by żal Wdztwa nasze miały donosić mu, że in casum woyścia do nas, obmyśliłyby Wdztwa securitatem obstare im, ile gdy Krol JMć nie tylko nam to poprzysiągł, ale y blisko ostatniego Seymu Konstytucyą stwierdził, Że choćby ich y zniesiono niebędzie się gniewać.

Ad 10mum Limitować ten Seymik aby mogł zaraz po Wielkieynocy przypaść, interim z tego Seymiku do inszych Wdztw posłać Communicando sensus, et dolores nostros mocniąc prawa, wygrzebuiąc Oyczyzne, Szukaiąc Wiary S. ne forte dicant Inimici nostri, ubi est DEUS vester.

Instrukcya Ichmmćm PP. Posłom do JKMci z Seymiku Srzedzkiego d. 14 Febr. 1701. uproszonym JmPanu Sucharzewskiemu Stanisławowi, y JmPPanu Ludwikowi Gorzeńskiemu.

Jeżeli Naiaśnieyszych Krolestw Maiestaty swoię u świata maią estymacyą, ktorych sors nascendi w swoim gruncie splendore: daleko barziey tym supereminet W KMci ktorego Caesarum de stirpe Ducale genus na Obliczu WKMci Conspicat. Jeszcze to nayżrodnieyszego u świata y tym większey sławy bydź powinno in decus solatiumq́ Narodu Polskiego, liberis suffragijs między tak wielą znakomitymi do Korony Concurrentami, za Krola y Pana obrany, w ktorym iako naypierwszą Krolestwa naszego twierdzę założyliśmy, invidiam tanti splendoris exteris zostawiwszy. Tey pełni zostaiemy nadzieie, że iako Pan divine qualificatus swych poddanych miłością przychęcać, nieprzyiaciół Państw potencyą uspokaiać raczy, y to cokolwiek Regi & legi debetur, correlativa sympathia miarkować miłościwie zechce, co nieochybną obedientium populorum harmoniam w Maiestatu Pańskiego tym profundiorem sprawi reverentiam, za ktorego dostoyność iako cała Polska, tak Wdztwa nasze vitam sanguinemq́ vovent, et perennes immortalesq́ dies od Nayprzeszego Pana supplici poscunt voto.

A ponieważ według Statutow Rzpltey naszey legibus Respublica ad diuturnitatem firmatur, et sine his velut corpus sine anima consistere, & regi nequit; Upraszać będą Ichmć PP. Posłowie nasi JKMci, aby circa hanc animam viventem Rzplta nasza konserwowana bydź mogła; A osobliwie iako też na Seymie novissime peracto mowi przy ubespieczeniu dostoieństwa JKMci apellowana Rzplta o wyprowadzeniu Woysk cudzoziemskich y nie wprowadzeniu onychże więcey in viscera Regni, ktore lege vetante w WXLtt. do tych czas rozłożone stoią: Przeto Ichmć PP. Posłowie nasi do Maiestatu JKMci pokornie instabunt, insistendo nie tylko novissima legi, ale tot Constitutionibus in anteactum o Woyskach y Gwardyach cudzoziemskich za Antecessorow JKMci prolatis, aby Rzplta od tychże Woysk evacuata iako nayprędzey bydź mogła. Za ktorych wyprowadzeniem Ichmć PP. Posłowie nasi JKMci upraszać będą aby Woynę Szwedzką ad decisionem Rzpltey suspendat, y to cokolwiek constitutione novissima pod namienionym tytułem opisano iest Rzpltey miłościwie zachować raczył. Perstringit Wdztwa nasze niespodziana akcya Imci Brandeburskiego Koronaya in Regem Prussiae: Przeto iako ten titulus iest derogativus nie tylko Osobie J. K. Mci ale y Rzptey, ex iure Feudali Prussia, tedy Ichmść PP. Posłowie nasi do J. K. Mci serio instabunt, aby Cancellarya żadnych expedycyi do Xiążęcia Imci Brandeburskiego nie wymykała sub titulo Regio. Nie mniey y nad tym Bracia nasze ubolewać muszą, że pierwsze tego Królestwa Xięstwo Litte bellis Civilibus aestuat, y co raz maiores concipere słyszy ex cognato Sanguine flammas: Tudzież znakomite tego Xięstwa decora iako y całey Rzptey Dom Ichmść PP. Sapiehów, per suscitata nie słusznie bella zruinowany, et Spes amplissima dignissima Domus y całey Rzptey praematuro succisa fato, impracticato w Polszcze exemplo w Imści P. Koniuszem Littm Dom toga Sagoq meritissimus avita spoliatus fortuna; a co nayprzasza delicatissima vita portione, ementis w tey Oyczyznie prostitutus hominibus, co żałośnie Ichmść PP. Posłowie nasi przekładaiąc uniżenie suplikować będą, aby powagą y osobą swoią Pańską has motas procellas uspokoić raczył, y Xięstwo tak znaczne in pristinum Ordinem & legum observantiam redigat. Dom zaś Ichmć PP. Sapiehów do zabranych substancyi et Authoritatem, Iurisdictioneq honorów wrócony był. Oraz aby osoby Rzptey benevolentes vi & armis do tey nieszczęśliwey secessyi przez nie słuszne przysięgi non obligentur, swoie w tymże Xięstwie maiący possessye, iako to Imć Pan Kasztelan Witenski Imć Pan Podkanclerzy Litewski y Imć Pan Starosta Bobruyski. Interest y w tym iako Rzptey tak y Bratom naszym że Seym norma Rzptey nexusq Statuum, w tak długo, lubo czas iego w przeszłey apelurowany Constitucyey idzie prolongacyą, tedy y po tym uniżone do Maiestatu Pańskiego fundimus prośby przez Ichmć PP. Posłów naszych aby Stany tey Rzptey tym lepiey sobie consulere mogły per mutuam na Seymie cointelligentiam. Czemu subveniendo instabunt Ichmść PP. Posłowie nasi do J. K. Mci o iako nayprędszy Seym. Działo się w Środzie d. 14 Febr. 1701

Alexander Andrzey Zdomicki
Marszałek Seymiku Średzkiego Osiecki Staro

Mowa JmⁱPana Sucharzewskiego Posła od Woiewodztw Wielkopolskich do J.K.M. na publiczney Audiencyey miana w Warszawie d. 20 Marca 1701.

Od tychze Woiewodztw, ktore zawsze prae oculis y po nayosobliwszey consideracyey Maiestatem & libertatem in pectore maią stawamy Naiaśnieyszy Miłościwy Panie.

Przy dostoienstwie W.K.Mći vitam et fortunas & sanguinem składamy, przy Prawach y starych Wolnosciach naszych si quid vita charius, opponimus. Insinuamus iako naydelikatniey dobrotliwemu W.K.Mći Sercu, aby delikatnym nad Wolnym narodem panowaniem, tem iszte uberiora miłości ku Narodom naszym ku dobru pospolitemu solatia ferat, y abys W.K.Mć iako łaskawy Oćiec więcey się ku nam z miłości Oycowskiey domyślić raczył, niżeli my z żalami naszemi domowić się chcemy. Skarzemy się pełnym ufności sercem, że leges conduntur ne serventur, kiedy nie tylko Seymu Sancita non exequuntur, ale y sam Seym per novellam Constitutionem apellowany, tot actibus impracticato exemplo, nie tylko że differtur, ale zdaie się że aufertur. Supplikuiemy aby W.K.Mć N. Miłościwy y Dobrotliwy dał iako nayprędzey to spiraculum vitae Rzpltey, bez ktorego Status nasz chyba trahere vitam, nie żyć może. Tegoż Seymu Konstytucya ubespieczenie Stanow Rzpltey tanto cum rigore wyrażone, o wyprowadzeniu y więcey nie wprowadzeniu Woysk, coż denotat, ieżeli nie staropolską naszę ku Panom swoim poczciwość, kiedy lubo nam się nie pełni to, nie szukamy się uchoway Boże ad media, za samym W.K.Mći nam prawnie Consensem pozwolone, ale nie mogąc ieszcze uprosić, non gravamur y daley iako nayuniżeniey prosić, aby heroiczne W.K.Mći serce, na nieprzyiacioły niezwyciężone, na prozbę poddanych wiernych swoich zmiękczone było, y Woysko tandem totaliter wyprowadzone y więcey nie wprowadzone było. Antecessorow W.K.Mći swoych dobrych y nam szczęśliwie Panuiących, nie żadne Woyska, ani potężne iakie w miastach praesidia, sed tutabatur Amor. Niedźieli się

Swiętobliwi Praedecessores W. K. M. że lepiey zawsze amatus, quam armatus Princeps. Dzie lubo sinistro Reipublicae fato tyż druga ex hisce inconvenientiis Woyna Szwedzka, o ktorey nie wiedząc, mala belli cała Rzplta caperitur. Przypominamy z taką nayniższą submissyą, że gdy heroicum W. K. Mci pectus według wspaniałości serca swego Pańskiego na recuperanda avulsa się rozpędziło, nie ogląda się na to że inter Cardinalissimas leges, woyny sine scitu Rzpltey podnosić, mutuus inter Maiestatem & libertatem restringit Contractus. Z tąd supplikuiemy aby ten casus tenerrimae W. K. M. Conscientiae, ad decisionem do Stanow Rzpltey y do Seymu suspendatur, ktory libertati nostrae profundiores incutit metus. Prawa nasze Naiaśnieyszy Panie Miłościwy! nie na kamiennych Tablicach ktore to o tada skałę wybić się mogą wyryte, ale na papierze pisane, a nayosobliwiey wiernych Serc Civium, a Serce primum vivens, ultimum est moriens, Jak z Prawami naszemi żeby żyliśmy, y tak umrzeć chcemy.

Tragicus w W. X. Littm casus, żałosną na nas owe gdzies przymowkę wiedzie, Patrem iuż novere, prius iam funera Matris, kiedy na początku Panowania W. K. Mści w W. X. Litm widziemy ginącą Rzpltą, bo nam hoc Civilia bella ut vivamus agunt hinc civilis sanguinis heroiczne y tym brzydzące się W. K. Mści Serce movens compellat poślubioną tey Rzpltey miłość, aby ten tak wielki y straszny y podeyrzany Uniey z Koroną przytłumić pożar. Commiseratio oraz & iustitia nad tak wielkim y dobrze zasłużonym ~~Jchm~~ Ichmc JJ. PP. Sapiehow Domem przyzwoita Panuiącym cnota, restitutionem fortun honorow & Jurisdictionum evincat, gdyż te Rzpltey naszey fortuny w wielkich Civium & ministeria aeterno glutino firmant.

Daie ten dowod Wodzkow naszych iako ich inversus venenum perimit ~~[illegible]~~ W. X. Litt status, kiedy nie tylko pokornie prosiemy, aby wszytko in orbitam legum mito sciusz wprowadzic raczyłeś, ale też od tego zamieszania żeby immunes cogitatione nie zgrzeszyli, et securitatem fortun hominum Regia virtute provideas, et ne verba jurantium dicant: iako to JmPan Kasztellan Wilenski, Hetman Polny W.X.Litt. JmPan Podkanclerzy Litt. JmPan Starosta Bobruyski. Tec to y vota Woiewodztw naszych, też wyznaiemy & populo-nemitey Oyczyzny, nie prywatne iakie desideria, ale publiczne y całey Rzpltey suspiria, aby quam a Maioribus accepimus eandem Rempublicam posteris relinquamus: Gens libera sumus nemini servivimus unquam. Na dowod czego same czytamy Instrukcyą, ktora nie tylko pro decore Rzeczypltey ale y naiwyższey głowy W.K.Mci hac Refert usurpationem tytułu nad Xiężami y żeby Cancellaria Wielka non impingat in derogationem W.K.Mci y Rzeczypltey pokornie supplikuiemy. Te tedy Instrukcyą do nog Panskich W.K.Mci deponimus, non tamen animum przy dostoienstwie W.K.Mci przy prawach y wolnosciach naszych żarliwosci, ktorą krwią naszą w Interessach naszych wystawiwszy y dotrzymawszy tantis parta malis maiori cura metuq servantur.

Respons J.K.Mci na Instrukcyą Poznanskiego y Kaliskiego Woiewodztw Wielkopolskich z Seymiku Szredzkiego, wyprawionym Posłom Urodzonym Stanisławowi Sucharzewskiemu y Ludwikowi Gorzenskiemu w Cancellaryey dany w Warszawie D. 24. Mensis Martij 1701mo. Ao

Między wynioslemi Augusti Sanguinis naiaśnieyszego Domu swego splendorami, y tę nayzacnieyszą kładzie ozdobę J.K.Mć P.N.Mwy, że przez wolne Electoris populi głosy na prześwietnym Maiestatu Polskiego posadzony Tronie, swobodnym Narodom tak długim panuie regimine, Princeps cum Civibus, ut Parens cum liberis. Coż bowiem może bydz ozdobnieyszego, co wielkiemu geniuszowi J.K.Mci P.N.M. bardziey przyzwoitego, iako tak ogromnym Sławą y Wolnoscią władnąc Krolestwem, ktorego granice odwaga, dzielnosc, y chwalebna cnych Polakow Cnota tak pilnie rozprzestrzeniła y obszerne

Prowincye, y udzielne Państwo pod iedno berło y Koronę ziednoczyła. Bierze to samo in sortem tryumfalnego Panowania swego JKMć P. N. M., przyimuie Oycowskim sercem tak wdzięczną zacnych Woiewodztw attestacyę, y nie zawiedzie przy łasce Boskiey expectationem & amorem populi; ale raczey za spolną radą y pomocą Rycerstwa, Nawie y szczęściu Wielkich Krolow wyrowna. Jako zas nie insze motivum JKMć do tey przyprowadziło imprezy, tylko aby solo militaris gloriae impulsu, y z obowiązku przysięgi swey Krolewskiey, super recuperanda illicite avulsa, to na zad Rzpltey przywrocił, co od niey iniquitate fatorum oderwano, y gdy pogodne koniunktury, za daniem ieszcze okazyi, przez zerwanie Paktow Oliwskich et attentata hostilitatis zadatki wyrażono w Uniwersałach JKMci do wszystkich Wodztw Ziem y Powiatow in vim Diplomatis de aggregandis Reipublicae omnibus bello partis, ex Senatus Consilio wydanych, woynę Szwedzką wyperswadowali, y odebrano w naypierwszym wstępie tanta importantiae Fortece, nadal się cofnąć y odbiegać parta trophaea in ludibrium externorum nie dopuściły, tak nie mało było delikatne y sławę kochaiące alterować serce, ani szczera y od wszelkich interessow, albo prywatnego dopięcia wolna intencya JKMci podpadać rożnym tłomaczeniom, ale raczey słuszne uznanie znaleść in generosis Civium pectoribus, ktorzy na sumnienie JKMci tę powinność in campo Electorali włożyli. Lokacya ludzi Krolewskich in confiniis dla zasłony tamtych Kraiow ab incursione hostili; ieżeli komu iakie przyniosła incommoda, W. X. L. dotknęła, tey nadzieie JKMć, że to sama excusabit teneritudo et ipsa necessitas prawdziwey ku Panu miłości, y erga commune bonum życzliwości pogładzi; ktore to Woysko w swey Rzeczypltey usi tak iako zdrowie swe fortuny y wszystkie caritates devovit JKMć, y poty ad bellicas operationes applikować, poki cała Rzplta in unam compagem non resolveret mentem Principis. Składa się zatym JKMść invidiae purissimo candore, Maiestatis et vero Civium amore, składa Sacramento praestiti Juramenti, et ipsa Actionum suarum innocentia. Więc żeby Maiestas et Libertas żadną się nie ubniła y nie wdzielała zawadą, y owszem iak nayściśley coalescat, y Rzeczpospolita informowana de piissimis intentionibus JKMci w tak wielkich Coniuncturach, consilia et rationes inire mogła, cunctaq; ad decorem Imperii componi, Dlatego w Birżańskiey podróży Seym walny, który był per Senatus Consilium ad Septembrem pomkniony, chcąc ukontentować vota populorum w Warszawie pro d. 30 Maii w Roku teraznieyszym ogłosiwszy, iuż iedne Uniwersały w Birżach, drugie tu w Warszawie Cancellaryey expedyować rozkazał. Confidit przytym JKMość P. N. M. szlacheckiey Cnocie et heroicis Civium affectibus, że wszystkie sinistras impressiones y diffidencye, które Fortunam Rzpltey mirantur z serca wyrzucą. Y iako JKMść Regium ducit zachować poprzysiężone Prawa y Wolności znaiąc to do siebie że wszystka iego fortuna y sława z fortuną y sławą Rzpltey w równi chodzi; Tak nie wątpi że Stan Rycerski w nienaruszoney Żarliwości swoiey y zupełney miłości własne piersi swoie et devota capita przy dostoieństwie iego Pańskim w każdym przez Boże razie opponere zechce. Koronacyą Kurfirstza Imci Brandeburskiego in Regem in Prussia, za powzięciem naypierwszey wiadomości przełożył JKMć w Antecomitialney Radzie, y aby Prawom Rzpltey nie przyniosła detrimentum, do przyszłego Seymu odłożyć raczył, który że iuż teraz naznaczony blisko następuie, subsunt tedy securitas et indemnitas Jurium Reipublicae decyzyey całey Rzeczypospolitey.

Civiles motus et domestica vulnera w WXLtwie które barziey ieżeli nie Oycowskie Serce JKMści P. N. M. przerazić mogły, kiedy y post funestas caedes, y tak srogim zlaniu krwie Szlacheckiey gore ten zapał domowy y wewnętrzny, pokoy y powszechną alteruie szczęśliwość, która się na tym iednym solide gruntuie fundamento fortitudine adversus hostes, et inter cives mutua concordia; Zabiega J.K.Mć P. N. Mściwy uſilnym ſtaraniem tak nie pomyślnym in publicum przypadkom zabieżyć, exercet noris curis Pańską głowę; y iuż interposuit powagę ſwoię Królewską, naznaczywszy termin tey pacyfikacyey na dzień 21 praeſentis, y obiecowac ſobie niepochybnie mogę Woyska Wielkopolskie, iż nie zniydzie na prawdziwey applikacyey, iakoby nayprędzey za pomocą Boską te intestina diſsidia uspokoić, y pożądaną iedność Civium & internam tranquillitatem przywrocić. Jeżeli iednak J.K.Mć P.N. Mściwy z przytomnym Senatem nie będzie mogł ex integro tam validum Negotium determinare, tedy to na Seymie z całą Rzeczpltą perficiet. Co się tknie Wielmo Bogusława Słuszki Kasztellana Wilinskiego, Hetmana polnego W.X.L. Stanisława Szczuki Podkanclerzego W.X.Litt. tudziesz Grodzkiego Starosty Bobrowskiego, a naprzod osoby Wielmożnego Kasztellana Wilinskiego, ktore przez ante comitialny iadz J.K.Mć In Casum impetitionis reſpectu abſentiae inſensibis, y nie wypełnienia przysięgi debitam obwarował ſecuritatem, tez y drugim wzwyż wspomnianym osobom, gdy tego będą potrzebowali deklaruie.

A teraz iako Paternas Patriae gratias, tak wszytkim wobec y każdemu zosobna, beneficos reſpectus Laski y faworow swoich Pańskich J.K.Mć P.N. Miłościwy ofiaruie.

Na własne J.K.Mći Pana
Naszego Mściwego rozkazanie.

Mowa Jm Pa Kotowicza Chorążego Grodzinskie Posła z Rady Rozanskiey na Bielanach przed J.K.Mcią miana d. 24. Martij 1701.

Gdy świat cały iuż to uznał, co W.X.L. iusta approbuie crisi, że dawnoby Oyczyznie inter parentales ſupreſsus fatalną przyszłą zalec mogiłą, gdyby tak światłego Pana W.K.Mći w tak ciężnych razach y w teraznieyszym roprzestrzenieniu Granic, ukoronowanego triumfalibus Laureis ex arena & sole na swoie wolnowata solium, naypilsze sobie ex galeata Maiestate wynayduiące firmamentum.

Na pierwszym bowiem panowania swego ingressie Patrem te monstrasti Patriae, kiedy par aequilibrium oboyga Narodów naszych, w prawach iednostaynych publiczney zgody swobod byłbyś tych tym barziey W.K.M.P.N.M. ufundował, im barziey przez się poprzysiężoney Coaequacyey Regia raczysz dotrzymać fide: eliciti damnatas tenebroso è carcere leges.

Za co gdy W.X.Litt. przez nas Posłów swoich Maiestatowi W.K.Mci winne przynosi podziękowanie, tak życzy z applauduiącemi niegdy Rzymiany: Diuturnum faciat Omnipotens Deus Sanctum Imperium tuum, acceptum Deo in saecula firmet.

Aże naypilsze bystrzyny charitates civi zwykły z obopólney zgody y pokoiu potir Pax una triumphis, ne orientem w Państwach tak wolnych onego solem z domowych diffidencyi wynikaiące etiam minima deforment maculae. Do czego żeś się W.K.M. ex amore paterno nakłonił być non praeiudiciosa Libertati wynaydować media, iakoby rozróżnione civium W.X.Litt. ktoie serca, y iakoby conturbata, tranquilla reddantur, znaczney Oycowskiey łaski W.K.Mci w Rescripcie Posłom naszym danym wyrozumieliśmy dowód, w którym zaręczywszy W.K.M. cursum Obrad naszych salvandae Reipublicae tuendaeque libertatis zagrzewać nas raczysz do iednostayney zgody, qua firmantur Regna.

Aże na zieździe naszym walnym d. 10 praesentis w Rożaney z Urzędu y Powiatów delegowani, limitatam tylko maiąc potestatem, referowali się do pozostałych Braci, od których wszędy unanimi consensu actum pro 2da Maij w Wilnie, na którym to terminie quo nos fata vocabunt, vitus W.K.Mci secura sequetur. A teraz z winną nas do W.K.Mci wysłali weneracyą, quae nos premunt calamitates, circumdederunt nos undique inimici nostri, in quorum manibus sortes sunt nostrae. Już to Naiaśnieyszy Mciwy Królu W.X.L. do takiey przyszło desolacyey, że iako iesto detinentur Domus, wszystkie promiscue Dobra, do nie wypowiedzianey przyszły ruiny, przez subsistencyą Woyska WKMci ktore nie tylko w Dobrach WKMci Stołowych, y w Starostwach egestatem uczyniły, ale też przeciwko tak wielu Konstytucyom de immunitate Dobr Szlacheckich y Duchownych, w ktorych ad tantam Colonum przyprowadziło angustiam, że y za Lat sto reflorescere nie będzie mogło. A to naybardziey wiernych WKMci poddanych przerażać musi serca, że mimo Ordynanse WKMci (iako assecuratia WKMci dana przez JmPana Starostę Żmuydzkiego y JmXdza Białozora Kanonika Wilenskiego w sobie sonat) Xiąże Jm Kurlandzki łączy się cum Inimicis Libertati & Legi Capitibus, a chcąc WKMci całemu Narodowi ad invidiam podać, nas zaś wiernych Jego Maiestatowi WKM. pomieszać, wprowadził Woyska WKMci in viscera WXLitt., nie tylko na zdeptanie Praw, Swobod, y Wolnosci naszych, na oppressyą Stanu Szlacheckiego, ale też na rozszerzenie wszelkich WXL. collisyi, a ostatnią zgubę ostatnich poddanych naszych, z ktoremi y nas Szlachtę perzonano. Clamant do Maiestatu WKMci Sacrosancte poprzysiężone Pacta Conventa, ktore nie mal ex cardinibus iuż się wywracaią, clamat gemitus pauperum, iako ad Vicariam na Ziemi potestatem, za ktoremi sam Bog grozi. Propter miseriam et gemitum pauperum nunc exurgam dicit Dominus.

Supplikuie WXLitewskie powtornie WKMci ażebyś WKMć te Woyska, ktore non ex mente WKMci są wprowadzone albo wyprowadzić, albo ulterius permittere raczył, nad Xięciem Jmcią Kurlandzkim, y z tymi ktorzy motivo byli wprowadzenia onego, odebrane alimenta Woysku in obsequium WKMci zostaiącemu, ktore non postremum Dominiy WKMci w teraznieyszych Coniuncturach et in hac temporum calamitate, non postremum być może robur & subsidium, ażeby tedy ulterior WKMci obsequio obligowane były, supplikuie pokornie W. X. Litte żeby odebrane sowite hyberny przy Woysku W. K. Mci, ktore żołdem bydz maią, żołnierzowi przywrocone były, bo ieiunus miles obedire nescit. Niemniey y to musi civium W. X. L. y całego Narodu Polskiego przerażać serca, żes W. K. Mc z osobliwey dobroci swoiey Wakans Koniuszostwa W. X. Litt. Imci Panu Flemingowi non Terrigenae neq. Possessionato konferować raczył. Przyznaie W. X. Lita eum natum esse, że nie tylko tego honoru, ale y większych preeminencyi y honorow, bydz godnym, tam gdzie zasługować się począł, tu zas iako w żadney nie czytamy Constytucyey Imci Pana Indygenatu, y tak upraszamy, aby uwieszywszy się ad distributivam iustitiam W. K. M. przywrocić chciał ten Wakans, Merita I. O. X. Imci Wiśniowieckiego, Generalnego W. X. L. Pułkownika, nie tylko z swoiey Osoby, ale y z wielkich synow Przodkow swoich lubo same przez się merentur omnem u W. K. Mci respectum, aby były w łasce y respekcie, iednak y my wszyscy Concives W. X. Litt. pokorną Maiestatowi W. K. Mci przynosiem supplikę, żebyś go w sercu Oycowskim y pamięci mieć raczył. In reliquis referuię się na obszernieyszą instrukcyą, kończę Da vrtricem tangere Dextram, quatries caudisti hostes. Dixi.

Respons I. K. Mci Pana N. Mściwego Urodzonym Hrehoremu Kotowiczowi Chorążemu Grodzinskiemu, y Jozefowi Jasienczykowi Kraieuskiemu z Congressu W. X. L. w Ruzaney odprawionego, do siebie ordynowanym Posłom dany w Kancellaryey W. X. L. d. 26. Mca Marca. 1701 Roku.

Nie mogąc się I. K. Mci P. N. Mściwemu by nayczęstsze, wiernych Poddanych, y od patrzących prawdziwą szczęśliwości które nie tylko przykrzyć commercia, ale y owszem bez nich zdałoby się życie Krolewskie vitales trawić usus, ktore nie życzy sobie, tylko civium spirare amore, y ten sam iedyny ogień iako westalney ad Altaria Tronu Krolewskiego na szczęśliwość Panowania swego reciprocis gratiarum fomentis zachowywać usiłuie.

188 Trudno nieco beatitudinem huius perfectae zewnętrzne W.X.L. malum, y accidentalna wszystka JKMci ex necessitate Woyny Szwedzkiey w Granicach tułaczya, tę iako JKMść P.N. Młciwy nazywa accidentalną tak vere confitetur, że praeter mentem iego Dominicam accidit, bo się nigdy nie spodziewał, aby tak szeroko granicę W.X.Litt. zaięć mogła, żeby iednak na tę nieszczęśliwość skarg powszechnych czyią osobę ad vindictam JKMci P.N. Młciwy, a dopieroż meritissimi de Republica Ppis Ligii JMci Kurlandzkiego miał podać, nec Regia magnanimitatis, nec generositatis W.X.L. może dopuścić amplitudo, raczey wszystko to łaska JKMci P.N.Mgo & futurorum cautio a miłość prawdziwa synowska, uważaiąc origines rerum ex utilitate publica pochodzące cooperire może, ile kiedy Ordynanse iuż są wszystkim Regimentom intymowane, aby prima herba primo Maio in hosticum wychodziły. Interim zaś mali że się umyka pacificationis termin ex 21 praesentis niezmiernie iest ckliwo JKMci P.N.Mgu dubia ambigua & incerta rerum widzieć w ten czas kiedy JKMść odważywszy się prędzey niż rada pozwoliła na Septembrem na Seym bliski iuż determinowany d. 30 Maij nic więcey desiderare nie może tylko animorum unionem, & cunctorum conformes sensus, bez czego by też naygruntownieysze y nayważnieysze rady w pajęczynę y nikczemność obracać się muszą. Jako tedy JKMść żałuie morari sua gaudia ex dilata pacificatione, tak pewien iest, że się to wczasie między Seymem uberrime nagrodzi, y nie znaydzie się żadne obstaculum, ktoreby mediacyi y powadze iego Pańskiey ad inducendam quietem & tranquillitatem internam mogło przeszkodzić, co samo instantius instantissime zaleca radzie iako nayprędzey, na to wygotowaiąc rezolucyę.

Punkt o Fortecach od ludzi JKMści osadzonych przyimuią tanquam partum tych, ktorzy JKMci wszystkie intencye złośliwemi odnoszą interpretacyami, tam gdzie im należy dobrą ufność y życzliwość ku Panu pospować.

Zostawuie zatym examinandum, iak wiella się w tym opacznym zarzucie odkryie nieprawość, a ztąd życzy brać mensuram przestrogi in cetera quoque modo sparsa vel spargenda.

Nie iest I.K.Mci kontent, że Urodzony Konsyliarz Dozen, per malas znać samychże civium vel obywatelów informationes, wydał iakiekolwiek assygnacye do Dobr Ziemskich, koronnych, który o tym iuż iest ieszcze w Listach ostrzeżony, y tym samym reskryptem I.K.Mci iniungit, aby takie Dobra ewakuował, et circa indemnitates terrestres zachował.

Dystrybutiva I.K.Mci w Komisyi Skarbowie W.X.Litt. na osobę meritis et obsequio fortunati characteris in Campo Electorali zniedawno od całego W.X.Litt. zaleconą nie spodziewał się aby miała przychodzić ad contestationem Indygenatu: gdy iednak do tego przyszło, I.K.Mci nie może tylko zostawać in expectatione dalszych informacyi, chcąc et publica iura sacrosancte conservare, & privatorum non derogare indemnitati.

6 Po Ekonomiach y Dobrach Stołowych Królewskich nabyte różne od różnych Prawa nie dopiero teraz za I.K.Mci in disquisitionem poczęły wchodzić, ale zawsze subiacent indagini Commissarzów, y cokolwiek się pokazało iustum licitum & legitimum zostawało in vigore u Naiaśnieyszych Antecessorów swoich. Takoważ droga I.K.Mci P.N.Mu że nie będzie reprehensibilis pewien iest, Urodzony zaś Kotowicz Chorąży Grodzieński, przez tego że respektowi Pańskiemu iest dobrze zaleciony, ponieważ na Wiśle Ostromecz y Zebrośnicze deduxit iura sua, ieszcze ante Unionem może być pewien, że examen factum nie tylko iuribus iego nie ubliży, ale addet robur. Urodzonego Syna Imci Pana Jełkowskiego iako się w sercu I.K.Mci a genere et propria virtute dotes, dał probę kiedy niedawno Rodzonemu iego Laskę Marszałkowską przed inszemi conferre raczył, niby certissimum pignus & vadimonium takowegoż do rodzoney osoby respektu, przy pierwszych podaiących się okazyach

Wdzięczne iest J.K.Mci przypomnienie meritorum Urodzonego Zanowicka Marszałka Oszmianskiego, składaiąc one infideli memoria distributiva iustitia. O Starostwie zaś Oszmianskim rzetelnieyszey potrzebuie informacyi, poniewaz dotąd firmiter iest że nie wakuie, y nie było na nie żadney cessyi ab Originali Possessore.

Ma J.K.Mć y zalecone nie raz y znaiome sobie nie raz Urodzonego Wołowicza Chorążego Mścisławskiego zasługi, propendet do nich omni gratia & respectu Regio tego nie tylko potrafić nie może, iako wydany Przywiley bene merito na Starostwo Duckie, obiter & perfunctorie skasować, bo takby żadnie niebyło pewne prawo. A wszak że przez się ieżeli ius quaesitum primum est legitimum y na fundamencie dobrym, pośledneyszym ubilyć się nie może Prawem. In Reliquo Urzędnych Posłow debita prudentia & dexteritate na tey funkcyi J.K.Mci P.N. Miłości sobie zaleconych admittentium favores Regio Animo cumulari raczy.

Na własne J.K.Mci P.N.M. Rozkazanie.

Diploma assecurationis S.R. Mtis datum Magno Ducatui Lithvaniae

Augustus Rex.

H

Universis & Singulis quorum interest notum testatumque facimus, quia nos certo fine conciliandorum ex occasione praesentis belli negotiorum descendentes in hasce Oras, posteaquam cognovimus malitia nonnullorum sparsos esse per Palatinatus et Terras, istius inclytae Patriae rumores, ac si praesens locus Militiae nostrae Saxonicae in partibus M.D. Lithuaniae ex sola necessitate proveniens, nil aliud intenderet, quam inductionem absoluti Dominij, continuamque eiusdem militiae in M.D.L. perpetuationem, has frivolas & studio comparatas suspiciones de mentibus Omnibus eximere volens, verbo Regio declaravimus & declaramus, nos velle semper et Unice desiderare Pactis Conventis per nos Iuramento comprobatis insistere, Libertates immunitates & omnia Iura liberae Gentis sacrosancte tenere & observare, totum vero id quidquid ex necessitate praesenti factum nullatenus posse

~~in Sequelam trahi, aut deinceps in futurum usurpari; Et quemadmodum praeterita Omnia praeter mentem nram acceperunt, ita de futuris similibus evitandis firmiter spondemus, ac in maius robur & fidem manu nostra praesentes subscriptas Sigillo communiri iussimus. Dabatur Bierzyp d. 11 Martij 1701.~~

~~Locus Sigilli. Procancellarius Magni Ducatus Lithv.~~

Informatio Mco Georgio Oginski Samogitiae Capitaneo Gnali, una cum Nobili Chrystophero Białozor Canēo Vilnē in diem 10 mensis ptene congregandam data nnē S. Ra. Mtis in Cancellaria MDL 11da Mens. Martij 1701 Ao.

Constitutus MDnus Capitaneus, una cum Nobili Canēo in loco & termino pro sua solita activitate & prudentia explicare curabit S. R. Mtem D.N.C. non habere verba quibus possit exprimere gravem animi sui sensum, quod non solum militia Saxonica praeter mentem illius sit longe lateque per Lithvaniam dispersa, sed quod inde variae suspiciones & figmenta proijciantur per Ora malevolorum cum tamen nunquam in pectore Regio quidquam simile fundatum aut conceptum sit, Nos vanos eximendo metus, praesentabit S. R. Mtis Scripto tenus datum ad manus suas esse curationem de teneritudine S. R. Mtis erga iura et immunitates liberae gentis tum de cavendis futuris.

Desiderabit interim nomine Regio, ne quomodo sparsis fidem adhibeant, sed potius durae necessitati inopinata facta attribuentes, aequi bonique consulant, quidquid iniquior casus ex locatione ista amaritudinis adferre potuit, Casu vero quo necessitas expostulaverit, ordinesque S. R. Mtis eo nomine receperunt, ut Virtute Martiali & generosis pectoribus parati sint, vim hostilem viriliter retundere, fortiaque agere, atque inde gloriam fortitudinis suae adferre.

Dedisse praeterea S. Ra. Mti affirmabit seria mandata, ut possint omnes Injuriae & oppressiones circa attendentiam Commissariorum, a Palatinatibus vel Districtibus designandorum examinari & inquiri.

Ad Extremum totum id gratiae & bonitati Regiae pensandum fore assecurabit, Sibique et ipsi eadem à S. Ra. Mte omni data occasione polliceatur Atque Securus. Ad Mandatum S. R. Mtis proprium

Locus Sigilli

Albertus Dłuski Secretarius S. R. Mtis.

Procancellarius M. D. Lithvaniae.

Polocensÿ 2di Februar.

Dominÿs Benchien, maior Praefectus cohortis, reliquae ex militia Lithvanica manumissa, qui non pridem accepit Saxonibus, venit cum suis Commilitonibus, ad Oppidum Patrum Societatis, prope Polociam situm, exigendo a Subditis ex Ordinatione cuiusdam Officialis Saxonici, tantam Contributionem, quae septuaginta milla Floren. polonicalium excederet. Volebant se tueri Patres privilegÿs suis, quibus villae & Oppida praefati Collegÿ gaudent ab antiquo. Ostendebant novissimas etiam Regiae Mttis literas, quibus ab impetitione militari eximuntur. Verum Dnus Benchien non tanti haec quoq; munimenta aestimabat, ut a proposito suo desisteret.

Paucis post diebus, convenit Nobilitas Polocensis ad sua Comitiola De mere instituenda, Constituit per publicum Comitiorum Laudum, perinde bona Jezuitarum atq; sua tueri, quandoquidem ipsa gaudent immunitatibus & privilegÿs atq; bona Nobilium. Praeterea idem Comitium misit è medio sui quosdam Deputatos ad Dnum Benchien, admonendo illum ne dicti Collegÿ bona aggravaret, tanquam Exempta Iure publico. Tandem requirebat Nobilitas ut sibi assignationem Regiam, si quam forte haberet demonstraret, sed hanc Dnus Benchin non ostendit, Uno ex officialibus illius respondente, non esse sibi necessariam in scripto Regiae manus Ordinationem, cum ipsemet Officialis viva sit expressio Regiae Voluntatis. Haec dum aguntur Nobilitas Palatinatus Polocensis ad Comitia congregata, decidit Consentiente Dno Benchin, ut per duas hebdomadas in illo Oppido Jezuitico subsisteret, donec rediret interea Legatus Nobilitatis à Generalissimo Militiae Saxonicae Gubernatore. Dubitabatur enim, an illi milites essent Regÿ, qui nullam Ordinationem Regiam ostendebant. Eadem Nobilitas Convenit mutuo cum Dno Benchin, ut interim excursionibus ad illos Pagos & Exactionibus militaribus abstineret contentusq; esset illo subsidio, quod illi Comitiorum decisio assignaret tam pro illius Commilitonibus quam pro equis.

Duo ergo spunderat congregata ad sua Comitia Nobilitati Dnus Benchin. 1mum Quod deberet per duas septimanas ab excursionibus & exactionibus militaribus abstinere. 2dum Quod deberet esse contentus illo subsidio quod illi Comitiorum decisio assignaret. Neutro satisfecit puncto D. Benchin ut palam est omnibus. Paucis enim a Comitijs diebus, dilabente ad suos Lares Nobilitate, dispersit suos milites per vicinos Pagos & Oppida ut a Subditis qui pauci admodum superant, reliquis fuga dilapsis contributiones exigerent pro 354 portionibus, et ad D. Benchin deferrent. In quodam ergo loco reducens cum varia præda Dni Benchin commilitones, inciderunt in partem Nobilitatis ex Comitijs ad suas ædes redeuntis, ubi nonnulli ex militibus vulnerati, et præda quæ ad Dnum Benchin ducebatur recepta est. In alio dein Jezuitarum Pago profundas inter Sylvas sito, octo gregarij milites, cum suo caprali; a senisicibus ex Moschovia oriundis post trium dierum aggravationes, cæsi sunt et submersi de nocte. Pecusores vero in Moschoviam patrata cæde excesserunt omnibus spoliati. Requirit Dnus Benchin cæsos milites a Collegio Polocensi, Patres permittunt captivari percussores. Verum Dnus Benchin hoc non contentus, toti Collegio eidem, et pagis illius depopulationem extremam & ignem minatur, totam culpam in Jezuitas devolvendo, Urgebat sine mora Polocensis Nobilitas per suos Ablegatos apud Dnum Benchin declarati nuper promissi fidem, sed ille deteriora quoq; minatus est.

Paulo ante eiusdem Dni Benchin Commilitones Patrem Pstli Jezuitam cum Vnbli Sacramento ad infirmum Nobilem descendentem, in publica via egressi flagris cæciderunt, et vestem laceraverunt, Sacram hostiam volentes illi eripere, et certo non evasisset, nisi quidam Nobilis qui illum ad infirmum ducebat in se manus militum & fustes convertisset. Patre interim evadente, et Sacram hostiam ne in contemptum veniret consumente.

Ausum hunc ingens secuta est depopulatio Pagorum Collegij Polocensis et querenda etiam Nobilium. Interim prædictorum Patrum Polocense Collegium undiq; cingitur militibus Dni Benchin.

Hæc facies Troiæ, cum caperetur erat.

Uniwersał na Seymik Przedseymowy

August Wtory z Bożey łaski Krol Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołhynski, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smolenski, Siewierski, y Czerniechowski; a Dziedziczny Xiążę Saski y Elektr. &c &c &c.

Wszem wobec y każdemu z osobna komu o tym wiedzieć należy, osobliwie iednak &c. Przy Ofiarowaniu łaski naszey do wiadomości podaiemy. Słowa nie są potrzebne, gdzie rzecz sama wymowić może: przemiłkonego Seymu z przeszłey Wiosny na czas dalszy, uznała walna rada Warszawska potrzebę, nam dość namienić, że z pomiarkowania zaszłych koniunktur, przeciwko Koronie Szwedzkiey, nie moglibyśmy bydź wolni y od sumnienia własnego, y od censury potomnych wieków, gdybyśmy opuścili pogodę upomnienia się avulsorum, na co przysięgą naszą Krolewską czujemy się bydź obowiązani, każdey tey godziny, która podaie na to sposob, utendum est quandoq; occasionibus ceu numine vocante. Pokazał y sam skutek odebranych Fortec, przebyty odważnie w oczach Nieprzyiaciela Dźwiny, z pędzonych chwalebnie z pola Szykow nieprzyiacielskich, osadzonego in parte Kraiu Inflantskiego, iak wiele mogła uięta dobrze okazya, przy samych tylko siłach szczegulnego Wysiłku naszego. O iakoby nie omylnie ta przezacna Bystryzna w osobie naszey na owę wyniosłą Cesarza zasolitą pochwałę, venit, vidit, vicit, gdyby socia Oney arma mogły się były tam znaydować, boby przy łasce Nayswyższego iuż było po Woynie y po odebranych avulsach. Więc faustis hæc cœpta victorijs nie tylko nie ubliżyły nic Seymowym Radom, ale y owszem onym przydaią ingentis gloriæ meditationem, do rzetelnego pokazania że in legibus nihil frustra, dopiero z in Juramentis Regum, y że niemniey do recuperowania Prowincyi odpadłych y pomnożenia ozdob narodu swego należą ci, ktorzy przysięgę wkładaią, iako my ktorzy nią iesteśmy obowiązani. Ska przedłużmy się tedy uważnie mogli; lubo z ostatniey rady Warszawskiey Antecomitialney prorogowany był jeszcze termin ad mensem Septembrem, tak zaraz, iuż to czwarty w czwartym dopiero Panowania naszego Roku składamy w Imię Pańskie Seym Walny Sześćniedzielny w Warszawie na dzień trzydziesty Maia, w Roku teraźnieyszym, a Generały według danych zwyczaiow Wielkopolski w Kole, Małopolski w Korczynie, Mazowiecki y Podlaski w Warszawie, na dzień dwudziesty tegoż miesiąca. Te zaś Akty generalne poprzedzaiący Seymiki Uprzeymościom y Wiernościom waszym na mieyscu zwyczaynym w S. S. S. na dzień osmnasty Miesiąca Kwietnia tegoż roku ~~ta~~ determinuiemy. Wszystkim gorąco zalecaiąc aby prawdziwym pro utilitate publica ogarnowszy się baczeniem, takie rady swoie trzymać y formować chcieli, ktoreby nie tylko do Instrukcyi naszych, wydanych konformować się, ale też nas samych ubiegaiących się ultro do wywyższenia Stanu Państw naszych pobudzić mogły. Co gdy usilnym własnego serca zaleceniem naszym oddaiemy, voto Regio prosequimur, aby sam Pan Bog Consilia publica exoptatis pobłogosławił successibus. Ktory to Universał nasz żeby tym prędzey wszystkich wiadomości doyść mogł, po Grodach, Parafiach, y mieyscach zwyczaynych publikować zlecamy. A dla lepszey wiary ręką własną podpisawszy się Pieczęć Koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie dnia XVII Miesiąca Marca. Roku Pańskiego MDCCI. Panowania naszego IV.

Instrukcya J. K. Mci na Seymiki Przedseymowe Seymu Walnego Warszawskiego pro d. 30 Maij determinowanego z Kancellaryey d. 17 Martij expedyowana 1701mo Aō

W czwartym roku szczęśliwego z łaski Bożey panowania swego J. K. Mć, wydaiąc czwartego iuż Seymu vices, nie rozumie aby kto miał desiderare w nim facilitatem do trzymania rad publicznych. Niech się tu sprawi radosny Zbior ktory chwalebne y heroiczne J. K. Mci Akcye iakoby szacunku y miłosci publiczney nie godne gryzie y psuie, kiedy one sam ultro, iak prędko czas uprzątnąć mogł, w censurę wszystkich Stanow Rzeczypospolitey oddaie. Niechay płodna wszystkiego złego Matka Suspicya płonie w ogniu fałszywych podnietow swoich, iakoby się Panu bez Seymu y rady życ podobało, kiedy z odprawioney swiezo drogi Pierskiey zmiarkowawszy okolicznosci, promulgowany termin ostatnią radą Warszawską przedseymową ad Septembrem, uprzedza swoy własney woli Seymową expedycyą; Niechybiłby y terminu ostatniey Konstytucyi deklarowanego, gdyby się sumnienie godziło zostac na złey wymowie. Video meliora proboq[ue] deteriora sequor. Czuł się J. K. Mć ściśniętym w przysiężonym obowiązku de recuperandis avulsis oportunitate na Koronie Szwedzkiey, gdy ią ogarnęły Dunskie y Moskiewskie woyny bacząc że ani przed Bogiem ani przed Swiatem nie byłby wolen, de amissa occasione, ale kiedy iurament ten de recuperandis nie inaczey się tłumaczy, tylko że w ten czas naybardziey ad nexum onego tenetur, kiedy samo okazya per se ut ita dicam inexcusabilem czyni, iaka czas podała się pogoda iuż extra verba rzecz sama prezentuie. Przyłączony brzeg Dzwiny, odebrane fortece, y poszerzona częsc Kraiu Inflanckiego, ale samemi tylko dziedzicznemi siłami Krola JMci, coż gdyby się waleczne do tey Rzeczypospolitey znali przyłożyć mogły, aby przynamniey (czego się bez żalu wspomniec nie może) hoc quem civiles hauserunt sanguine dextrae heu quantum potuit terra pelagoq[ue] parari. Zmienienie tedy Seymowania z pory woienney z a nie inszą przyczynę uznała generalna rada Warszawska, y w każdego sercu justum adsit judicium rebus wyrazic dotyka sam czas musiał sakramentalną J. K. Mci necessitatem. Idzie teraz sama rozpoczęta woyna sub trutinam & decisionem wszystkich stanow. De justitia oney wątpic nie trzeba bo kiedy Rzplita chwalebnym zwyczaiem tak scisle sobie waruie recuperanda, że nie wprzód krolow Panów przypuszcza do Korony aż się nato przysięgą obliguią, bo nullum tempus non iustum quo amissa rehaberi possunt, dopiero gdy się pogodne (iako się wyżey wspomniało) podały okazye, krzywd żadnych od Korony Szwedzkiey tym wolnym Narodom uniesionych JKMć liczyć nie chce, dość namienić widzącym y czyniącym komparacyą, że większą obrzydliwość spustoszenia y zesromocenie Sanctorum profanationem w tey przezacney Oyczyznie uczyniła Woyna Szwedzka przez zdradliwą inwazyą kilkuletnią, niżeli kilkadziesiątletnia Pogańska od Turków y Tatarów. Tu pokoy zawarty z przywróceniem Omnium ablatorum, y porzuceniem przeciwko Alkoranowi Meczetów y bożnic, tam z oddaniem tak wielkiey y wolney Prowincyi, przeciwko własney naszey Religiey z niezostawieniem iednego Kościoła, albo wolnego Exercitium wiary S. Katholickiey gdzie przed tym Arcybiskup y tak wiele Biskupów było, his vindicandis kto może wolnym y czystym sercem obsistere, ani dostat uprzątniona Duńska differentia, gdy miasto niey insze succedunt koniunktury, y nie omylnie obiecuią coniuratos progressibus Reipublicae in classica ventos. Accedit do tego świeża z Carem Moskiewskim konferencya, że ten wzywa socia arma całey Rzptey w kolligacyą przeciwko Koronie Szwedzkiey, wieczną przyiaźnią obowiązuiące się y na wszelkich innych Nieprzyiaciół, obiecuie nie wprzód przystępować do traktatu, aż Inflanty y Estonią zupełnie Rzplta odbierze. Deklaruie na odebranie Fortec w tych Prowincyach dać Rzptey dwadzieścia tysięcy Woyska pieszego, Czterdzieście dział z ammunicyą, prochami, Lenungami, póty póki Woyna trwać będzie, z osobna sam ze wszystkiemi siłami pro diversione armorum odbierać będzie Ingryą y insze Prowincye, zawierać zas traktatu nie ma tylko wraz z Rzptą gdy przyidzie ad terminos pokoiu. Revocat tu in memoriam JKMć, że takowych kondycyi na Woynę przeszłą Turecką nigdy się Rzplta doczekać nie mogła, lubo się wszelkimi starała sposobami: Podać w głęboką uwagę ieżeli nie lepiey mieć tak mężnego y potężnego Sąsiada w Kolligacyey y przyiaźni, cum evidenti Rzpltey commodo, aniżeli sub discrimine nieprzyiaźni periculosum trahere statum: Oddaie w tęż uwagę subsidia Woyska swoich własnych, na dwadzieścia tysięcy ludzi przechodzących, artylerię tak piękną y porządną (iaka się nigdy absit verbo iniuria w Polszcze znaydowac nie mogła) niech tylko prawdziwa każdego ogarnie pro publico żarliwość, niech szczerze y bez passyey uważy, a przyznać musi że to iest dzieło naypierwszego Pana, ktory niesprawiedliwości Korony Szwedzkiey, nad tą własną Oyczyzną wykonane, seu licet seipso ultore, chcąc pokazać prawie cudzemi siłami, iniquè ablata odbierać pozwala, y serca wszystkich, których non rite decus publicum provocat ad fortia, tak wielką y pożądaną okazyą, iakiey pogodnieyszey przez same lata Oyczyzna nasza nigdy się nie doczekała. Oddaie zatym JKMć materiam hanc belli na barzo delikatną y wzglądną wszystkich reflexyą, obliguiąc aby była bez passyi, interessu, a dopieroż bez opacznego tłumaczenia, aby pamiętała że non omni tempore idem posse licebit, aby decydowała iako maiąca odpowiedzieć, et propria conscientia et posteritati futurae, sam się oraz protestuie przed P. Bogiem, że iako się w Uniwersałach z Rady Walney Warszawskiey ofiarował, że wszystkie acquisita Rzpltey deklaruie, tak y teraz oney idem totum zdrowiem swoim Pańskim sacrificat, że w tym nie ma nic więcey, tylko desiderium granic dawnych amplitudinem ozdoby y pożytku Krolestwa tak godnego, a na koniec dosyć uczynienia obowiązkom swoim Krolewskim.

A gdy ad proferendam ab extra gloriam JKMć tak usilnie zaleca, nie może osobliwie iego serce praeterire ab intra w nieustaiącey ab intra w WXLtm y co raz zaymuiącey się odio & quod dolendum sanguine civili niezgody. Naznaczył w prawdzie JKMć z Rady ostatniey termin komplanacyi na dzień 22 tego miesiąca, y nie omieszka na nim pro sola paterna solicitudine cum adminiculo wezwanych do tego Wielmożnych Senatorow starać się sistere haec periculosa interni mali exercitia. Jeżeliby iednak tak głęboko zaszłym rzeczom termin ten medium ponere nie potrafił, nie widzi JKMć innego remedium, tylko do Seymu da Bóg przyszłego, y dla tego wszystkie Stany obligować raczy aby o iak nayskutecznieyszych sposobach myśleć y one podać chcieli; ad reducendum perfectum Statum reintegrationem & internam quietem. Pokoy pożądany z Portą na początkach panowania JKMci chwalebnie Oyczyznie tey przez tot pericula rerum przywróconey pomieszała była nie spodziana y gwałtowna w Elblągu Kurfistrza Jmci Brandeburskiego intromissya, ale y ten przy usilnym staraniu JKMci musiał bydź oddany, y przywrócił res Integras & tranquillas. Zostaie iednak in Onere wypłacenia Iuris hypothecae, Trzech kroć tysięcy talerów twardych, na wykupienie zastawy położoney per Senatus Consilium Piędziesiąt tysięcy talerów twardych rigor Commissyi położył na miasto, ale pana summa vires, Residuum zas półtrzecia kroć sto tysięcy talerów twardych do obmyślenia Rzptey należy, tak ściśle, że ieżeliby ich po Seymie lub skończonym, lub strzeż Boże zerwanym nie obmyślona y nie oddana po Niedziel dwunastu Kurfistrzowi Jmci ma potestatem territorii Elbingensis odebrania, y trzymać one wespół z zastawą aż do wykupna; iakąby to było szkodą y zawodem Rzptey każdy uważy, a zatym dług ten JKMć instantissime zalecać raczy, żeby etiam in casu strzeż Boże zerwanego Seymu mógł bydź zaraz na teraznieyszych Seymikach provisionaliter obmyślony. Z tymże Kurfistrzem Jmcią Brandeburskim świeża teraz nowa zachodzi okazya, a gdy się na Prusach deklarował y ukoronował królem, iako tedy tę nową intrygę iuż przez radę Antecomitialną JKMć odłożył do Seymu, tak teraz wszystkim stanom donosi aby ad casum hunc, prompta et expedita suppeditare mogły consilia.

Zapłata y ukontentowanie krwawych zasług Woyska zawsze iest in prima iustitiae opera, dopiero gdy belli meditatio proponetur, iustitiam proponet ipsa necessitas. Przeszły Seym nie uchwalił tylko osm kwater: Trybunał zas Skarbowy Radomski; po tak wielu prawowitych limitacyach y reassumpcyach Actus sui wylikwidował winnych ćwierci trzydzieści iedną. Z tych cztery ex munifica liberalitate JKM. zapłacone, Dziewiętnaście synowski całego Rycerstwa na Oyczyznę przeszłym Interregni zamieszaniem wyświadczony respekt ustępuie, bom uchwała Seymu przeszłego naznaczyła, zostałe Dziesięć ćwierci dawnego długu przez nowych od Seymu przeszłego na Umnieyszony Woyska komput skuteczne uiszczenie się w tych borgach, tym więcey JKMć promovere raczy, im doskonaley ex omnium confessione widzi; że płaca po staremu nieodbyta, A Żołnierz y porządek Woyskowy przez zatrzymanie oney nigdy nie iest pewny, idzie zatym y pieniądze stracić potrzeba, y wygody z Woyska nie mieć tantundem et nullum habere militem quam non satisfactum. Sposob punctualnego płacenia nie byłby trudny, y łacniey, si sua Cives w tey zacney Oyczyźnie norint bona, y znać by chcieli na siłach małego iednego iakiego a universalnego podatku, który JKMć iako w przeszłym Seymie, tak y na teraźnieyszym intima omnium cura oddawna raczył, quam quod cum iterum redimit commodum. Mogłoby do tego nie mało pomoc porządne mennicy otwarcie na prawo, a przynamniey rowney cursus monety. Zadumiewać się nie raz musi JKMć a podobno y każdy, iako tak wielkie zacne swobodne y chwalebne Państwo bez własney mennicy mutuando tylko z cudzych podleysze pieniądze za swoie lepsze, subsistere przez tak długi czas może, y czyią woli y powagą w iednymże Państwie ledwie nie każde Województwo y Miasto, też same pieniądze alio cursu bierze y wydaie.

Należy też non postremum damnum et inconveniens nie tylko ad utile, ale też ad dignitatem Rzpltey iako nayprędzey odwrocić. Nie wątpi JKMć że w tym Senio przyczynią się y decernere zechcą wszystkie Stany. Kamieniec umocniony quantum gloriæ tantum doloris Rzpltey przynosic powinien spustoszeniem swoim, y ruiną, a co nayzałosnieysza że od samego odebrania nie masz czym prowidować præsidium tam zostaiącego. Życzy JKMść aby Rzplita wzięła przed się præcipuam & singularem meditationem tak naprawy y opatrzenia potrzebną ammunicyą tey fortecy iako też prowidowania raz na zawsze należytego tam porządku Artilleryi także rationes w krotce się prezentuią, kiedy nie tylko naznaczona Kwarta wystarczyć necessitatibus oney nie może ale co większa że y tey samey possessorowie iuż dedicerunt oddawać bez osobliwey ciężkości, y trudnych exekucyi; aby zatym modus & felicitas prowidowania ustawicznych expens Oekonomią mogły się na teraznieyszym seymie wynaleść, sądzi JKMść apprime necessarium Novella Constitutio na krzywdy y szkody w Koronie od Woyska MXL° poczynione, ponieważ skutku swego nie wzięła, y owszem nie ktore dekretami się na Seym odesłane, tedy JKMść materiam hanc injuriatorem całey Rzpltey zalecać raczy. c ~e

Ale tych tedy publicznych materiach aby Seym był traktowany y po czasie szesc niedzielnym skonczony iako JKMść intime życzy, tak usilnie zaleca aby Urodzeni Posłowie Ziemscy od swoich Pryncypałow do tegoż singularissime byli obowiązani. Nie zapomina nakoniec y tego JKMść co z osoby swoiey winien zna się do nie płaconych obiecanych Millionow, ale to mało, zna się że wszystkiego siebie pożytkom, y ozdobom y sławie tey zacney Oyczyzny debet, radby ią wyniosł nad wszytkie Krolestwa, radby ze wszytkich w nię iedne wszytkie wprowadził bogactwa, wszytkich ubogacił, y widział do siebie intrare inopes & remeare beatos. Jednym słowem chciałby non stare sed superare promissa, ale kiedy in ea tempora nastąpił że nie ruiny ale wyniszczenie z gruntu Oekonomiy y Dobr stołowych zastawszy, bez te lata panowania swego, Dwor, Stoł, powagę y ozdobę krolewską, żadney nie partycypuiąc intraty swoią własną dziedziczną sustentować y trzymać asz do tąd, przez tego y rezydencyą Warszawską prawie wszystkie in decus et perennem memoriam reparować musi; Oddaie pod sprawiedliwy respekt, ieżeli to non superat quid pro quo, & quantum pro tanto, y ieżeli ta Rzplta nad samym tylko Królem swoią nie ma bydz wyrozumiewaiąca, która nad wszystkiemi innemi Królami intelligere chciała wyraznym prawem. Princeps ne egeat. Ostatek szerzey y doskonaley in eum finem wyrazić rozumowi y umieiętności urodzonego Posła poruczono iest, na własne J. K. Mci rozkazanie.

Instrukcya Ichmm Pl. Michałowi z Witowic Szwarcemburgowi Czernemu Podwoiewodzemu Sądeckiemu, y Janowi na Dziadoszycach Stradomskiemu Stolnikowi Kijowskiemu, Posłom do J. K. Mci naznaczonym z Wdztwa Krakowskiego na mieyscu okazowania się pod Rzchawką dana czwartego dnia Kwietnia Roku Pańskiego 1701.

Ziechawszy się na termin okazowania się według Prawa dnia dzisieyszego przypadaiący, nie złą inszą zaczęło Wdztwo nasze tamte głosy swoie, tylko od okazania y wyznania wiernego J. K. Mci poddaństwa, z tym większą expressyą, kiedy pod ten czas JKMci affulsit nowina, gdy Rzpltą przez tak długi czas orbatam Consilio reddit Arbitrio sui, y urodzoney łaskawości złożeniem teraznieyszego Seymu praevenit vota Civium & desideria całey Rzeczypospolitey chce skutecznie adimplere. Prima tedy cura Ichmć PP. Posłów bydz powinna, aby cum ea qua par est Maiestatowi JKMci profunda veneratione za to dobrotliwe o konserwacyą pospolitego Dobra Staranie podziękowali.

Aże całey Rzeczypltey szczęśliwość y obrad publicznych securitas, a zatym y przyszłego Seymu szczęśliwy eventus, y całość Oyczyzny naybarziey dependet ab unione animorum inter Cives, opowiedzą Ichmć PP. Posłowie nasi, y doniosą Maiestatowi J. K. Mci, że co naybarziey motivo teraznieyszą Legacyą do Króla JKMci ex Arena Consilii wyprawuiemy, supplikuiąc J. KMci, aby obstacula do skutku szczęśliwego nadchodzącego Seymu Paterna sua Solicitudine uspokoić raczył, a osobliwie dolendum incendium W. X. Litt. które iuż prawie ad ultimum interitum zamięszawszy się nihil moderati ale y owszem nie tylko W. X. Litt. ale całey Koronie Polskiey extremam minatur perniciem. Dla tego Wdztwo nasze quam instantissime J. K. Mci supplikuie, ażeby iako

Pater Patriae & Supremus Arbiter raczył concurrere do Spolney Combinacyi, nie daiąc daley opprimi JchmćPP. Sapiehow Domu tak wielkiego y Rzeczypltey z dawna dobrze zasłużonego, ale takie media przed terminem przypadaiącego Seymu & Specula Maiestatu inter Partes wynaleść, ktoreby skutecznie tak wielkiey z wnętrzney diffidencyey zatłumiły ogien.

Deklarowane JKMci PNMo całey Rzpltey fida pectora in tuitionem zaszczytu nieśmiertelnego imienia JKMci iako devota Mantimentia vovemus zawsze, tak y Wdztwo nasze niosąc teraz też żywą ochotę, oświadcza się przez JchmćPP. Posłow że przy dostoieństwie JKMci vitam & Sanguinem immolare iest zawsze gotowe, a wtym upraszać będą, aby JKMć ex Regno & Provincijs annexis wyprowadzić raczył exoticum militem, y daley na potym in viscera Regni nie wprowadzał.

Poczuwamy się mieć y potym sensum mali, gdy Xiąże Jm Brandeburski in contemptum Maiestatu JKMci PNMo y Rzeczypltey in convulsionem Praw ex iure Feudali Prussiae pochodzących, incompetentissime ukoronował się in Regem Prussiae. Więc Wdztwo nasze, iako y teraz czyni wtym publiczny resentyment, y solennissime manifestuie się y daley pewnie nie zaniedba, tedy JchmćPP. Posłowie Serio instabunt do JKMci, aby tak z Cancellaryi Koronnych, iako y WXLo nie dawano (iako niesłusznie usurpatum) titulum Regis, ale iako Vasallo według dawnych zwyczaiow Xiążęciu Elektorowi Brandeburskiemu.

Znaczne merita JMci Pana Witkowskiego Stolnika Podolskiego y znakomite odwagi, ktoremi przez lat pięćdziesiąt interrupta serie zaszczycaiąc Maiestat y Oyczyznę rany ponosił Kawaler, aby w oczach JKMci PNMo condignam znalazły gratiam y respekt, uprasza Wdztwo nasze, aby pensia ex liberalitate Principis iemu konferowana na dwa tysiące złotych za Ordinansem JKMci dochodziła go. Podobnąż instancyą wniosą JchmćPP. Posłowie na JchmPP. Hieronymem Krasuskiem Miecznikiem, Kazimierzem Chwalibogiem Burgrabią Krakowskiemi, także y za JmP. Stanisławem Podstolem przyłączaiąc do tego y Sukcessorow P.M. JmPa Wespazyana Kochowskiego Historyka Polskiego, ktoremu na kontynuacyą tey historyi naznaczona będąc pensya, aby przywrócona była.

A że natym Wdztwu siła należy, aby iak nayprędzey swego Posełstwa mieli relacyą, tedy JchmćPP. Posłowie po odprawioney swoiey Audiencyey, o iak nayprędszą starać się będą expedycyą, aby koniecznie dla relacyey stawienia na Seymik prow. w Terminis naznaczony do Wdztwa powracali.

Ktorą to instrukcyą naszę zgodnie umowioną J. W. J. Panu Kasztelanowi Woynickiemu iako pierwszemu Wdztwa naszego przytomnemu Senatorowi podpisać zlecamy.

Przecław Stefan na Słopowie
Szembek Kasztelan Woynicki

Copia Listu Xięcia Jmci Biskupa Warminskiego do Xięcia Kanclerza W. X. L. d. 17. Januarij 1701. a°.

Ucieszyłem się barzo pisaniem W. X. Mci nie maiąc tego honoru przez niedziel kilka, y tęskniąc bez wiadomości o zdrowiu W. X. Mci, ktore nie podobna żeby nie miało atteri, takiemi animi & corporis fatygami. Jutro Consilium ma bydź, posle Reneta Jmć P. Sarnecki. Ja się z sobą biedzę, bo mię z iedney strony compassya Chrześciańska poruszyć musi, bo przecię nie podobna nie żałować tak wielkiego Domu ad incitas przyprowadzonego. Z drugiey strony chwalić nie podobna wszystkich tych rzeczy, ktore w brew y Maiestatowi, y Wolności y Uniey dzieią się, co naywięcey całą prawię Koronę ad commotionem pobudza. Gdyby civilem modum non excessisset rada tamtey strony, snadnieyby intentum swoie była otrzymała, ale kiedy to honory odbieraią iednym, drugim bez Krola oddaią, Dobra sine figura Judicij tydem Judices qui & Actores konfiszkuią, indemnitatem Szlacheckich Dobr nie uważaiąc ruinuią, Pospolite ruszenie ktore y Krolowi od Seymu tylko do Seymu, przez osobliwą tylko Constytucyą Rzeczpltą pozwala convocantur, Coniurationes, ktore prawem wyraznem są zakazane czynią, & his similia attentant, Nie podobna przeciwko temu nie approbować y nie mowić. Każdy obawiać się musi tego praeiudicatum, bo Cuivis accidere, quod cuiquam potest, więcey czasem ważą przykłady a złe, aniżeli prawa dobre. To ex plenitudine affectus ku W. X. Mci wyrażam, żebyś się reflektował, et quod sequitur spectare chciał, bo quae ab initio invalida sunt, in tractu temporis firmari nequeunt. Wierz mi W. X. Mć żebym to y krwią swoią odkupił, abyś był W. X. Mć w tey radzie nie znaydował się. Jo mogę postrzec y dociec, nie widzę żeby Rzeczy PP. Sapiehow tak były desperowane, żeby

Znowu na nogi podnieść się nie mogły, bo wielu iest takich ktorzy nie tylko z compassyey, ale futuris providendo, odzywaią się im cum valida assistentia. Ia tu przecię pro affectu meo iako mogę y gdzie do tam rem WXMci ago, y rozumiem że WXMć przysięgi nie złamiesz, choć de fervore condescendes, bo zdrowa Theologia powiada, iż Iuramentum contra charitatem proximi factum non tenet. Wybaczysz WXMć szczeremu y nigdy nie odmiennemu affectowi memu, że to co in Domino mihi videtur, poufałą ręką y sercem wyrażam. Radzieiowska confaederacya, toto caelo differens. To cursim namieniwszy nieodmienny się WXMci zalecam łasce.

Respons Xięcia Kanclerza WXLittº

Na pisanie WXMci z 17. Januarij że mi dopiero odpisować przychodzi, wybaczysz WXMć z okazyey zabaw moich, y drogi na Seymik Brzeski, z ktorego powrociwszy z zwykłą moią do usług WXMci odzywam się uniżonością, a nie maiąc co z tych kraiow oznaymić nowego, poniewaz res prout stabant ita et modo stant. Ad Contenta listu WXMci przystępuię, wielce attonitus zostawszy, że WXMć akcyi Stanow WXLº (bez excepcyi żadnego WoiTwa y Powiatu, bo wszyscy unum velle et unum nolle trzymaią, y są unius oris et labij) nie chwalisz, y owszem taki argument zakładziesz, że cokolwiek się stało, to się stało w brew Wolności Maiestatowi y Uniey. Co tedy do Wolności ta się w niczym nie naruszyła; kiedysmy iey nie mieli re, sed solo nomine oney vano et inani cieszylismy się, a nad to nic, y to cokolwiek się dzieie nie insze ma obiectum akcyi swoich, tylko recuperationem Libertatis, toć niewiem w czym esmy tu przeciwko wolności zgrzeszyli. Idę potym do Urazy Maiestatu, y tu nie widzę w czymbysmy mieli excedere metas, powinney od nas ku Maiestatowi Pańskiemu submissyi, kiedy nie za prywatnem iakiem Uniwersałem, ale za listem IKMci et eodem stylo napisanym iako do Korony ziechalismy się in unum ad consulendum de securitate interna et externa podług intymacyi od IKMci. Że tedy pod Oszmianną y pod Olkinikami IchMć szli offensive, my zas Szlachta defensive, y że coś się stało, disponentibus sic superis stało się, niewiem że tedy co my w tey mierze winni, y czy laeditur tu w czym Maiestas Pana naszego, kiedy stosuiąc się ad sensum et literam Uniwersałow iego Pańskich, in minimo puncto nie zdamy się, żebyśmy nie mieli sacrosancte observare one & exequi. Idę potym ad Unionem y tu nie widzę w czymbyśmy nie chcieli iey konserwowac, dopiero żebyśmy mieli ią w czym naruszac, bo ieżeli dobiiamy się wolności, nad którą nic droższego, y żesmy bez niey ullatenus dłużey życ nie mogli, et duram servitutem pati, to nam owszem trzeba dziękowac zato, że eadem generositate postąpiemy sobie, iako Ichmć PP. Koronni, którzy a Magnatibus suis tygodnia takich rzeczy cierpieby nie mogli, pod którymi kilkadziesiąt lat ięczeliśmy, y nie dla czego nam Korona dopomogła na ostatniey Elekcyi do Coaequacyi, tylko dla tego że się nasłuchac nie mogli, quot & quantis laborabamus oppressionibus, potym scienti loquor, quanto motu, labore, et effusione sanguinis stanęła na nogach wolność w Polszcze, a z tamtąd y do nas zawitała za Władysława Jagiełły, że tedy za ś.p. y nieśmiertelney króla Imci Jana III odiechała od nas (na co nie pomału iako wiadomo samemu WXMci utyskował nie po tysiąc razy dobrotliwy Pan) a iako w każdey chorobie recydywa gorsza, tak y teraz nie dziwowac się że y w teraźnieyszey windykacyi wolności żwawiey ieszcze miecze przy nabyciu oney rzeczy poszły. Potym zdalibyśmy się znosic Unią y Seymy, które bez Stanów WXL^o esse nequeunt, y których primum Principale et fundamentalissimum obiectum podniesienie Woyska y uchwała podatków, gdybyśmy podnieśli Woysko nie stosuiąc się directe do Skryptu ad archivum na ostatnim Seymie danego, gdzie Xięstwu Litmu trzecią część Woyska mieć, y że iuż było zwinione pod Zawnem podnieść kazano, y gdybyśmy ex aggrarijs contributionibus postawili na nogach novam militiam, ale że Woysko non frivole, bo podług Ordynacyey Rzptey podniesione, y tylko te podatki uchwalone, które nunquam cessant w Koronie, iako to czopowe, szelężne, hyberna, y cła, toć y my tych tylko trzymaiąc się podług Coaequacyi, nie nagany ale pochwały godniśmy, że tak piękne sine agrarijs contributionibus

Woysko erygowane in obsequium Maiestatis & Reipublicae. Piszesz potym WXMść że honory odbieraią, oczym ia niewiem, bo naturalnie mowiąc, kto ma moc odięcia, ten ma moc ydania, tu zaś Stany W.X.L. niechcąc quidquam praepedire Iustitiae Distributivae JKMci, nic nie czynią, tylko podaią oneyże do Dyspozycyey ex Consensu omnium niektore wakanse iustissime wyraziwszy w postanowieniu swoim, quibus compulsi Rationibus do tego oddania Wakansow w Ręce Panskie przystąpili. Namieniasz potym WXMść że pospolite ruszenie Stany W.X.L. convocant, ktore gdyby bydź miało, albo co czynić chciało, co nec concedi potest contra Maiestatem & Rempublicam, zgadzam się z W.X.Mcią żeby kondemnowane y zgubione bydź powinno, Ale że Nobilitas animitus rada bydąc z wybicia się z niewoli, etiam umbram metuit popadnienia w tęż samę nieszczęśliwość, y żwawie się bierze przy konserwacyey temperatae Libertatis, et non excedit metas, tylko co może należy do gruntownieyszego utwierdzenia oney, toć nie masz nad czym skrupulizować, że wolny Narod non assuetus ad servitutem, post libertatem vindicatam ma sobie za hasło te słowa, Dulcius in Libertate mori, quam in servitute vivere. Coniurationes żeby iakie miały bydź na życie JKMści o tych żadnych niewiem, a pewnie żebym uwiedział, gdyby co miało bydź podobnego. Jeżeli bowiem wszyscy zprzysięgaią się, co y ia uczyniłem libens, kochaiąc ex naturali et innato candore wolność, y wiedząc dobrze że nie urodził się tali ani urodzi, ktoryby miał co wskurać ze wszystkiemi, y że na koncu tylko tych się dwoch rzeczy obawiam, Naywyższego & furorem populi to niemasz czego się obawiać, bo to wszystko co czynią, czynią in commune bonum Libertatis, Praw swobod y Wolnosci Szlacheckich, y żebyśmy mieli tak zbawiennych Akcyi ku Wolnosci fundament, to iest unionem animorum fide iurata obstrictam, et exinde emanantem confidentiam, quae est anima totius operis. Piszesz potym WXMść że praeiudicata aliquando plus valent quam Leges, dla tego obawiacie się WXMość onych mowiąc że cuivis accidere quod cuiquam potest, te słowa służyć nie mogą in praesenti rerum Statu, ponieważ praeiudicata nociva powinny wielką refleksyą za sobą pociągać życzliwych synow Matki naszey Oyczyzny, ale kiedy to niby w owe rzeczy zdadzą się bydź WWMMPP: ale praeseferunt non aliquod privatum commodum, et ex privato emanans odio, ale szczegulną usługę ku Wolnosci y wybiciu się z niewoli; toc apprehendowac tam salubria praeiudicata nie potrzeba y obawiac się nikomu, chyba takiemu, ktoryby chciał pari via gradiri, ale wiem że się taki w Polszcze nie znayduie, y znaleść nie może, in tam pulchra generosa & numerosissima Nobilitate, ktorym że iest codera Libertas, ideo supra omnia; y u nas w Litwie potakim traktamencie nikt się pewnie wynosic nie zechce nad wolnosc y rownosc Szlachecką nad co nic lepiey: Czemu bowiem przedtym tanti motus nie byli, dla tego że omnes observabant Libertatem ieden nad drugiego nie wynosił się nayuboższym Szlachcicem nie postponował, y kożdego przy swoim prawie zostawował, teraz zas że wszystko inverso ordine działo się, dla tego haec facta sunt ktore lubo to WXMc ganisz y na mnie nastąpiesz ia iednak nie omylney nadziei iestem, że po przeczytaniu postanowienia Stanow WXLo. mitiorem indues vestem, y przyznasz że ex omni iustitia & aequitate nie mogło się inaczey stac, et tanta mala nie mogły się uleczyc tylko pari modo. Tuszysz WXMc że Ichmc PP. Sapiehow interessa nie są tak desperowane żeby się znowu na nogi podniesc nie mogły, y że się wielu Ichmc odzywa cum valida onym assistentia, czemu wszytkiemu wierzę ponieważ WXMc tak twierdzisz, ale też y to wiem że y Stany WXLo. nie tylko że nie są in malo statu, ale in suo perfecto felicitatis incremento zostaią, y przy Uniey nieodstępnych animuszow mogą miec zawsze ad minimum wybornego zołnierza do boiu sto tysięcy szabel, krom woyska zaciągnionego, co że iest nie omylna bądź WXMc pewien. Skandalizuią się też nie pomału Stany WXLo. z niektorych głosow Ichmc PP. Senatorow in Senatus Consilio, ażeby nam wydac mandaty, w ktorych ganią naprzod że Communitates unquam respondent, et per consequens illi subsistere nie mogą functioni, secundario, ktoż to kiedy widział żeby tam gravis materia status wydawania mandatow po wszystkie Województwa y powiaty WXLo. in Senatu

Consilio terminowała ſię, kiedy Senatus Consilia ſą dobrze opiſane prawem, że ſię wdawać w materye seymowe nie powinne, y nie było też nic o tym w proponowanych Punktach a Throno; potym kto kiedy ſłyszał, żeby dwie Prowincye trzecią ſądzić mogły. Przebacz mi WXMć że w tym to ia widzę Læſionem Unionis, a nie w postanowieniu ſtanow WXLitt. gdzie ſię nic zganionego znaydować nie może, bo wſzyſtko tam stanęło pro bono Libertatis, y w intereſach, ktore pure ſpectabant unum ordinem w Xięstwie naſzym Littm, bez ktorego do tych czas byliśmy. Na końcu że ponieważ par ſuper parem non habet potestatem, Quis ſponsor ieżeli ſię Prowincya cała WXLo da ſądzić, y radbym ſię nauczył, ktoby exekucyą potrafił y odważył ſię czynić ze wſzyſtkich ſtanow WXLo y lubo możeſz mi WXMć replikować na to, że nie po całe WXLe radzili niektorzy JchMć wydać mandaty, ale po kilku JchMć Principałow, na to tak reſpondeo, że złą muſieli mieć JchMć informacyą, kiedy rozumieią że ſię znayduią między nami Pryncypałowie, y że Nobilitas iurat in verba onych, bo tak nigdy nie iest, kiedy tota Nobilitas communem causam to iest defenſionem Libertatis maiąc pro unico obiecto, nie potrzebuią w tym punkcie niczyiey rady, ale sami ochoczo ruunt in obſequium oney, a kiedy tak iest, iakoż tedy kilku patrzać, y onych ſądzić za to co wszyscy zrobili; a do tego nie widziałem y nie ſłyszałem, żeby kto za to odpowiedał y był ſądzony że ſię wybiia z niewoli, iako wolny Szlachcic, Wzruszywszy tedy mandatami in hoc puncto Libertatis kilku (do inszego bowiem grzechu nie znamy ſię tylko że nam wolność miła, y że taką chcemy zostawić ſukceſſorom naſzym, iakąśmy od Przodkow naſzych odebrali) tedy nie omylnie wszyscy ſię zaraz obruszą, bo iakom namienił, wszytkich iest communis Causa Defensio Libertatis, w ktorym razie ciężko będzie wſzytkich ſądzić, y obawiać ſię żeby extrema nie urosły z tego, ktore Deus avertat in diebus nostris. Konczę zatym to pisanie moie, przekładam żal moy nie mały, na niektorych

130 Schemstow nie dobrych moich Przyiacioł, lubo nie czuię się y nieznam do tego, żebym miał kogo kiedy urazić, którzy traduktuią varie poczciwość moię, y powiedaią że to non zelus Libertatis agit we mnie ale prywata o Słuck. Źle tedy każdy taki mowi, bo pytam się cożem teraz ex gratia Nobilitatis ugonił sobie, a to tylko opiekę wszystkich Dobr Neyburskich, która mi dawno podług Statutu W. X. Lo. należała, y która nic mi nie przynosi tylko biedę y kłopot praecreaią nihil, dobre bowiem sumnienie maiąc, punctualissime wszystkę intratę oddawać trzeba Xiężęciu JMci Neyburskiemu, a sobie za pracę tylko dziesiąty grosz Opiekunski brać, co iest iedna durnina, y za co podług expens moich, niedam veritatem dico, tygodniabym się nie wystrawował: Uczynily potym Stany W. X. L. salwę pretensyom y zapisom moim aż do poyscia za mąż Xiężniczki JeyMci Neyburskiey Siestrzenicy moiey, w czym także samey Sprawiedliwości satisfactum, iako bowiem nie mogłem się z Oycem traktować o tym który ani należał do tych dobr, ani był Indigena, per consequens nomine tylko non re Opiekun. Tak zawsze byłem tego sentimentu, że trzeba czekać doyscia lat haeredisse, y dla tego nie chciałem w żadne traktaty wchodzić z Oycem ani też z Ichm PP. Sapiehami, którzy stali sobie po śmierci Xiężniczki praesumptivam successionem. Racz tedy WMMP z takiey swoiey et data occasione wybić z głowy nieprzyiacioł moich hanc pessimam omnium suspicionem: Poprzysięgam bowiem że nigdy privatum commodum per ardua et illicita nie szukałem, ale zawsze drogą urodzoney poczciwości idę, y teraz za samę wolność się biorę, oney bronię, którey Deum testor całe Xięstwo Litte. odemnie pociechy nie miało, y nie było nieszczęśliwszego Narodu nad nasz, który zdał się być wolny, kto statum nostrum extrinsece znał, kto zas intrinsece, tedy każdy uznał że nie było in despoticis Dominiis większey niewoli; Oddaię się zatym także WXMści y kończę czem iest na zawsze.

Respons Xięcia JMci Biskupa Warminskiego na list od Xięcia Kanclerza W. X. L. d. 15. Februar 1701

Dochodzi mię pisanie W. X. Mci; alubo bez daty przecię rozumiem, poniewaz iest responsem na list moy de data d. 17. Januar. że gdzieś się długo musiał bawić, kiedy dopiero d. 15. Februarij rąk moich doszedł, et solvit metu timentem gratis, bom się obawiał żeby moy list pomieniony nie uraził W. X. Mci, kiedy poufale sensum meum wyraziłem, radbym był wielce żeby ten list W. X. Mci zastał mię był w Warszawie, bobym go był mógł zażyć dla tych, ktorzy convinci nie mogą, żeby się dobrze y stało y działo cokolwiek się dzieie. Ja pamiętaiąc na przestrogę starego Filozofa, loquere aut rarissime aut iucundissime, imposueram ori & calamo silentium, ale że pisanie W. X. Mci ieszcze mię nie zupełnie konwinkuie, dabis veniam W. X. Mć że loquar adhuc semel. Ważyłem ważne pro et contra rationum momenta, y radbym to rozumiał, co y W. X. Mć, gdybym mógł captivare intellectum meum, gdybym nie widział że contra postanowienia Principia Rzpltey dzieie się. Panegyryzowałbym & ad Sydera extollerem wszystkie actus, gdyby te zgadzały się cum institutis maiorum. U nas w Polszcze gdy tylko rzeką że to novitas wszystkie rzeczy choćby naypięknieysze na stronę iść muszą, zaraz mowią bene curris sed extra viam. Wywodzisz W. X. Mć że się nie dzieie przeciw wolności, ponieważ iey w Litwie niebyło tylko solo nomine, y że tylko de recuperatione oney idzie, ale kiedy z rożnych Wodztw odzywaią się bracia, że cokolwiek czynią przymuszeni czynią, bo ieżeli nie deklaruią się contra Domum Sapiehanam, ieżeli przeciwko nim nie przysięgaią y nie piszą się, executia fortis następuie y bardziey metus, qui in constantem virum cadit, niżeli Zelus Libertatis, przywodzi ich ad idem velle o ktorym W. X. Mć namieniasz. Pytam coacta voluntas estne voluntas? Naprawiać wolność czy można servitute.

Stanowiemy Prawa nemine Contradicente, y to iest naywiększe Status arcanum y co Przodkowie nasi naybarziey starali się aby hoc pupilla Libertatis utrzymana była, a my teraz gdy naybarziey pro libertate certamus oczywiście libertatem amittimus. Jezeli Ichm[ć] PP. Sapiehowie wolnosc odbierali, iezeli się supra aequalitatem wynosili; a za Rzptta provida futurorum nie podała takich media, aby Senatus de iure gradibus, ktory się z Krzesła wynosi zniżyć et ad res illos non in planum non modo deferre, sed tolli etiam subjicere. Co do Łaski Maiestatu ia nic nie mowię, Deorum Iniuria Dijs sint curae, to tylko wiem że te universały non eo fine wydane były, y że Commenda wyszła od Pana dani zwykła, administracya Skarbu od tegoż.

Co ad Unionem nic oczywistszego, że ta laeditur, kiedy WXLe. samo to czyni co y do nas pariter należy. Praeiudicatum w Polszcze nie masz simile, y owszem zawsze ad quaevis Iudicia Koronnych Litwoskie admittebatur. Podniesienie wyszło mnie się podoba, bo ex iustitia należy trzecia część od WXLo. to tylko mowię że albo w ten czas, gdy ie też Stany Rzpltey zwinęły, albo teraz gdy ie bez Seymu postanowiły, error bydź musi; bo duo contraria directe iednakiey pochwały mieć nie mogą. Co o podatkach z Czopowego y Szelężnego to tylko wiem y pamiętam, że gdy na Seymie nie były postanowione, albo termin ich wyszedł, to ex Senatus Consilio decernebatur, a nun ex beneplacito bez Krola y bez Senatu. Day P. Boże aby to wszystko gloriam Genti y pożytek przyniosło, a nie było dalszego zamieszania przyczyną. O stu tysięcy szabel ia nie ustąpię że bydź mogą, ale pytam się na kogo, et si haberet hoc victoria Laudem!

Nie słyszałem in Senatus Consilio żadnego aby mowił o wydaniu Mandatow wszystkim, boby na Seymie większa liczba była Citatorum quam Iudicum, ale mowiono żeby o zaboy Imci P. Kominskiego wyszły mandaty na tych, ktorzy hoc facinus patrarunt, ponieważ patet że mało do tego

Principatow należy. Quomodo Communitates respondeant y sa wiem, y co Senatus Consilia czynić mogą. Racya WXMci że par in parem non habet potestatem iest wielka, dałby Bog, abyśmy contrarium w Litwie nie widzieli. Aby całe WXLitte kto chciał sądzić nie wiem, ani rozumieć mogę. W tym convinci nie mogę żeby głow nie było et Principaliores ktorzy tę Machinę rządzą. Żeby kto przeciwko WXMci miał in publico mowić, absolutè nie wiem in privato zas wolę pro affectu meo bronić honoru WXMci aniżeli accusare fratres. O opiece WXMci wiem że ta naturaliter WXMci należy, ponieważ Ociec incapax ob Inaequalitatem.

In reliquo comprimo Calamum, wiedzę że irata potentia tanto placatur dignius, quanto reputat honestius, nocere cum possit velle. byle się działo dobrze w Oyczyźnie, byle medicina nie była peior morbo, byle cognatae acies, et amica cominus Arma nie zaostrzały się, byle Oyczyzna hoc turbine commota non allidatur scopulis, y nie poszła in abominationem et desolationem, bo często granat szkodę czyni, ale się y sam rozsadzi: Ja gotow Sensum meum poddać Sensui publico et omnia quae Reipublicae salutaria sunt, eadem iusta atque legitima habere. Jeżeli zdanie moie komu się nie podoba, mihi censeo, mihi erro, ita loqui z Charakteru mego debeo, non quasi hominibus placens sed Deo. Mowię przy Mszy Pax Vobis, w codziennych zas pacierzach Deus Charitas est, iakoż nie mam WXMci życzyć tego, ktory iest gloriosissimus ulciscendi modus, hostes ita evertere ut resurgant Amici. O tym konczę że iestem paratus citra offensam [illegible] każdego, vel candide dicere quod scio, vel ingenue discere quod ignoro. Obawiam się tylko tego com onegdayszego dnia w pacierzach przeczytał, Ultima tribulatio multis tribulationibus praevenitur et per crebra mala quae praeveniunt, indicantur mala perpetua quae subsequentur. O affekcie zas moim przeciwko sobie proszę nie racz WXMć powątpiwac, bo gdziekolwiek interes prywatny zachodzic bedzie, y osoby y Domu wielkiego WXMci znaydziesz zawsze usługę moię ad nutum, ktorą y teraz szczerze renovando ieſtem.

PS. Szczyrnie Seymui unizenie kłaniam, a proszę o przyczynę aby WXMć iacere hostem et non perire sis contentus, Ja cokolwiek czynię to nullo privato commodo, ale ze provideo mala gentis ex parte cognoscendo ex parte providendo.

Przestroga na Seym do Rzeczypospolitey

Juz ten czas zapadł kiedy to wolno było ſentire quae velis et dicere quae ſentias. Przerobiły tę szczęſliwosc adulationes, ambitus, odia, diffidencye, ze co pierwey ſermone patrio wyrazic wolno było, to teraz hieroglyphicis ceframi, Ledwie nie locutione Angelorum ieden do drugiego przemowic moze. Odzywam się tedy sub velamine ignoti non ignotus, ale mala gentis nostrae deflens, et ne reus ſim Judicij ob ſilentium to praevideo, iako ow Jonas de ventre ceti incorruptus defero.

Seym na inſtancyą całego Senatu w Warszawie odmowiony, w Bierzach po Conferencyey z Carem wskrzeszony, Woiewodztwa non convocato Consilio, ſpretis Patribus nagle ogłoszony, Inſtrukcya na Seymiki ſub abſentia Pieczętarzow Koronnych napisana, podana do owey Faryzeusza modlitwy, ktory nie przyszedł ad templum orare, ſed ſe iactare. W Inſtrukcyi zas ani media uſpokoienia mieszanin WXL. ktorych ſam Krol JMć author, fautor, et manuductor, podobno ani quidquam ſolatij dobrom koſcielnym Krolewſkim Ziemſkim pro plusquam hoſtili devaſtatione całego prawie Xstwa Littº, nulla Libertati avita ſecuritas, leguntur. Szymericzne tylko Czyny, tryumfy, ſtarania de avulſis, ſcrupuloſa Religio, exaggerantur.

Seym się ogłasza, a woyska furize z Saxoniey do Polſkiey wchodzą, y iuz po Wielkiey Polszcze hoſpitantur, Na Seymiki ſeu belli ſeu pacis deliberatio proponitur a do woysk nowo erygowanych WXL. ordynanse wychodzą, aby primo Maio ruszały, et novum bellum z Szwedami do Polski uprowadziły. Seym naznaczony a nec in minimo legi satisfactum, Woyska przybywa, gdy go nie miało nie zostawać, Niemców na polowach dosyć przeciwko Paktom, cum majori całego Swiata admiratione, kiedy sam Król Hiszpański, świeżo na Królestwo wokowany, Rex haereditarius, absolutus, despoticus, u którego voluntas pro lege, chcąc Nationi complacere, nie tylko wszytkich Francuzów, ale y stroy swoy Francuski na granicy zostawił, wszystek się ad mores Nationis, chcąc e diametro moribus Gallicis contrario strojem y affektem konformuje. Tu zas Sasowie sami implent atria Domini, Sasowie radzą, Sasowie rządzą, Sasowie przewodzą, kiedy to primo exemplo urząd Koniuszowstwa W. X. L. po tak znacznym Kawalerze P. Flemingowi homini huiusq. w Polszcze ignoto, którego imię po Hollandyach, Angliey, w Szwaycarskiey ziemi, mieyskie kupieckie institorum scalla implet, konferowany, który do Polski na Elekcyą przybywszy, z Xstwa Litt. Kurlandzkiego y Inflantskiego spoliis zbogacony, nie tylko do Naystarszych Domów Colligacyi, ale y do naypierwszych w Polszcze urzędów pnie się.

Dobra Kościelne secularizantur, kiedy to Fundacyą S. p. Króla Jmc Kazimierza, Oycom Kamedulom Węgierskim, Constitucyami obwarowaną, na psy y na myslistwo Łowczy nadworny Sas odebrał. Religio polluitur, kiedy to Służbę Luterską publice po Domach Pałacach z kazaniami & cantu odprawują. Zamek Warszawski publico scandalo w saray & in scortum obrócony, Dobra Stołowe, Żupy, per Administrationem Niemców per affectatas et dispendiosas Commissiones pessum eunt, et totum regnandi mysterium na tym, aby Polskę ad deliquium usq. ostatniosci sub Imperium obiąć, a dopiero absoluti Dominij legibus obwarowaną, iako nowe Królestwo plantare. His cogitationibus trzeba zabieżeć oportune, póki ostatniey krwi nie upuści libido Dominationis.

Rozumiałbym tedy ten ratowania przedsięwziąć sposób. Żadney Posłom nie dawać Instrukcyey z Seymików, tylko ten ieden punkt zalecic, aby do obrania Marszałka nie przystępowac, poki Contestacyey ostatniey non Satisfiet, y niechcieć Seymu, poki wszystkie Regimenty Saskie z Korony W. X. Lo y Kurlandyi do Saxoniey nie powrocą, gdyż obrawszy Marszałka, Krol o Seym dbać niebędzie, y Residencya się do Grodna przeniesie, gdzie pęta Libertatis łatwie fabricari mogą.

Prosić Krola JMci o naznaczenie Seymu Konnego, interea naznaczyć po Woiewodztwach popisy. Naznaczyć sobie Seymiki Relationis per modum Limitationis teraźnieyszych, bo te mogą być nie wydane z Cancellaryi.

Z tych Seymikow wpisać pospolite ruszenie viritim pod chorągwiami, ieżeli Krol JMć wyprowadzi Woysko, to o Seym Zwyczayny prosić, ieżeli non obtemperabit legi, to preces legibus armare.

Iuż też do tąd Sat est datum doloribus, iuż to czwarty chleb Woysko Saskie dziadaią krom szkod, krom sustentacyi Ludzi y koni, iuż to przeszło 60^{m} milionow gotowych pieniędzy, z Polskiey z W. X. Lo y z Kurlandyi wycisnęło Woysko: Nie wspominam zaboystw gwałtow Profanacyi Kościołow, naiazdow Dworow Szlacheckich, publicznych zniewagi w samey Krola JMci rezydencyey, po drogach y Ulicach rozboie, Świadectwo napełnione protestacyami y obdukcyami Grody, wszystko to vindictam in coelum clamat, et provocat nativam onego Narodu generositatem, ktory Servitutis hactenus nescius, iuż to przez lat cztery ad stuporem swiatu obelgę od Niemcow cierpi, ktorzy sami patientiam nostram mirantur dum illudunt.

Jeżeli Flandria cała oto tylko dziedzicznemu Panu swemu rebellizowała że Hiszpani niemi nie Nationalitas rządzili, y onych aggrawowali; cóż my Polacy mowic mamy, ktorzy ad hoc absurda iuż przyszli, że naygrubszemu inter germanicas Nationes Narodowi tak się podaiemy, iakobyśmy rąk y serca nie mieli:

Resurgat tedy to dobre cum Resurgente Christo, niech patientiam od tąd nostram pro moderatione skargi, pro admonitione silentium, pro veneratione suscit tłumaczy, a potym niech uwidzi że kiedy Civilia non profuerunt, Orzeł Polski Orłem, Polak Polakiem &c.

Copia Responsu na list Imć Pa Wdy Wileńskiego od Imć Pana Wdy Sedomierskiego. d. 19 Martij. 1701 A.

Nie małą mam z tego consolatią, że poczyna Rzplita sentire sua mala, ale przecię w tym persisto, że ich vulnera nie tak gorącemi trzeba leczyć remedijs, bo WMMPan wiesz barzo dobrze co umie natura popularitatis, która że teraz fervet, day Boże żeby na uspokoienie nie na takie zamięszanie iako teraz w Xięstwie Litewskim. Nie trzeba bowiem zakładać sobie takiey nadzieie, żeby w naysprawiedliwszey sprawie unanimis był consensus omnium, muszą być dissensiones & collisiones Wództw, a iescze maiących siłę wraz, naybarziey od Elekcyey przeszłey, bo y teraz exprobratur po różnych Wództwach, że się roiły w głowach korony, co in aequalitate być nie powinno. Nie było by to od rzeczy, kiedy byśmy sami byli de optime meritum ambiente tym podzieli; lecz kiedy dumna astrorum influentia opanowała mozgi ludzkie, że chcieli być similes altissimo, nie dziw że na ziemi o to kłopot, oco y w niebie na on czas dosyć było hałasu. Ale iakożkolwiek rzeczy P. Bóg ordynował, bądź WMMPan o mnie persvasus, że przy honorze y [illegible] WMPa ostatek dni moich łożyć gotowem, y że się WM Pan na życzliwości mojey nie zawiedziesz upewniam, bo chcę przynamniey tym świadczyć stateczność moię żem iest &c.

P.S. Proszę o tę łaskę WMMPa żebyś mi wcześnie przysłał Informacyą w czym służyć directe WMPu potrzeba, bo lubo łatwo się domyślić, y nie opuszczę pewnie tego na każdym mieyscu przecięż życzę sobie naydoskonaley służyć WMPu y wiedzieć wolą iego.

Copia listu Imć Xdza Biskupa Żmuydzkiego na Seymiki Wielkopolskie.

Naywybornieyszą przy Fabryce Universi pokazał Pan Naywyższy

Operacyą że między wszystkiemi Creaturami ubłogosławić raczył człowieka libertate arbitrij; Korona y Oyczyzny naszey nad insze Państwa praecedentia, że necessitate pulsa szczególną regulamur wolnością, która mutuis incrementis cum Religione wszystka fulciri et stare, obie te bases oyczystych swobod in uno corpore Rzpltey w cząściach Krajów naszych martwiec poczynaią, kiedy invita Rzplta wprowadzony lud Saski, & invalida wszystkich Stanów dispositione, pod pretextem wydźwignienia Inflant, gospodaruiąc w dobrach naszych, tak nas exviscerat, że iuż y substancye nasze non aequivalent extorsyom, y Inflanty choćby in statera zważono, tego nie warte, Dobra Ziemskie przeyściem, noclegami, podwodami, ugodami zniszczone, Dzierżawy y Panis bene merentium, oddane in pabulum Cudzoziemcom, nad ważność swoię oraz muszą dziesięcioletnich intrat wyliczać summę, Dobra Kościelne, qui oderant nos, diripiunt sibi; same Świątnice Pańskie in metu & periculo, & persecutione, zostaiący in tanta crisi divites, tylko odbieramy inanes promissiones, a coraz graviores effectus; Gdy tedy a Maiestatu non exaudimur Rzpltey Sanuita contra nos experiuntur eventus, od Seymów Seymików y rad publicznych zostaiemy exclusi, musiemy prywatnie nostros communicare dolores, że też sors infelicitatis tetigit y Duchowieństwo moie z Dyecezyą, y u Króla Imci żadney nie znalazłem folgi ani satisfakcyey, muszę uniżoną prozbę moią pulsare do affektów y łaski WWMMPPów abyście raczyli ex instinctu charitatis Dei & proximi sentire dolores nostros, żebyście WWMMPP. nas nie chcieli dopuszczać wnętrznemi niesnaskami skołatanych in primam uborberi Ufam, żebyście WWMMPP. oppressyą moią ab exotica & haeretica manu, instantią swoią u Maiestatu JKMci alleviare raczyli, azali zagęszczone prozby wyiednaią czegom nie mógł supplici uprosić prece; Wyświadczoney WWMMPPów łasce eam devoveo gratitudinem że quous spirare licebit z utrapioną Dyecezyą moią supplicabo do Maiestatu Boskiego, aby Conservator Omnium rerum

& Specierum zachować Oyczyzny naszey incolumem statum y tę sobie obieram optię: aut in Libertate vivendum, aut ante servitutem moriendum. Piszę się zatym. &c.

Tegoż do Xięcia Kardynała

Nie dawnemi czasy reprezentowałem WXMći deploratu Duchowieństwa naszego statum, spodziewając się że suffultus powagą instancyey WXMći miałem znaleść u Króla Imći levamen, & solatium, alisci dopiero doświadczam, że ipsae lachrymae pro convicijs habentur, którzy przedtym ubogich ludzi emunctos noclegami, przechodami, Ugodami, podwodami caedebant, teraz caedunt scorpionibus przez włożoną consistencyą po wszystkich Dobrach moich, tak przeładowano taxą, że Dobra same nayściśley otaxowane, summy wyrównać nie mogą, przyidzie podobno ecclesiasticam conflare suppellectilem, okupując poddanych in decurationem ludzi, żeby y Kościoły same nie zostawały bez Kapłanów, Klasztory bez Zakonników, saeviente ex industria exotica manu, inter cognatas et contaminas Haereses; Miała nas serenare a fatuis ignibus bytność JKMći ale barziey solidavit nostras animas, kiedy qui oderunt, deprimunt sibi; Kim mi przyidzie Pastorał rzuciwszy pod nogi JKMści do Pielgrzymowskiego przybrać się kosztura, niechay mi się godzi dowiedzieć z łaski WXMći, ieżli potrzebne Sancita Boleslai sub Casimiro iusto, Antecessoris WXMći ztwierdzone, potym ab Alexandro Tertio Pontifice approbowane in suo zostaią robore, te nas Dobra Duchowne, a Regali Ducali atque quacunque praefulgente Dignitate exemptos mieć chciały, sub diro Anathemate, ieżli ta peccaminosa irregularitas, hac ratione & in defensione bonorum Ecclesiasticorum accidens non excusatur ab irregularitate licet defendere teneatur, Pod czas zawojowania Szwedzkiego były nie-które na rezydencyą Biskupią wolne Klucze, teraz żadnego nie mamy do dzwonienia Arcza, w którym samym przyidzie uderzyć contra publicam tempestatem, & immanitatem podczas przeszłey Ruskiey Kampaniey w Ziemi Nieprzyiacielskiey grasuiący nasz ochotnik Nosow y uszu pokradał, et nas Niemcy Religionem nostram & Regionem coram nobis devorant alieni et desolantur vastitate hostili. Pieniądze ze wszystkich Dobr wybieraią, in victu luxuriant, w beczki pakuią, broń y prochy wyskupuią. Strzeż Boże aby ich na nas nie zabyli; albo nas do nich nie applikowali. Pro fide & conscientia donoszę WXMci hanc abominationem, abyś WXMć o nas raczył wiedzieć, radzić, y ratowac, zostaiemy in faucibus perditionis. Szczególna WXMści perswazya y instancya, może nas u Krola JMci podźwignąc y zasłonić. Co łzami ledwie nie krwawemi wyraziwszy piszę się &c.

Tegoż do Krola JKMci.

Ustawiczny Woysk WKMci meatus & remeatus przez Dobra Duchowne, przymusił mię do Suppliki podania Maiestatowi WKMci, abym z miłościwey Łaski WKMci wszelkim Prawem od takich ciężarow appellowany, mogł bydź uwolniony, kiedym się spodziewał z respektu WKMci folgi y ochrony innovati dolere 600 Porcyi na kilkaset ubogich domow naznaczono, y w iednym tygodniu tak wielką summę wymagaią, ktorey same Dobra nie warte, y dziesięcioletnia intrata nie wynosi. Jawna zguba moia za wierne usługi WKMci czynione, & intentus ubogich ludzi; nie podobna aby u Maiestatu WKMci nie miały znaleść Compassyey, u ludzi podziwienia u Boga judicium. Będzieli to Naiaśnieyszemu Imieniowi WKMci gloriosum, że ktory odebrałem Professionem fidei od WKMci, od iednego fidei aliena ludu bydź w oyczyznie własney exul y od Kathedry extorris. Swiątnie Pańskie sine ministerio zamknione, ludzie ktorzy codziennie supplikuią za szczęśliwe panowanie y powodzenie WKMci sine sacerdote, sine sacrificio. Upadam przeto do Thronu WKMci racz gemitum pauperum exaudire, zważyć nasze zgubę, conculcatam immunitatem Ecclesiasticam erigere, y mnie uwolnić a tantis gravaminibus, które krwawe łzy exprimunt, Inaczey musiałbym prezentować się WKMci miasto Pastorała z Pielgrzymskiem Kosturem. Wrodzona dobroć WKMci odwróci odemnie hanc calamitatem, y zlecić raczy Pułkownikowi Imći Pa Manwicka damnorum illatorum resarcitionem. Insze Commissye y sądy bez wyraźnego WKMci ordynansu żadney nie przyniosą satisfakcyey, prócz nowych sumptow, o którą łaskę iako nayuniżeniey supplikuię. &c.

Speculum w którym się każdy przeyrzeć może, quid sit optandum Rzpltey.

1mo Ponieważ Król Jmć casu an necessitate wszedł w woynę Szwedzką, y Augustburg, Kokinhauzen, y Koberszaniec odebrał, ieżeli się godzi przez poczciwość Stanow polskich odstąpić Króla Jmci y fortec rekuperowanych, bez tego Woysku prożnuiącemu płacić darmo.

2do Jak wielki kontempt Rzpltey przed całem światem przez Xięcia Brandeburskiego tak sromotnym Elbląga odebraniem, iako też koronowaniem się super fundo Rzpltey, non petito Consensu od Niey uczynionego, co ieżeli się godzi zapomnieć, czemu że pro praesenti zaczęta Woyna Szwedzka ob ea, ktorey nieskończywszy, drugiey zacząć nie można, Convocacya też oprócz tego przez Seym mogłaby provocare prędzey in Regni viscera Nieprzyjaciela, niżeli się z Rusi Woysko sprowadzić może, a ieżeliby ex re nie było remedium oddać ten interess in manus JKMci y Ichmciów PP. Hetmanow, ut utantur tempore oportuno, zwłaszcza gdy subsidium Cesarzowi Jmci 1000 ludzi vigore recentis faederis Brandeburczyk doda, y Król by Francuzki sam tey pomógł woynie, maiąc interess, aby Faederati Ppes Imperii Cesarzowi Jmci succursu dodać nie mogli, a choćby do tey woyny nie przyszło, przecież potestas generaliter data JKMci y Ichmciom PP. Hetmanom mogłaby

142. utiles Conditiones wytargowac na Xiu Brandeburskim, obiecuiącym sobie okupic securitatem Pruſ, tak wiele Intraty czyniących, tudziesz okupuiąc się od kosztow in conservationem Woyska ſwego in omnem caſum.

3tio Pacta Conventa poniewaʒ in puncto recuperationis Avulsorum ſine ſufficienti clausula et nexu się podpisane, Articulus zaś dalszy Pactorum (ut Rex inscia Republica non indicet bellum) tłumaczy się przeciwko tym, do ktorych nie masz pretensyi avulsorum, ieżeli należy te Pacta in hoc puncto prowadzić.

4to Diffidencya do Pana że iest Rzpltey plurimum nociva iako się pokazało ex attentatis Xiia Brandeburskiego, ktory tym duchem y Elbląg odebrał, y na Prusach directa Domina Rzpltey koronował, y daley tymże gościncem mogł progredi, y drudzy sąsiedzi brac przed się te vestigia, zrozumiawszy Rzpltą maiącą mentem sociandorum armorum Krola JMci, z nimi do wykorzenienia tey tak szkodliwey diffidencyey. Ieżeli nie wziąć przed się to medium, albo circumscribere Pana, iako się ma sprawowac, sub renuntiatione obsequii

5to IchMć PP. Senatorowie poniewaʒ (iako się często trafia) regalizacyami corrumpowac się daią, bonum publicum za barzo małą donatywę przedaią, przez co nieoszacowane Dobro pospolite upadac musi. Co luculentius pokaże się ex retentionis interessow Brandeburskich, więc ad occurrendum na to złym przykładom, ieżeli nie wziąć przed się to medium, aby opisac IchMsciow sub confiscatione Dobr y honorow, naznaczywszy forum w Trybunale Amanissni & famulatus Iudicorum, ad instantiam cuiusvis.

6to Xże y Religiosi w takowe się Actus wdaią iako nie dawno Xdz Votta Minister iakieyś praktyki był w Krolewcu, ieżeli się godzi dissimulare hoc virus Xdzu, y ieżeli non expedit aby był relegowany ode Dworu iako z Wenecyey, tanquam apertus fidefragus, ato na przykład innym.

7mo Scripta ad Archivum iako y Commissye Rzpltey naznaczone, ze zawsze summum Reip: przynosiły detrimentum, iako swiadkiem y teraznieyszy traktat Elbląski, ktorym przysądzona wszystkich pretensyi Xiu Brandeburskiemu satisfakcya, bez wszelkiey satisfactyey Pretensionum Rzpltey a naybarziey takiey wielkiey konfuzyey, uczynioney przez wzięcie gwałtowne Elbląga, co większa ~~cum~~ sublatione iuz ieżeli się godzi na te Commissye pozwolic.

8vo Niezgoda w WXLtm ponieważ przynosi ruinam WXLo bo ta Provincija insufficiens będzie za czasem w podatkowaniu y Konserwacyey Woyska, iako temu mederi; aby Strone nie przyniesc ad dismembrationem, iako tez y Ichm PP. Sapiehow ad desperationem Casu quo zas materya trudniłaby na Seymie, ieżeli non expediret Commisarzow na Seymie obrac ad decidendas diffidentias, cum plena potestate ruszenia Nobilitatis contra renitentes Iudicio Commissoriali.

9no Konserwowanie Koniuszostwa Littº Imću Flemingowi poniewaz multis nie zda się ex dubitate indigenatus iego w Polszcze odbierac ten Wakans nie była słusznosc, antequam consequenter deficeret in probatione Szlachectwa swego, ieżeli non expedit obrac Commissarzow na Seymie ad audiendam Nobilitatem iego, ktory choćby rzetelnie deduceret, przecież należałoby ad avellendam omnem suspicionem Rzpltey circumscribere Imci, aby ascendere gradus ulteriores nie wolno było.

10mo Gdanskich Posłow ze Krol Imc Francuzki stringit do sądu swego in praetensionibus ato derogat Iurisdictioni IKMci y Rzpltey, y ieżeli nie weźmie to przed się medium, aby de Regno Posła Francuzkiego poty nie wypuszczał, poki tameczni Posłowie non dimittentur, salvis poenis na Gdansk, ktory novam formavit sobie Rempub: per Deputationem tych Posłow swoich.

144. 11mo Na Indigenaty Niemcow, ktorzyby mogli y połowę wykupić Polskiey, ieżeli się godzi pozwolić.

12mo Gdyby się zgodziła Rzplta, aby nie ważył się cum Deputatis na prosekucyą Woyny Szwedzkiey, ieżeli potrzeba Dyploma od JKMci iako colownik armis quaeret cedere na Rzeipublica.

13tio Marszałek Seymowy aby nie ważył się cum Deputatis wpisować w Constytucye ultra assensum wszystkich, ieżeli non expediret irrogare vindicandas na Jmci panas w Trybunale ad instantiam cuiusvis prawia iednak wprzód Inquisitione.

Respons Xcia Jmci Kardynała na list JmXa Biskupa Żmuydzkiego.

Tak ciężkie w WXLtw od Woyska JKMci aggrawacye tym barziey są u mnie sensibiles, im się profundius reflektuię, że nec rigor legis novellae metuitur, wszystka ta licentia znać z tąd śmiałość bierze, że przy tey niezgodzie tameczne Wdztwa widzą extra remedia, lubo usus ich et potestas pozwolna. Kalesato by teraz przynamniey przed się wzięli reflexyą, że w tey dyssidencyey perit Oyczyzna, po tym samym efficitur słabsza, gdy desolatio kraiu tamecznego reddetur insufficiens podatkowania, y konserwacyey Woyska. Co do mnie należy nihil intentatum relinquo, y teraz conatu meo wyszedł ordynans ruszenia się Woyska Cudzoziemskiego z lokacyey, tylko in hosticum należyte będzie dodaniem adversionem, żeby się znowu do Kwatery też nie wracały. In reliquo powiatey za rekurs dysponuię. Piszę się in affectu WmmPana.

Puncta na Instrukcyą JmPanu Staroście Krakowskiemu w Zatorze d. 11. Aprilis 1701 Connotowane.

1mo Woyny Szwedzkiey nie pozwalać etiam cum dispendio Seymu.

2do Przeciw Koronacyey Kurfistrza Jmci protestacyą, et imbit modos cum Republica JmPan Poseł, aby hac Coronatio Prauom Rzptey nie była szkodliwa.

3tio Żuppy aby podług dawnego zwyczaiu administrent Szlachta osiadła, Składy aby w Koronie dawnym mieyscom restituantur, y za Granicę nie wolno było iezdzić, tylko na Skład, aby Szlachta na komorach była.

4to Podziękowanie Ichmć PP. Hetmanom, pro cura & sollicitudine

5to Uspokoienie Xięstwa Litt. cum restitutione Domu Sapieżyńskiego, ad bona & honores, aby pod Pieczęcią Litt. nie wychodziły honores y Universały.

6to O zapłacie Woyska y ordinacyey ad Rempublicam.

7mo Seymow składanie na czas Prawem opisany ne differatur.

8vo Lustracya nowa na Exkucyą kwarty, aby lege decernatur mediante przez samych Possessorum iuramento.

9no Artyleryey Provisio et ordinatio ad Rempub: refertur.

10. Kamieńca praesidium aby provideat Rzptta et in vicinia aby chorągwie miały consistencyą, ad avertendas opryszczkow oppressiones & incursiones.

11 Wykupienie Korony Moskiewskiey aby obmyślone było, y ieżeliby podatki na to uchwalone były, aby contribuat Provincya Xtwa Litt. y Ichmć Duchowni, Constitucia An. 1699 o Coequacyey Podatkow aby ad praxim reducatur.

12. Traktat z Woyskiem aby Im. Pn. Poseł procuret.

13 Pułkownicy Regimentow aby przysięgali sami iako ex ære płacili ludziom swoim, y barwy dawali co rok.

14. Aucto Stipendiorum Woyska aby z Dobr ziemskich deportetur iuxta Scriptum ad Archivum An. 1602

15. Moneta aby unanimi valore była po całey Polszcze.

16. O Resztę millionow prosić Krola Im. iuxta Pacta Conventa.

17. Regimenty aby wyprawiane były z Dymow, y aby Szlachta była Pułkownikami, y Obersztersleytnantami, sine activitate na Seymikach y Seymach.

18 Wyprowadzenie Ludzi JKMci iuxta Pacta et Constitutionem Anni 1699 Im. P. Poseł tenetur procurare.

19 Zamki w Krolewszczyznach aby były reparowane, sub privatione.

20 Cło wodne pod Oswiecimem, aby znowu Constytucyą reaſsumatur, y aby na reparacyą Zamku był prowent obrocony, czego ma bydz rachunek na Seymiku.

21. Dobra od Xcia Brandeburskiego ut eximantur cum aſsecuratione exemptionis Senatus Consilia, aby się nie interesowali in materias Status ktore ad Omnes Ordines należą.

22 Defecta Hiberny z okazyey donativum kupieckiego aby Rzplita compenset y o hibernie Constitucya Anᵒ 1690 ut reaſsumatur.

23 Posłow dwoch z Xięstwa ma procurare JmP. Poseł.

24 Constitutio o Marszałku Związkowym ut reaſsumatur.

25 Gratitudo JmPana Woiewody Poznańskiego Succeſsorum.

26. Intereſs JmPana Podczaszego Stolnika y JmPana Miecznika Krakowskiego, y JmPana Chwaliboga.

27 Wyderkafow nowych przyięcie aby lege prohibeatur, dawnych repartitio sine onere locationis aby była. SSL.

Puncta na Seymiki Przedseymowe do Woiewództw y Powiatow W.X.Lit.

1mo Expedycya dla gruntownego utrzymania Sancitorum, aby Posłowie delegowani na Seym, zaraz na Seymiku teraznieyszym osobliwą rotą poprzysięgali, że Postanowienia Generalnego Stanow W.X.Lo pod Olkienikami, oraz dawnieyszych y poslednieyszych in tuitionem Coæquationis Jurium uchwał nie odstąpią y w zadną disquizycyą albo Controwersyą pociągnąc nie dopuszczą, iako wiecznego y nigdy nieporuszonego ~~Seymu~~ Prawa, etiam cum discrimine Seymu.

2do Intimandum specialiter tym że PP. Posłom żeby iadąc do Warszawy na Seym, do Wilna na Consilium generalne pro 2da Maij limitowane ziachac się usiłowali, dla porozumienia się y skombinowania Punktow w Instrukcyach wyrażonych, ad uniformitatem conciliandam & servandam na Seymie, żebyśmy unita virtute fautores byli ad superandam Adversariorum machinationes.

3tio Wyrazić w Instrukcyey Studium et propensionem nostram ku Ichmć PP. Koronnym, że iako sacrosanctè vincula Unionis dotrzymywać chcemy, tak tey iesteśmy ufności, że annihilatam z sobą Coaequationem Iurium et Libertatem za powodem y promocyą samych Ichmć zechcą W.X. Littu szczerze dopomódz, ktore wzaiemnie zelantibus pro Indemnitate Praw y Wolności swoich Ichmć PP. Koronnᵒ favere zwykło, y w dalszy czas eandem assistentiam deklaruią.

4to. Punkt Garancyi lub poparcia Woyny Szwedzkiey, iako naydelikatniey opisać, unikaiąc Maiestatis Copartium interpretationes, ktorey resolutionem ad Communem Rzpltey sensum referre.

5to Urzędy wszystkie y honory pro Vacanti deklarowane bez żadney przewłoki bene meritis aby konferowane były, Instantiam Ichm PP. Posłom upomnieć się serio zlecamy.

6to Także aby odsądzeni od honorow pro Infamibus & hostibus Patriae deklarowani, beneficio Iuris publici gaudere, pogotowiu przez Boże zasiadać w Senacie, etiam cum discrimine Seymu PP. Posłowie non permittant serio Committendum.

7mo Nie tylko evacuatia Niemcow, exnunc urgenda, ale plenaria satisfactio wybranych pieniędzy, z Dobr Duchownych Szlacheckich, Krolewskich, a naybarziey Constitucyą 1699 executia, ktory punkt nervose et pacifice opisać.

8vo Kommissarstwo W.X.L. improprie in eversionem Cardinalium Iurium, extraneo Sui Flemingowi oddane, nie maiącemu Indygenatu, aby Terrigenae et Possessionato conferowane było urgentissime instabunt PP. Posłowie, y poty sistere cursum Seymowania, poki Cathegoricam od Jkmci nie odbiorą w tym Punkcie satisfactionem.

9no Animadvertendum na Seymikach, aby subiecta Domui Sapiehanae obnoxia na Posełstwo obrane nie były, osobliwie ktorzy in Contemptum Legis novellae, Przysięgi ~~w~~

148. w Grodach nie wykonali; y ktoryby novis irritamentis lacesserent, mianowicie JmPan Tyzenhauz Pisarz W. X. L. ktory zelantissimum libertatis assertorem Pa Boreykę Poselstwa Charactere condecoratum, nie słusznie y niewinnie zabił, instabunt PP. Posłowie, aby takowe facinus impune nieuchodziło.

Respons od J. Oświ: Xięcia Jmći Kardynała Prymasa Korony Polskiey y W. X. L. Ichm. PP. Posłom Wielmożnemu JmPanu Stehoremu Kotowiczowi Chorążemu Grodzinskiemu, Pułkownikowi J. K. Mći, JmPanu Josephowi Jasieńczykowi z Kraiewa Kraiewskiemu Commissarzowi Powiatu Orszanskiego dany z Cancellaryey d. 23. Aprilis. Anno 1701.

Coż może bydź nayszacownieyszego w Koronie Polskiey, iako inaestimabilis Unio W. X. L. Zazdroszczą tego szczęścia postronne Narody, że co u nich nata ad servitutem ingenia nie mogły, tylko ab uno regi, w tey Oyczyzny swobodni Synowie, iuż non ab uno, ale ab unione animorum reguntur, y na tym tylko u nich salus Universi zostaie, gdy to individuum Rzpltey corpus z przyłączonych złączone Prowincyi, indissolubili tenetur nexu. Dopieroż kiedy tey świętey Gentem et inter Gentem iedności przykłada robur, z tym Krolestwem coaequatio Iurium W. X. L. Similitudo haec Iurium & Institutorum przykładem Natury, ktora in sibi similibus, & proportionatis sympathyą wzbudzać zwykła, powinna wzaiemną tym barziey conciliować skłonność y konfidencyą, ktorey gdy rozpadłe niezliczonemi wiekami czasy, illaesam Xiążę JmX Primas, ku sobie affektow co z osoby iego y obowiązku Prymatialney Praerogatywy bydź może (ktora w nim aequa amoris & sollicitudinis lance na oba te Narody waży się) o to nie ustannie starać się deklaruie, aby się rzeczą samą pokazało, że oba te Narody zacne: Sunt duo in uno corpore, iednego tchnienia & sensus.

6 Domowey W. X. L. woyny y krew braterską rąk zmazanych tym iest przerazliwsze wspomnienie, im nie tywatym przykładem od wiekow, straszniejsze, quod nulla taceat posteritas

et nulla probet. Cokolwiek do tego przyczyną było, czyli atrocitas fatorum, czyli humani generis imbecillitas, która tym ſamym niſi peccaſset, naturam hominis exueret, szukać w tym causas rerum ſuperuacaneum, ale ut. pleraq mortalium ſolent, gdy ſię iaki srogi trafi przypadek, primo ſtupere & lugere, deinde ſe ſuaq reverti. Wzbudza JXże Jm̃ Primas naprzod żal ſerdeczny, dopiero że zaćmionym tak głęboko rzeczom, długo ſine remedijs leżeć ani ſię godzi ani beſpieczno. Żeby iako naylepiey y iak nayprędzey cuncta in harmoniam componi, wszak iuż uznać ſtrony mogły quantum ira licuit, nieodżałowaną nigdy utarczkę & emergentibus inde malis, które w teraznieyſzych Conjunkturach do tey powinnyby provocare reflexyą, ut daretur aliquid moderationi:

Exactia publicznych Podatków w W. X. Litt: ieżeli ſię funduie vigore Coaequatiey na Zwyczaiach koronnych, y na Skrypcie danym ad Archivum tym ſamym może reſolvi censura.

Do enſigowania Woyska w W. X. Lm̃ cokolwiek per accidens przywiodło, Xiąże Jmć przyimuie tę intencyą dobro pro eſentiali, aby ad repentinos caſus tey Oyczyzny gotowy był żołnierz a przetoż wraz ſatisfieri mogło Skryptowi ad Archivum danemu W. X. L. ad tertiam partem trzymania Woyska obliguiącemu.

Z okazyey Woysk Niemieckich in Viscera W. X. L. wprowadzonych geminatus oritur w ſercu Xiążęcia Jmci Prymasa doloris ſensus, raz, że tameczny kray emunctionibus prawie ad incitas redigitur, alterum że remedia prawem pozwolone non metuuntur, wszystko to ſię discordantis Patriae fructus, dla tego uważyć potrzeba, aby gdy ta Oyczyzna Odijs ſuorum concutitur, tym ſamym nie ſtała ſię iniurijs exterorum opportuna. Wyszedł w prawdzie z Cancellaryey Ordinans J. K. Mci do ruszenia ſię ex hibernis Woyskom Cudzoziemskiem prima herba, ale że in hostium, metuendum aby ciż Goście po odprawioney Kampaniey post liminio non redirent, w czym Conſilia et remedia in manibus przezornych Urzędow y Powiatow W. X. L. zostaią. Co zas należeć będzie ad Primatialem curam, przyrzeka Xiąże Imć Primas, cuncta agere in optimos fines tey Rzpltey.

Oddane Koniuszostwo WXL^o ImćPu Flemingowi słusznie czy nie słusznie, prawo resolvit, które mieć chce aby Terrigenis Indigenis non putativis non Acatholicis, a co nayważnieysza dobrze w Oyczyznie zasłużonym takie wakanse konferowane były. Przydaie żarliwa WXL. circa Jura sua oppositio, która ieżeli eodem quo cepit zelo y daley promowowana będzie, nic pewnieyszego że Prawa conservari muszą.

W wolnych y wspaniałych WXL^o geniuszach, prawda że tu coś przeciwnego spargebatur, iakoby z przystrzeżeniem domowego zamieszania miało inducere do pozwolenia na tę nieszczęśliwość podobną do owey: Inclyta Pelopis Domus ruat vel in me, dum modo in fratrem ruat.

Ale Xiąże Imć Prymas rzucaiąc te głosy inter inania famae cieszy się teraz wielce, z autentyczney relacyey WXL^o że circa immunitates Praw y swobod swoich est luis contemptor animus, y nigdy to co divulgatum w myśli nie postało, Ipsa etiam Imperij vocabula abhorrentibus.

In reliquo uprzeymie przezacnego WXL^o ku sobie vota składa na wdzięcznym sercu y wieczney pamięci; deklaruiąc erga desideria WXL^o omnis Officij & affectus promptitudinem, na dowód czego z ługą się własną podpisuie.

Copia responsu na Instrukcyą Ichmmciów PP. Posłow z popisu Wdztwa Krakowskiego danego z Cancellaryey JKMci:

Chwalebna in exercitio Rycerskiego Dzieła podczas doroczney rewolucyey czułość, y nigdy nie odrodna w wielkich Antecessorow Sarmackiego Geniuszu wspaniałość nie może tylko w wdzięcznym sercu JKMci należytą znaleść estymę, ciąg Mavortia nescit loco, y nigdyby nie rad przyznawał, ale raczey za całość y za zaszczyt tey Oyczyzny, zdrowie krew y życie swoie chciał immolare hanc defendere, hanc tueri et omnia fortia facta gloriae eius aſsignare praecipuum ſibi Sacramentum. I nie insze illicium JKMci P.N.Mo do tey ſprowadziło Korony, tylko żeby nieustraszonym męstwem ſwoim wszystkiemi Siłami et ardenti in pretium arte na odpor y hańbę postronnych Nieprzyiaciół ad invidiam zdumiałego ſwiata wystawił z czym Oycowskie ſerce y świątobliwe intencye ſwoie każdemu otwieraiąc nie tylko miłe przyimuie, Ofiarowane devota capita, przy dostoienstwie ſwoim, ale oraz generosa zagrzewa pectora, aby ieżeli kiedy tedy teraz szczęście ſwoie y prezentuiące ſię koniunktury uchwyciły refleksyą. Jako zaś nie inszym końcem, JKMć P.N.M. Seym walny złożył, tylko aby Consilia publica iawnym szły torem iuxta instituta Patriae po Seymikach nie ziazdach, albo Okazowaniach, gdzie ſię tylko do gotowości ad subitanea quaevis pericula ſposobi wszystko Rycerstwo po Województwach, tak rozumie JKMć P.N.M. że inposterum Województwa Krakowskie ſtosuiąc ſię do Praw Oyczystych ordinarium cursum obrad publicznych observabit, iako te wszystkie materye, o które instat y ſama instrukcya Pańska comprehendit naylepiey y naydoskonaley per viam solutam Seymików Antecomitialnych, Cała Rzptta na Seym resolvet, gdy zaś spólną radę y pomocą z Urodzoney tego ku Oyczyźnie miłości Synowskie ſerca do iednego y nie rozdzielnego skutku ſwoie ziednoczyć zechce conatus. Jeżeliby JK.Mć w tak ciężkim razie zamięszania WXL biorąc tylko prac, fatyg y starania około tey Pacyfikacyey nie mógł ex integro tam validum uprzątnąć przed Seymem negotium, tedy ſpodziewa ſię coniunctis studiis & Solida applicatione Stanu Rycerskiego na przyszłym da Bóg Seymie determinare, bacząc bardzo dobrze, że na tym fundamencie naybardziey gruntuie ſię publica felicitas: Fortitudine adversus hostes, & inter cives mutuâ concordia. Co ſię tknie instancyey wnieśioney za Urodzonym Witkowskim Stolnikiem Podolskiem Hieronymem Krasuskiem

Cæsarea Confirmatio Investiturarũ seu nova Investitura Feudalis Status Mediolani facta per Imperatorem Rudolphum in Potentiſsimum Regem Philippum Secundum & Succeſsores tam Masculos quam Fæminas.

Rudolphus Secundus Divina favente clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ Hungariæ Bohemiæ Dalmatiæ, Croatiæ Sclavoniæ &c: Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ Brabantiæ Stiriæ, Carinthiæ Carniolæ &c, Marchio Moraviæ &c: Dux Luxenburgiæ, ac Superioris & inferioris Silesiæ, Viertembergæ, & Teckæ, Princeps Sueviæ, Comes Habspurgi, Tirolis, Ferretis, Kiburgi, & Goritiæ, Landgravius Alsatiæ, Marchio Sacri Romani Imperij, Burgoviæ ac Superioris & inferioris Lusatiæ, Dominus Marchiæ Sclavoniæ, Portus Naonis & Salinarum &c: Ad futuram memoriam. Recognoscimus tenore præsentium pro Nobis & nostris in Imperio Succeſsoribus, notum facientes Universis. Cum Divus quondam Imperator Carolus Quintus Augustæ memoriæ magnus Patruus, Avus maternus & prædeceſsor Noster obſervandiſsimus superioribus annis devoluto ad Maiestatem suam, & Sacrum Romanum Imperium pleno Iure per, per obitum Illustris quondam Francisci Sfortiæ Mediolani Ducis, absq; Hæredibus legitimis, & Feudi capacibus defuncti, eiusdem Mediolanenſis Status & Ducatus, appertinentiarum utili Dominio, volens, & cupiens securitati, & incolumitati eius Status, quá poſset rectiſsime consulere, & talem Principem ei præficere, qui Sacri Romani Imperij Ius, & proprietatem Authoritate, potentia, & viribus tueri et conservare, Subditos vero in Pace et Justitia regere, & gubernare poſset, eundem Ducatum, Statū, & Dominium Mediolanense ex supradictis et alijs rationibus causis cum Comitatibus Papiæ, & Angleriæ ac omnibus eorum pertinentijs, & Iuribus filio suo chariſsimo Sereniſsimo Principi Domino Philippo Hiſpaniarum, utriusq; Siciliæ & Hierusalem &c. Regi Catholico, Archiduci Austriæ, Duci Burgundiæ et Mediolani &c Avunculo Sororino, & Fratri nostro Chariſsimo, motu proprio

Et quod nullum magis utilem, convenientemq; ac idoneum ad eiusdem Status, ac Iurium Sacri Imperii in eo defensionem comperiret paterne contulerit, atq; donaverit, eique postmodum Serenitatem eius de dictis Ducatu Mediolani ac Comitatibus Papiæ & Angleriæ, eorumq; omnium pertinentiis universis, quæ ad dictos Ducatum & Comitatus tunc spectabant, seu olim spectaverant seu pertinuerant, seu etiam competere deberent, de Iure vel Consuetudine, vel aliter quomodocunq; iuxta formam investiturarum antiquarum, et cum omnib; Iuribus honoribus, prærogativis, Libertatibus et exemptionibus in antiquis Investituris latius expressis, non tam pro Serenitate sua, quam etiam eiusdem Filiis Masculis ex legitimo Matrimonio procreatis ac procreandis & aliis descendentibus, qui e Serenitate sua et Filiis eius legitimis masculis legitimi nascerentur secundum ordinem genituræ et eiusdem Feudi Naturam infeudaverit, & investiverit; Postea vero cum existimaret omnibus modis prospiciendum, ut futuris Contentionibus & differentiis, quæ inter Successores oriri possent, omnis occasio præcluderetur, in ipso Statu Mediolani, & Comitatibus supradictis talem succedendi rationem, & formam constituerit, per quam Status ille cum omnibus suis pertinentiis in perpetuum integer, & indivisus conservaretur, ita ut neq; Successorum pluralitate, neq; competitorum ambitione, vel contentione distrahi, sive discerpi quandoq; posset, nimirum ut ipsi Serenissimo Regi Philippo in dictis Ducatu & Comitatibus succederent Filius eius primogenitus Masculus & legitimus, eiusdemq; primogeniti primogenitus masculus legitimus, & sic ordine successive de primogenito in primogenitum masculum descendentem usq; in infinitum; deficientibus autem primogenitis masculis, succederet secundogenitus masculus legitimus, eius secundogeniti masculus primogenitus, et ab eo descendentes masculi primogeniti usq; infinitum, si masculus aliquis fuerit superstes, idem etiam de tertio, et quarto genitis intelligendo, ordine primogenituræ semper servato. Deficiente vero Linea Masculina succedere deberet Filia primogenita, eiusdemq́ primogenitæ primogenitus masculus, eiusdemq́ descendentes masculi ordine supradicto usq́ in infinitum, eodem successionis Ordine in secundo tertio & quarto genitis Filiabus, earum deniq́ descendentibus primogenitis servato, prout in Diplomate ipsius quondam Divi Caroli desuper edito ac inferius inserto latius continetur: Defuncto autem prelibato Divo quondam Imperatore Carolo Quinto, Divus quoq́ Imperator Ferdinandus inclytæ recordationis Dominus, & Avus Paternus Noster observandissimus, ad benevolam & studiosissimam petitionem dicti Serenissimi Hispaniarum Regis Fratris nostri charissimi, insistendo vestigijs prænominati Divi Fratris Sui Caroli Quinti, non solum denuo investiverit, & infeudaverit, eundem Serenissimum Regem Philippum pro se, et Filijs Suis Masculis ex legitimo Matrimonio procreatis, & procreandis, alijsq́ descendentibus ex Serenitate eius, et Filijs eius legitimis legitime secundum ordinem genituræ nasciturus, de dictis Ducatu Mediolani et Comitatibus Papiæ & Angleriæ eorumq́ omnium pertinentijs, prout constat ex rescripto Maiestatis suæ, quod datum fuit in nostra Imperiali Civitate Augusta Vindelicorum die vigesima septima Mensis Februarij Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Nono, verum etiam præmemoratam extensionem à Divo Patruo nostro quo ad modum et formam Successionis factam laudaverit, approbaverit, rathificaverit confirmaverit & corroboraverit, sicuti apparet in Diplomate desuper emanato, cuius tenor sequitur in hæc verba.

Ferdinandus Divina favente clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ Hungariæ, Bohemiæ Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ, &c. Rex, Infans Hispaniarum, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, &c. Marchio Moraviæ &c. Dux Lucenburgiæ, ac Superioris & inferioris Silesiæ, Vertembergæ

& Tecke, Princeps Sveviæ, Comes Habspurgi, Tirolis, Ferretis, Kiburgi, & Goritiæ, Landtgravius Alsatiæ, Marchio Sacri Romani Imperij Burgoviæ, ac superioris & inferioris Lusatiæ, Dominus Marchio Sclavoniæ, Portus Naonis & Salinarum &c: Ad futuram rei memoriam. Recognoscimus et notum facimus tenore praesentium universis. Quod Serenissimus Princeps Dominus Philippus Hispaniarum utriusq́ Siciliæ & Hierusalem &c: Rex Catholicus Nepos noster charissimus nobis benevole exponendum curavit, se superioribus annis a præclarissimæ memoriæ quondam Imperatore Carolo Quinto Augusto Fratre, ac Domino nostro charissimo investitum fuisse de Ducatu Mediolani & Comitatus Papiæ & Angleriæ pro se ac legitimis hæredibus suis Masculis, prout etiam nos Investituram illam proximis annis confirmavimus, & innovavimus, dictosq́ Ducatum & Comitatus Serenitati eius pro se, ac filijs Masculis legitimis secundum Ordinem geniture, et Naturam Feudi in Fœudum contulimus. Postea autem cum præfatus Divus quondam Frater noster censuisset omnibus modis prospiciendum, ut futuris contentionibus, & differentijs quæ inter successores oriri possent, omnis occasio præcluderetur, eundem Divum Fratrem nostrum talem in ipso Statu Mediolani, & Comitatibus prædictis succedendi rationem, et formam constituisse, per quam Status ille cum Omnibus suis pertinentijs in perpetuum integer & indivisus conservaretur, ita ut neq́ successorum pluralitate neq́ competitorum ambitione vel Contentione distrahi sive discerpi quandoq́ posset, nimirum ut ipsi Serenissimo Regi Philippo in dictis Ducatu & Comitatibus succederent, Filius eius primogenitus Masculus, et legitimus, eiusdemq́ primogeniti primogenitus masculus legitimus, & sic ordine successivo de primogenito in primogenitum masculum descen-

dentem

dentem usq; in infinitum. Deficientibus autem primogenitis Maſculis, succederet secundogenitus maſculus legitimus, eiusdemq; secundogeniti primogenitus maſculus, & ab eo deſcendentes maſculi primogeniti usq; in infinitum, si maſculus aliquis fuerit superſtes, idem etiam de tertio & quarto genitis intelligendo, ordine primogenituræ semper servato. Deficiente vero linea Maſculina ſuccedere deberet Filia primogenita, eiusdemq; primogenitæ primogenitus Maſculus, eiusq; deſcendentes maſculi ordine supradicto usq; in infinitum, eodem ſucceſsionis Ordine in secundo tertio & quarto genitis filiabus, earumq; descendentibus primogenitis servato prout in Diplomate ipsius quondam Divi Caroli desuper edito, latius continetur, cuius tenor est talis.

Carolus Quintus Divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus, ac Rex Germaniæ, Castellæ, Aragoniæ, Legionis, utriusq; Siciliæ, Hieruſalem Hungariæ, Dalmatiæ Croatiæ, Navarræ, Granatæ, Toleti, Vallentiæ, Gallitiæ, Maioricarum Hiſpalis, Sardiniæ, Cordubæ, Corsicæ, Murtiæ, Giennis, Algarbij, Algeziræ, Gibraltaris, ac Insularum Balearium, Inſularum Canariæ, & Indiarum, ac Terræ firmæ Maris Oceani &c: Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Limburgiæ, Lucemburgiæ, Geldriæ, Viertembergæ, Calabriæ, Athenarū, Neopatriæ &c: Comes Habſpurgi, Flandriæ, Tirolis, Barchinoniæ, Arthois & Burgundiæ, Comes Palatinus Hannoniæ, Holandiæ, Zelandiæ, Ferreti, Kiburgi, Namurci, Rossiglionis, Ceritaniæ, & Zutphaniæ, Landtgravius Alſatiæ, Marchio Burgoviæ, Oristani & Gotiani, & Sacri Romani Imperij, Princeps Sueviæ, Cathaloniæ, Dominus Frisiæ, Marchiæ, Sclavoniæ, Portus Naonis, Biscaiæ, Molinæ, Salinarum Tripolis et Mecliniæ, &c: Ad futuram rei memoriam. Recognoscimus pro Nobis & nostris in Imperio

Succeſsoribus, & notum facimus harum serie Universis. Quod cum superioribus annis Illuſtris quondam Franciscus Secundꝰ Sfortia Mediolani Dux, quem paulo ante in universum Dominium, et Statum Mediolani Dei Auſpicijs in noſtrum Sacri Romani Imperij Ius et poteſtatem armis noſtris iuſte, ac legitime receptum reſtitueramus, et in fæudum illi contuleramus, nullo hærede feudi capace poſt se relicto, sic Deo diſponente in fata conceſserit, eaq; de causa ipso Statu, ac Dominio Mediolanensi ad nos, & Sacrum Romanũ Imperium pleno iure devoluto, ut eius securitati, & simul Sacri Imperij Iuribus, atq; adeo totius Italiæ paci opportune conſuleretur, quod fieri nullo modo poſse iam tum experientia edocti; cernebamus, nisi Status ille tali committeretur, qui Ius Imperij, & suum viribus, & potentia ubi opus eſset, tueri atq; defendere poſset, cum omnibus circumſpectis, nullum alium magis commodum ad eam rem, & Statum invenirimus, iam dictum Statum, & Dominium Mediolani; ac Comitatus Papiæ, & Angleriæ Sereniſsimo Principi Domino Philippo Principi Hiſpaniarum, Archiduci Auſtriæ, Duci Burgundiæ, Mediolani &c: Principi & Filio noſtro chariſsimo in Feudum contulimus, & dilectionem suã de illo inveſtivimus, tanquam eum, qui nobis merito præ cæteris gratus eſset, et quem ad defensionem præfati Status, & Iurium Sacri Imperij, in eo ex cauſis prænarratis, merito magis idoneum iudicaſsemus, quemadmodum ex literis noſtris, super ea re expeditis apparet. Quoniam autem non minus sollicite curandum eſt, quibus rationibus, quæ immenſo sumptu & labore parta sunt, conſerventur, id vero potiſsimum in eo conſiſtere iudicemus, si futuris contentionibus & differentijs, quæ inter Succeſsores oriri poſsent, omnis occaſio præcludatur, Proinde Operæ pretium visum eſt in ipso Statu Mediolani, certam succedendi rationem et formam exnunc constituere, quo nimirum ille cum suis omnibus appertinentijs in omne aevum integer, & indivisus permaneat, ac neqꝫ Successorum Pluralitate, neqꝫ competitorum ambitione, ac contentione distrahi, atqꝫ discerpi quandoqꝫ possit. Qua propter motu proprio non per errorem ac improvidentiam, sed animo bene deliberato, sano et maturo procerum nostrorum, & Imperij Sacri fidelium accedente consilio, præfatiqꝫ Serenissimi Principis Filij nostri charissimi consensu, et voluntate interveniente ex certa scientia, & Imperiali Authoritate nostra, ac de plenitudine potestatis, harum literarum serie, ac vigore decernimus, ordinamqꝫ atqꝫ statuimus hoc Imperiali edicto perpetuo valituro, quod in prædicto Statu, & Dominio Mediolani, Comitatibusqꝫ Papiæ, & Angleriæ, cum universis eorum Juribus & pertinentijs ex hoc tempore in antea perpetuis futuris temporibus succedat, et succedere debeat præfati Serenissimi Filij nostri Hispaniarum Principis primogenitus masculus legitimus, & sic ordine successivo de primogenito in primogenitum masculum descendentem usqꝫ in infinitum. Deficientibus autem primogenitis masculis succedat et succedere debeat in prædicto Ducatu & Statu Mediolani, Comitatibusqꝫ Papiæ & Angleriæ cum eorum pertinentijs secundo genitus masculus legitimus, eiusdemqꝫ secundogeniti primogenitus masculus, & ab eo descendentes masculi primogeniti usqꝫ in infinitum. Quando aliquis masculus superstes fuerit, illud idem intelligendo de tertio et quarto genitis masculis, ordine primogenituræ semper salvo & servato. Deficiente vero linea masculina, succedat & succedere debeat in dicto Mediolanensi Dominio & Comitatibus Papiæ & Angleriæ cum eorum pertinentijs filia primogenita, eiusdemqꝫ primogenitæ primogenitus masculus eiusq; descendentes masculi ordine supradicto usq; in infinitum, atq; eadem lex, idemq; ordo successionis intelligatur, et servetur in secundo tertio, et quarto genitis Filiabus, earumq; descendentibus primogenitis, ita ut alij filij aut filiæ nullum ius prætendere possint ad dictos Ducatum & Comitatus, sed solum alij Fratres & descendentes masculi legitimi habeant & habere possint, ac percipiant ab ipsis primogenitis alimenta condecentia, iuxta gradus Dignitatem, Filiabus vero si quas habere contigerit, easq; nuptui tradi; de condecenti dote (prout gradus earum conditio requirit) prospiciatur, & honesta sustentatione alantur, quibus ita præstitis decernimus ipsos, & ipsas debere tacitos & tacitas, atq; contentos et contentas esse ipsis super cæteris, quæ successionem huiusmodi Ducatus Dominij & Status Mediolani & Comitatuum ac pertinentiarum prædictarum concernunt perpetuum silentium imponentes. Quæ quidem omnia præmissa facimus, constituimus, ordinamus, & sancimus motu, animo, consilio, scientia, Authoritate, & potestate supradictis eaq; perpetuo firma, & valitura decernimus, non obstante lege et forma prædictæ nostræ investituræ, præfato Serenissimo Filio nostro Philippo Hispaniarum Principi concessæ, ac non obstantibus quibusvis alijs investituris per nos, ac Divos Prædecessores nostros Romanorum Imperatores, & Reges Augustæ memoriæ Illustribus quondam Mediolani Ducibus, sub quacunq; Verborum forma concessis, sive etiam donatione, & investitura nostra primæva ipsi Serenissimo Principi Filio nostro collata, naturæve ipsius Feudi Ducatus & comitatuum prædictorum, nec non legibus consvetudinibus Feudorum decretis, tam Mediolanensi Dominij, quam alijs Statutis, Privilegijs, concessionibus, tam generalibus, quam particularibus, & alijs in contrarium facientibus, quibuscunq; etiam si talia forent, quæ hic de verbo ad verbum inserere oporteret, aut de eis facere mentionem specialem, quibus omnibus

& singulis eorum tenorum hic pro insertis, et sufficienter expressis habentes, & haberi volentes, quatenus obstarent, seu quovis modo obstare possent huic nostræ Constitutioni, Ordinationi, dispositioni, atq; decreto pro hac vice, & ad hunc effectum duntaxat expresse derogamus, et derogatum esse volumus, Scientia Authoritate, & potestate prædictis. Supplentes omni tam Juris, quam facti, & cuiusvis Solemnitatis tam intrinsecæ quam extrinsecæ, aut formalis quæ servari debuisset, et non esset servata, & alij cuiq; defectui, qui in præmissis quovis modo intervenisset, aut intervenisse dici, seu allegari posset, nostra tamen & Imperij Sacri Superioritate, & Feudali obsequio semper salvis, & hac lege adiecta, ut quicunq; in præfato Ducatu, & Statu Mediolani, Comitatibusq; Papiæ & Angleriæ successerit, sive Masculus, sive fæmina fuerit, quod is & illa eosdem Ducatum & Comitatus a Nobis & Successoribus nostris Romanorum Imperatoribus & Regibus, masculi quidem per se, fæminæ vero mediante persona legitimi Procuratoris, aut feudo gerulj, ad gerendum aut deserviendum feudum apti, & idonei in Feudum recognoscere, Investituram (quoties casus postulaverit) debitum fidelitatis & homagij Juramentum præstare teneatur, nulli ergo omnino hominum liceat, hanc nostræ Constitutionis, Ordinationis Decreti, derogationis, suppletionis, voluntatis & præcepti paginam refringere, aut ei quovis ausu temerario contraire, aut contra præmissa, vel aliquid eorum facere, vel venire quovis quæsito colore, ingenio seu prætextu; Si quis autem secus attentare præsumpserit, nostram & Imperij Sacri Indignationem gravissimam ac pœnam Decem millium Marcarum auri puri, toties quoties contrafactum fuerit, se noverit eo ipso incurrisse, quarum dimidiam Imperiali fisco, seu Ærario nostro reliquam vero dimidiam parti læsæ decernimus, absq ulla remissione applicandam, ratis nihilominus, ac in suo robore & vigore manentibus omnibus dispositionibus nostris præmissis. Harum testimonio literarum, manu nostra subscriptarum, et bulla nostra aurea appensione munitarum. Datum in Oppido Nostro Bruxellensi Ducatus nostri Brabantiæ die duodecima mensis Decembris Anno Dni Millesimo Quingentesimo Quadragesimo nono, Imperij nostri trigesimo, & Regnorum nostrorum trigesimo quarto. Dictusq Serenissimus & Charissimus Nepos noster Rex Catholicus nos amanter rogauerit, ut huiusmodi Succesionis formulam, ipsi quoq authoritate nostra Cæsarea approbare, ratificare, confirmare, & corroborare vellemus. Nos sane huiusmodi filiali petitioni eiusdem Serenissimi Nepotis nostri Regis Catholici haud gravatim annuimus, quin alioquin etiam Serenitati eius pro mutua nostra arctissima Sanguinis coniunctione omni loco & tempore, lubenter gratificamur, tum Diui Patris sui causa, cuius fraterna in nos Dilectionis memoria nunquam ex animo nostro avelletur, tum etiam quod Serenitatis nostra plurima, & præclarissima extent erga Sacrum Romanum Imperium merita, habitaq ratione, quod Serenitas eius hactenus in dicto statu Mediolanensi Ius et proprietatem eiusdem Sacri Imperij summis viribus tueri, & conservare studuerit, et deinceps idem quoq facilius & commodius præstare poterit non solum ipsamet Serenitas Sua, verum etiam hæredes & Successores sui, si suprascripta ratio & forma Succesionis observetur. Itaq ex certa nostra Scientia, animoq bene deliberato, et de Cæsarea nostra Potestatis plenitudine memoratam Diui Fratris nostri Constitutionem & formam Succesionis in præinserto Diplomate descriptam, omniaq & singula in eo rescripto contenta, in omnibus eorum punctis, clausulis, articulis,

Sententijs, & Verborum expressionibus, prout superius in-
serta habentur laudavimus, approbavimus, confirmavimus
& corroboravimus, prout per præsentes laudamus, appro-
bamus, ratificamus, confirmamus, & corroboramus; Volentes
ac decernentes ea omnia, & singula, in perpetuum rata gra-
ta, valida & firma esse, nec non censeri atq; observari de-
bere, non obstante lege, & forma investituræ, per nos di-
cto Serenissimo & Charissimo Nepoti Nostro, Catholico Hi-
spaniarum Regi, antehac concessæ, quæ data fuit in No-
stra Imperiali Civitate Augusta Vindelicorum, die Vigesi-
ma septima mensis Februarij Anno Domini Millesimo
Quingentesimo Quinquagesimo nono; Neq; etiam
obstantibus quibusvis alijs Investituris per prælibatum
quondam Imperatorem Carolum Quintum, aut alios
Divos Prædecessores nostros Romanorum Imperatores,
ac Reges Augustæ memoriæ, sive eidem Serenissimo Re-
gi Philippo, sive Illustribus quondam Mediolani Duci-
bus, sub quacunq; verborum forma concessis & præsertim
primæva investitura, quam Serenitati eius à sæpe nomi-
nato Divo Parente suo collatam esse liquet, seu natu-
ra ipsius feudi Ducatus & Comitatuum prædictorum, nec
non legibus Constitutionibus, Consvetudinibus, Feudorum
Decretis tam Mediolanensis Dominij, quam alijs statutis
Privilegijs, Concessionibus tam generalibus, quam particula-
ribus, & alijs in contrarium facientibus quibuscunq; etiam-
si talia forent, de quibus hoc loco specialis mentio fieri
deberet, ijs namq; omnibus & singulis, quatenus huic No-
stræ Confirmationi dispositioni & decreto obstarent, seu
quovis modo obstare possent, pro hac vice et ad hunc
effectum duntaxat expresse derogamus & derogatum
esse volumus, scientia & authoritate prædicta. Sup-
plentes omni tam Iuris, quam facti & cuiusvis sole-
mnitatis tam intrinsecæ quam extrinsecæ, aut formalis,
quæ servari debuisset, et non esset servata, et alij cuicunq;

Defectui, qui in præmissis quovis modo intervenisset, aut intervenisse dici, seu allegari posset, nostra tamen et Imperij Sacri Superioritate et Feudali obsequio semper salvis. Hac quoq; lege quam adiecit Divus Imperator Carolus Quintus reservata, & illæsa, ut quicunq; in prædicto Ducatu & Statu Mediolani, Comitatibusq; Papiæ & Angleriæ successerit, sive Masculus, sive Fæmina fuerit, quod is vel illa eosdem Ducatum & Comitatus à Nobis, & Successoribus nostris Romanorum Imperatoribus & Regibus, masculi quidem per se, Fæminæ vero mediante persona legitimi Procuratoris, aut Feudo geruli, ad gerendum aut deserviendum feudum apti & idonei in Feudum recognoscere, Investituram (quoties casus postulaverit) petere, & debitum Fidelitatis & homagij Iuramentum præstare teneatur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostræ approbationis ratificationis, confirmationis, Corroborationis, Decreti, Derogationis, suppletionis, voluntatis, & præcepti paginam infringere, aut ei quovis ausu temerario contraire, aut contra præmissa, vel aliquod eorum facere, vel venire quovis quæsito colore, ingenio seu prætextu, Siquis autem secus attentare præsumpserit nostram & Imperij Sacri Indignationem gravissimam, ac pœnam Decem Millium Marcarum auri, toties quoties contrafactum fuerit se noverit eo ipso incurrisse, quarum dimidiam Imperiali fisco seu Ærario nostro, reliquam vero dimidiam parti læsæ decernimus, absq; ulla remissione applicandam, ratis nihilominus, ac in suo robore & vigore manentibus omnibus dispositionibus superius descriptis. Harum testimonio literarum manu nostra subscriptarum & Cæsarei Sigilli nostri appensione munitarum. Datum in Civitate nostra Vienna die quinta mensis Januarij Anno Domini Millesimo Quingentesimo Sexagesimo quarto. Regnorum nostrorum Romani trigesimo quarto, aliorum vero trigesimo octavo. Porro sublato etiam ex hac vita in cœlestem patriam Divo Domino Avo paterno nostro Imperatore Ferdinando felicis memoriæ

Maiestatis suæ Successor Divus Imperator Maximilianus Secundus Dominus & Genitor noster Observandissimus augustæ memoriæ dictam investituram, una cum Confirmatione extensionis præinserta laudaverit, confirmaverit & renovaverit, prout patet ex Maiestatis suæ Diplomate dato in Civitate nostra Vienna die Sexta Mensis Julij Anno Domini Millesimo Quingentesimo Sexagesimo quinto; Nunc vero posteaquam eiusdem Divi Genitoris nostri obitu, Sacri Romani Imperij Gubernacula Divina Voluntate ad nos devoluta sunt, prædictus Serenissimus & Charissimus Frater noster Rex Catholicus, ne ullo unquam tempore videretur illis, quæ Serenitati suæ incumbunt erga nos, & Sacrum Romanum Imperium defuisse, nos medio, & opera nobilis sincere dilecti Don. Joannis de Borgia sui Consiliarij & ad nos destinati Oratoris, atq; Mandatarij & Procuratoris fraterne ac singulari studio rogaverit, ut Serenitatem suam pro se, & liberis, hæredibus, & descendentibus suis de supranominatis Statu, & Ducatu Mediolani, & Comitatibus Papiæ & Angleriæ, eorumq; omnium pertinentijs universis benevole investire, & infeudare, omniaq; et singula in memoratis Divorum Caroli Quinti, Ferdinandi & Maximiliani, ac aliorum Prædecessorum nostrorum literis & investituris, antea, facta, disposita, declarata, atq; decreta, & præsertim superius descriptam extensionem, ac succedendi formam, auctoritate nostra Cæsarea ratificare, approbare, confirmare, & corroborare vellemus. Nos sane hac fraterna & studiosissima petitione præfati Serenissimi, & Charissimi Fratris nostri Regis Catholici intellecta, eidem haud gravatim annuendum duximus, considerata non modo arctissima Sanguinis, & affinitatis coniunctione, quæ inter nos, & Serenitatem eius intercedit, &

merito apud nos quoque loco & tempore plurimum utiq; momenti habere debet, sed potissimum etiam auctoritate eximia, & potentia Serenitati eius a Deo omnipotenti concessa, quæ præ cæteris Regibus atq; Principibus Jus et proprietatem Sacri Romani Imperij in dicto Statu, et Ducatu Mediolani tueri; & conservare valet, prout certe Serenitas eius in Sacrum Romanum Imperium, utpote cuius Serenitas sua amplissimum, & fidelissimum est membrum, plurima ac præclarissima extant merita, neq; dubitandum est Serenitatem suam eundem Animum, ac idem Studium, eandemq; alacritatem in procurandis promovendisq; ijs, quæ ad Commodum, ac beneficium Sacri Imperij et totius Christianitatis pertinent deinceps quoq; omni loco & tempore declaraturam, ac omnes suas cogitationes, omnesq; curas eo relaturam, ut Imperio Romano, ac Universæ Reipublicæ Christianæ non minori præsidio, quam ornamento semper fuisse videatur. Quo circa cupientes tam præclaræ dicti Serenissimi Regis erga nos, & Sacrum Imperium voluntati, & egregijs meritis mutua nostra Cæsarea, & fraterna benevolentia respondere, et certa nostra Scientia, animoq; bene deliberato, ac de Cæsareæ nostræ potestatis plenitudine, Sano quoq; accedente consilio, sæpedictum Serenissimum Regem Philippum Catholicum, Avunculum, Sororium, & Fratrem nostrum charissimum, tanquam Mediolani Ducem pro se & Filijs hæredibus, ac Successoribus suis ex legitimo Matrimonio procreatis, ac procreandis, ac alijs descendentibus, qui ex Serenitate et Filijs eius legitimis legitimè nascentur, iuxta Ordinem primogenituræ a Divo Carolo Quinto institutum, & per Divum Parentem nostrũ confirmatum infeudavimus & investivimus, nec non infeudamus & investimus tenore præsentium de dictis Ducatu Mediolani, nec non Comitatibus Papiæ et Angleriæ eorumq́ omnium pertinentijs universis, quæ in præsenti ad dictos Ducatum & Comitatus spectant, seu olim spectaverunt, & pertinuerunt, Ducibusq́ & Comitibus prædictis competiverunt, vel etiam competere deberent de Iure, vel de consvetudine, vel aliter quomodocunq́ iuxta formam Investiturarum antiquarũ, & cum omnibus Iuribus, honoribus, prærogativis, libertatibus, exemptionibus in eisdem antiquis Investituris latius expressis, quas hic (inquantum opus est) pro repetitis haberi volumus, perinde ac si de verbo ad verbum præsentibus inserta essent. Recepto tamen prius a supranominato Serenitatis suæ Oratore, procuratore, ac mandatario ad id sufficienti mandato instructo debito, ac solito fidelitatis & homagij nomine, & in Animam Serenitatis suæ corporali iuramento. Ad hæc scienter, deliberate, ac consulto et de Cæsareæ Potestatis nostræ plenitudine omnia ac singula inmemoratis Divorum quondam nostrorum Magni Patrui, Avorum, & Genitoris, aliorumq́ Prædecessorum nostrorum literis & Investituris contenta, & nominatim ac præcipue supra insertam extensionem & Succedendi ordinem & modum a Divo quondam Magno Patruo & Avo Materno nostro Carolo Quinto institutum, atq́ per Divos Avum Paternum et Genitorem colendæ memoriæ Ferdinandum & Maximilianum Secundum Imperatores confirmatum & corroboratum, nos quoq́ in omnibus eorum punctis, clausulis, articulis sententijs & verborum expressionibus, laudavimus, approbavimus, ratificavimus, confirmavimus, & corroboravimus, prout per præsentes laudamus, approbamus, ratificamus, confirmamus et corroboramus, & quatenus opus est & expedit, in favorem sæpedicti

Serenissimi Regis Hispaniarum, eiusq́ hæredum & descendentium prædictorum de novo concedimus, facimus, disponimus, instituimus, declaramus, & decernimus, Volentes, & hoc nostro Cæsareo edicto firmiter statuentes, & sancientes, quod ea omnia ac singula in perpetuum rata grata, valida, & firma esse, atq́ censeri & observari debeant, non obstante lege, & forma Investituræ eidem Serenissimo & Charissimo Fratri & Avunculo nostro, a Divo Ferdinando Avo nostro antehac concessæ, neq́ obstantibus quibusvis alijs Investituris per prælibatum quondam Imperatorem Carolum Quintum, aut alios Divos Prædecessores nostros Romanorum Imperatores, ac Reges felicis recordationis, sive eidem Serenissimo Regi Philippo, sive Illustribus quondam Mediolani Ducibus, sub quacunq́ verborum forma concessis, & præsertim investitura, quæ Serenitati eius a sæpenominato Divo Parente suo collata fuit, seu Natura ipsius Feudi Ducatus, & Comitatuum prædictorum, vel quibuslibet legibus Juribus, Constitutionibus, Consuetudinibus, Statutis ac Feudalibus Decretis tam Dominij Mediolanensis, quam alijs sive generalibꝫ sive particularibus, Statutis Privilegijs & Concessionibꝫ, & alijs quibuscunq́ concessis vel concedendis in Contrarium facientibus, aliter disponentibus, vel aliam formam dantibus, vel etiam aliquid pro Solemnitate Requirentibꝫ, etiamsi talia forent, de quibus hoc loco specialis mentio fieri deberet, ijs namq́ Omnibus & Singulis, (quatenus huic nostræ infeudationi, Investituræ, declarationi, confirmationi, dispositioni, & decreto obstarent, seu quovis modo obstare, eiusq́ vim & effectum impedire, sive eludere possent) pro hac vice & ad hunc duntaxat effectum expresse derogamus & derogatum esse volumus, scientia

& auctoritate prædicta. Supplentes omnibus tam Juris, quam facti cuiusvis solemnitatis tam intrinsecæ quam extrinsecæ, aut formalis, quæ servari debuisset, & non esset servata, & alijs quibuscunque defectibus, si qui in præmissis quovis modo intervenissent, aut intervenisse dici, vel alligari possent nostra tamen & Imperij Sacri Superioritate & Feudali obsequio semper salvis, hac quoque lege quam adjecit Divus Imperator Carolus Quintus reservata & illæsa, ut quicunque in prædicto Ducatu, & Statu Mediolani Comitatibusque Papiæ & Angleriæ successerit, sive Masculus sive Fœmina fuerit, quod is vel illa eosdem Ducatum & Comitatus à Nobis & Successoribus nostris Romanorum Imperatoribus & Regibus, Masculi quidem per se, Fœminæ vero mediante Persona legitimi procuratoris, aut Feudo geruli, ad gerendum aut deserviendum Feudum apti & idonei, in Feudum recognoscere, Investituram, quoties casus postulaverit, petere, & debitum fidelitatis & homagij Juramentum præstare teneatur. Committentes quoque et expresse iniungentes Gubernatori, Præsidi & Senatui, ac Universis & Singulis Mediolani, Papiæ, & Angleriæ Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Clientibus, Vasallis, Officialibus & Ministris, cæterisque Civitatum et Locorum, Terrarumque totius Ducatus & Status Mediolani, & Comitatuum Papiæ Angleriæque Subditis, & alijs nostris & Imperij Sacri Fidelibus dilectis cuiuscunque præeminentiæ, dignitatis, Status, gradus, Ordinis, aut Conditionis existant tam præsentibus quam futuris, ut præfatum Serenissimum Regem Hispaniarum, Avunculum, Socerum, ac Fratrem nostrum charissimum eiusque hæredes, et descendentes antedictos, tanquam ſuos veros, ordinarios, et legitimos Principes, & Dominos recipiant & agnoscant, eisq; convetum homagium, et fidelitatem præstent, eorum præceptis & iuſſionibus reverenter & firmiter (ut par eſt) pareant, atq; obediant, aliaq; omnia & ſingula præstent & faciant, quæ fideles Vasalli, Officiales, & Subditi ſuis Naturalibus veris, & legitimis Principibus, & Dominis facere, & præstare tenentur de iure, consuetudine, aut privilegio ſpeciali. Præterea mandamus quoq; omnibus & ſingulis Electoribus, & Alijs Principibus Eccleſiaſticis, & Sæcularibus Sacri Romani Imperij, nec non quibuscunq; alijs Prælatis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Militibus, Clientibus, Capitaneis, Præfectis, Gubernatoribus, Potestatibus, Magistratibus, Consulibus, Iudicibus, Civibus, communitatibus quarumcunq; Civitatum, Oppidorum, Terrarum, & locorum, & deniq; omnibus alijs nostris, & Sacri Romani Imperij Subditis, & fidelibus dilectis, cuiuscunq; status, gradus, præeminentiæ, dignitatis, ordinis, & conditionis fuerint, præsentibus et futuris tam Italiæ, quam Germaniæ, aut alterius cuiuscunque de Sacro Romano Imperio dependentis Provinciæ, sub pœna banni Imperialis, nec privationis & amiſſionis omnium & ſingulorum Privilegiorum, Regalium, feudorum, & bonorum, quæ a Divis Prædeceſſoribus nostris Romanorum Imperatoribus & Regibus, ac nobis & Sacro Romano Imperio quovis modo obtinent, ut ipsum Sereniſſimum Regem Hispaniarum &c: Avunculum ac Fratrem nostrum chariſſimum, eiusq; hæredes et deſcendentes, iuxta supraſcriptum ordinem ſucceſſuros in memorata Donatione, conceſſione, extensione, dispoſitione et declaratione Divi Caroli Quinti magni Patrui & Avi nostri, per Divos Dominos, Avum Paternum, Genitorem & Prædeceſſores nostros, ut superius demonstratum est, confirmata & hac nostra dictorum Ducatus & Comitatuum, pertinentiarũ & Iurium prædictorum infeudatione, Investitura, confirmatione approbatione, declaratione, dispositione, et Decreto, aut in aliqua eorum parte impediant perturbent, molestent, aut graventi, sed illis omnibꝰ et singulis libere, et pacifice secundum eorum formã, et tenorem uti, frui, & gaudere sinant, & contrariũ nè faciant, nec fieri procurent, aut permittant directè, vel per indirectum, quovis quæsito colore, ingenio, seu prætextu, quatenus pœnas supradictas, et præterea mulctam mille marcarum auri puri maluerint evitare, quam quilibet contrafaciens, toties quoties, contra factum fuerit, ultra pœnas supra memoratas ipso facto se noverit irremissibiliter incurrisse. Quarum dimidium Imperiali fisco seu Ærario nostro, reliquum vero parti læsæ decernimus applicandum. Harum testimonio literarum manu nostra subscriptarũ, & sigilli nostri Cæsarei appensione munitarum. Datum in Arce nostra Regia Praga die ultima mensis Februarij, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Nono. Regnorum nostrorum Romani Quarto, Hungarici Septimo, & Bohemici itidem quarto. Signat Rudolphus Vice ac Nomine Reverendissimi Dñi Dñi Danielis Archiepiscopi, Archicancellarij & Electoris Moguntini. Ut. Vieheuser D. ad mandatum Sacræ Cæsareæ Maiestatis proprium Obernburger. collata &c: Registrata Buttiner &c: cum sigillo Cæsareo pendenti. In capsula lignea &c: &c:

H

Copia Literarũ Illmi Vicecancellarij MDL.

Illustrissime Domine Generalis major
Domine Amice observandme.

Iniuria publica & nunquam sperata per prohibitas recenti Comitiorum Regni lege Copias militares Oeconomiae Saulensi illata dolorosam satis impertitur occasionem scribendi ad Illmam Dnaonem vram. Nec ideo quod ab illa sperem aliquod levamen huicce malo, utpote cum minime dubitem, ipsam uti alienae voluntatis esse ministram, ita nihil posse facere sine dependentia eiusdem, sed ut saltem scire liceat, cuiusnam arbitrio Illma Dnaō vra in attentata contra legem publicam acta et stimulata sit, dicere enim tales ordines provenire à S. R. Mte Dno meo Clmo nefas puto: Ille siquidem facili gratia ex pleno respectu erga Patriam hanc in Nuperis Comitiis assensum praebuit legi clare, quo omnis exotica militia prout de Regno Dominiisq. eius mandata est revocare etiam eosdem ordines uti in certis scriptis Illmae Dnaonis Vrae annotatur ad Perilltrem et admodum Rndum Batozer iniuriosum & Statui & Militiae videtur, Sacerdos enim est altaria non arma curet, reicere deinde eundem facti casum (ut in iisdem scriptis habetur) in Illmum et Mag. Palatinum Mariaeburgen., ac si mecum ut Administratore Serenissimi Domini Regii Principis Sauli de hisce Militaribus Consistentiis pertractasset, veritati & mihi infertur iniuria, cum ne quidem per somnium ea de re ullus tractatus institutus fuerit ad extremum provocare ad titulum vel Compellationem Regiae Oeconomiae manifestum est lusu verborum profligari Justitiam et aequitatem neminem enim diffiteri Oeconomiam Saulensem Regiam esse, sed non nisi facta reati summarum inibidem haerentium lege Reipublicae assecuratarum proventuumq. debitorum ~~assecuratione~~ executione: Quod et S. R. Mtas D. M. Clmus

Mihimet ipsi in Comitiis immediatis uti Marschalco eundem declaravit, nequaquam amplius quovis titulo, multo magis Consistentiis Militaribus impetendam dictam Oeconomiam donec summa et hypotheca, vel quaevis alia proveniens realiter exoluta non fuerit, atque in hoc fundamento, tum Juris publici, tum Regiae Declarationis memoratus Sermus Princeps eandem Oeconomiam in triennalem Possessionem meam, postquam nulla reluitio hypothecae Caeterumque pro Festo Sancti Joannis Baptistae praeterito, ut praemissum erat subsecuta fuisset, certo contractu dimisit. Nunc igitur mihi in tali Statu Constituto nec modo legis publicae sed propriae substantiae damna revolventi, quam sit necessaria scientia, quibus Ordinibus quoque impropitio fato Fidelis S. Rgae Mttis Minister et Subditus premar, facile cognoscet Illma Dnaõ Vra, Indeque illam enixe rogo ut sitt bona ista Possessionis ad praesens meae libera quantocius hisce Consistentiis Militaribus facere nequiverit, saltim de Ordinibus suis me Instructum reddere velit, cum sine his regalaniis Militia incedere nunquam sciat, Id facere Illma Dnaõ Vra non solum ex praemissis tenetur sed etiam ad exculpationem mei; nisi enim aperte suos Ordines profiteatur, certo certius ego in liberrimo hoc Regno suspicionibus obruar, nempe omnia illa quaecunque cum S. Rgia Mtte Dno Meo Clmo in potentis Comitiis me Ministro transacta sunt per condictum quodpiam venisse diem Militia per legem mei Marschalcatus prohibita in bonis Possessionis meae locatur, quanta hinc Innocentiae meae apud liberas mentes Censura, quanta rerum Pericula in Conventibus

Palatinatuum ac Terrarum mihimet evitanda, utiq; dat insinuasse prudenti, his proinde vel leviter expositis debitaeq; reflexioni submissis iterum atq; iterum qualiter a quonam Regni vel M.D. Lithvaniae Belli Duce tantarum Copiarum veniat missis informari desidero, atq; maneo.

Raddini d. 26. Decemb. 1699 Ao.

Illmae Dnaonis Vrae
Ad quaevis Officia paratissimus S.S.

Copia Instructionis Regiae, cum qua Vilnam venit promovere proponere in Sessione Generali pro 2da Maij.

Instructio

Generoso Fideliq; nobis dilecto Lubinski nostro Supremo Vigiliarum Praefecto data.

Certiorem reddet Nobilitatem Ablegatus noster de maximo studio, quod ex damnis per milites nostros Uni alterive Districtui M.D. Ltae illatis cepimus, exponet idem insimul uberius nos quidem omnia fecisse, quo in hostico copiae nostrae hiberna habere possint, sed cum illud effectu impossibile fuerit non necessitate (quae alias legem n. habet, eo adductos fuisse) ut partem earum in Lithvaniam transferamus, ea tamen lege, ut haereditaria Nobilium bona ijsdem non onerarentur. Sperare nos igitur de benevolentia & affectu singulari erga nos, & in remunerationem nostrorum eidem exhibitorum Officiorum postulare, ut inevitabilem hunc necessitatis casum compensationis loco facilius admittant, quo certius eundem persvasum esse cupimus, Copias hisce nostras sine ulla mora educendas, & nullo tempore in M.D. Lith. reversuras esse, & ad generalem earundem Praefectum de Rebel mandata nostra iam tum dedimus, quae ablegatus noster eodem tempore Nobilitati communicabit, Imprimis vero id operam dabit ablegatus noster, ut

Nobilitas, aut saltem potiores ex illa peculiari scripto fidem suam obligent, se in futuris Comitiis Universalibus, ratione dictarum Copiarum nostrarum, neq; per alios ullo modo quidquam moturos nec permissuros esse, ut a Possessoribus fundorum praestatio damnorum et incommodorum, quocunq; modo praetendatur, et contra si à Militibus earumq; praefectis contra mandatum aliquid factum aut per insolentiam exortum nostro Nomine promittet hoc capi nostros ad satisfactionem debitam praestandam sine mora adigendos fore, et nos deinde Nobilitatem si desideriis hisce nostris annuent, gratia nostra Regia amplexuros, nullamq; quae se modo offeret occasionem praemissuros esse, quin eidem de vero propensoq; nostro affectu magis magisq; constare possit.

Ablegatus noster porro Nobilitati maxime commendabit ut quod ad bellum Livonicum attinet Instructiones et Plenipotentia Palatinatuum et districtuum M.D.L. ad proxime futura Comitia eo dirigantur, ut Nobis praecipue quod incommodum totius Reipublicae tam insignem Provinciam recuperare in animum induxerimus, gratiae agantur insimulq; maximum M.D.L. desiderium nos in hoc bello re et Consilio adiuvandi exprimatur, Cui fini ulterius commendabit, ut deputatis ad hac Comitia plena potestas concedatur, sequendi circa hoc belli negotium nostrum et totius Reipublicae votum, secundum statum rerum praesentem, seq; in omnibus ad voluntatem nostram conformandi, pro Communi Reipublicae bono.

Non minus enixe commendabit Nobilitati Ablegatus noster, quo promissa ista tam per instrumentum publicum Grodnensi in Conventu facta, quam privatim toties repetita in proxime futuris Comitiis ita ad effectum deducantur, ut supremus Electoratus nostri Cancellariq;

de Bechlingen indigenatus, iure et praerogativas idq. instructioni deputatis ad Comitia dandae peculiariter Duc: Litt. tam in praecedentibus quam in omnibus rebus, in proxime futuris Comitiis universalibus ita se gesturum esse ut nullus prorsus nobis relinquatur locus de grato erga nos animo benevolentia & favore ulterius dubitandi; utpote quem amorem affectum ardensq. studium pro nostro communiq. interesso.

Nos in recompensationem tanti favoris & officiorum postulamus, quae subinde iisdem exhibuimus, ut quod ablegatus noster Nobilitati ulterius exponet, & simul nomine nostro confirmabit nos unquam intermissuros esse bene nobis merentibus beneficia & munera in posterum vacantia conferre, eosq. omnes ac singulos gratia nostra & affectu Regio amplecti. Quae cum aliis scopo huic tendentibus dexteritati & prudentiae ablegati nostri relinquuntur, cui de caetero gratia nostra benignissima semper propensi manemus. In quorum fidem hanc Instructionem a nobis subscriptam Sigillo nostro Regio muniri iussimus. Dabantur in Arce Nra Varsavien. d. 4ta Aprilis Ao. 1701.

Augustus Rex.

L.S.

Puncta Instrukcyey Seymiku Brzeſcia W.X.Lo. pod Dyrekcyą JmPa Samuela Jurewicza Stolnika Wołkowyskiego.

1mo. Naypierwey Jchmć Panowie Posłowie circa unionem W.X.Lo. z Koroną Polską, przy wolności ab antiquo Narodu nadaney, przy Prawie Novellae Coaequationis, circa immunitatem S. Romanae Ecclesiae, przeciwko Herezyey op-

ponowac

ponowac się będą, y nic przeciwnego Wierze Swiętey y wolnoſci na przyszłym Seymie stanowic nie dopuszczą choćby Ichmćiom przyszło de discrimine vitæ.

2do. Iezeliby zas fato malo Ichmć PP. Posłowie widzieli iacturam Wolnoſci, należy aby z Protestacyą nie kryiąc się, ale codzień ią renowuiąc przy zasiadaniu, aby in absentia Seymu per vim nie continuowano. Co iezeliby bydz miało żeby protestacya niebyła acceptowana, powinni PP. Posłowie donieść tę inconvenientią Xiędzu Imći Prymasowi, Ministris status obudwu Narodow, a potym dawac znac do Woyſka.

3tio. Wyprowadzenie Woysk Saskich z Korony Polskiey y W. X. L. lubo iest prawem Constytucyey dosyc ostro opisane, ipsa aſsistente Maiestate, ale że nie iest podług Prawa wyprowadzone, y owszem aukcya się go większa stała, o co z Korony Polskiey y W. X. L. nie raz iuż do I. K. Mći Panowie Posłowie instabant, tylko że irrito eventu. Więc zlecamy Ichmć PP. Posłom, aby ante omnia, po obraniu Marszałka Poselskiego, Izby Poselskiey upraszac, y przez delegowanych ex equestri ordine upomnieć się u Króla Imći, iż się wbrew Prawu dzieie, a w ostatku przeczytaniu Pactorum Conventorum, nie odstąpi tego ani dalszych obrad cursum weźmie przedsię aż Niemcy in instanti z Korony Polskiey y W. X. L. relegowani będą, nie kontentuiąc się deklaracyą, ktora nas tak wiele razy zawiodła. W czym iezeliby się iakie stac miały molimina, znioſszy się z Ichmćiami Panami Posłami Gentium, deklarowac się więcey in visceribus Rzptey tych Woysk nie cierpic.

4to. Woyna Szwedzka zaczęta bez consensu Rzeczypospolitey aby nie była od J.K.Mci kontynuowana instabunt Ichmść PP. Posłowie, przy tey deklaracyey, iż ani Rzplita wiedzieć chce, ani Woysku W.X.L.go nowo erygowanemu pozwalać się intrygować w tę woynę, y owszem ktoby się z Obywatelów W.X.L.go ważył do tey woyny, quocunque modo et praetextu applikować, taki pro infami ma bydź declaratus, aby in specie Republica, to iest bez żadnego pozwolenia seymowego nigdy woyna zaczynana nie była.

5to. Fortece W.X.L.go iako to Bierże y inne, ponieważ są teraz nowemi ludźmi cudzoziemskiemi osadzone, upraszać Króla JMci Panowie Posłowie będą, aby wskazał te praesidia evacuare, y iako z dawna pro praesidiis bywali u nich ludzie, cii y teraz u nich permaneant.

6to. Exorbitancye Woysk Saskich W.X.L. za Rusi y Żmudzi, na Pograniczu Pruskim poczynione aby patratoribus scelerum nie poszły impune, instare powinni, żeby ukrzywdzonym durantibus Comitiis nieodwłoczna nagroda stać się mogła, recommendatur serio ten punkt Activitati Ichmść PP. Posłów.

7mo. Ambitus nowy Xiążęcia Brandeburskiego wzięcia korony y tytułu Królewskiego, iako iest displicens u nas wszystkich, tak aby mu od Rzpltey tytuł nie był dany Królewski, ale tylko iako ab antiquo usus tulit, Xiążęciu aby to lege było cautum.

8vo. Częsta Correspondencya J.K.Mci z Carem Moskiewskiem przynosi Libertatis metum, a tym bardziey im się propinquiori situ Actione lokuią Woyska Moskiewskie przy pograniczu naszym upraszać będą J.K.Mci, aby raczył zaniechać tey Correspondencyey y Konfidencyey metuente futuro Reipublicae malo.

9no. Iako Urzędy podług Praw W. X. Lo. ex distributiva iuſtitia J. K. Mci rozdane, tak y Komiſzarſtwo W. X. Litto Imci Pa Hemingowi odebrane było, a bene poſseſsionato oddane, a nie żadnemu Cudzoziemcowi, gdyż za taką inconvenientią wiele by ſię Cudzoziemcow wprowadziło w ſenat y Urzędy W. X. Lo. cum ſummo periculo Libertatis.

10mo. Senatus Consilia, ktore przedtym oprocz Seymu firmiſsima fulcra tey Rzpltey były, teraz abusive miały bydź traktowane, gdy nam wprowadziły, nie żołnierza ale Nieprzyiaciela zagranicznego Saſkiego. Co gdyby tak ſię znalezc miało instabunt Ichmć PP. Posłowie aby tacy sądzeni summario processu byli na Seymie. In futurum zas Constytucyą obwarować, aby Ichmć PP. Senatorowie nie ważyli ſię wchodzić w podobne Consilia, ktore do oſtatniey zguby prowadzą Rzpltą y swobody naſze.

11mo. Diffidencye rozrożnionych animuſzow Stanu W. X. Lo. aby J. K. M. paterne pomiarkować y uſpokoić raczył, wſzyscy upraſzamy, do czego y Ichmć PP. Posłowie ſedulam curam adhibere powinni.

Rada pewnego Consiliarza J. K. M.

zaraz po Koronacyey, iak ma ſobie w zamieszaney Rzpltey postąpić, y iakiem ſposobem dziedzicznym Panem zostać Korony Polskiey y W. X. Lo., zdało mi ſię iako życzliwemu Synowi Oyczyzny Polskiemu ogłosić swiatu, ponieważ ſekretnie dostała mię ſię od pewnego Konfidenta mego.

A. Ponieważ Naiaśn. młody Krolu w niezupełney zoſtaie zgodzie, ale rozwodnienie po całey Koronie Polſkiey y W.X.Litt. zaczym pamiętay W.K.M. zabiegać temu aby nie przychodzili do Combinatiey, bo tak ſnadniey między ſobą zniſzczyć ſię mogą. Przykładem tego tak wielka Monarchia Rzymſka, że całemu ſwiatu dawała Prawa przez coś onych wnętrzne zamieſzanie zgubiło, bo zaczowſzy między ſobą domową woynę z gruntu ſię zruinowali, Panow y Potentatow wielkich bez nienawiſci wyzabiiali, że na oſtatek Rzplta Rzymſka nie miała ſię przy kim opponować, a tak łacno Augustus Cesarz z Wolnoſci wyzuł, y ichże ſamych ſiłami za Dziedziczne przywłaſzczył.

2. Wzięć przyiazn trzeba y dobrą konfidencyą W.K.Mći iak będzieſz we Lwowie z Naiaśn. Carem Moſkiewſkim, y Krolem Imcią Pruſkim, mieć ſwoich u boku Rezydentow, aby z W.K.Mcią korreſpondowali. Proſić zatym Cara Moſkiewſkiego y Krola Imci Pruſkiego aby W.K.Mći w potrzebnym czaſie za danem znać od W.K.Mći woyſkami ſwemi poſiłkowali.

3. Od Litwy zacząć bo ta w naywiękſzym zostaie zamieſzaniu, tylko że ſą tam z Antenatow ſwoich Ichmć PP. Sapiehowie potężni, bo maią iakem ſłyſzał z własnych Dobr ſwoich Woyſka 15m procz Komputowego Rzptey Litt., nuż tak wiele przyiaciół y Szlachty, na których to ten Dom wielką ſtratę łoży, opponuiąc ſię przy nich, a tak nie łatwo by zamysły W.K.Mći ſwoy ſkutek wzięły.

4. W czym tak W.K.M. ſzukay ſpoſobu do zwinienia Woyſka W.X.Lo daiąc tę racyą że iuż Pacta

z Turczynem stanęły, a Rzplta zubożała nie może w dalszą służbę Rycerstwa zawodzić, Hetmanów zatym z władzy wyzuć, Uniwersały wyday WKMć do Szlachty WXL. mieniąc w nich że Ichmć Panowie Sapiehowie nad wolnośći Szlachecką wynoszą się y onemi postponuią rebellizuią przeciwko WKMći z nowu Coequatią z gruntu zruinuią. Uwierzy Szlachta WKMći słowu y nie omyślnie nastąpią na nich.

5. W czym uczyn WKMć Pryncypałem tego zamieszania JmPa Ogińskiego JmPa Kotła, bo z dawnych czasów iakom słyszał Ichmściom PP. Sapiehom są nieprzyiaźni, do tego że chudzi Pacholcy, fortun w Litwie małych, JmPan Kociel żadnego też po sobie Sukcessora nie ma nie zostawi mniey będzie trwał o Wolność, możesz Jmći WKMć obiecować iakie Ekonomie, Starostwa, dodać też onym na podburzenie Szlachty przeciwko Ichmściom PP. Sapiehom ze sto tysięcy talerów bitych, mała to rzecz u WKMći tyle ważyć zaczynaiąc tak wielką Machinę, więcey czasem na komedye wychodzi z Skarbu WKMći; a to się potym nagrodzić może, że y ci ludzie szczerą intencyi WKMći będą promowyą, Szlachtę tymi pieniędzmi na Ichmmć PP. Sapiehów pobuntuią, y siła przy protekcyey WKMći dokazać mogą.

6. Woysko zatym swoie wprowadziesz WKMć do Litwy mieniąc niby na pomoc Rzpltey, dla utrzymania Coequacyey, na obronę oppressyey Szlacheckiey, wiem że to oni sobie poczytaią za iedyną łaskę y miłości ku sobie, a tak podziękuią WKMći, sam pod ten czas do Grodna przybędziesz osobą swoią, to choć kilka

będzie Powiatow Poſpolitego Ruszenia przy Woyskiey oſobie WKMci, to Ichmość PP. Hetmani radzi nie radzi ſwie Woyska zwinąć muszą, nie przeciwiaiąc się na ten czas przytomnemu Panu y Woli WKMci.

7. Iak zwiną Woysko Litte swoie za posługę WKMci Rzpltey będzieſz na tym mieyscu lokował w Litwie na Zimowe stanowiſka, do czego WKMci Imść Pan Oginski y Imść Pan Kociełł dopomogą, y przed Szlachtą uwadzą ze IKMć z dobroci swey Pańskiey, wielką pod gardłem przykazał skromność Woysku swemu, czemu Szlachta uwierzyć może, y przyimą ludzi WKMci na Zimę do siebie.

8. Nastąpi zatym Seym, który musisz WKMć nie podaiąc się w Censurę z razu złożyć, wiem że opiszą nanim Prawem, aby Woyska WKMci precz za granicę ustępowały tak z Korony Polskiey iako y WXL, pamiętayże WKMć iakimkolwiek sposobem nie wyprowadzać onych z Litwy, w reszcie woynę na czas z Szwedem zwiezć, byleby od Litewskich Granic nie oddalić się.

9. Xiąże Radziwiłł Kanclerz Litewski Pan w Litwie potężny, cóż potym kiedy zbytnie Skąpy y Łakomy, a do tego iuż mu Szlachta nie wierzy, bo y Antecessorowie iego byli Zdraycami Oyczyzny swey, bo ieden z nich wprowadził Moskala, iuż to ludzka pamięć zniesie. Temu zas gdy WKMć będzieſz ofiarował Stulkie Dobra nie tylko wierności aleby y Boga odstąpił, dla niepohamowaney chciwości Bogactw, o tego tedy całe WKMć nie turbuy się, ia go biorę na się, bo wiem że go obietnica WKMci ukontentuie.

10. Tak kiedy poburzona Rzpta Litta Ichmościów PP. Sapiehów zniwecie, dobra ich między się roz-

szarpią

Szarpaią, a żaden z nich nie będzie mocny aby się mogł oprzeć W.K.Mci, to iuż Litewska Prowincya ze wszytkiemi się nada W.K.Mci:

11. Maiąc zatym Moskała Prusaka y Litwę po sobie od Polski za Xięstwo Saskie, możesz tedy W.K.Mć bespiecznie pomyślić o Koronie Polskiey, a tymże sposobem iako y w Litwie zacząć, pomieszać y powadzić Szlachtę z możnieyszemi Panami; mieć takiego Pryncypała, o ktorego iakom zrozumiał nie będzie trudno, dodać mu pieniędzy aby Szlachtę na Panow pobuntował, na ktorych iak prędko nastąpi uczyniszczą mogą, potym się y sami między sobą zwaśnieni nienawiścią zruinuią, a W.K.Mć niby Oycowską swoią onym miłość będziesz pokazywał, y Commisarzow dla uwętrznego Zamieszania swoich wyślesz; ale miey W.K.Mć na pamięci takich ludzi do nich posyłać, żeby większy ogien między nimi wzniecali, anizeli by go gasić mieli; bo by potym (uchoway Boże) za skuteczną zgodą intencye W.K.Mci do złego końca przyszły.

12. Potym iak Korona Polska tak W.X.Lt. będą zruinowane, z potentatow ogołocone y z pieniędzy, iako tedy W.K.Mć masz postąpić taką daię radę.

13. Posłać do Cara Imci Moskiewskiego prosząc o kilkuset tysięcy Woyska, sprowadzić onych na granice, także do Xięcia Brandeburskiego żeby miał sukcurs, uczynić ze Szwedem pokoy, a swoie Woysko mieć na pogotowiu, żeby oraz za ordynansem W.K.Mci stawało, kędy mieysce onym W.K.Mć naznaczysz.

14. Wydać zatym Uniwersały, do wszystkich miast, Miasteczek wsi obszernych Ekonomiy swoich y Starostw,

do Mieszczan Boiar y Chłopow, aby się z swemi Panami zrownali, y z onych się poddaństwa wybiiali; chłopstwo z natury skłonne do buntow nastąpią na nich, ile kiedy daleko większa liczba być może onych aniżeli szlachty, y miło im będzie za Panami w iednym zostawać paragonie. Upewniam w tym WKMć iako to stoiące będą im pomocą Moskwa, tak że szlachta nie będzie mogła wiedzieć z ktorey się strony bronić, muszą na ostatek radzi nie radzi poddać się WKMci.

Bierzże tedy WKMć odemnie tę radę, a w krotce odbierzesz intencyi swoiey skutek, a mnie iako wiernego Poddanego swego łaską Pańską ukontentuiesz.

Mowa JWMci Pana Woiewody Ruskiego na zagaienie Seymiku Wyszyńskiego Przedseymowego w Wiszny. d. 18 Apr. 1701.

Nie zaczynam od słow, ani a dicendi garrula voluptate, na ktorą się zabierać zwykli ci, co wybornemi spieraiąc się frazesami, dum timent, ne aliquando cadant, semper iacent. Nie zagaiam od słow kiedy Akcye mowić powinny. Na takieśmy przyszli teraz czasy, w ktorych opere opus est, na nic się mowić nie przyda. Seymy nasze, a dopiero Seymiki zarobiły (żal się Boże) u Cudzoziemcow na pośmiewisko, że tylko na nich mowiemy, y gdy o nich słyszą, y po nich na skutky nie patrzą, pytaią się z Censurą quid nisi nomen inest, y iakoby do głownych rownaią nas Malarzow, że żywemi kolorami fortunę y szczę Rzpltey na płotnie maluiemy, a duszy et animationem obrazowi wlać nie potrafiamy. Jest tego iawnym Seym przeszły dowodem, na nim y Marszałka Godnego Activitas, Posłow generositas, y całey Rzpltey ingens Conatus, piękne postanowiły Constytucye. Tremendum naywyższym Potencyom fulmen w nich rutilabat, ieżeli zas zastraszyło nie barziey rozmiękczyło fulmen sami WMMPanowie Bracie, iedna Sanctionum exekucya co tanti peperere labores, te Praw naszych nie obserwancya tępi nayostrzeyszy tychże Praw miecz, y gdy się wszyscy ochraniamy, et cuncta parcimus, iedney tylko Rzpltey non parcimus, ktora za to cierpi; a my z wielkich politykow w iednych obracamy się pisarzow, gdy non exequenda condimus. Teraz czas Moi WMci Panowie y Bracia, Daie nam Krol JMć Seym, ktorego tacitis suspirijs cała żądała Rzplta, ktorego na Senatus Consilium dopominalismy się ustawicznie, y ktory Wielkopolskie Wdztwa generoso studio uprosili. Wielka J. K. Mci dobroć, ale y w nas niech będzie par zelus żebysmy go należycie odebrali: w naszych to rękach, abysmy Seym dobry mieli, a iakoż nie ma bydź dobry, kiedy Instrukcyą z Prawem zgadzaiącą się y Posłow z Instrukcyą zgodnych obierzemy. Te dwa fundamenta renascitura Libertatis chciycie WMMPanowie y Bracia założyć, do czego WMMPanom łatwa otworzy się droga, kiedy się zamknie wszelkie partialitatis studium y respektow racya, ktore iako tinea consumentes medullam Cedri y Rzymskiey wolnosci, y wszytkę wywracaią Rzpltę. Ia od siebie zaufyno protestuię się ze zyć nie chcę tylko Oyczyznie y Prawom iuravi & non poenitebit me. O wszystkich WWmmPanach y Braci toż pewnie y inviolabiliter trzymam, a Jezeli zas moich samych ze WWmmPanow chcę mieć świadkow, mało na tym chcę mieć y Sędziow, armatae manus in cunctos in meo timent, a kiedy iedne w nas wszytkich ku Oyczyznie żarliwosci studium, radźmyż a prawdziwie radźmy o sobie. Importantiam Seymiku tego, aby się Strzeż Boże nie zerwał niè przekładam WWmmPanom wiecie WWmmPanowie y Bracia ze Woiewodztwom zawsze bez Posłow szkoda, ale teraz pewnie zguba, to pro iurata fide à capite kładę, ufaiąc że ta providencya Boska, ktora ad miraculum postronnych Narodow, iakobyśmy sami byli Populus cui militat aether, nas piastuie, y w tych obradach naszych nam dopomoże, nosque reget, qui dirigit Orbem. A ia żebym niè bawił Obrad WWmmPanow y Braci, przy Unizonym Ukłonie moim upewniam że z WWmmPany y Bracią, y iedno trzymać chcę y konać obiecuię.

Dyaryusz Seymiku Srzedzkiego.

D. 18. Aprilis Seymik in hoc solito w Srzedzie zaczęty JmPn Wda Poznanski zagaił, y Deputatos de consensu Koła naznaczył, ad invitandum JmPa Posła JKMci do Koła, ktory solitis Solennitatibus przyięty facundissimo tempore od JmPa Wdy Poznanskiego, post haec przeczytana Instrukcya JKMci po ktorey miał JmPn Poseł zagrzewaiąc WdZtwa ad continuationem belli Svetici. His expeditis ciż Ichmość PP. Deputati odprowadzili go do gospody, Vota się zaraz zaczęły

JchMćPP. Senatorow primi Ordinis; JmćPń Wdá Poznański wywodził multa incommoda przez Woynę Szwedzką, y oney był contrarius, JchMćPP. Kasztellanowie Poznański, Kaliski, Gnieznieński, deliberationem iey wzięli ad ulteriorem tractum Seymiku, po ktorych Wotach solita praxi na Cmentarz poszlismy, dopiero JmćPń Kasztelan Międzyrzycki zagaił Seymik, y podał pro directione JmćPá Słoneckiego, impediwit go JmćPń Sucharzewski w głosie swym, ex ratione propenderat podać na tę dyrekcyą, y tenże podał JmćPá Podsędka Poznańskiego, ten humanitate usus zabrawszy głos, podziękował JmćPu Sucharzewskiemu, poczestował JmPana Starostę Borzechowskiego y krzykneło całe Koło upraszaiąc y ten szczęśliwie nemine contradicente Stanął, chciał cos mowić JmPń Międzyrzycki że nie iego podany Candidatus Stanął, tylko ab equestri ordine podany, zabuit mu Condemnatę JmćPń Mieszkowski, y sopiwit litem. Tamże zaraz eo instanti zaczęły się Vota JchMć PP. Senatorow, secundi Ordinis obszernie dosc mowił JmPan Międzyrzycki wywodząc multa pericula Woyny Szwedzkiey, manifestuiąc się przeciwko niey, zagrzewaiąc equestrem ordinem, aby się znali in periculis iey, y na swoich czuli się siłach, JchMćPanowie Kasztellanowie Przemęcki Kaliski, ulteriori deliberatione vota swoie konkludowali; tego dnia soluta Sessio.

Q. 19. Cuszq. Reassumowana Vota JchMćPP. Urzędnikow Koronnych y ziemskich zaczęły się, tandem orta quaestio in praecedentia JchMćPP. Starostow Wałeckiego Wschowskiego, naznaczeni Consiliarij z Koła na lustrowanie realium documentorum ich, a pro interim expediebatur cursus votorum Urzędow, wszyscy recusarunt Woyny

Szwedzkiey sam JmćPń Sędzia Wschowski plausum iey pokazał, In his votis fulmina wielkie na przechodzące Woyska Saſkie, proszenie interna Wdztwo Securitatis, cum deliberatione & declaratione, ieżeliby iey Wdztwa nie obmyślili; że inſiſtendo Constytucyey ostatniego Seymu na zniesienie Woysk Cudzoziemskich, Nobilitas pyść musi do Confaederacyey, Jm Panu Kasztellanowi Gnieznienskiemu z Starostwa Babimoyskiego y Kopanieckiego dano znać, że wtych Starostwach stanęło Saſkich ludzi Pułtora tysiąca, w Wieluńskiey Maiętności y Czarnkowszczyźnie dziedzicznych Dobrach ſimiliter, w których Dobrach wiele podwód nabrali owsa legumin y pieniędzy, exarsit nato JmćPń Kasztellan Gnieznienski, donosząc to ſermone zelosiſsimo, Stąd fremitus był wielki w Kole, & interim soluta Seſsio.

§. 20. Nastąpiły Vota Szlacheckie, tam się dopiero pokazał zelus boni publici, y złamanych Iurium Cardinalium sine Consensu Reipublicae zaczęcy woyny Szwedzkiey, zawarcia foederis z Carem Moskiewskim, z Kurfirstzem Brandeburskim y Koronacyey iego, zamieszania W. X. L., non Indigenae nec Terrigenae oddanie Koniuszowstwa W. X. L., wprowadzenie Woyska Saskiego, nie znalazł się żaden in Nobilitate Woynie Szwedzkiey, imo wszyscy recusantes, fulminando na Consiliario JKMci, na Senatus Consilium declarationes, że ieżeli Woyska Saskie prędko ex visceribus Regni nie wynidą, że gotowi pyść pod Warszawę pospolitym Ruszeniem, y tym się Seymem nie kontentuią, bardziey o złożenie konnego prosząc JKMci. Po skończonych Szlacheckich Wotach irritata Nobilitas denuntiatione oppreſsionis przez Woyska Saskie, zgodzili się zaniesić do koła JchmćPP. Senatorów primi ordinis, y JmćPa Wdę Łęczyckiego tanquam hoſpitem kiero z Warszawy przybyłego, po których seorsive do zapraszania JmćPn Marszałek Deputatos z Koła ordinavit, po krótkim czasie przybyli pomienieni JchMść in curas partemq; laboris Koła naszego, optimo ſermone od JmćPa Marszałka powitani, tandem znowu renovata Praecedentia Starostw Wałeckiego y Wschowskiego, quaestio partem Rodzonego ſwego JmćPa Starosty Wałeckiego tuebatur, amplo ſermone JmćPn Kasztellan Kaliski, y JmćPn Starosta Osiecki pokazuiąc maiores probabilitates praecedentiae Starostwa Wałeckiego, ordinationes Tribunałów Pospolitego ruszenia, Privilegia & alia ſimilia, contra itidem Przyiaciele JmćPa Starosty Wschowskiego verbis nudis, y sam JmĆ tandem ſoluta Seſsio.

§.21. Po zagaioney Seſsyey zabierali rożni JchMść głosy podaiąc media securitatis internae od Wrzypl Saskich, proszą iedni o naznaczenie Rotmistrzów, drudzy o ruszenie Powiatów, Tandem zabrał głos JmćPn Generał Wielkopolski, który dulci ſermone powitał Województwa, y do Confidencyey & unanimitatem vocavit, y zagrzewał Braci totamq; Nobilitatem, summum ten głos u całego Koła znalazł respectum, którego wiele głosów poparło Szlacheckich, Tandem JmćP. Marszałek zabrał głos facundiſsimo ſermone reducem z legacyey Stambulskiey powitał JmćPa Generała, y za przezorność iego Koło Rzpltey podziękował, co godnie dość executus, potym było wiele głosów & ſoluta Seſsio.

§.22. Combinowali się JchMć PP. Starostowie u JmćPana Gnała, którzy że się determinate & conclusive zgodzić nie mogli, suspensę ulterioris decisionis uczynili. Zasiedli w Kole po wielu głosach że się JchMć PP. Senatores maiores in resolvenda deliberatione Woyny Szwedzkiey mieli permiſsive per omnia prosito koło ut aperiant sensum iuż definitivum, wziął głos JmPn Kasztellan Poznański nie barzo validis rationibus proposuit, aby przez artykuł ad Rempublicam odesłać decisionem huius materiae, JmPn Woda Poznański po nim per omnia recusavit, prosząc tu decisionem w kole definitivam, po Jmci, JmPn Kaliski, y ten ad Rempublicam zabierał się, JmPn Międzyrzecki constanter negando Woyny kurdzliey posuit definitivam resolutionem żeby napisać artikulum Jchmć PP. Posłom, aby etiam cum periculo Seymu na Woynę Szwedzką nie pozwalali, dotożywszy że nie byłby poczciwy, komuby się podobała ta woyna, JmPn Kasztellan Przemeski similiter cum illo, JmPn Nabielski ad Rempublicam, his finitis do Poniedziałku soluta Sessio.

Po obranym JmciPanu Marszałku czytano list od J.K.Mci który się skarży na JmćPa Żupnika Bydgoskiego o zatrzymanie grzywien za dwie defraudacye soli; czytany potym list Królewicza Jmci Jakuba skarżący się JKMci o odebranie Ekonomiey Szawelskiey, potym list Jmci Pa Kasztellana Krakowskiego, Jm X. Biskupa Żmuydzkiego y JmPana Giełguda.

d. 25. Po dwoch świętach w poniedziałek zasiadł JmPn Marszałek, Sessyą zagaiwszy reassumował materiam belli et Pacis, JmPn Kasztellan Gnieźnieński zabrał głos ex ratione mie ludnego Seymiku, bo na ten czas nie było nad trzydzieści osob, y perswadował aby JmPn Marszałek ad numerosiorem congressum solwował Sessyą & soluta.

d. 26. Po zagaieniu Sessyey taż reassumpta materia belli et Pacis, do ktorey kilku Jchmciow Szlachty zabrało głosow directe recusando Woyny, desuper zas od starszych Braci ad Rempublicam pro resolvenda ista materia odesłania sensus był. JmPn Woda Łęczycki zabrał głos vocando Wojewodztwa ad confidentiam & unanimitatem, ktorą firmando sam chciał być z exemplo ad Iuramentum

INSTYTUT OSSOLIŃSKICH

wierney Oyczyznie usługi, et similiter ad simile Juramentum pobudzał Nobilitatem, a przytym recusando Woynę Szwedzką explicando iey multa pericula Oyczyzny, persvadendo Wdztwom aby tylko Ichmciow Panow Posłow wyprawili cum instructione iednego punktu, upraszaiąc JKMci executionem Legis novella, aby Woyska Saskie ex visceribus Oyczyzny wyprowadzic raczył, do czego aby czas Satisfactionis był Rzpltey, o inszy Seym prosic proposuit, cum obligatione Ichmć Panow Posłow, aby się to pod starą laską stało, non condescendendo do obrania JmPana Marszałka, In casu zas recusationis Krola Jmci aby się protestowali Ichmć PP. Posłowie przed J. K. Mcią y Rzptą, że Wdztwa nasze poydą pod Warszawę non ut contumaces sed supplices, iako Synowie do Oyca, wierni Poddani do Pana, upraszaiąc o wyprowadzenie Woyska, spodziewaiąc się że gdy inspiciet Clientem populum, skłoni serce swoie Oycowskie & satisfaciendo verbis iako do Konnotacyey Brandeburskiey, w tymże głosie przymawiał się JmPan Generał eo medio zatrzymania się do przyszłego Seymu, obligando Ichmć PP. Posłow, aby Collegialiter Ichm PP. Ministrow prosili, ieżeliby iaka interveniret expedycya z Kancellaryi Koronnych do Kurfiszta Jmci aby titulum Regium nie dawali. Potym zabierało wiele Ichmć głosy, & renovarunt materiam praecedentia Ichmć PP. Starostow Wałeckiego y Wschowskiego, a na tym że dwie godziny czasu consumpserunt, tylko że się od tego koła absentował JmP. Starosta Wschowski, a contra absentem pisac nie pozwolono. Potym JmP. Generał zabierał głosy barziey do Confidencyey pobudzaiąc, et solvendo istas diffidentias, ten iednak proiekt który stanął tego dnia concludi nie mogł, et Soluta sessio na nim.

Q. 27. JmPan Marszałek po zagaieniu Sessyey zaczynał czytać ten proiekt z ktorego orta quaestio czyli ten Seym mieć za Seym, y o inszy prosić, czyli tego nie mieć. Magnis rationibus wywodził JmPan Generał, osobliwie że ieżeli ten Seym będzie, sama impossibilitas krotkiego czasu wyprowadzenia Saskiego Woyska nie pozwoli; a kiedy drugi Seym złoży JKMć cum solennitatibus & praeliminaryis tego, intra hoc tempus będzie miało Woysko czas z Polski wyniść, praeposuit y tę rationem że ieżeliby ten miał się zaiząć y Marszałek iego miał bydź obrany, a miałby subsequi dubius Seymu eventus, iużby się alternata do Litwy Seymowania według Prawa przeniesć musiała. Zabrał głos JmPan Podczaszy Wschowski, refutuiąc rationes JmPa Gnała, że ten Seym trzeba mieć za Seim, ile kiedyśmy sami go ultro prosili Krola Jmci. Secundo Jeżeli to nasze Woiewodztwo utrzymać mogą, si sensus videbitur całey Rzpltey, ale te nie były convincibiles z wielkich racyi JmPa Generała. JmPan Kasztelan Poznanski zabrał głos necessitatem belli proponendo, podaiąc sposob że Krol JMć Dunski resuscitabit praetensiones do Krola Jmci Szwedzkiego. Car zas Moskiewski unitis viribus z Krolem Jmcią naszym ad recuperanda avulsa dzierzerze Rzpltey dopomoże, et videbatur ex his rationibus Dni materiam hanc ad Rempublicam odesłać. Poparł go w tym JmPan Kasztelan Kaliski y Nakielski, JmP. Sędzia Poznanski, JmPan Cześnik Wschowski zabrał in contrarium głos, stawaiąc circa rationes JmPa Generała antecedenter ieszcze kilku głosow popieraiąc. Et proposuit kołu całemu że nam pierwey conservationem Prawa & novella constitutionis o wyprowadzenie Woyska Saskiego ex visceribus Regni y WXLo potrzeba utrzymać przydaiąc

192. że nam nie po takich Seymach, na ktorych Leges conduntur a nie przychodzą ad executionem; ktorego tak wiele Ichmciów poparto. Potym JmćPan Nakielski wziął głos contraria tego punktu explicando y ialies implicitates ale się nie udało, szczęśliwie ten Artykuł stanął, kilka razy w kole przeczytany & soluta sessio.

D. 28. Contrarij tudzie chcieli koniecznie ten artykuł zruinować, ale quod semel placuerat, iuż displicere nie mogło, y iuż zruinować go nie pozwolono, exprobrando im że to poczty rozsadzone robią, ktorym wiele Braci groziło. Przystąpiliśmy do czytania Aringi, nad ktorą contrarij subtilizować poczęli; czyli ex ratione protractionis czasu, czyli też rzucaiąc scrupulos na zerwanie zakrawali Seymiku, Tandem y ta moderata materia skonczyć się musiała, po ktorey nastąpiło czytanie o Xięciu Jmci Prymasie upraszaiąc go przez Ichmciów PP. Posłow, ut utatur Iure suo Primatiali ad persvadendum Krolowi Jmci ut serventur Leges. Byli nie ktorych Ichmciow nad tym podziękowaniem skrupuły, że gdy Xiąże Jmć tym Woiewodztwom nie odezwał, ale to wszystko JmćPan Generał suavissimo sermone umoderował, y ten Punkt szczęśliwie stanął. Podobna wdzięczność od tychże Wodztw JmćPanu Krakowskiemu, ktoremu dziękuią że umiał servare obedientiam Krzesła usq; ad diem directoriam Rzptey, Potym stanął punkt aby Ichmć PP. Posłowie upraszali Krola Jmci y Xcia Jmci Prymasa o expostulacyą cum Ministris Cesarza Jmci, qua ratione Dyploma wydał na koronacyą Kurfirsta Jmci Brandeburskiego, na Dobra Dziedziczne Rzptey Pruss. Potym o Zakonnice Trzebnickie że à Ministris Cesarza Jmci violantur fundationes Polskie. Potym recommendationes ludzi roznych specialiter iednak Krolewica Jmci Jakuba o Oekonomią Szawelską annotowane, do drugi Laudo czytania przystąpilismy ex soluta Sessio.

d. 29. Po zagaioney Sessyey JmPan Marszałek zaczął Laudum czytac primo puncto o alternacyą JchmćPP. Posłow aby ex ea ratione że Wdztwa tego Seymu za Seym miec niechcą, mogli miec na drugi Seym Concurrentiam, ktora verbaliter deklarowana, inhaerendo anteriori Laudo, bo ex rationibus multorum circumscribi nie mogła. Renovarunt JchmćPP. Radomiccy praetensiones praecedentiae Starostwo Wałeckiego, ktora difficultabatur długo in circumscriptione iey tandem zabrał głos JmPan Kasztellan Gnieznienski recusando tey praecedentiey circumscriptionem, y przymowiwszy JmPanu Podkomorzycowi Łęczyckiemu ingens excitatus tumultus. Stanęli JchmćPP. Radomiccy przy nim, tak że motus ten trwał godzin trzy, ktory authoritate JmPana Grafa JmPa Wdy Poznanskiego y inszych JchmćPP. Senatorow redintegratus, magno iednak labore et sudore Jchmćow combinowali się. Potym punkcie Laudi, ktore się zgodnia szczęsliwie skonczyło, Amusans zas strona desudabat, involvere iakimkolwiek słowkiem, aby artykuł iaki stanął, ktory wciągnąć Controversyą by mogł stanowienia Seymu, była iednak tak circumscripta Nobilitas, że czym ruinowac chciano, tego pro confirmatione zaszli punktu, iako to nie ad Rempublicam się referendo, ale tylko Collegialiter do Krola JmćPa do JxięciaPrymasa do Pieczętarzow adeundo, to pewna że przyznać tym ktorzy provinciam na się wzięli contrariam że czynili co mogli, ale contra sortem nie udawało, et contra torrentem niti. Ten tylko wszystkiego scrupulus był, zelus zas ten co dawno w Woiewodztwach naszych, aby insze sentiant quae wszystkich periment, na co ab exemplo suo dzięką combinationem

Instrukcya na Seym Walny Warszawski, Poznanskiego y Kaliskiego Woiewodztw za Uniwersałami J. K. Mci Pa Miłego pro d. 30 Maij w Roku teraznieyszym złozony na Seymik do Srzody na dzień pierwszy Mca Kwietnia zgromadzonych dana Ichmciom PP. Posłom naszym na Seymiku obranym.

Nigdy się ozdobniey dobrotliwość Pańska, wielkich Krolow wspaniała własność w ſwoiey prezentować nie mogła porze, iako teraz kiedy J. K. Mć P. N. Mły po uspokoionych sławnie sub augustiſsimis wielkiego Imienia ſwego auspicijs z Othomańskiey Potencyey Prowincyach, po ułozonych pozornie wnętrznych na Seymie przeszłym trudnościach, po wykonanych chwalebnie tak wielu około Dobra Pospolitego usiłowaniach, tandem y w tych, co do przyczynienia dalszey pospolitego Dobra doskonałości należało, vigili Omnia proſpicit Sensu y do radzenia nam o ſobie przez Seym złozony y mieysce miłościwie naznaczyć raczył. Nie płonna nam z tąd rośnie otucha, że wysłuchawszy y teraz wiernie Poddanych ſwoich, tak słuszne desideria, y w nich poufały do Oycowskiego Serca ſwego rekurs, tym nas do wystawienia przed ſwiatem, do Naiaśnieyszego Augusta naszego pociągnie prawdziwie, czym kiedyś chełpliwie ſwoim August zaszczycał się Rzymianom, Nil triste temporibus ſuis Respublica audiſse.

Nagradzać będzie Oycowskie te J. K. Mci P. N. Młego łaski Principibus insatiabiliter paranda sławy nieśmiertelność, ktora wielkich dzieł iego gloriam w poźney sławie będzie potomności longaq perpetuu ducent in ſecula fasti. Wdzięczność zas nasze za te Oycowskie Dobroczynności y starania do należytey znaiąc się bydź obowiązane wdzięczności zlecaią Ichmćm PP. Posłom naszym uniżone przy winnym wiernego Poddaństwa oświadczeniu oddać JK.Mci podziękowania. Tak znakomite Xięcia J. Kardynała Prymasa około Dobra pospolitego nieustawaiące starania, w których Światu y Oyczyźnie nieprzestanne wyświadcza, taką przezornością tanti nominis mensuram implet, na to wszystkie swoie obracaiąc usiłowania, ne quid detrimenti Respublica patiatur. Słuszną Wdztwo naszych pociągnęły estymacyą, wdzięczność y podziękowanie, które należycie Xiu Jmci wyświadczą Imieniem Wdztwa collegialiter Ichmć PP. Posłowie nasi; upraszaiąc żeby w tym co należeć będzie do Primatialney y nieustaiącey koło dobra Oyczyzny w wszelkich okolicznościach czułości; Perennet w sercu Xcia Jmci solers hac cura futuri.

Wielkie odbieraią Wdztwa nasze solatia, ukontentowania, z tak życzliwych znakomitych koło dobra pospolitego prac y starania Jaśnie Wielmożnych Ichmćw PP. Hetmanom, a osobliwie JmPana Kasztellana Krakowskiego, Hetmana W. Kngo, gdy lubo przy fatygowanym pracami y laty zdrowiu, non sublimia pectora frangit, officiumque Togae, militiaeque labor, ale y owszem wynikaią coraz barziey około zachowania Praw y Swobod godne tak wielkiego Senatora y Wodza usiłowania, gdy w teraźnieyszych koniunkturach JWmmPana przezornościom y Praw sobie Rzpltey dyspozycyey. Za co przy powinney wdzięczności recognitiey należycie Ichmć PP. Posłowie nasi collegialiter Ichmć PP. Hetmanom podziękuią y tak wielkie merita, fatygi, koszty respektowi JK.Mci y całey Rzeczypltey zaleca.

Arto. Doniosą Ichmć PP. Posłowie nasi JK.Mci y Rzeczypltey zniosszy się z Izbą Poselską desideria Wdztw naszych, funduiące się na solennym Prawie przeszłego Seymu, aby Woyska wszystkie Cudzoziemskie z Polski y W. X. Lo. także y z Państw do Rzptey należących wyprowadzone było, żeby żadną miarą sub praesentia onych in visceribus Regni nie Seymować, insistendo pomienionemu Prawu; Iż iednak w sex niedzielnym czasie Seymu przypadaiącego stać się to nie może, dlatego na ukontentowanie ad interim całey Rzptey ten sposób Woiewodztwa naszego podaią. Upraszać pokornie J. K. Mci żeby z wrodzoney swoiey dobroci, naypierwey te Woyska z Korony y W. X. Lo. y z Państw do Rzptey należących także y z Fortec wyprowadzić, tudzież Ludziom Cudzoziemskim, nad liczbę prawem opisaną ode Dworu naszego razem z tym Woyskiem ustąpić rozkazać y zawieruchy tak ciężkie domowe inter cives W. X. Lo. uspokoić, y Seym in instanti złożyć, tudzież expedycyą nam y na Seymiki Przedseymowe wydać J. K. Mć P. N. Młwy rozkazać raczył, którego Seymu przyszłego expedycyey, gdyby JchMć P. P. Posłowie nasi otrzymać nie mogli, deklarować będą Imieniem Woiewodztw naszych y protestować się iako non Contumaces, ale Supplices wszyscy oto iako Oycu Synowie, iako Panu wierni Poddani supplikować pokornie będziemy J. K. Mci, żeby respiciendo Electrem populum subvenire iemu, y dosyć pospolitemu Prawu o wyprowadzeniu Woysk tych miłościwie uczynić raczył.

2do. Koronacya Xcia Elektora Brandeburskiego Vasalli Rzptey & Feudatarij y prerogatywom Rzptey wprzód evulgata, niż spodziewana, słusznie dotkliwszy sensum pobudzać musi w Woiewodztwach naszych.

A ponieważ należyta satisfakcya w tak słusznych z tey Rzptey pretensyach inaczey być postanowiona nie może tylko na Seymie, tedy upraszać będą Ichmć PP. Posłowie, żeby tę materyą do przyszłego, o który supplikuiemy Seym odłożywszy w Instrukcyach swoich na Przedseymowe Seymiki sposobem do należytey w tym Rzpltey satisfakcyey namierzenie Wdztwom naszym zalecić raczył. Interim instabunt gorąco Ichmć PP. Posłowie nasi u Ichmć PP. Pieczętarzów Obojga Narodów żeby w wszelkich któreby okazye iakiekolwiek podać się mogły expedycyach publicznych, nie dawano titulum Regium temuż Xiążęciu Imci Brandeburskiemu, także żeby ani Posła ani Rezydenta ani żadney expedycyey publiczney cum titulo Regio nie przyimować od niego, y przeciwko tey Formacyey nie należytey protestuią się Wdztwa nasze, y na tamtym mieyscu protestować się Ichmć PP. Posłowie nasi będą.

8vo. Słuszny meretur respekt w sercach naszych Naiaśnieyszy Królewicz Imć Jakub ś.p. Króla Imci wielki Potomek, a zatym instabunt Collegialiter quam humillime Ichmć PP. Posłowie nasi do Króla Imci, żeby w pretensyach swoich na Ekonomiey Szawelskiey odebrał teraz Naiaśnieyszy Królewicz Imć należytą satisfakcyą.

Tu dalsze zachodzą od różnych Ichmściów instancye etc. etc.

Excitarz Polski. 1701mo

Po Woynach pięćdziesiątletnich w Polszcze wnętrznych y zewnętrznych, Pokoiu błyskawica niech nas tak nie ślepi, żebyśmy nie uznali co dobrego Rzpltey, co złego y szkodliwego; Zda się to dobra rzecz próżnować, y po trudach y pracach odpoczywać, smaków zażywaiąc pokoiu, ale z próżnowania rodzą się złe skutki, brzydkie grzechy, ktore za ſobą zciągaią woyny, y wszelkie z Nieba zagniewanego plagi; iest w prawdzie dobre y proznowanie ktore Ewangelia zowie optimam partem, to iest uſtawiczna zabawa z Bogiem iako Duchowni ludzie mieć powinni, znowu myslenie o Sprawiedliwoſci y porządku y beſpieczenſtwie wſzytkich ſtanow ludzi; co iest Krolow y rad ich Sędziow y inſzych zwierzchnoſci; iest też niedbym niemyslenie, tylko opływanie w proznowaniach, obżarſtwie y wszelkiey ktorą mysl podaie roſpuſcie, aż do rozboiu, Swiętokradztwa y iawney bezbożnosci; ktore ſprawy ſą ludzi; ktorzy ani w pobożnoſci, ani w naukach ćwiczenia nie maią, żyć prawie nie umieią, ieżli nad ſobą nie maią obecnego, ktoby im dał pożyteczną zabawę, y kogoby ſłuchać muſieli; non tam Virtutis amore quam formidine pœnæ, a takich ſwiat ma naywięcey, dla czego potrzebne ſą Woyny ſłuszny, przystoyna ludzi Rycerskich zabawa. Spytaymyż ſię teraz ieżli Polſka temi czasy ma doſkonały Pokoy; prawda nieomylna uczy, cum fortis armatus custodit portas Civitatis, tunc in pace sunt Omnia. Weżmy naprzykład: kupiliſmy u Porty pokoy krwie chrześciańskiey y ſta kilkudziesiąt Milionow pieniędzy na Woyska złożonych, przez lat trzydzieści Woyny z uszami do domu, ktore kraie iakoby ludzi y wszytkiego pełne były, gdyby w domu były porosły pobrane w niewolę przez te lata dzieci; teraz zas napełniaiąc ie Polſkę z ludzi ogołocić przychodzi, ale miles custodit portas, Kamieniec opatrzony iako? Woysko na pograniczu excubat iakie! kiedy chłopa iednego w Miasteczku hardego za Dekretem Rzpltey nie maſz ruszyć komu, roziachało ſię mowię Woysko, a do Hiberny brania postaremu tylko czte-

rech

rech koni do Completu, pod chorągwią nie staie, podobno y do Zapłaty gwałtem się bić nie chcą, rzeknie kto? bo nie płatni, czemuż co z strony chłopów ci niewinni, bo ich surowszy żołnierz który albo służył nie dawno, albo ieszcze służy et Praetor & Rhetor to takiż mizerny Szytka ma pokoy od Porthy. Niechayby stanęły miliony stracone na odkupanie kraiów tych, niechayby nie winni ludzie, głodem pomorzeni, pobici, w niewolą zabrani, stanęli w kupie nie biiące się, ani uwiniągi, kupilibyśmy iakie nowe si daretur Królestwo, ale kto rzeknie, że to była nieodbita, bo Turczyn na nas nastąpił ze wszystką potęgą, a czemuż my go nie wypędzili za Stephana Króla, który podiął się był przeciwko Turkom wielkich Woysk Chrześciańskich Wodzem, czemu za Władysława, który na to wydobył był wszytkie swoie skarby, y wielkie miał obiecane posiłki, upuściliśmy pogody, doczekaliśmy się niepogody, czas Orai, wiele teraznieyszy uczy, bo kto czeka czasu czas traci, poyrzawszy po tak wielu świata tego Woynach, Przykładu nie masz, żeby ieden drugiemu per caduceatorem wypowiedał woynę, na ubierzeniu Monarchów teraźnieyszych sztuka, czas się y nam w tym postrzedz, bo y Turczyn odpoczywszy znowu nas bić może, ieżeli naszą słabość obaczy dobrowolną. Przed lat Czterdziestą opowiedał nas styrze Moskwicin, Szwed, Brandeburczyk, Rakoczy, kiedy nam wszystkę Polskę do góry nogami wywrócić mieli, widząc że nam Kozacy z Tatarami ciężcy byli, rzucili się każdy do swey ściany, y lubo cudownie na on czas Pan Bóg uwarował nas od zguby, każdy iednak z nich urwawszy nam portią trzyma. Pokoy któryśmy mieli na on czas z niemi nieubronił nas. Ale teraz mamy pokoy od nich, mówi kto? Poyrzyimy całuo a zgłiedź nasi, ieden drugiemu dotrzymuie połowy, a z tey miary weźmy iaki y my połowy mamy, a zwłaszcza Ruscy nie tylko militem armatum ad portas, od żadney ściany, ale ani portas, to iest Fortec nie mamy, oni zas maią, bo ie nam pobrali; wyliczać wtym particularia odiosum teraz, każdy sam obaczyć może, im barziey tymi obrywkami ubywać będzie Polszki, tym słabsza będzie. Nie darmo przezorni Przodkowie nasi Krolom Polskim in Rotham Iuramenti Regij włożyli, Omnia illicite a Dominijs Polonia & Lithvania quocunque modo alienata vel bello vel quovis modo distracta ad proprietatem Regni aggregare. Na coż było sumnieniem Krolow wiązać do tego, aby odbierali to, co od Krolestwa y Państw ich, iakimkolwiek sposobem niesłusznie odpadło, poniewaz Rzplta na Seymie zgromadzona ma zawsze w ręku Ius belli & Pacis. Wielka w tym przezorność bella momentis constant, osobliwie in recuperandis alienatis a Regno iniuste, bo to głowa boli odwracania. Zachowała tedy sobie Rzplta Ius in bellis novis, krzywdy zas Krolestwa dochodzić w rzeczach większych, ktorym ordynaryine Sądy y Sprawiedliwości rady dać nie mogą, czynili ią mieczem, y mocą daną sobie przy Koronowaniu. Roku 1557. Odpadły były Inflanty y od Polski od Chrześcianstwa, przez oppressyą Xiążęcia Catholickiego na ten czas do Luterskiey oderwane. Niech kto pokaże Constytucyą na to (a iuz Krol nie był Dominus & haeres) a przecię sto tysięcy szabel Polskich poszło zaraz z Krolem Zygmuntem Augustem y odzyskali Inflanty y wiarę wygraną utrzymali. Prawdziwa Szlachecka Przodkow naszych gorliwość, y Krolowi y narodowi nieśmiertelną ziednała sławę. Za Krola zas Stefana gdy też Inflanty w Moskiewską wpadły były possessyą złożył Król Seym za lat dwie, szczupłe na nim uchwalone Subsidia, szczęściem iednak y odwagą Króla z Zamoyskim wielkim Wodzem odzyskane, wiecznym prawie iuż Inflanty przyłączone do Polski, aż na drugim Seymie gdy o utrzymaniu y rozrządzeniu dobrym Prowincyey nabytey należało radzić, zazdroscią y nienawiścią napełnione Serca Seym zerwały, torwiące iakoby do straty tak wielkiego zysku ~~zguby~~ drogę; I za czasem znowu przez niesforność Stanow też odpadła Prowincia. Jasnie się tedy wydaie ostrożność Starych Polaków, którą do tąd zachowuiemy, że dobrze Królów Panów naszych przysięgą obowiązywać, do odzyskania nie słusznie oderwanych Prowincyi. Nie odbiłaby się była Sława wielkiego Króla y Narodu Polskiego ad Polos Arcticon & antarcticon, ani by ią było tak pięknie wschodzące y zachodzące oświeciło Słońce, gdyby był Król JMć. Sp. Jan trzeci z Woyskiem szczupłym odwagą y rezolucyą prędkiego iścia pod Wiedeń, czekał decyzyey y rezolucyey Seymu, a tym czasem upłynęłaby była okazya złamania niezwyciężoney prawie Potencyey. Inflanty zaś że nie słusznie oderwane szerzyć się nie trzeba, doczyta się każdy w drukowaney informacyey, wyrażoney o Prowincyey Inflanskiey, dosyć na tym że wydarte Polszcze, y Oliwskie pakta gwałt niesłychany wymusiły na Królu, któremi ich ustąpić musiał, co uważywszy urodzona generositas K. JMci marte spirans, upatrzywszy Jedno powetowaną pogodę, tak wielkiey Prowincyey przywrócenia ad Corpus Regni, a co większa swoim własnym Woyskiem & periculis Naiaśnieyszey głowy swoiey w polu Woysko nieprzyiacielskie zniosł, armaty iego odbieżane pobrał, y choćwiele było intraktu mocnego Dźwiny Augustburg Orangetaum, Kobenhauz mogł pobrać y ~~Woysko nieprzyiacielskie~~ Rygę przez to w blokadzie trzyma, y Kray wszystek tamten, całe niegdy Xięstwo Wendenskie zawoiować, a to wszystko na dowód, że będąc wdzięczen obrania siebie na Krolestwo od wolnego Narodu, tę nieśmiertelney pamięci w serca wiernych swoich wszczepić chce laurum, y sobie y Domowi Naiaśnieyszemu y Narodowi Polskiemu wiekopomną sławę zostawuiąc. Godziż się pod tak walecznym Krolem zasypiać Rzpltey? godziż się podawać w naygrawanie Oyczyznę naszę. Już ci to nas Szwedzkie głowy lekce ważą, kiedy naprzód krola Pa Naszego Skryptami proscindunt, widząc że dzielności iego nie zrowna się armis, iuż nie zgodę naszę et revelatum do zguby arcanum zrwanie Seymow exprobrant per indirectum, chwaląc Wolność naszę, ktorą konserwuiący Interesom swoim bydź pożyteczną wyznawaią, iakoby rzekli że więcey u nas Cudzoziemscy Monarchowie, niż nasz wolno obrany Pan dokazać mogą, tak cięskie improperium a to dlatego że Judaszow między nami znayduią, ktorych Przodkowie nasi iedney nie cierpieli godziny. Woyny Inflantskiey teraźnieyszey dokończenie szczęśliwe, to iest kiedy serca J.K.Mci z Rzpltą, iest to wstęp pewnego z Sąsiadami pokoiu, y wszelkich z niemi odnowienia albo poprawienia traktatow, w czym ieżeliby się nie postrzegła Rzplta nic pewnieyszego że ani wnętrznego ani zewnętrznego pokoiu nie będzie z położonych wyżey Consideraciy, Sed nullus ordo et sempiternus horror inhabitat, który ni[illegible] zepsowaną Szlachtę trapić zwykł y gubić. Uważywszy zaś iakośmy się na Tureckiey Woynie dla Cudzoziemskich szeptów przedłużoney wyniszczeni y zawiedli, iakośmy [illegible] czasów dawnieyszych pogody do ponowienia tey Potencyey opuścili, iako nam Szwedzi dufaniem pokoiowi z niemi zmierzyli okrutnym Polski zruinowaniem, iako opuszczonych okazyi powetować trudno, iako wiennego Króla y mocnego mamy nie tylko publiczne dowody z profanowaniem Kościołów, złupionych skarbów ich, y Szlacheckich z korzenia wywrócenie Aktów publicznych in Archivis zostaiących, a te y prywatne domów y osób naszych nieznośne klęski y spustoszenie, czas mamy windykować wiarę świętą z Inflant do których wygnaną reindukować, y tak wielką część fortun naszych którzyśmy sobie takiey okazyey życzyli singultibus poniesionych ruin na osobach y fortunach swoich, ab his immanissimis miłey Oyczyzny naszey invasoribus, nic nie winney tylko od złych synów, którzy z Szwedami na ów czas przewodnicy trzymali zaproszonych y naprowadzonych secundavit Dominus iako iuż poczęto, y że się mu podobaią chwały iego święte y wiary, y sprawiedliwości na on czas profanowania iusta vindicta, y da nam doskonały pokóy.

Replika na Speculum
Saskie y Brandeburski

1mo Król Jmść ponieważ casu an necessitate wszedł

204. w Woynę Szwedzką, y odebrał Augustburg, Kokenhaus, Kopperszaniec, ieżeli się godzi pomienionych fortec odstąpić y od woyny desiſtere, y ieżeli woysku próżnuiącemu płacić darmo, w tym się przeyrzeć.

Replika. Przez Staropolską poczciwość godzi się w tym razie odstąpić K. JM. y na dalszą prosekucyą Woyny nulla ratione pozwalać, albowiem K. JM. nec casu nec neceſſitate, ſed ſumma temeritate wszedł w Woynę Szwedzką, bellum ſi iustum non eſt, latrocinium eſt, do tego że initium belli ſine cauſa fuit, et quia pacta et fœdera Oliwenſia violata, a lubo odebrał te trzy fortece, mało to kiedy nie Rygę, y nie całe Inflanty, o które ieszcze trzeba siła krwie rozlać, a podobno intendit Speculiſta krew lać Polską, lecz z tego nic nie będzie, bo iest droga tym samym że wolna odstąpić potrzeba y tych trzech fortec, albowiem ne iniuste ablata restituantur, nulla iura concedere poſſunt, quia Dei praeceptum eſt.

Lido. Tak wielkiego kontemptu Rzpltey przed całym światem przez Xięcia Brandeburskiego odebraniem Elbląga, tak też ukoronowaniem się super fundo Reip: non petito consensu Reipub: od niey uczynionego, ieżeli się to godzi strawić y zapomnieć.

Replika. Nie godzi się zaiste strawić y zapomnieć, bo lubo to Oberbek absent et affirmat, iż tylko propter honestamentum personae suae, eo, quod calvus sit et gibbosus Kurfirszt uczynił, że sobie koronę włożył na głowę, y owszem za płot Woynę Szwedzką zarzuciwszy, iako niesłuszną; Wszystka koronne obrócić do Prus na tego Grobdeiczera Neokoronata, et totis viribus uderzyć w niego, iako Nieprzyiaciela iawnego y bliskiego, który vectigalem Rempub. mieć sobie chce, decerpendo coraz Provincias, iniustisq[ue] pretensionibus suis, et artificiosis technis per suos Satellites Oberbekos y ku temu ieszcze speciem Ducalis Prussia in Regnum chce sobie ~~confirm~~ transformare, y przywłaszczyć, derivando one ad suum Diadema, od Nimroda ieszcze przed potopem świata, bo pewnie nie od Antecessorow swoich, ktorzy mitrą Xiążęcą kontentowali się, non Reges nec Supremi, et absoluti Domini, lecz Feudales Duces in Prussia et Vasalli Reipub. iako iest y teraznieyszy.

5tio. Aże temu praesens Woyna Szwedzka obex est, ktorey nie skonczywszy, drugiey zaczyąć nie można, Klarigatia też oprocz tego przez Seym mogłaby provocare prędzey in viscera Regni nieprzyiaciela, niżeli się Woysko z Rusi zprowadzi; ieżeliby nie było ex re remedium, oddać ten interess in manus K. I. M. y Ichmościow PP. Hetmanow, ut utantur tempore oportuno, zwłaszcza gdy subsidium Cesarzowi dziesięć tysięcy ludzi vigore recentis Foederis dodać powinien Xiążę Brandeburski, y K. Imć Francuski sam tey Woynie mogłby, maiąc w tym interess, aby Foederati Principes Imperii succursu Cesarzowi dodać nie mogli; a choćby do tey Woyny nie przyszło, przecięż potestas generaliter data in manus K. I. M. y Ichmść PP. Hetmanow, mogłaby utiles wytargować na Xiąciu Brandeburskim eligentis sobie securitatem Pruss tak wiele czyniących intraty, tudzież odkupuiące się od kosztow in conservationem Woyska swego in omnem casum.

Replika. O praeclarum consilium! o salutare remedium! haec omnia speciosa verba, re autem inania, ac frivola, Woyna Szwedzka nie iest obex, y nie może bydź, gdyż to nie iest woyna lecz latrocinium ingens, iako wyżey resolutum iest, azaliż może bydź tempus opportunius, iako praesens, upomnieć ſię armis o wſzytkie ſwoie obelgi, y pretensie, które ma do Brandeburczyka Rzplta. Pytam ſię iego Spekuliſty dawno z Królem Francuſkim gadał o tym (co piſze) żeby nam dopomógł woyny na Kurfiſtrza, y kiedy to było y kiedy na którym mieyscu, czy nie in valle Josaphat, sufficient nobis vires nostrae et sufficient na takiego Kalekę. Siły zaś tak wielkiego Monarchy na inne Rzpltey zachowac necessitates. A czemuż to na dyskrecyą Ichmściów PP. Hetmanów oddać, a czemu nie in manus całey Rzpltey oddać ten intereſs, podobno dla tego, aby to wſzytko poszło w wieczną amnistyą y exemptyą, et dum fertur vetus, iniuria invitatur nova, a zaś to adeo grave zprowadzić Woyska do Pruſs, wydać tylko do niego Uniwersały, poydzie wielką ochotą iako na miod, y co żywo choćby y z domow lecić ſię towarzysz nie będzie, dla przysługi Kurfiſtrza JMci Brandeburskiego, a tak nie będzie próżnowało Woysko, bo sobie zapłaci w Pruſiech, y zimową wielką wygodę odprawi kunsistencyą będzie ſię wolało ciągnąć tam, anizeli pod Kamieniec, albo niżeli Litewskie nowo engaiowane Woysko pod Olkiemki, y którez to prosze utiles, czyli umbratiles conditiones, ex astro Speculiſta prophetizat, wytargowac na Kurfiſtrzu, a drugoz to na tym targowisku Rzplta u niego będzie, iuż ci ſię to nie targować potrzeba, ale szabel na tego zdradliwego Inwaſora Iurium Mtatis Regiae et Reipub. ale ſię to podobno tobie Spekuliſto dać chce in manus Ichmściów PP. Hetmanów u których tylko ieſt oſtatnia nadzieia salvanda Reip. żeby zawzietszey rzeczy, obrać takich głupich gene=

rohych Pułkowników iako w Litwie, którzy to y gadać nie umieią.

4to Pacta Conventa ponieważ in puncto recuperationis avulsorum sine sufficienti clausula et nexu są napisane. Articulus zaś pakt dalszy, ut Rex inscia Republica non inducat bellum, tłumaczy się przeciwko tym, do których nie masz pretensyey avulsorum, ieżeli należy Pacta in hoc sensu prowadzić.

Replica. Quis te constituit interpretem pactorum Conventorum, azali nie wiesz cuius est condere leges, eiusdem est et interpretari.

5to. Diffidentia do Pana że iest plurimum Rzptey nociva, iako się pokazało ex attentatis Xcia Brandeburskiego, który tym Duchem y Elbląg odebrał, y na Prusach Rzptey, Dominus directe ukoronował się, y daley tym gościńcem postępowałby mogł, y drudzy sąsiedzi brać przed się vestigia zrozumiawszy Rzptą maiącą mentem sociandorum armorum z Jm z niemi; do uskromienia tey tak szkodliwey konfidencyey, ieżeli nie weźmie przed się to medium, aby circumscribere Pana, iako się sprawować ma, sub commentatione obsequij.

Replica. Sat, aż nazbyt iuż iest circumscriptus, prawu, a żadnemu artykułowi in pactis nie uczynił dosyć y nie uczyni, który non magis curat et intelligit, quam equus et mulus quibus non est intellectus, trzymać się tylko prawa raz napisanego na ostatnim Seymie 1699 a czynić, co należy czynić Rzptey, bo plus valent in libera Republ. leges quam Reges, confidentiam mutua confidentia procurandam, amorem amore mutuo poscendum esse, a Królowi powiedzieć, cur nos te Auguste habeamus Principem, cum tu nos non habeas ut Senatores, noli igitur imperare

208. 9no Ichmć PP. Senatorowie także iż może, to być że regałami korumpować się daią, bonum publicum za małą donatywę przedaią, przez co nie oszanowane dobro upadać musi, bo licentius excessitutionis Brandeburskich interessow patebit, ad occurrendum tedy tak złym przykładom, ieżeli nie weźmie to medium przed się, aby opisać Schismow sub confiscatione Dobr y honorow naznaczywszy forum z Regestru Arianismi w Trybunale, et famulatus Judaeorum ad instantiam cuiusvis. Aże y Religiosi w takowe się ~~Aut~~ actus wdaią, iako niedawno X. Votta w Krolewcu był Minister iakieyś praktyki, ieżeli się godzi dissimulare hoc vitiis, y ieżeli non expedit, aby był relegowany iako w Wenecyey ode Dworu, tanquam fidefragus, a to na przykład innym.

Replika. Zgoda na to choćbym y wszystkich fidefragos wygnać, Speculistow drugich, Pana Gałeckiego, Rebendowskiego, Kurzewskiego, Kiowskiego, iako Parasitos Regios et Brandeburgicos, y tych wszystkich ktorzy do Senatu tanquam ad certamen adulationum przychodzą, y co się regałami korumpować daią wygnać, et iterum wygnać, albo owszem z Izby Senatorskiey wyrzucić.

Xmo Niezgoda w W. X. Lit. ponieważ przynosi ruinam X. Litews. bo ta Provincia insufficiens będzie do podatkowania y conserwacyey woyska, iako temu mederi, aby stronę nie przywieść ad dismembrationem, iako też Ichmć PP. Sapiehow ad desperationem, casu quo zas materia ta trudniłaby na Seymie, ieżeli non expediret Commissarzow na Seymie obrać, ad decidendas differentias cum plena potestate kassowania Nobilitatis albo woyska Koronnego contra renitentes iudicio Commissoriali.

Replika. Zgadzam się z tobą miły spekulisto że niezgoda w Litwie przynosi ba y iuż przyniosła W.X.L. ruinę y pewien iestem, że wiesz dobrze którego poczytuiem y conserwatorem ognia tak szkodliwego, radzę przytym abyś prosił K.Jmci żeby wspominawszy na Boga y na niewinne krwie rozlania, (bo ci którzy iedno maią przykazanie) nie mogący więcey W.X.L. y to mu wypersuadować, że kiedyby on sto razy z Carem Moskiewskiem się upił, przecię on Litwy od Korony non dismembrabit, ani będzie na tym świecie y Korony Polskiey absolutus Dominus. A iak to wypersuaduiesz obaczysz skutkiem samym, że ieszcze przed Seymem Litwa się zgodzi, bo się iuż iuż dwa nay starsi Szarpacze około Żydowskiey wadzy kalety.

Pro. Konferowanie Komissarstwa litewskiego Jm. P. Flemingowi ponieważ melius nie zdaię, ex dubietate indigenatus iego w Polszcze, odbierać zas ten walans, nie byłaby słuszność, antequam defficeret in probatione Szlachectwa swego, ieżeli non expedit obrać Commisarzow na Seymie, ad audiendam iego nobilitatem, choćby też rzetelnie wywiódł Szlachectwa, przecięż ieżeli nie należałoby, ad avertendam omnem suspicionem Rzpltey circumscribere Jmci, aby mu ascendere gradus ulteriores nie wolno było.

Replika. Oddanie Kommiszowstwa W.X.L. nec multis ale omnibus displicet, bo JmP. Fleming wszystkie złe rady dodaie K.Jmci in fundamento futuri despotismi, zaczym zawsze sobie za propozycyą Consilium fac et excusa, co od początku weyścia iego do Polskiey practicatur, obrany Krol in Scissione maiąc przeciw sobie większą część Polskiey, za radą iego z Woyskiem wszedł, opanował Kraków per potentiam Coronatus. fac et excusa. Trzymał Krol Woysko w Litwie iego radą adductio Woyska niemieckiego, fac et excusa. Woysko zatrzymane przeciwko wyraznemu Prawu, wyiazdy za granicę, fac et excusa. Zaczęta Woyna Szwedzka, ktorey Fleming inventor et Author z zdraycą Patkulem contra pacta Conventa, na ktore y on sam przysięgał fac et excusa. Oddanie Imci samemu urzędow przed otrzymaniem Indigenatu, fac et excusa. Teraz skrupulizowac czy expedit odbierac Przywiley przed wywiedzeniem Szlachectwa, a nie pytac się czy expediebat brac go y starac się ante deductionem przynamniey Nobilitatis o Komissarstwo, dla tego nie trzeba ani przy tym cierpic go urzędnie, ani Kommissarzow ad audiendum processum Nobilitatis naznaczac, ale mu ten urząd odebrac, y żeby Przywiley publice Pieczętarz ktory go contra omne ius pieczętował, oddał Xiąciu Xdz. Primasowi, bo gdyby się Fleming miał przy tym utrzymac urzędzie, ugruntowaliby się tym samym Niemcy, owe pospolite przysłowie. Polacy siła mowią a mało czynią, a nagadawszy się przestaną.

9na Gdanskich Posłow ponieważ Krol Francuski stringit do Sądu swego in praetensionibus, co iż derogat Iurisdictioni K. JM. y Rzpltey ieżeli nie użyie tu medium przez się, aby de Regno Posła Francuskiego nie wypuszczac, poki Posłowie tameczni non dimittentur, salvis paenis na Gdańsk, ktory novam formavit Rempublicam, per deputationem tych swoich do Paryża Posłow.

Replika Iuz tez widzę że nie skrycie ale palam wydaie się Spekulistą nie szczerym, że iest zdrayca miłey Oyczyzny, kiedy widzę wszystkich sąsiadów na nas zawziętych, Monarchę tak wielkiego, który sentit afflictionem Krolestwa swego; y onym iako zawsze, tak y teraz mederi może w Osobie Ministra iego, urazić radeyby umieli Gdańszczanie grzesznie, niech umieią polutować, znaią się oni kiedy chcą na polityce nie oglądaiąc się na prawa Rzpltey, których oni cum tempore zażywaią, bo y teraz świeżo Syna Brandeburskiego, contra mentem całey Rzpltey, nie iuz iako Pruskiego, ale iako swego właśnego przyimowali Krola. Gdyby zas ci Posłowie byli ex mente Reipub. deputowani, należałoby w tym punkcie expostulować, ale nie tak po gubiansku, z Posłem Francuskim; ale że oni proprio ausu to uczynili; y Deputatów wysłali, nie pytać się ich, y owszem dziękować Francyey, za wyczyszczenie tych gnusnych Niemców, których my lubo poddanych Krolestwa tego, strzymać y coercere mogąc, nie chcemy.

Iomo. Na Indigenaty Niemców, którzy mogliby pod Polskiey wyskupić, ieżeli się godzi pozwolić.

Rep: Na to zgoda, zgoda powszechna, y generalna z przydatkiem żeby wszyscy z Polski wyieżdżali.

Alnio. Gdyby się nie zgodziła Rzplta na proszenie Woyny Szwedzkiey, ieżeli potrzeba Diploma od K. JM. iak colorieret quaerit armis cedere na Reipub.

Replika. Na Woynę Szwedzką iuż wszystkie Woiewodztwa nie pozwalaią, zaczym broń Boże pomyślić de aliquo diplomate, sprobowawszy dobrze tak wiele razy K. JM. który nam w niczym iuz nie iako Krol, ale iako Kawaler obiecuiąc nie dotrzymał.

12° Marszałek Seymowy aby nie ważył się cum Deputatis wpisować w Konstitucie, ultra assensum wszystkich, ieżeli non expediret irrogare pœnas na Sniu ad instantiam cuiusuis w Trybunale praevia Inquisitione iudicandas.

Replika. I to iest nie potrzebna, ale Marszałka Seymowego opisać lepiey nie potrafi, iako Marszałek Seymu ostatniego, bo ten wie wszystkie sztuki, y subtelne na oszukanie Oyczyzny. Sekretu też w tey materyey może nie taić, ponieważ sam w nagrodę frantowskiey Konstitucyey został Senatorem, y iuż więcey w izbie Poselskiey zasiadać nie myśli.

In reliquo Commissiones quaestuarias Reipublicae et nociuas, znieść, y ona nie więcey nie pozwalać

Instructio S. R.ae M.tis Dni Nostri Clementissimi Ill.mo Raphaeli Comiti in Leszno et Rydzyna Leszczynski Palatino Lanciciensi Generali Maioris Poloniae, Gubernatori Magno et Extraordinario ad Fulgidam Portam eiusdem S.ae R.ae M.tis et Reipublicae Legato, eiusdemque Legationis Secretario Magnifico Jacobo de Paradyz Bronisz Capitaneo Pyzdrensi Data in Cancellaria Regni Die 24. Mensis Augusti. Anno à Nativitate Dni Nostri JESU Christi. 1699no.

Legationis praesentis humeris praestantissimi viri imposita dignitas, cum plurimum apud eas Gentes, ad quas profecturus est, ab extrinseco decore atque apparatu Authoritatis referre possit, annitetur Ill.mus Legatus, pro sua mentis generosa Celsitudine, ab hisce etiam extrinsecis Muneri atque Nomini suo praeprimis gloriae S.ae R.ae M.tis et totius inclytae Reipub: Honorem dare; praecipue tali rerum statu, quo foedera=

torum belli Sacri Principum, fere omnes insimul magnos Legatos ibidem apud Fulgidam Portam repertiunes est, comparationemq; procul dubie omnium Legationum mirari solitus Populus ille Graecus vel Asiaticus facile, inde vero ex meliore vel deteriore, existimationem Regnorum & Principum formare nullatenus omittet.

Tempus instaurandi juxta eas Circumstantias muneris itinerisq; auspicandi nullum certum praescribitur, sed arbitrio proprio relinquitur; Attendendum tamen illud censetur, ex Ablegati nostri illuc designati, facili vel difficili, congrua vel ad Speciem facta dimissione, tum ex aliorum Principum Legationibus illuc mittendis, ne nostra vel primas gressus tenere, vel nimium sera esse videatur: Primum enim posset in cuiuspiam submissionis & venerationis, primo a Nobis debitae Argumentum trahi; alterum in quodpiam praetensae postpositionis offendiculum. Medio itaq; seliendo ac potius tardando tempore securius ibit.

Comitatus sui atq; assistentiarum, quo sit exactus et pacificus Ordo, Jure solenni Legatorum, in delinquentes, aut quovis modo civiliter vel criminaliter (quos tamen casus Superi avertant) excedentes facultas plena Jurisdictionis conceditur.

In itinere Terras Moldaviae & Valachiae aliasq; offensurus memor erit, Antiquorum Regum et Reipub. honorum, quos dictarum Regionum Palatini praesentaneo suo obvio occursu, ad miliare plus vel minus extra Residentiam propriam deferebant.

Constantinopoli quoq; constitutus iisdem Honoribus atq; Dignitatibus Sa Ra Mttis Dni Nri Clmi et Reipcae animadvertendis operam dabit. Quod si autem Consuetudine aliqua antiqua vel temporum vicissitudine quidpiam derogatum fuerit, id viriliter pro sua prudentia reparandum ac reſtituendum pro se et futuris Succeſsoribus omnino ſtudebit.

Cum Legationis iſtius magnæ et extraordinariæ eris atq' neceſsitas Articulo XI tractatus tota videatur eſse reducta, ad hosce terminos, ut nimirum solennis confirmatio Pactorum Pacis, perfectio Sinceritatis reciprocæ, et absoluta mutuæ Amicitiæ terminatio absolvantur & ſtabiliantur; id vero totum ratificatione per Ablegatum extraordinarium Articulatim facta et transmiſsa adimpletum et absolutum censeatur, poſt expedita Solennia Præliminarium et publicæ audientiæ, diligenter suis modis, cautaq' prudentia ne res ad ignorantiam tracta periculum faceßat, sciscitabitur, quid porro et quibus inſtrumentis in pignus ulterius, et monumentum perennaturæ Amicitiæ ſtabiliendum et concludendum sit, cum ut præmiſsum eſt, fœdera pacis iam ratihabita per Ablegatum tradita sint.

Et ubi hac sciscitatione comperenit relictum eſse campum aliquem novo pangendo tractatui cestione de eiusdem conficiendis tabulis relicto et reservato apud se quod ipsi traditum eſt, Inſtrumento Pacis confirmatorio, inſtituet congreſsum circa promovenda et obtinenda mox infra specificanda.

Quod si vero Literæ prædicti Solennis Confirmatorij Inſtrumenti requisitæ fuerint, eas de more recepto, vel præsenti aliorum Legatorum uſu traditurus eſt, ad manus Imperatorias, vel prout maior decentia Dignitas aut uſus poſtulaverit cum Turcicis tabulis Commutaturus. Sed hic animadvertendum erit, quod sicut in hoc noſtro Inſtrumento confirmatorio additum eſt, Iusjurandum per Nomen Dei Omnipotentis coſs solo, a priori simplici differat ratificatione; Ita in Turcarum quoq' instrumento idem Jusjurandum observari et haberi curabitur per Nomen eorum Prophetae Mahumetis ut est observatum in antiquis Capitulationibus.

Caeterum ad Pacis perfecta et perpetuae Stabilimentum sive per Tabulas novi Tractatus sive per vigorem et auctionem Foederis ad Carlowitz constituti haec curanda et promovenda sunt.

Locus Passionis Domini Nri JESU Christi cum omnibus suis dependentiis Sacris, quatenus ex possessione ritus Graeci in antiquam Religiosorum Patrum Sancti Francisci redeat; Nec obstare quod nuper Carlowitz Tractatu caput hocce comprehensum non sit. Idem enim Tractatus reliquo Articulo XI reliqua omnia digerenda et perficienda esse per Magnum Legatum quaecunq' pertinuerint ad sinceram mutuam et perpetuam amicitiam. Jam vero nihil magis ad eam stabiliendam inferet Legatus pertinere, quam morem antiquum a tot annis habitum & cultum Possessionis locorum sacrorum per memoratos Patres S. Francisci: Inserviet huic rei & Articulus VII de Instantia magni Legati.

Item et ulterius in materia Religionis innixus eidem Articulo VII instabit et promovebit edictum sive Privilegium Imperatorium, cum omnigenis libertatibus & Immunitatibus in articulos et tenorem ut seorsive annexa hic de Religione ipse continent puncta, conficiendum et obtinendum. Conformiter eidem Articulo obtinendum Legatus singulariter annitetur ut Trabisondae et Bialogrodi liceat secure sine cuiuspiam impetitione aliquot Religiosis Societatis JESU degere

~~qui Commeantium ad dictos portus Mercatorum et aliorum illac transeuntium vel Commorantium Christianorū pietati Consuetis Christianae fidei Officÿs adire, in eumquè finem Domum conducere, vel emere in ea Oratorium, in quo ex more Christiano Deum orare, habere possint.~~

~~Ad eiusdem Amicitiae perfectionem et perennitatem spectare, si limites Regni, sine quibus ullatenus extra molestiam mutuam cum Provincia Moldavia subsistere non potest, ultra iuxta veterem usum post Silvam Bucoviensem promoveantur, ita ut haec eadem inclusive cum Oppidis Czernieiowce et Chocim sit perpetuus limes. Quo sic omnes Circumstantiae et occasiones perpetuo inde dissensionum exoriendarum mutuo tollantur et procul amoveantur.~~

~~Res quidem difficilis ad promovendum ista utpote extra primum Tractatum, prima fronte videri poterit; Ast cum Legatus insistet opportunitatibus dextrè insinuandis videlicet 1mo quod Fulgida Porta cum nullo Vicinorum perpetuam habeat pacem nisi cum Polonia, adeoq; omnis talis hic et nunc avertenda occasio, quae in posterum limitum querilis, partim ad Moldavos partim ad Polonos usurpatorum, possit erumpere in aliquod inimicitiarum discrimen. 2do Quod haec testificatio erga limites Poloniae poterit rependi meliori commodo Fulgidae Portae, si eadem serio introspiciat se aliquando posse habere nobis Communes hostes. Ulterior huius rei tractandae opportunitas non tam verbis exprimi, quam diligenti Sagacitate et prudentia Legati inibidem ex circumstantÿs rerum deprehendi et promoveri poterit.~~

~~Inter praecipua et maxime solennia Pacis perpetuandae negotia ac inter ipsius Tractatus immediati puncta exequenda urgebit Legatus ex Articulo~~

ad Budziacensium Nahaensiumq' Tartarorum ex Oris Moldaviis, vulgo Budziak evacuationem atq' in Crimæam ſeu alias Aſiaticas Oras, aut in ſua nativa loca amotionem, eamq' non modo ex præsenti Fœdere verum etiam de vigore antiquarum ſacrarum Capitulationum, recenti tractatu confirmatarum congruam, neceſsariam atq' debitam omnino aſfirmabit.

Captivorum miseræ Sorti solide ac efficaciter in libertatem aſserendæ triplici via ſuccurrere poterit ac debit. Nonnullorum enim integram reſtitutionem, ac liberam omni Lytro ex Articulo IX dimiſsionem, aliorum vero commutationem; quo fine conquirere debebit numerum aliquem Captivorum Gentis illius, ſecum deducendorum; ceterorum deniq' impetrationem ex eodem Articulo conceſsam diligenter curabit.

Nec omiſsurus eſt hic Illmus Legatus occaſionem ex Articulo III ſimilis Impetrationis rei Tormentariæ propriæ Fortalitij Cameneccensis rejectæ hucusq' nullo effectu. Nec enim poſse illam refutari Lege Muſulmanica allegata coram Ablegato Noſtro: Nam ſtante eadem Lege ad Carlowitz ejusdem Rei Tormentariæ permiſsa et Stipulata Impetratio, alias permitti nec ſtipulari debebat, cum verba in vanum poſita, eluſionem potius quam fidem tractatus ſervare probant. Inferet ulterius Legatus non obſtare eandem Legem Muſulmanicam, ſi enim illa indiſpensabilis fuit, Carlowitziensi tractatu, iam rigori eius ſatisfactum eſt, dum omnis res tormentaria exportata Cameneco, nunc vero Lege bonæ Amicitiæ atq' augendæ ſinceritatis reddendum vel donandum veniat, quod ſuum fuit proprietarijs ſiq' totum non poterit, ſaltem pars aliqua notabilis impetranda curetur ad Teſtimonium quantumcunq' veræ ſinceritatis.

218. Poterit huic rei plurimum servire opportuna exaggeratio restitutae Civitatis Camenecensis ex statu florentissimo plenae squalloris atq; horroris, e diametro vero Praesidiorum Moldavicorum a Nostris vacuorum et desertorum captivorum nunc Stridenorum et Colonijs refertorum dimissionis.

De libertate Mercatorum satis quidem Articulo VIII. Cautum videtur, quo tamen uberiori adhuc Commodo negotium instaurandae rei Mercatoriae peragi valeat, adhibita quorundam capacium fide dignorum Mercatorum, opera ac informatione curabit Legatus ea omnia plus ultro per Capitulationes aliquas specificas obtinenda, quaecunq; pro vehendo huic negotio apta censebuntur. Nominatim vero ut Thelonea quanto minima constituantur, ut per mare nigrum ex Polonia in Persidem Mercatoribus sub Protectione Regia constitutis, et ex Perside in Poloniam liber et securus passus extendatur, atq; sub signis et labaris Regijs, uti id etiam commendatum fuerat, Ablegato Extraordinario Naves commeare possint, ut ijdem Mercatores si opus fuerit, Consules suos vulgo Balios Bialogrodi et Trapesundae ijsdem Privilegijs quibus Gallici Veneticiq; Hollandiciq; gaudent, munitos habeant, securitati demum Mercium à limitibus Regni per Regionem Budziak Bialogrodum usq; congruus Armatorum numerus contra praedones provideatur semper, ac deniq; reliqua in eundem finem et Commodum Regnorū mutuum, necessaria concludantur et stabiliantur.

Cum certo certius Legatus offensurus est inibidem Foederatorum Principum ac praecipue Moscoviae Legationes, animadvertet omni meliori modo, nec se ab ijsdem alienum et remotum facere, nec cuipiam intrinsece cum ijs Transactioni vel Negotiationi immiscere, imo res curandas secreto ab ijsdé diligenti muniat, ne vel Invidia vel ordinaria Zelotia agendum quid impediant. Licet enim Omnes Foederati Principes ante foedus immediate conclusum, de communi et mutuo (ut pie credendum) Nobiscum egerint ac post, conclusa Pacta, tam diversá iam videri nostram ab ijs Conditionem, quam dispari passu incedit Pax perpetua Cum ~~Induciis~~ Inducijs vel biennalibus vel viginti Annorum.

Caetera ad utilitatem et gloriam S. R. Mttis Dni Nri Clmi ac Reipublicae ad suiq' perenne decus facile Illmo Legato patebunt, si tum circumstantijs ex re natis subiecta, tum examini recentium atq' Antiquorum pactorum, diligentissime pro sua innata capacitate incubuerit. Quo fine Omnia Antiquiora pacta ex Actis Metrices Regni, quaecunq' reperiri potuerint sibi per Authenticum extradenda, nec minus relationem rei gestae immediati Plenipotentiarij habendam ad manus ex Cancellaria maiori Regni, ac insuper recentissimae Ablegationis, ad rectius Negotiationis filum dirigendum, plenam, quid conceptum, quidue omissum, quibusve de causis fuerit, informationem depromendam oretenus vel scriptotenus curabit.

Reliqua demum Fidei et Dexteritati atq' praecipue in publicum et Patriam Amori et Zelo Committuntur.

Ad Mandatum
S. R. Mttis Proprium.

Puncta ab Oratoribus Principum Christianorum Portae Othomanicae in favorem Sanctae Fidei Romanae proponenda et promouenda

22° ~~Primum Ut Catholici possint libere vivere in suo ritu instaurare suas Ecclesias, et illas frequentare sine ullo Impedimento et aggravatione sub quocunq́ praetextu.~~

H

~~2dum Ne Ecclesiae Catholicae Latinae et ipsimet Catholici per totum Imperium Ottomanicum dispersi ullo modo sint subiecti gubernationi Patriarcharum, et Episcoporum Graecorum, et ne praedicti ullum Jus et Dominium habeant in Catholicos Latinos, quo ad lites intentandas, aut Eleemosinas, et alia similia praecipue vero, ut ritus Latinus habeat suam distinctionem à Graeco, quo ad Jurisdictionem et dependentiam.~~

~~3tium Ut Episcopis, Missionarijs et Religiosis Latinis liceat residere, abire, redireq́, tàm per maria, quam per terras, ad suas Residentias, libere in suo habitu et vestimentis, nec non cum Suppellectili; fasq́ sit illis celebrandi, praedicandi, et alias iuxta suum ritum functiones peragendi, suas intra Ecclesias, praeterea administrandi Sacramenta non modo in suis Ecclesijs, sed etiam Domibus et Villis, aut Campis, hoc est ubicunq́ necesse fuerit, serviendi Christianis captivis infirmis etiam in aedibus suorum Patronorum seu Dominorum, Neq́ ideo graventur Christiani et Religiosi ullis Contributionibus aut Gabellis.~~

~~4to Ne post mortem Episcoporum missionariorum et Religiosorum Latinorum Suppellex illorum Fisco addicatur tam Sacra quam domestica, neq́ pro eorundem Sepultura sit necesse licentiam rogare, aut quidpiam ad id impetrandum contribuere aut solvere.~~

~~5to Ne Episcopi Missionarij et Religiosi necessitentur ad hoc, ut Cursores seu Tabellarios tam equites,~~

quam pedites tectis suis excipiant, aut in illorum Necessitates quidquam contribuant.

6tum. Ut Ecclesiæ Terræ et Domus quas ante bellum possidebant, prædicti Missionarij et alij Catholici Latini præcipue de Chio restituantur ut possint reædificari, restaurari, possideri, et fructus ex illis ijdem libere percipi, qui ante bellum ex ijs percipiebant.

7mum. Ut Bassæ Cadi Gubernatores aliјq́ Portæ Ottomanicæ Ministri per totum Imperium sparsi, prohibeantur a Soltano facile audire calumnias Schismaticorum et Hæreticorum confingi solitas, contra Catholicos Latinos, Maronitas Sorianos, Caldeosq́ Armenos, Græcos, et alios cuiuscunq́ demum nationis in Provincijs Imperij Ottomanici residentes, neq́ ab ijsdem Hæreticis ex æmulatione quadam aut invidia accusati tanquam Papistæ Proditores aut rebelles Soltano ad judicia trahantur, et carceribus pœnisq́ indebitis subijciantur.

8vum. Ut restituatur et stabiliatur in sua Sede Patriarchali usq́ ad vitæ suæ tempora Rndmus Ignatius Petrus Patriarcha Sorianorum ex qua pulsus est, ob calumnias à Schismaticis confictas, et ut lacerentur et aboleantur, omnes processus, Judiciarij et scripturæ factæ Aleppi contra eundem à suis persecutoribus procuratæ tanquã contra rebellem Portæ Ottomanicæ imo ut è contra declaretur, ipse cum omnibus suis Episcopis Sorianis fidelis subditus et Tributarius Portæ Ottomanicæ.

9num. Ne Christiani bello capti aut empti maxime fœminæ et earum filij a suis Dominis impediantur, quo minus possint suas adire Ecclesias, ijdemq́

p

missas audire, et Sacramenta frequentare in Ecclesijs vel Capellis Religiosorum, Missionariorum, multo minus ab ijsdem Dominis suis necessitentur coganturq́ ad deserendam Fidem suam Christianam.

10. Ne post liberationem eorundem per publica Pacis foedera stabilitam et ex mutuo Partium consensu initam retineantur Captivi Christiani, non solum Subditi quorumcunq́ Principum Christianorum, sed maxime Imperatoris, Regis Poloniae, et Reipubcae Venetae, quemadmodum et illi qui sunt Subditi Domino Papae ubicunq́ demum reperiuntur dispersi per Provincias Imperatorij et Dominij Ottomanici.

11. Ut Patres Minorum de Observantia Sancti Francisci restituantur et manuteneantur in Antiqua possessione locorum, quae habuerunt in Terra Sancta, excludanturq́ ab ipsis omnes aliae Nationes, et specialiter Graeci, qui nunquam cessant quaerere Occasiones usurpandi praedicta Sanctuaria.

12. Ut Omnibus modis possibilibus tentetur restitutio Ecclesiae Galatensis, Spectantis ad Patres Minorum Conventualium, et iam in Moschaeam conversae vel saltim ut obtineatur in recompensam alius locus pro Nova Ecclesia fabricanda.

13. Procuretur ut omnino restituatur Sedi suae Archiepiscopus Naxiensis pulsus in Modon a multo tempore, cum gravissimo detrimento pauperum Christianorum.

14. Ut obtenta in praefatis ~~Pactis~~ Punctis Privilegia à Legatis Principum Christianorum transcribantur et Copiae illarum authenticae transmittantur ad omnes Imperij Ottomanici Bassas, Gubernatores Cadios, et alios ministros Imperij Ottomanici, quatenus

~~Magistratibus communicentur, publicentur, et officiorum actis ingroſsentur, ut in poſterum inviolabiliter obſerventur, et executioni mandentur, tam a praesentibus quam à futuris ſtatus Ottomanici Miniſtris.~~

Puncta do Ugody Stanow Wº Xª Lº Z Jchmmci PP. Sapiehami.

1mo. Poſtanowienie Olkienickie aby konserwowane było, y tylko in rigore, quo ad Personas circumscriptas, możemy go mollificare, inquantum obaczemy facilitatem ad concludendum Tractatum, in tenore zas ſuo aby nie ruszone zoſtawało.

2do. Ministeria aby zaraz deponowane były, iako Buława wielka, Laska wielka, y Klucze, y żeby aż Jchmć ad vitae tempora, nie wracali się do tych Urzędow. Woiewodztwo Wilinskie iednak permittitur Jmć Panu Woiewodzie Wilinskiemu, y innym Jchmściom nie prepedyiemy Starać się o Woiewodztwa y Kasztellanie.

3tio. Iniuriatorum Satisfactio, powinna praecedere apprehensionem Dobr, ktora ma się stać przez Commiſsyą z tey Ugody deſtynowaną, y to tylko tym Kredytorom y Praetendentom, ktorzy noviter w Trybunale Wº Xª Lº po Olkienickiey potrzebie odezwali się, y Decreta otrzymali, ktorzy zas przed Olkienicką rem evictam mieli; y tu są w Warszawie praesentes, ażeby Jchmć exnunc componant cum partibus. Dobra zas Krolewskie per potentiam zabrane mimo Prawo Krolewskie, y Przywileie, także Przewody Prawne przywrocone były. Modus agendi iako się ta Commiſsya ma odprawować, w tymże inſtrumencie ugodliwym ma bydz opisany.

4to. Calculatia z Buławą o Hibern Szafowanie

Woyska nie według komputu trzymanie w mniey-
szey liczbie, a hybernowych pieniędzy in privatum
usum obracanie, o lokowanie Zołnierza w Dobrach
Szlacheckich dziedzicznych, w różnych Powiatach
Wdztwach Szkod poczynionych refusio. Także o
Satisfakcyą realną za zruinowanie Dobr Ducho-
wnych in genere wszystkich Dyecezyey Wilenskiey
y Zmudzkiey przez nie słuszną lokacyą Zołnierzow
mimo wszelkie Prawa Patriae et Ecclesiae, z Skarbem
zas o nieczynienie Rachunkow od ostatniego
Quitu 1690 o remanentow calculacyą Rzpltey
nie kładzienie. O Ekonomiczne Proventa sub tem-
pus Interregni zebrane, o mostu Grodzienskiego nie
wystawienie, a czopowego y Szeleznego wzięcie Gro-
dzienskiego, a nie dopłacenie starego Milliona,
y inne ktore suggerent Ichmmść PP. Posłowie praeten-
sye, ma praecedere & urgeri Satisfactio.

5to. Trzecia część summy Moskiewskiey na W. X. Litt
666666. y g. 2. na ten czas gdy był Posłem do Mo-
skwy JKmć P. Wda Wilenski u samego Jmść do tych
czas zostaie exulibus Woiewództwa Smolinskie-
go nie wypłacono, aby tedy cum debito censu ab
anno 1670 wypłacona była urgetur.

6to. Postrzelanie Xiążąt Ichmmść Wisniowieckich
od Jmść Pa Wdy Wilenskiego Satisfactio adaequa-
ta inveniatur.

7mo. Do Opieki Xiężney Jeymść Neyburskiey Falszgra-
bianki Renskiey że się Ichmmść nie należycie przeci-
wko stanowi W. X. Lgo interessowali, y poniewaz in-
sza zaszła pod Okkurenkami Stanow W. X.a Litt.
w tym dispozycya, tedy Ichmmść PP. Sapiehowie
nie maią oney ullo titulo et praetextu praetendować.

8vo Securitas publica violata w postrzeleniu Jmść
P. Podstolego W. X.a Lo drugiego zas w zbiciu Jmść Pa.

Strażnika Wo. Xa. Lo. iako Posłow od Narodow Wo. Xa. Lo. Trybunału głownego do J. K. Mści ordynowanych, iako może resarciri.

9no. Rostrzelanie Imc P. Białozera, Imc P. Bohlica, Imc P. Jedrowskiego zabicie proponuntur Ichmm Panom Medyatorom, ut adinveniant modum satisfactionis krwi niewinnie rozlaney Szlacheckiey.

10mo. Ponieważ hostilitatem apertam Szlachetny Bildziukiewicz Persona ignobilis z Forteцy Bychowskiey wypadaiąc exercet, iadącego Deputata Mścisławskiego na Trybunał głowny Wo. Xa. Lo. obranego przeiąwszy, w prywatnym Bychowskim aż do tego czasu trzyma więzieniu, Szlachtę naieżdża y przeieżdżaiących rozbiia, publicam tranquillitatem violat, łupy chzywotne zbiera, zaczym ażeby ausus ten przez wydanie onego ad Judicium Trybunału Wo. Xa. Lo. coerceatur.

Productum d. 8. Junij. 1701.

Puncta od Strony Ukrzywdzoney podane do zgody Wo. Xa. Litto.

1mo. Że Ichmć nie którzy w W. X. Littim Uniwersałow y Instrukcyi J. K. M. P. N. Mc. pierwey y potym przez Imć Pa Refferendarza Kor. na wyiście Wo. X. L. w roku przeszłym in 8bri wydanych, na złe publiczne abutendo, per abusum onych zamieszali Rzptą, zgubili Oyczyznę, zniszczyli Kraie Litte, niech to zważy Rzplta.

2do. Iż Ichmć nie którzy przeciwko Surowym Prawom, contra aggressores bonorum terrestrium, et contra violatores publicae securitatis opisanym, tak wiele Dobr Ziemskich Dziedzicznych naieżdżali, Szlachtę w Arkanach na swoię stronę y do przysięgi wiedli; ius libere vetandi znieśli.

3tio. Iż Ichmć prywatne Uniwersały swoie do wsiadania na koń, Iura Mttis na się zabrawszy, wydawali

Xięstwo Litte ustawicznemi przechodami kup Swawolnych zniszczyli.

4to. Ciż Ichmmć nie którzy przeciwko wyraznemu Prawu o Marszałku Związkowym lege novella 1699 postanowionemu directe wykroczyli.

5to. Ciż Ichmmć niektórzy privata Authoritate Stantibus Contradictionibus na zniszczenie W.X.L.o podatki wielkie, Contributiones agrarias po 30 po 20 po 10 po 60 podymnych na swoie zbogacenie płacić Szlachcie nakazywali, y na kilkanascie Millionow z Dobr Duchownych, Krolewskich y Szlacheckich corraserunt.

6to. Assumpserunt Ciż Ichmmć niektorzy Titulum Rzpltey całey My Stany contra leges Cardinales, bo Stany constant ex tribus ordinibus, ex Maiestate ex Senatu, et ex equestri ordine, y na zgodzie całey Rzpltey nemine contradicente fundantur. Ichmć zas tanquam Novatores formatum Reipubcae Uniq. S. Korony Polskiey y W.X.L.o zwać usiłuiąc Maiestatem na się zabrali:

7mo. Ciż Ichmmć assumpserunt Titulum Pospolitego ruszenia, które samemu tylko Krolowi Imć Rzplta do czasu w ręce data, y to sine divisione belli z Koroną Polską.

8vo. Tytuł Laudo Olkienicensi postanowienie wieczne Ciż Ichmmć dali, ktory tytuł notorio Legum Cardinalium et Constitutionum praeiudicio trąci:

9no. Ciż Ichmmć Urzędy nowe nullo Iure bez zgody y wiadomosci Rzpltey privata authoritate erigowali na oppressyą Rzpltey.

10mo. Ciż Ichmmć niektorzy na zamieszanie Rzeczypospolitey Trybunał główny W.X.L. limitowali, a potym tych kilkunastu Ichmmć PP. Deputatow, ktorzy recto sensu na limitacyą nie pozwalali, samosiedm zasiadszy ab activitate odsądzili, impracticato w Trybunałach exemplo.

11mo. Iż Ichmć niektórzy zapieczętowali Laudum Oszmienskie pieczęcią W.º X.ª L.º contra sensum Mtis et Reipcae.

12mo. Iż Ichmć niektórzy ważyli się magna innocua nomina odsądzać od honoru, od Fortun, od Dziedzictw, non adcitatos non convictos, in nulla iudicij forma condemnowali.

13tio. Iż Ichmć Dobra Ziemskie konfiskowali, między się podzielili, lokacyą Woyska w nich extendowali, na Krolewszczyzny summy sobie przenosili; Ius Mtis et Reipublicae active sobie przywłaszczaiąc.

14to. Iż Ichmć Konstytucyą Seymową o Trybunale Skarbowym 1699 ustanowioną privato abusu znieśli, na to aby się de Proventibus Rzpltey nieusprawiedliwiali.

15to. Do Przysiąg y Krzywoprzysięstwa wolną Szlachtę w arkanach prowadzili periurijs X.º Litewskie, aby tylko imprezie Ichmściow dość się stało napełnili.

16to. Iż Ichmć a mianowicie JmPan Hałecki praetensus Starosta Mozerski JmPana Kotowskiego Starostę Mozyrskiego Deputata Trybunału głównego na Trybunał iadącego na dobrowolney drodze publiczney tyrańsko zamordował y Starostwo Mozerskie y Dobra dziedziczne y Daniny wszystkie violenter po nieboszczyku zaiechał y trzyma.

17mo. Tenże JmP. Hałecki Dobra Babirze do Kiiowskiego Biskupstwa należące przykładem Paleiowym violenter zaiechał y trzyma. Tenże JmP. Hałecki JmPana Tokarzewskiego Dzierżawcę Łoiowskiego violenter naiechał, w kaydany okował, w prywatnym więzieniu bez sądu, wolnego Szlachcica niedziel Szesc trzymał, Dwor y Maiętnosc Łoiow zrabował.

18vo. Iż Ichmć wyżey wspomnieni JmPu Szretterowi Skarbnemu W.º X.ª L.º Dobra Dziedziczne zrabowali, między się podzielili, Fundusze, Lichtarze z nich podbywili; ex alieno liberales, cudzą własność P. Bogu ofiarowali.

228 19no. Ciż Ichmć niektorzy publicam Securitatem pod Trybunałem Wo Xa Lo invalidant, gdy nikt securè comparere, Sprawy y niewinności swoiey popierać nie może, po klasztorach się incogniti taią, ani przez się ani per Plenipotentiarios mowić nie mogą.

20mo. Ciż Ichmmć niektorzy JmX. Kościuszkę Ord. Praed. z tak poważną ad reconciliationem animorum ściągaiącą się expedycyą, od Emminencyey Xcia Jmć Prymasa do JmX. Biskupa Wilenskiego iadącego, na dobrowolney, publiczney drodze wzbić kazali.

21mo. Ciż Ichmmć tak wielu Ichmościow PP. Senatorow Dignitarzow, Urzędnikow, Ziemskich Grodzkich Rycerstwa Szlachty obywatelow Wo Xa Lo niewinnych proscripserunt, Dobra ich dziedziczne y zastawne, pozaieżdżali, porabowali, y trzymaią, na dwadzieścia y sześć Millionow złotych.

22do. Ciż Ichmmć niektorzy Posłami na Seym teraznieyszy, ieszcze pod Limitami in Novembri Ao 1700. kiedy ieszcze żadney wiadomości o Seymie nie miała Rzplita, bez Innotescentiy J. K. Mci obrali się, y teraz ciż Ichmć na Seymie contra Instructiones Wdztw y Powiatow loquuntur, bo Instrukcye wszytkie Wdztw y Powiatow na Seym teraznieyszy dane, zlecaią aby koniecznie honestis titulis zgodzone było Wo Xo Le, ponieważ przez te niepokoie w niwecz się obraca, Ichmmć zaś niektorzy ob metum Principalionem milczą, a niektorzy Ichmmć contra mentem Wdztw y Powiatow y Braci w Domu pozostałey, nie zgodę promowuią dla prywaty, ostatek Dobr y Swobod W X Lo chcąc przywieść do zniszczenia.

23tio. Ciż Ichmmć przez częste pierwey przechody y Exakcye, przez exkursye bezprawne, potym przez naiazdy y zaiazdy Dobr; przez porabowanie Dworow, Maiętności

Pałacow, Folwarkow, Włosci y Wsi, przez odebranie ludzi Nadwornych, privato sumptu umoderowanych, przez wybranie czynszow y prowentow, także Contrybutyi cięszkich, z Dobr y Jurisdykcyi, uczynili szkody JM. Jmc Panu Woie Wilenskiemu Hetm: W. W. X.a L. y Jchm PP. Synom Jmci na Osm Millionow Złotych, a JW. Jmc Pu Podskarbiemu W. W. X. Litt.o y Jmc. Synowi Jmci na pięc millionow Złotych, JCMu P. Staroście Bobruyskiemu na Trzykroc sto tysięcy Złotych.

24to. Niewinnie rozlana krew y Tyranskie na parol na poczciwosc, na Sumnienie Principalionem W.o X.a L.o urzętego sp. Jmc Pa Koniuszego W. X. L.o zamordowanie, także Jmc Pa Woyny Starosty Brasławskiego, Jmc Pa Kurowicza Rotmistrza Tyranskie zabicie woła o pomstę do P. Boga y do całey Rzpltey.

25to. Tey okrutney Tyrannii pierwszym był motorem y executorem cum suis Complicibus X. Białłozor Kanonik Wiln. bo y pięscią wprzod bił zdradecky Jm Pa Koniuszego Sp. y Zabóycow zwodził, namawiał, y naymował na Jmsci; y za kapłanskie zabiiaiąc puginałem sam Jm Nieboszczyka krwią niewinną zbroczył, y z charakteru kapłanskiego, per homicidium perpetratum siebie excharacterawił, y oraz się wyzut ex protectione immunitatum Ecclesiasticarum, na którego o pomstę krew niewinna woła do Pa Boga y do Rzpltey.

Manifest Stanow W. X.a Litewskiego na ziezdzie walnym Wilinskim, po limitacyey z Rozany na dniu dziewiątym Miesiąca Maia w Roku 1701. Przeciwko Contumacyey Jchmciow PP. Sapiehow uczyniony.

230

Wypis z Ksiąg głównego Trybunału Spraw wieczystych w Wilnie odprawowanych Roku Tysięcznego Siedmsetnego pierwszego Miesiąca Maia ośmnastego dnia.

Przed nami Sędziami głównemi na Trybunał w Wielkim Xięstwie Litewskim z Woiewodztw y Ziemm y Powiatow na rok teraznieyszy tysięczny Siedmsetny pierwszy obranemi. Stanąwszy personaliter u Sądu Plenipotent Pan Stefan Fronckiewicz wnosił, y do Akt Xiąg głównych Trybunału W. X. Litt. Spraw wieczystych podał Manifest Ziazdu Stanow W. X. L. w roku teraznieyszym Tysięcznym Siedmsetnym pierwszym w Wilnie postanowiony. Który aby był do Xiąg Głównych Trybunału Xięstwa Litewskiego wpisany, upraszał. Jakoż przyiąwszy a wpisuiąc w Xięgi słowo w słowo tak się w sobie ma. My rady Wielkiego Xięstwa Litewskiego Duchowne y Swieckie, także Rycerstwo Kommissarze tak przez postanowienie Wiecznie, pro consilio do Jaśnie Oświeconego Xcia Jmci Michała Korybuta na Zbarazu y Wiszniowcu Wiszniowieckiego Hrabi na Dołsku Komarnie y Dąbrowicy, Glinianskiego Wiłkowyskiego Starosty, Generalnego Woiewodztw y Powiatow oraz y Woysk W. X. Litewskiego Pułkownika destynowani, iako też z Seymików Gromnicznych na Ziazd teraznieyszy do Wilna Authoritate Jego Krolewskiey Mości Rescriptu utwierdzony pro 2da Maij & Congressu Rożanskiego decima Martij odpra=

wionego Limitowany, zostani. Tak tez y Posłowie z Woiewodztw y Powiatow Wº Xª Lº na Seym Walny Szesc niedzielny trigesima Maij in anno praesenti Millesimo Septingentesimo primo od J. K. Mci P. Nº Młwego złozony, obrani. Naprzod przed Bogiem patrzącym na serca y Intencye nasze a potym przed Naiasnieyszym Maiestatem J. K. Mci P. N. Mº takze przed wszytkim Swiatem, y przed Stanami Korony Polskiey Duchownym y Swieckim, Ordinis tam Senatorij quam Equestris, tę solenną naszą zanosiemy Manifestacyą. Iz iakosmy nigdy sobie tego nie zyczyli, aby W. Xº Lᵉ propter ambitum Domu iednego Ichmościow PP. Sapiehow miało to przychodzic ad hoc extrema, zeby cognatae acies w Oyczyznie bella gerere mieli nullos habitura triumphos, y owszem tak wiele maiąc Uraz popełnionych Braci naszych przez złe administracye Urzędow, przez pozabianie niewinnych Braci naszych, przez postrzelanie y pozabiianie contra Jura Gentium Posłow naszych, przez spustoszenie władzy Buławy licentiose administrowaney Dobr Ziemskich Duchownych y Ekonomie podległych, przez zruinowanie Prawa Coaequationis y nie dopuszczenie Exercitij onego przez Sądzenie (mimo Protestacye Woiewodztw y Powiatow Wº Xª Littº) Trybunału Skarbowego antiqua Praxi, y na nim rznych wielu Szlachcie poczynionych aggrawaciy przez gwałtowne ufundowanie Trybunału głownego Wº Xª Littº, w Roku przeszłym Tysiąc Siedmsetnym z osadzeniem Zamku Wilenskiego armato milite y Szwancreyterami

~~[illegible]~~ nie dopuszczaiąc cum contradi-
ctionibus Deputatom Zawziętym ſwoim Szlachcie
protestuiącey ſię z obiectami ſtawać. Przez po-
ſtrzelanie Jaśnie Oświeconych Xiążąt Ichmściów
Wiszniowieckich, iako zawſze tak y na ten czas
dla ſpraw ſwoich et pro tuenda libertate oppreſſa
do Wilna przybyłych, Przez ſrogie zamordo-
wanie w prywatnym więzieniu ſwym pod bo-
kiem Trybunału Nieboszczyka Jmci Pana Cedro-
wskiego y na kilko krotnią expostulacyą Try-
bunalską, aby ieśli winien pod Wartę Trybu-
nalską był oddany, tego per Contemptum
wszystkich Praw Oyczystych nie ſłuchanie, y
przez insze uciązliwe Wolnościom Szlache-
ckim Akcye Ichmściów. Życzyliśmy ſobie aby
patientia mogła vincere ſaeviciam, et lentis
remedijs uti, ſpodziewaiąc ſię że tę zawziętoſ
Mora lenire miała, y kiedykolwiek do refle-
xyey abruptam Contumaciam przywodzić, ale
gdy pod czas Zgromadzenia Wiewództw y Po-
wiatów W°. X^a. L°. za Uniwersałami J. K. Mci
P. N. Mł°. na pospolite ruszenie pod Olkieniki w
Roku przeszłym Szlachta obmyślaiąc Securita-
tem Graniciom ſwoim od nagle wznieconey Woy-
ny z Koroną Szwedzką pacifica pro tuendis
limitibus formowała Consilia, na ten czas Ichmść
P. P. Sapiehowie non lacessiti zaciągnowszy
ſobie Tatarskie Raytarskie y innych ludzi
Chorągwie, chcąc podobno uno ictu delere

Stan Szlachecki wprzody Bracią Szlachtę omni ſecuritate Prawa poſpolitego ubeſpieczoną na poſpolite Ruszenie gromadzącą się pod Oszmianą ważyli się hoſtiliter, potym pod Olkinikami podiazdami w plon iednych biorąc, drugich nie żywiąc po tatarsku (na co są authentyczne listy dowody samych Ichmościow z tych się akcyi chlubiących) łapali bili, a na oſtatek formalną bataliią z Armatą piechotami podſtąpiwszy pod Olkieniki (in practicabili do tych czas w Oyczyznie naszey ausu) na Rzeczpltą uderzyli, przyszło Wwdztwo do tey rezolucyey, iż odważywszy Zdrowie ſwoie confiſi Boskiey tylko iedney Protekcyey ognistemu y Armatnemu Ucisku Ichmściów reſiſtencyą ulegnie musieli. Jakoż Sprawiedliwości & Innocentiae obrońca Naywyższy Stwórca dopomogł, że poznali ci nieprzyiaciele Oyczyzny co Szlachecka może na obronę Wolności obrocona reſolutia. Na onym mieyscu spędziwszy z pola, et Victrices Aquilas dalszey opatrzności Boskiey poruczywszy, Generalnym postanowienia Inſtrumentem Aggreſſores y Rozlewców krwi Szlacheckiey pro hoſtibus Patriae deklarowawszy, Zaſłużone Peny na ten czas Wwdztwa y Powiaty tanquam contra Perduelles poſtanowiły. A gdy z takowego krwi Szlacheckiey wylanego pola pomienieni Ichmść Aggreſſores szukaiąc protekcyey J. K. Mci P.a N. Mtgo udali się do Warszawy naleźli w Pańskim Sercu Compaſſyą ze J. K. Mci P. N. Mtwy z Oycowskiey swey Dobroci proſpiciendo ut ſit Univerſale bonum, y aby pokoy y zgoda mogła Rzeczy tak wielą fatigatam malis kiedykolwiek ad statum pristinum quietatis przyprowadzić, proposuit na ziezdzie Rozanſkim Panſką ſwą cooperatią do pacifikacyey tych Zawziętości, na ktorym ziezdzie, gdy my Commiſsarze z Woiewodztw y Powiatow na Seymikach Gromnicznych obrani w Instrukcyach naſzych od Braci danych, limitatam mieli poteſtatem, abyſmy o tey zgodzie nic nie traktowali; przezto nam ad hoc medium deſcendere, zeſmy tamten ziazd dla tego ſamego limitowali, do dnia wtorego Maia, zebyſmy o tey materyey Pryncypałom ſwoim doniosſzy, doſkonałą mogli miec, iako w tym ſobie mamy poſtąpić informacyą. O czym J. K. Mści P. N. Miłościwemu przez JchMciow Panow Posłow Naſzych do Warszawy z ziazdu Rozanſkiego wyprawionych donieſliſmy. Na teraznieyszym tedy terminie gdyſmy po chrzeſciańſku z niewygasłą w Sercach Szlacheckich, lub nad winnemi Compaſsyą czekali od JchMściow PP. Sapiehow odezwania ſię przez kogokolwiek z propozycyą y ſpoſobami, iakiemiby zyczyli ſobie exacerbatam tot criminibus placare Rempublicam, luboſmy az do tygodnia Akt ten prolongowali. Gdy ſię nikt na tym ziezdzie nie odezwał imieniem JchMściow nic nam nie zoſtało, tylko uczynić ten manifeſt zeſmy gotowi byli ſłuchać humiliatos et ſe peccaſse fatentes, I zeſmy nic czego inſzego pragnęli, tylko widzieć kiedykolwiek uſpokoioną et disgregatam civilibus discordijs in compagem ziednoczoną Oyczyznę. Aby tedy to widział Swiat Polski; że nie z nas to swiątobliwe Pacificationis Rzpltey dzieło skutku swego na ten czas nie wzięło, ale podobno ex praesumptione peccantium, że nie ustaie w sercach Ichmściow ku Oyczyznie zawziętosci: W nas zas że Katholicka gotowosc Nieprzyiaciołom Swym, tym ktorzy krew naszę przelewali prodeſſe y żeby Naiaśnieyszy Maiestat J. K. M. Pa N. M. y nastepuiący Seym Walny Koronny o tey ochocie naszey ku uspokoieniu wewnętrznych dissidencyi mogł bydz plene informatus, tę naszę Manifestacyą Solennissime przed Trybunałem Głównym W. X. L. zanosiemy, y do niey rękoma naszemi podpisuiemy się. Działo się w Wilnie dziewiątego Maia. Tysiąc Siedmset pierwszego roku.

& & & podpisy. &

Sinopsis Uraz Stanow W. X. L. per adversam partem popełnionych, krotko pro Informatione dla Jaśnie Oświeconych Jaśnie Wielmożnych Ichmściow Panow Medyatorow Konnotowana.

In duas classes dzielą się Offensiones Domu Ichmściow PP. Sapiehow contra Statum W. X. L. iedne się od początku użycia w władze Ministeriorum, ktore się w ieden Dom dostały, tym barziey były ciężkie Stanom W. X. L. Drugie po uczynioney Coaequatiey Jurium M. D. Lithvaniae, gdy Ichmść Prawu postanowionemu Subesse niechcieli; ale przyzwyczaieni do swoiey potencyey, tęż samą chcieli excutere rigorē legis, ktorą dawniey presserant Obywatelow Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

In prima Classe kładą się ante Coaequationem Seymiki W.X.Lo obarczone od Jchmciow, na ktore Jchmć gdy zieżdżali z assystencyami Woyskowemi stipati (Czyniące Szkodę przechodzącym Żołnierstwem w dobrach różnych) trudno było Szlachcicowi wolnego użyć głosu.

Urzędy wszystkie W.X.Lo tak za się brali, że kto się Jchmściom nie kłaniał, żadnego w swym Woiewodztwie nigdy nie dopiął honoru.

Zostały Exempla, że y bijano przeciwników na Seymikach, y gdzie można, łapano. Tako y Nieboszczyk JmćPan Łukomski Pisarz Ziemski Orszański, gdy był Posłem do Króla Jmci Jana trzeciego, na drodze mu powracającemu w Połonnie zastąpiono, y ledwie z życiem umknął.

Już tedy trudno kto się miał odzywać, mówić, kiedy albo bito, albo Chorągwie naprawowano, że przeysciem tak zruinowano, iż się nigdy na substancyi poprawić nie mógł. Tako y JmćP. Szczukę Cywuna y Pisarza Ziemskiego Trockiego za głos wolny, potym gdy przyiechał do Wilna, na konfuzyą Jmć wzięto z Cmentarza wzięto z wartą prowadzono przez Miasto, non victum Iure więziono w Trybunale.

Seymów zatamowanie swymi interessami, iako y Seym zatamowany gdy JmćP. Kryszpinowi Laski podnieść nie pozwolono, nie tylko W.X.Littu, ale y Koronie Polskiey było przykro.

Trybunały główne W.X.Lo tak były od Jchmć obarczone, że żaden nie mógł stanąć Deputatem na Seymiku a potym Marszałkiem na Trybunale chyba favore Jchmciów.

Zkąd favore sequi musiało, że piaculum było, aby się kto miał wpisać swoią sprawą przeciwko Jchmściom a choćby się wpisał Marszałek dependens pewnie ochronił. Z takowych Akcyi in tantum contemptum przyszedł Trybunał, że JmP. Stolnik W. X. L. w Minsku Deputata feriami zbił.

Za honory Starozytnych Nastepowanie Domow, przez figmenta conquisita albo fabricata, w Aktach rożnych dyffamowanie, y nikogo sobie rownego nie poczytanie, a gdy się na kogo rozgniewali, to albo chłopstwo albo złodzieystwo zadawali: testantur persona et Domus laesa.

Buławy potentia, ta Dobra Ziemskie, Duchowne, Krolewszczyzny zgubiła, a naprzod w ziemskich dobrach stawiąc Zołnierza. w Fundacyach także Ziemskich w Bytenie OO. Bazylianow chorągiew Dragańska nieboszczyka JmPana Koniuszego ustawiczną miała Consistencyą. w Rucie, w Wygrach, Dołcach, Rozagrodku, Łachwie, gdziekolwiek Manastyr Zakonnikow Syzmatykow był, lub to Fundacye Ziemskie, lub nie należące do taryffy y Dystrybuty Hibernowey, wszystko to zabierała stawiaiąc Zołnierza albo Okopy biorąc.

Biskupstwa Wilenskie, Zmudzkie, Smolenskie, Dobra Kapitulne, do lokacyey tylko subsidium charitativum płacące na woynę Swiętą w niwecz obrocono, y pieniądze odbierano, y Chorągwie stawiano, żadney Plebaniey nie przepuszczono, o co klątwa zaszła, y do tych czas nie zdięta. A co większa in Opprobrium wiary Swiętey ubrawszy kata w barwę Fioletową, klątwę palić w rynku Wilenskim kazali: także obraz JmXdza Biskupa Wilenskiego zawiesiwszy na Bramie Wilenskiey in subsannationem posiekli, błotem urzucali.

Hiberni Zołnierzowi na małych partykularzach naznaczono, że w iednym Wdztwie ukazano Dym ieden, a w drugim o mil Sześćdziesiąt drugi, y tak daley, że Zołnierz ieżdżąc y porzucił. A głowne dobre zabierali Starostwa, za ktorych się okupowali Starostowie sowitemi hibernami, a po staremu sowitą dawszy hibernę znowu w nich stawiano.

Consistencya zas na rok w iednym Starostwie y po trzy razy bywała, tym nagradzaiąc Żołnierzowi co z hiberny mu się nie dostanie na swoy pożytek obroconey.

W dobrach Ziemskich in Anno 1691. nie mał wszytkie Woysko postanowiono, azeby Iurisdycyey uwolniono Stanowniczemu P. Zdrzeiewskiemu assygnacye rozdawać kazano, za ktoremi zdarto nie tylko Wołyń Polesie Koronne, ale połowica W.X.L. Dobr Ziemskich in praedam cessit Woysku, a tym czasem z Dobr kolacyey podległych do swey Szkatuły tak Buława swoite importancye unosić kazała.

Sądy Hetmanskie tylko szczery żart był, nigdy nikogo nie skazano, aby przez pozwoloną swywolą Żołnierską mogli nabydź przyiazni Hetmańskiey swym interessom assystencyą.

Aukcyą Żołnierską propria authoritate czynili, Chorągwie czyniąc Szlacheckie, a w Tatarskiey y Raytarskie się fundując, y na kogo się rozgniewali, zaraz mu Chorągiew odięto pro libitu a dano faworytowi, nie referuiąc się do listow przychodniowych I.K.Mci ani o one dbaiąc.

Protekcye ciężkie na Szlachtę opieki sobie przywłaszczenia, dodaniem ludzi Woyskowych bez sądu, bez prawa odbierano Maiętności Szlacheckie, albo sobie, albo komu chcąc onych oddaniem.

Słucka Opieka y Dobra Słuckie gwałtownie w Opiekę per potentiam Woyska były wzięte. Poczty wiolacya ustawiczna tak w Grodnie iako y w Wilnie, że żadney nigdy nie przepuszczono, kiedy nie zaiazdowano, z wielką wszelkiego stanu naybardziey Zakonników rożnych swoy dyspozycyey z Rzymu czekaiących nie wygodą.

Poddanych Szlacheckich zbiegłych na których swobody po swych maiętnościach zawoływali; Których nigdy nie wydawali, y owszem gdy się Szlachcic skarżył, o wydanie prosił, in opprobrium do prawa (którego się nigdy nie bali) Szlachtę odsyłali mówiąc bagrancie prawo będzie mi słusznie was Podsędek sądził.

Skarb WoXaLo iako był onerosus Rzeczypospolitey wszytkim wiadomo, że tedy z tak wielu Skarbów impertancyi remanencyi nie czynił rachunku, tedy reverinie sobie WoXoLo Calculum.

Z Ekonomiy WoXLo prowenta pod czas Interregnum zabrane maią Rzeczypospolitey cedere in usum, gdyż to annus gratiae, a nie może się Skarb zostawiać wypróżnonym (iezeliby był u Króla Imci quidem) poniewaź Interregni prowenta Rzeczypos: nie J.K.Mci należy.

Po śmierci Dzierżawców y Starostów zaiazdy Starostw y Dzierżaw z tym wszystkim cokolwiek iaki Possessor mógł stad, bydła, et supellectilium mieć, których mu przy obięciu Starostwa nie oddawano, to wszystko na Skarb zabierano, a nowemu Possessorowi desolata bona oddawano. W Rachunkach Skarbowych tym zawsze eludebat Skarb Rzeczyp: że wydane assygnacye na Żołnierzów od JmcPa Hetmana odbierał, od Deputatów dawszy im Skarbowe swoie assygnacye, y wymogszy u nich aby się do Hetmańskiey assygnacyey iako wybraney podpisali, to Żołnierz na Skarbową assygnacyą nic nigdy nie wziął, bo tam gdzie wypadła dawno wydano na JmcP Podskarbiego, tu zaś pod czas Calculacyey na Seymie assygnacye Hetmańskie za gotowe przyimowano, tak y Żołnierza zawodzono y za Rzeczposp. szczyry żart czyniono.

Officialistow Skarbowych, ktorych Rzplta naznaczyła uprzywileiowanych ab exercitio funkcyi swych Skarb oddał, iako to JmP. Ambrozewicza Skarbowego y nieboszczyka JmPana Zemtę, ale swym Dworskim faworytom y Sługom zlecono te munia, a to dla tego żeby informacyi do Urzędnikow Skarbowych nie było.

Na most w Grodnie Summa z Czopowego y Szelężnego Grodzińskiego wzięta od JmPa Podskarbiego W. X. L. na swoy prywatny obrocona pożytek, a mostu z wielką niewygodą tak obywatelow W. X. L. przez Konstytucyą opisanego, iako Jchmściow PP. Koronnych do tych czas nie zbudowano, upamina się y tego W. X. L.

Na Trybunalską Izbę w Wilnie in expensis położoną przy Calculatiey Summę pewną y onę Rzplta przyięła, a tey Izby do tych czas nie masz. Nie mogą się insze urazy mianowicie privatim uczynione brevitati studendo tu kłaść, bo ledwie się naleść może w W. X. Lm. Dom, ktoremuby Jchmmc PP. Sapiehowie nie byli obrazili; tylko tu same publiczne kłady się offensiones, ktore sobie sprzykrzywszy W. X. Litt. pod czas Elekcyey Naiaśnieyszego Augusta Wtorego szczęśliwie nam panuiącego cum adminiculo Jchmściow PP. Koronnych naszych Mściwych Panow, doczekało się pożądaney Coaequacyey Praw swoych z Prawami Koronnemi, ktora Coaequacya gdy się nie podobała Jchmściom takowe niżey wyrażone, ktore ad secundam classem należą, popełnili urazy, a naprzod zaraz po Elekcyey JKMci w powiecie Oszmianskim chcąc ustraszyć zelantes pro bono publico Cives, lokowali obóz pod Wilenką, wielkie szkody obywatelom tameczným czyniąc, ktorych to postrach Jchmściow lubo potym evanuit, iednakże desolacyą dobr roznych uczynioną załonebyst się.

Nastąpiły Jchmściow praktyki na roznych Seymikach przez subiecta swoie usiłuiąc Coaequacyą znieść, sami tez Ichmść na rożnych Seymikach bywaiąc Szczęścia probowali przeciwko temu prawu, ale ſię nigdzie Ichmć nie powiodło, y owszem z Seymiku Żmudzkiego, dokąd byli przyszli z Usarską Chorągwią, z Raytaryą y Woyskową aſsystencyą, ledwo potym zdrowie ſwoie unieśli, z wielką konfuzyą z tamtąd uciekaiąc, gdzie potkawszy JmćPa Bohicia iadącego na tenże Seymik Żmudzki, niczym nie wiedzącego nic nikomu nie winnego Szlachcica uciąwszy kazał JmP. Woda Wileński tamże w drodze bez Sądu bez Prawa rozstrzelać.

Na ufundowanie pierwszego Trybunału według Coequacyey aby był sądzony, gdy Szlachta Xięstwa Żmudzkiego szła na tenże czas, zastąpiwszy w Kownie JmP. Stolnik W.X.L.go z poleconym ſobie od Rodzica ſwego Woyskiem Szlachty ſiła pozabiiał, y do Wilna nie puścił. W ktorey to potrzebie poymanego JmPana Carola Białozora Szlachcica w Woysku nie służącego do Grodna przyprowadziwszy, nie miłosiernie rozstrzelać kazał, JmPan Woiewoda Wileński:

O to ſamo gdy z Wilna od zgromadzoney Szlachty y od Trybunału W.X.L.go posłano Posłow Skarżących ſię do J.K.Mći, tedy tych ſamych Posłow w drodze Ichmć PP. Sapiehowie kommenderowawszy JmPana Wistowieckiego Porucznika, JmćPa Tarła, Czesnika W.X.L. postrzelali, z ktorego postrzału JmP. Leon Oginski z tego świata zszedł, JmPn Strażnik teraznieyszy W.X.L.go do Mor ledwie uszedszy zdrowie ſwe salwował. Także wszystkie rzeczy w wozach będące pozabierali, a potym na dowod popełnionego excessu Szkatuły Ichmść lubo wyprożnione z pieniędzy z papierami y instrumentem

mentem

mentem samym Legacyey powracali; A gdy tu w Warszawie ci pomienieni Ichmć PP. Posłowie Legacyą do JoK. Mći odprawowali, y niby ugodę z Ichmćiami za Manudukcyą J. K. Mći P. N. Mo. kleili, tegoż dnia samego w dzień S. Maryey Magdaleny, gdy tu Instrument podpisowano, tam pod Turberkiem JmPan Stolnik WXL. z Woyskiem, z Armatą na Powiatowe Chorągwie pro tuitione Coaequationis pod Kommendą JmPana Starosty Żmudzkiego dane napadli, że haniebnie siła Szlachty trupem położył, testantur wysypane Carany pod Turberkiem.

Do Lipniszek w Powiat Oszmianski zesłano Chorągwie Tatarskie na postrach WoXaLo. y Powiatu tego, gdzie tyranską śmiercią niewinnych mieszczan Coaequowano, pod bokiem Trybunału głównego WoXaLo. czyniąc Sądy y wkoło Dwory Szlacheckie naieżdżano, rabowano. Już tedy nie mogąc Woiewodztwa y Powiaty WoXaLo. tantam ferociam zbuntowanego przez Ichmćiów PP. Sapiehów Woyska in virtute Constytucyey Coronationis JoK. Mości (które Lauda wszystkie in futurum sancienda na obronę Coaequacyey approbowatem) Postanowiły Pospolitym ruszeniem Stanąć powracaiące na Zimę do WXLo. nieposłuszne Woysko związąc, iakoż przychodząc to do czelucyey Stanci w polu, y związąc się nieposłusznym kazali tam Ichmć Pwie Sapiehowie z taką rezolucyą, w dzień Niepokalanego Poczęcia Matki Bożey napadli byli insperatissime na pospolite Ruszenie, y prawie by delerent

Stan Szlachecki gdyby przy rezolucyi do przedniey rezystencyi nie przyszła była Szlachta, Widzieć iaka była Intencya Żołnierstwa aby wstępnym boiem dać potrzebę, Tak większa się cnota w Woysku pokazała, że bić się z Szlachtą nie deklarowali Żołnierze, z ktorey deklaracyi evanuit impetus Żołnierski, a Woysko zwinione zostało. Zostawiono iednak dla nieskończoney woyny ieszcze na ten czas Tureckie Infanterye wszystkie, iako trudnieysze do zaciągnienia in casum nie doyścia z Portą pokoiu, ktorą Żołnierz maiąc w swey dyspozycyi; Naprzod zażyli iey na ufundowanie Trybunału Skarbowego, na ktorym iako Szlachtę więziono, Imc Pana Zianowskiego Rotmistrza Trybunalskiego złapawszy, okowanego do Wilna przyprowadzono, więziono, & per multas tribulationes ledwo od gardła uwolniono. Imc Pana Kmicica Starostę Krasnosielskiego pod Wartą trzymano, y znowu surową ponencyą, ktora zdała się pierwey iuż Sądz umnieyszona pokazano: Toż Woysko niedowinione na ufundowanie Trybunału WXa Lo powtornego, do Wilna przyprowadzono, Zamek, Izbę w ktorey się odprawowac przysięgi zwykły (do ktorych każdemu Szlachcicowi wolny przedtym przystęp bywał) osadzono Szwanirenterami obrączonoz, y nikogo nie puszczano. Deputatow ktorym były kontradykcye faworystow swych gwałtem w Trybunale osadzone, nie puszczaiąc do kontradykcyi Szlachty z Seymikow wyprawionych. Księgi Żołnierstwo Wiłkomierskich Opertres

Libertatis do Wilna wieżdżaiących Innocuos Cives Reipublicae, y dla ſpraw ſwoich do Wilna przybyłych poſiekano. Imć P. Sobestyana Cedrowskiego Tyrańsko poſieczonego wzięto do więzienia prywatnego, y upominaiącemu ſię Trybunałowi W. X. L. aby go do Trybunału oddano, nie wydano, y w ſwym więzieniu nie pozwoliwszy mu naprzod Religiey ſwey Predykanta, potym gdy proſił o Xiędza Katholickiego obiecuiąc rewokować, y tego Dobrodzieyſtwa zabroniwſzy, nawet papieru y kałamarza dla teſtamentowey dyſpozycyi onemu niedopuściwszy nie miłoſiernie zamordowano. To uczyniwſzy te Infanterye inſcia Reipublicâ J. K. Mci pod Rygę potym posłali Ichmć przez co ratyfikowali Woynę Szwedzką Ichmć propria Authoritate na Birżańskim Senatus Consilium. Naprzod Imć Pan Hetman podpisał ſię na wyprowadzenie Saxonſkiego Woyſka do W. X. Lo. y Imć ieſt author onych, rozumieiąc że Woyſkiem Saſkim opprimere miał Libertatem. Na oſtatek gdy za Uniwersałami J. K. M. P. N. Mſci Wdztwa y Powiaty wyſzły w pole dla Consultacyi de Securitate granic ſwych, o nagle podnieſioney z Szwedami Woynie, y de periculo oſoby J. K. Mci P. N. Mſci aby ſtrzez Boże, eventum ſiniſtra ſortis J. K. Mci P. N. Mſciwey y Poddanych ſwych in vicinia będących Securitatem (co przez Imć P. Referendarza Koronnego do Wdztwa zeſłanego proponerat) na ten czas Imć P. Podſkarbi W. X. L. idących do Oſzmiany pacificos Cives, nihil hoſtile ſperantes napadł, y trupem kilka ſzlachty położył.

Tym Subcessem tumescentes wyszli z Wilna o mil osm pod Olkieniki, y iako aggressi Szlachtę, iako refertur list Jm̃ P. Koniuszego W. X. L. Nieboszczyka, quantam laniénam exercuerat, tego y pisać nie potrzeba bo wszystkim wiadomo. I juzby w ten czas Szlacheckie Imię było ustało, gdyby rezolucya Szlachecka przy Boskiey pomocy nie utrzymała rezystencyey Ichm̃ściom. Były iuz y Mitry szyte na głowie, tylko czekano skutkiem tey Expedycyey, ktorey że Niebo nie poszczęściło Ichm̃ściom et spes nimias Deus sados Duxit in exitus, temu samemu niech będzie cześć y chwała.

Nie przestaią y teraz lubo absentes tyze Akcyey per subordinatas personas przez ludzie zaciągnione w Bychowie, dawszy Commendę Pietrzkiewiczowi, ktory teraz łapa Szlachtę, iako y Deputata ze Mścisława na Trybunał W. X. L. sądzcego Jm̃ P. Szuryna w więzieniu trzyma.

Te documenta listy przypowiednie Jm̃ P. Wdy Wilinskiego, ktore teraz tu z Warszawy dawał y posyłał do Litwy.

Replika na Punkta do Ugody W. X. Litewskiego.

Ad 1mum. Postanowienie Olkienickie nie może bydź Conserwowane nec in toto nec in parte, Ratio pierwsza że nie ma paritatem et conformitatem do Laudum Jędrzeiowskiego y Proszowskiego y innych sub Interregno & in suspa Republicâ dla dwoch Elektorow stanowionych, bo tamte Securitatem tylko sobie contra Auſtriacam Potentiam providebant a nie przeciw Rzeczypoſpolitey ſtanowiły, y nie Woiewodztwa tylko Koronne, ale y Xięſtwo Litewskie tam ſię znaydowało Ordines były. Podpisał ſię do tego Senat y Poſłowie Litewscy, iest tam y podpis Krzysztofa Radziwiła Podczaszego y Hetmana połnego W. X. Lgo Poſła do przyprowadzenia Krola Stefana na granicę z innemi Koronnemi zgodnie obranego. Tu zas poſtanowienie Olkienickie to to cało od tamtych rozne, bo tres Ordines Regni poſtanowiły antiquioribus & recentioribus Constitutionibus zatwierdziły, to privata Authoritate kilka Oſob pokaßowało, iako to Trybunał Skarbowy Litewski, Constytucyą o Marszałku Związkowym, immunitatem Dobr Ziemskich, Ius Cardinale de Electione Woyska całey Rzeczypltey reservatum, Securitatem & Maiestatem Trybunału aby privato motu bez Consensu Rzeczypltey nie był limitowany, Ius Supremi Iudicij do całey Rzeczypoſpolitey circa confiscationem bonorum abiudicationem honorum należące Rendaycy Stołeczną, Podatki y Pobory inne, ktore cała Rzplita uchwalać zwykła. Iterum wnieſienie na Krolewszczyzny Indigenaty y Nobilitacye, y inne millena Inconvenientia tu zaszły, ktore eversionem Uniey Swiętey et Iurium Cardinalium w ſobie maią, a zatym żadną miarą nec in minima parte conſerwowane być mogą zwłaszcza przeciwko Statutowi W. X. Litt. stanowione. Bo co allegują w nim Artykuł trzeci z Rozdziału pierwszego to contra Perduelles na Krola y Rzeczpltą consurgentes Służy y raczey quadrat na zjazd Olkienicki niż na Ichmściow Iniuriatos. Crimine zas Perduellionis & lesæ Maiestatis do Seymu należy, nie do prywatnych ziazdow.

Ad 2dum. Ministeria aby były deponowane teraz in punctis pars Adversa żąda, to tym samym pokazuie że iest nullitatis postanowienie Olkienickie. Bo gdyby było słusznie stanowione, toby tego co iest w nim napisano pars Adversa żądać nie powinna, ponieważ powagą swoią utrzymało by się, iako się Jędrzeiowskie sprawiedliwe Laudum utrzymało. Lecz iako tam pod Olkienikami nie mogła iussio WXLo odbierać ministeria, tak y teraz Rzplita cała sine Activitate będąca odbierać nie może. Bo cuius condere eius demo interpretari; iako że Krol Imć Primo Ordo de munifica manu daie, tak ieżeli onych abusus intercedit praeiudicium suum cum Ordinibus activae Reipublicae condefendere powinien według Ordinacyey Rzeczypltey nec ante Judicium może peti, pogotowiu extendi Supplicium, gdyż na Ichmciów samych redundaret hoc pœna ex abusu Uniwersałow y przeciągnienie zagranicznych za zniszczenie Rzeczypospolitey ludzi; iako listy Papierowe testantur.

Ad 3tium. Satisfactio Creditorum powinna być ex reditu de bonis provenienti, do ktorych pokąd Iniuriati nie będą reinducti, satisfacere z czego nie mogą. Teraz zas Dobra Ichmściow zdezolowane, szkody w nich pars Adversa uczyniła, na kilkanaście Millionow, y aby per hanc compositionem miały przyy

Dobra te in dispartitionem Crediti nondum liquidi; było było plusquam tyrannicum, boby Dobra które się stwią służącey Creditorowi cederent, et sequeta pessima subsequeretur, bo żaden Pan ile Minister Status na potrzeby Rzeczypospolitey nie iest bez Długow, zbiorą się tedy Credytorowie na każdego y takąż Rempubcam iako pod Oszmianami była formabunt, naieżdżać będą wszystkich, bo dato uno inconvenienti sequuntur infinita. A dla czegoż Coequacya W. X. L.o z prawem Koronnym. W Koronie każdy swego dochodzi Iure, y niemasz tego przykładu aby sine convictione potioritas wkładana była, a ten punkt iako y drugi pierwszy honore et substantia exuere promit Ichmsćiow Triumviratus, y pokazuie passionatum alieni appetitum bez słuszności; ale może bydź każdemu Creditorowi naznaczona via w Tribunale W. X. L.o tak iako się z Ichmsćiami Pany Hetmanami y Dignitarzami Koronnemi Szlachta sądzi w Trybunale Koronnym, wszak zaszła Coequacya nowey formy do wydzierania honorow y fortun szukać nie potrzeba nec obstant decreta w Trybunale ferowane, ponieważ expulsi et repulsi Plenipotentes a loco standi nie mogli odpowiedać y usprawiedliwiać sub tam gravaminoso Iudicio. A zatym upraszamy aby ten wszytkie na Ichmsćiow y na tych którzy recto sensu Wdztw Powiatow y Ichmsćiow adhaeserant y Laudo Oszmianensi się aggravati ferowane passionata Decreta cum finis Iudicatis, Oraz Lauda Wdztw y Powiatow praeiudiciosa aby były we wszystkim zkassowane y annihilowane a de novo instituto, A ieżli co komu należy experimentow w sprawiedliwych Trybunałach y innych Subselliach, nie ubiegaymy przyszedszy ad dispoōnem bonorum.

Ad 4tum Ex parte Ichmciów PP. Hetmanow Hiberni szafowanie nie podpada pod calculacyą ante Coequationem, bo się hiberny na Woysko iuż antiquum usum rządu Hetmańskiego według Constitucyey o Leży y hibernie obróciły a bardziey Woysku y Artilerya sumptibus JmPa Hetmana Wielkiego wyprowadzone były, na Kampanię. Po Coequacyey zaś z Ordynaryey Seymu Coronationis zwyczaiem Koronnym naznaczona była Comissia w Brzesciu, na ktorą Wodzowa żadney pieniędzy Hibernowych ani Konst. Cons. summ opisanych nie wieźli y nie wnieśli, y żadnych satisfakcyi Prawa Coronationis y Coequationis y Woysku Wodzowá nie obmyślili. Ale owszem Ichmość Iniuriantes seditionem w Woysku movebant, Chorągwie na Lokacyach łapali, uwoyniwszy per vim Directorami Trybunalskiemi Civilia bella excitabant przez kilka lat przeciw Uniwersałom Króla JMci quietem publicam Tamując, od ktorego czasu nigdy Woysko hiberny nie miało żadney. Comput Woyska zawsze był in integro y wyświadczą Ichmć PP. Hetmani Koronni y całe Woysko, quo numero Exercitus służyło Rzpltey. Owszem ci Ichmość PP. Rotmistrze, ktorzy w kilkunastu koni Chorągwie do obozu wyprawowali reddent rationem

240. Co zupełną hibernę bierali, lokowanie w dziedzicznych dobrach nunquam deducetur, ale iesli na pasach Chorągwie stali, albo ex Senatus Consilio albo ex Iure belli to się stało dent rationem Ichmość P.P. Rotmistrze a JmP. Hetman prosi aby był przy Prawie zachowany w tym co się cokolwiek ex usu et arte militari stało, y teraz po Olkienickiem Laudo ze przeciwko Prawu Coequationis w dobrach ziemskich Inimicatorum chorągwie lokowano, iniurati sprawiedliwości y nadgrody proszą. Przypomina się y Laudum Kaźmirskie, w którym wszystkie do JmP. Hetmana y Woyska pretensye darowane są pięćdziesiąt cztery ćwierci odięto, trzy miliony od Króla JMci y cztery części Woysku zapłacić deklarowano przy zwinieniu Woyska. A teraz ani Millionow ani ćwierci zasłużonych nie widziemy. Owszem aby Woysku nic nie dać, sami się Ichmość nie kłocąc między sobą proventibus Rzeczypospolitey podzieliwszy na Trybunale Skarbowym A°. 1699 Prawnie naznaczonym sprawić się nie chcieli; y wszystkie proventa Rzpltey Litewskiemi sobie przywłaszczywszy, a na zesłane sobie przez Laudum Olkienickie Trybunał Skarbowy zkasowali, aby się nigdy ex ereptis Reipublicae nie sprawować. Za inne propozycye za rationem JmP. Podskarbiego Wielkiego W.X.L. usprawiedliwi się pokaże kwity y dedukcye. Za rachunek ex remanentibus z Oekonomicznych prowentów z Szopowych y Żelaznych na Most Grodzieński naznaczonych się ubyni Rzpltey, coram tota da Bog Rpubca, bo na to Deputati a Republica et ex Gentibus być powinni, iusta institutum Legum et Praxim inveteratą. A y tu Olkienickie laudum nie, bo bez kalkulacyey bez Sądu bez dyscernencyey żadney aggravavit nos citatos non convictos, ante Judicia suppliciа extendere psumpsit, na zamieszanie Rzeczypospolitey y zniesienie Seymow.

Ad 5tum. Summy Mohilewskiey ojciec Jego wypłacił wszystkie JmP. Wileński Hetman wielki W.X.Lgo na Quity ex Satisfactio praevia liquidatione są y Seymowe Quity Seymu Grodzieńskiego Anni 1678 y Seymu Anni 1690, Co plusquam notorium est Republicae.

Ad 6tum. Postrzelania Xiążąt Jchmściów Wiśniowieckich powinna być Inquisitio Judicialis, casu ne fatali an Industria factum est, Post inquisitionem patientur Anny iudicatum, ubi de iure competierit.

Ad 7mum. Do Opieki Dobr Neyburskich JmPan Hetman wielki W.X.Litt. y Synowie Jmci według Statutu W.X.L. y należały y należą iako proximiores de sanguine, a przecie się w nie nie wdzierali z appetytem ale za instancyą Xięcia Jmci Neyburskiego iako Naturalnego Opiekuna, a ob legem de exoticis titulis Scriptam Opieki trzymac nie mogącego solenniter per Plenipotentiarios w Trybunale W.X.Lgo za Opiekuna A° 1695 wywołany iest y od Trybunału W.X.L. według

232. Prawa przydany za Opiekuna Jmć Pan Hetman wielki WoXL. contra aggressores tych Dobr, a potym tak wiele traktatow z Xiązem Jmć Neyburskiem. o tę opiekę zas z tych utwierdzoną y nikt bliższy w tę opiekę wdzierać nie może, bo też bliższego de sanguine & de lege o przydawaniu Opiekunow deskripta nie masz y innego naturalny Opiekun ex ratione pupillæ nie potrzebuie, owszem ten ktory się wdziera w tę opiekę, a dobra pupillæ niszczy, dać rację powinien w Trybunale albo coram Republicâ rationem z teraznieyszey tych Dobr desolacyey, oco Rzeczypłtey upraszamy.

Ad 8vum. Violata Securitas w Osobie zeszłego JmćPa Podstolego WXL. casualiter intervenerat y iuz iest quietatio w Trybunale WXL. od Jmć P. Podstolego WoXLo daną y przyznaną uspokoienia daremnie resuscitatur.

Ad 9num. Rozstrzelanie JmP. Białozora, JmPana Bohicia iako Generała Zwiąskowego y Woyskowego Sędziego, JmćPa Białozora iako Consiliarza Zwiąskowego, y Dystrybutora Skibem, praevio Iudicio całego Woyska rozstrzelano. Względem Jmć Pa Cedrowskiego inquisitio procedat, iako inter Liccanios na JmP. Hetmana ordinatos od broniących JmćPa Hetmana zawięty wyleczyć się nie mogł y zal się Boze ze bez przykładnego karania fatis cessit

Ad 10mum JmćPan Bildzinkiewicz Podkomorzy

Parnawski że possidet iure contractus Bychow, y broni się ab aggressoribus y violatoribus za to nie powinien vapulari, bo ius inculpatae tutelae każdemu natura data. JmP. Deputat Mścisławski że chciał ubić fortecę Bychowską, y one iako to głosi pospolstwo Moskwie na wielki Rzpltey uszczerbek y niebespieczeństwo poddać, słusznie reprehendi może, y powinien być oto ad Rempublicam adcitari et puniri; aby zas tenże JmP. Deputat był teraz w Bychowie o tym nie słychać, owszem się Rzpltey skarżemy, że to woysko nowo engagowane coby miało operari circa externam securitatem, to od rabunków nie przestaiąc cives aggreditur, Bychowa dobywa y Moskwie go poddać iako in novellis czytaliśmy intendit. Zboża chłopom biorą y iako hostium niszczy, dla czego prosiemy aby było od Bychowa relegowane, y w pokoiu się trzymało, y my iako Szlachta abyśmy circa securam possessionem Dobr naszych non laesi zachowani byli.

Protestantur Nuntij terrestres Palatinatus Sandomirien contra indebitam Serenissimi Electoris Brandeburgici Coronationem. #

Actum in Curia Regia Varsaviensi Sabbatho in Crastino Festi Nativitatis Sancti Ioannis Baptistae Anno Domini Millesimo Septingentesimo primo.

Ad Officium et Acta praesentia Castren Capitlis Varsavien

personaliter Venientes Magnifici Stanislaus in Jasienice Chomętowski Radomien Zlotoriensis, Adamus de Czcharzewice Tarlo Strycen Capitanei; Gaspar Theodorus à Siemianow Siemianowski Vexillifer Generalis et Judex Castren Sandomirien, Wenceslaus de magna Skrzynno Dunin Dapifer Sandomirien et Judex Castren Radomien, Joannes de Konary Ziley Konarski Camerarius Granitialis Pilznensis, & Judex Castrensis Neocorczynensis, Stanislaus Josephus de Szczekno Borek Castellanides Radomien Nuntij Terrestres Palatinatus Sandomirien, nomine eiusdem Palatinatus sui, et totius Reipublicæ Polonæ in et contra Serenissimum Fridericum tertium Marchionem et Electorem Brandeburgicum protestati sunt idque ideo; Quia idem Serenissimus Marchio & Elector Brandeburgen existens partis Prussiæ quæ modo Ducalis vocatur, Jure feudi cum titulo Ducis in Prussia ad proprietatem & directum Dominium Serenissimorum Regum & Reipublicæ Polonæ spectantis Possessor, non attento eo quod Provincia totalis Prussiæ uberrimo Polonorum à Cruciferis multis & diuturnis bellorum Conflictibus totaliter debellatis debellatis vindicata in proprietatem et Directum Dominium Polonorum transijt, postque concessum et extinctum cum familia in linea Anspachiana Feudum eadem Ducalis Prussia ad directum & utile Dominium Serenissimorum Regum & Reipublicæ Polonæ iam dudum recidit, sola tantummodo benevolentia eiusdem Reipublicæ ad Familiam & Personam Serenissimi Electoris moderni Brandeburgici sine tamen perpetua alienatione fundi à Republica Polona devoluta est, In casu namque deficientis ma-

Seculorum ex linea legitima Serenissimi Electoris supra memorati descendentium Serenissimis Regibus et Reipub: Polonae Jus integrū in praefatum Ducatum iuxta Obloquentiam Pactorum, et praesertim Ordinationum Bidgostiensium in Anno Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Septimo die decima nona Septembris confectorum est reservatum et tali pacto praefatus Ducatus a Republicā Polona avelli non potest, interim vero pro Recognitione directi Dominij Reipublicae Polonae ad eundem Ducatum quoties novum aliquod bellum contra Serenissimum Regem et Rempublicā Polonam oriri contigerit, Sua Serenitas Electoralis eiusq; descendentes mille quingentos pedites et quingentos Equites Serenissimo Regi ac Reipublicae subministrare eisdem Pactis Ordinationis est adstricta, maiores vero obligationes et Conditiones feudi eiusdem utpote pensionem annuam triginta millium florenorum Polonicalium cum vero tributum in Regno Poloniae sancitum fuerit Sexaginta millium Floren: Polonicalium ex Ducatu eod: ad Thesaurum Reipublicae mediante Quietatione Thesaurarij Regni pendendorum, Serenissimus Parens Electoris modemi digna memoria Fridericus Wilhelmus Marchio et Elector Brandeburgensis partim non adimplevit, partim denegatione Proventuum ex portu Pilaviensi per Ducem usurpato et ex Theloneis Maris Baltici; Serenissimis Regibus et Reipublicae Polonae debitorum, nec Ducis Prussiae concessorum. Nā non usurpatione sub nova Civitate in fundo Reipublicae per Vistulam traiectus, subsequenter coniunctione armorum cum Sveois Regni Poloniae hostibus et apertis armis fuso sub Varsavia benefici Populi

Sanguine cælo soloq; Feudalis munificentiæ magnitudinem exprobrante manifeste imitavit. tandemq; versa iam in deterius Fortuna Svetica libertatem à Vasallagi eiusdem nexu et conditionibus omnib; in legibus primitivi Feudi eiusd pro parte Reipubcæ expressis et præcustoditis per iniuriosa Reipubcæ Pacta Bidgostien; difficillimis Reipubcæ temporib; inscia nec informata Repubcâ de contextu et obloquentia Pactorum eorund (siquidem in Volumine Legum Regni in hactenus non extant) obtinuit, atq; pro coniunctione perpetuo ac irrevocabili Fædere Serenissimo Regi ac Reipubcæ Polonæ per quod utriusq; partis stabiliretur securitas in perpetuum iuxta obloquentiam Pactorum eorund commutavit aliaq; præiudicia ingratitudinem Fæderati Principis conniventia et damna Reipubcæ Polonæ suo loco et tempore deducenda Serenissimus olim Parens Electoris moderni Brandeburgici intulit. His non contentus Serenissimus Elector modernus Brandeburgicus quinimo in exemplum et sequelam ausuum maiorum contra Rempubcam Polonam assumptis nec non ratione privatæ per semetipsum interceptionis Elbingæ nuperrime sub tempus expeditionis Reipubcæ contra Sanctæ Fidei Christianæ hostes nondum ~~reunciat~~ reunciliata Repubcâ honorem Serenissimi Poloniæ Regis ex privationem Reipubcæ Partis eiusd Prussiæ attentare præsumpsit dum sibi Coronam ac si Regni Prussiæ, quæ non nisi Ducatus nomine insignitur procurare et imponere nuper sine scitu et consensu Serenissimi Regis et Reipubcæ Polonæ ausus et passus est. Quapropter suprascripti Protestantes nomine Palatinatus Sandomirien et totius Reipubcae ab eodem Serenissimo Electore graviter laesa praecavendo Indemnitati Honoris et Juris Maiestatis Sacae Rae Mttis Poloniae Domini sui Clementissimi, qui existens solus Magnus Dux Prussiae Regem in Prussia pati nec debet nec potest. Indemnitati quoq; Juris & directi Dominij Reipubcae ad totalem Prussiam consulendo ne alienatio perpetua à Republca Feudi eiusdem subsequi & praetendi exinde videatur, de nullitate usurpatae Coronationis eiusq; ac tituli Regij indebite et cum laesione Juris Reipubcae Polonae affectati solemniter coram Officio & Actis psen Castren Capitli Varsaviensibus coram Universo Orbe Christiano protestantur. Declarando Palatinatum Sandomiriensem cum tota Republca laesa Jura Sacae Rae Mttis & totius Reipubcae Polonae quomodo & quando iussum fuerit vindicaturos. Relationem quoq; Legationis ad Privatum Sermum Electorem Brandeburgicum per quem & cum quibus contentis legationis expedita est iidem Nuntij terrestres nomine Palatinatus Sandomirien & totius Reipubcae etiam mediante mandato Sacae Rae Mttis eo nomine extradendo in Comitijs Generalibus Regni Varsaviensibus proxime & immediate incidentibus faciendam ex Commisso Palatinatus eiusdem praecustodiunt & reservant.

Rota przysięgi Xięcia Kanclerza W.X.L. y innych Ichmościów.

Ja N. przysięgam P. Bogu Wszechmogącemu, w Troycy S. Jedynemu na tym, Iż cokolwiek w roku przeszłym 1700 zgromadzone Stany Wgo Xa Litto pospolitym ru-

szeniem

Szeniem pod Olkinikami postanowiły, to wszystko nie tylko przyimuię, ale przy tym stawać tego bronić nieodstępować, za to się zastawiać temu podlegać mam y powinien będę, Żadnemi Sposobami y Fakcyami ani Korrupcyami uwodzić się nigdy nie obiecuię y nie będę. Także respektów wszystkich, kolligacyi Pokrewieństwa z Domem Sapieżyńskiem, przez które bym miał onym opitulari zarzekam się, ale zawsze życzliwie y szczerze iedno velle & nolle z całą Rzecząpltą W. X. Litewskiego trzymać powinienem, a iezli tego potrzeba ochotnie na zaszczyt Wolności Praw Coequacyey y teraźnieyszego postanowienia Generalnego Rzeczypltey na Pospolite ruszenie stawić się powinienem za Innotesencyami J. O. Xięcia JMci Pułkownika Generała; Do żadnych Scissyi które strzeż Boże naydować by się miały wiązać się y odrywać się od Rzeczypltey nie mam, ani pomocy ani Rady przeciwnikom Rzeczypltey tym barziey przestrogi dawać nie powinienem; O czymkolwiek szkodliwym dowiem się, przestrzegę Xięcia JMci Pułkownika. Z Chorągwiami memi Maiestatowi J. K. Mci y Rzeczypltey wiernie y życzliwie będę służył, pod Ordynansem Generała Pułkownika nad wolą y Ordynacyą Rzeczypltey Ludzi moich y Chorągwi w Woysku trzymać nie będę, y owszem za pierwszą Intimacyą Wdztw y Powiatów W X Litt. one zwinę. Za czym iako sprawiedliwie przysięgam tak mi P. Boże dopomoż y nie winna męka iego święta.

X. Konstanty Brzostowski Biskup Wileński.
Michał Kociełł Kasztelan Trocki
Grzegorz Ogiński Starosta Żmuydzki.
Xiążę Karol Stanisław Radziwiłł W. X. Litt. Kanclerz

Relatia Poselstwa do Krymu przez JoMci Pana Remigiana Grocholskiego in Anno 1700 odprawionego, Czyniona w Warszawie przez Sekretarza tyże legacyey. d. 24 Mayi 1701.

Po roczney od naznaczenia legacyey do Hana Jmci Krymskiego wyiazdu Jmci Pana Posła wtę podroz zwłocze. Za powtornym Senatus Consilij ordynansem; przyszedł czas, w ktory z Kancellaryey Koronney przy Instrukcyey Traktat Karłowicki y listy pod wielkiemi pieczęciami wydane, y naznaczona Hanowi quota, w pieniądzach w sukniach, y w materyach, ze skarbu do rąk Jmci Pa Posła odebrana, iazdę do Krymu przyspieszyły. Dane tylko Posłowi Hanskiemu słowo na społne sobie kompaniey w tey drodze dopomożenie, aby się y dalsze Narodow udrożyły przyiazni, kilka niedziel czasu zabrało, częscią oczekiwaniem terminu, w ktory obadwa Ichmć Panowie Posłowie ziechać mieli; częscią wybieżeniem pod Krakow dla dalszego naszego, na wsciągłe pustynie sporządzenia się d. 21. Julij roku przeszłego Tatarow z Warszawy, nas z Domu we Lwowie stawiła: gdzie reszty drobiazgow dla Narodu nie słowa ale datek ważnego pokupiwszy d. 30mā Julij nasz Jmć P. Poseł Lwow zegnał, we dni skonczaiące się Julij cum Augusto; Fortunam Caesaris Naiasnieyszego Pana swoiego tym pełnieyszym na wszystkie przypadki biorąc affektem, im większą nad zamiar przysługi

260 Łaską obrany ut portaret coram Gentibus Pańskie imie. Trakt się zdał naysposobnieyszy dla wyżywienia tak wielu ludzi y koni na Śniatyn, więc tamże obadwa Posłowie złączywszy się d. 6ta Augusti Polskiey pożegnaniem Wołoską powitali ziemię, na Botuszany ku Jassom usituiąc. Zdziczałe kraie małym tylko od wierzchowych drzewiny znakiem, nie tylko nas ale y świadomych myliły Kałauzów; bo nie tamtędy Szlak kiedy prostszy trzymać było potrzeba, ale gdzie trudniące koła doliny podobieństwem wody do siebie ciągnęły, lubo y tam iakoby niechcąc darmo bydź uczynną natura, zabrała w ziemię hoyne przedtym dla ludzi potoki; myląc całodzienne, przy niezmiernych upałach pragnienia, albo nie rychłem dokopaniem się wody skąpo zasilaiąc. Nie oziębła iednak w Jmci Panu Pośle ochota przyzwyczaionym dla Oyczyzny asperum tolerare labor, spieszył ile cięzary y ubywaiące z cugów dla nieustaiącey spieszki konie pozwalały, wiedząc iako dopiekłem Budziakowi ludziom dla wypadaiących po ubynionym pokoiu Tatarów Dogara. 12. Augusti Jassy doszliśmy, zwyczaynym Posłów Honorem od Kantymirza przeszłego Hospodara ludzi przyięci, z którym należyty Jm Pan Poseł odprawiwszy kompliment wyproznione wyprowiantowawszy wozy, d. 15 Eiusdem Jassy żegna. Żyżę, Prut, y fatalną porzucamy Cecorę ostrożniey dla częstych w tym Kraiu rozboiów dążąc,

Ale tym gorszą im niespodzianszą potkaliśmy w Kieszeniowie nowinę, że Kazygierey Nuradyn Sołtan nieiednych dziełka lekkomyślności; ten który po Traktacie koło Stryia puszczonemi Czambułami ubezpieczone pozabierał Jassyry; z Cierkies na Budziaki zbuntowane transfuga szuka sposobu, iakoby pozabierane sobie od rozgniewanego Hana rzeczy z prowizyą odebrał; że zas Hanowi Upominki od Rzeczypltey wiezione nayskuteczniejszą powetowania szkód iego dawały okazyą. Wziąc Szefer szabey z powiadaniami tey nowiny, usilną na JOMci Panie Posle naszym perswazyą duże mieli z Traktu pod Bender Turecką Stroną wyboczenie; Nie zdrożna się rzecz bowiem zdała uchodzić lekkomyślności tych ludzi, u których iże w biciu Słuszność w szabli y pożytku zakładaią się. Tamże po społney z Karaman Paszą obudwu Posłów konferencyi, umyśliliśmy aby nasz JmP. Poseł Człowieka swoiego z poprzedzaiącą bytności swoiey wizytą ordynował, do Sołtana w Hankiszli będącego. Nayskuteczniejszy zdał się być sposób, albo upominkami w Sukniach Atłasach, Trunkach y Strzelbie zprzyiaźnić się z onymże, albo wyczerpnąwszy z miny iego, y pobocznych relacyey dalsze intencye inszą wziąć przed się radę. Jakoż nieodwłocznie piętnastą milą Ułakami Sekretarz JmćPana Posła zmierzył podroż; z skutkiem requizycyey JmćiPana Posła, bo upominki odebrawszy Sołtan, osm wsi dla konwoiu JmćPana Posła nieodwłocznemi ruszył fermanami, samego zas bytności na mieyscu czekać się deklarował. Wziąc pożądaną otuchę y dalszych w złych raziech sukcessów z pod

Bendeni JmPan Poseł do Hanliszki nieza, w którey należycie od Sołtana przyięty, iednak uprzykrzoną ludzkością, bo kiedy się do pożegnania zabierał, prosił Sołtan aby mu się nie przykrzyła na cały czas z nim rezydencya. Domyślił się JmPan Poseł, co było w Sołtańskiey intencyey, ale żeby się był przy tak wielkim konkursie ludzi nie zdał zatrzymanym, chętnie przyzwolił czemu zbronić się było nie podobna cieniu wolności zatrzymania w takowych terminach iedną maiąc drogę. Cuius servaveris umbram, si quidquid iubeare velis, pożegnawszy Sołtana iechał tedy na wymierzonym pod Połanką nad Dniestrem placu, czekało nas kilku Murzów mieysce oboźowi naszemu dezygnuiących. Ztamtąd często mi z Ałyagasem Rządcą Ord Białogrodzkich przez ludzi swoich konferencyami expostulował, ieżeli słuszna, że prywatne między Bracią zawzięcia publicznie zatrzymaniem Posł~~a~~ Narodów prawa wzruszaią. Ale ten iako Przyiaciel Hański poprie tylko między rebellizantami mowiący, przecież na ostatek wymógł, że dawszy nam konwoy pozwolił Sołtan w dalszy do Krymu drogę. Toż nieodwłocznie Dniestr przebywszy d. 30ma Luod na Maiak w równiny Pol dzikich w same tylko nieopustoszałych niebespieczeństwa przeszłamy się, miiaiąc sławne klęskami Tatarskiemi od Kozaków Kuczabeie, Taszłyki, Berezenie, y dwomilnego pod Oczakowem na Limanie w Gmach przewozu trudności. 10a 9bris Szescdziesiąt mil bez ludzi lasu y wody dzikiemi polami ſtawił, ſtawił nas w Perekopie, zkąd d. 14 eiusdem wyiechaniem o puł mili Kapici Baszy Krymskiego przywitani, ſtolicę Krymską Bakcesaray powitaliśmy. Pierwsza u Wezyra Hadzialiagi użyta Audiency publiczna u Hana d. 15. eiusdem JmPana Posła Audyencya, po powinszowaniu nowego Hanowi Panowania, y listów oddaniu, ſame tylko ukontentowania znaki z odnowioney Przyiaźni ſpolney powtarzał uzmoną. Instrukcyey zaś punkta tym ſię traktowały porządkiem, które czasu okkurencye podawały. Naprzód Niewolników, któremi cały Krym napełniony, do Pana Posła był nacisk, iedni iałmużny, drudzy wykupienia pragnąc, trzeci zaś mieniący ſię bydz Kazygiereiowego brania oſtatnich iako niewinnie niewoly cierpiących, zatrzymywał JmPan Poseł w Rezydencyey ſwoiey, pisząc do Wezyra, że trzymaiąc ſię Traktatu Karłowickiego Articulo 4to nie tylko uwolnienie Niewolników, nowo branych, ale y kary na przestępców kondycyey pokoiu naznaczaiącego, zatrzymuie u siebie więźniów, a ſprawiedliwości na Panów onychże żąda. Długa ztąd urosła Kontrowersya, składali ſię Tatarowie Skryptem od JWW. IchMściów Panów Kommisarzów do odbierania Kamieńca naznaczonych, kwitującym z odebrania wszystkich niewolników, którego Originał bydz u Kazigiereia mienili. Więc tym samym zagrodzone JmPanu Posłowi Jus petendi onychże, ale wzaiemnie JmPn Poseł Instrukcyą swoią, w którey Punktu o niewolnikow pewnieby była Kancellarya nie pisała gdyby Rzeczpltta na ustąpienie tak wielu dusz pozwoliła. Po długich Disquizycyach wymogł JmPan Poseł że Han Jm dla przyiaźni Krola JeoMci y całey Rzeczypltey nie tylko tych nowobrancow ktorzy w Krymie znayduią się, wydac teraz rozkazuie, ale y w każdym czasie gdziekolwiek znaydowac się będą bez odwłoki uwolni.

Koniec y sama treść Poſelſtwa, aby Szable Krymskie na każdego Nieprzyiaciela Rzeczypltey asekuracyą na Piſmie od Hana Jmci y wſzytkiey Starszyzny wziętą ubespieczyc, naywiększy przynosiła trudność, ale żeby nierychłym na to pozwoleniem, Cenę ſwoiey usłużności ſprawiwszy dawne od Rzeczypospolitey wytargowali donatywy. Kapmod Han Jmć referował się in hoc termino do Rad ſwoich, bez ktorych iako pretext wolności maiących uczynić tego nie może.

Że zas y JmćPanu Posłowi tego własnie była potrzeba, ażeby takowy ſkrypt y od Starszyzny Krymskiey z Hanem złożoney odebrał, musiał czekac Seymu za kilka niedziel naznaczonego, w ktorym czasie Han Jm na wiecie pierwszych ſwoich ludzi tak dla utwierdzenia się na Hanstwie, iako dla zezwolenia onychże na takową iakiey JmP. Poseł potrzebował asekuracyą, Pieniądze y insze od Rzeczypltey ordynowane odebrał Upominki. Wezyr zas rozne ſkrupuły na Konferencyach tak z JmPanem Poſłem iako y Sekretarzem iego miianych, wrzucał, iako to, a iezeliby tu Cesarz Turecki zelo wiary ſwoiey zdięty zakazujący tych mieysc dobrowolnie wracac, gdzie meczety obrządem Mahometanskim zakładali Tunabula, znowu oddany woyną chciał repetere Kamieniec, iako my dac wam mamy na tego Nieprzyiaciela posiłki kiedy nam spólna nie pozwalała wiara. Ale JmćPan Poseł między inszemi y tę allegował replikę, że Tatarowie wraz z Tureckim woyska nasze attakuiący w złych razach naszych, mieli okazyą świadczenia nam przyiaźni, iako y sam Wezyr po kilka kroć wspominał. Tandem czekany Seym Tatarski ściągnął się pod Namioty, o milę od Bakcesaraiu na Rzeczułkę rozbite. Tydzień insze swoie obrady zebrani aż do ostatnich Kumuków, Dziamansaydaków y Czerkies Beiowie agitowali; d. 15 zaś 8bris do Stancyey JMci Pana Posła Kapici Basza z kilką Murzów przybył, imieniem Rad Krymskich w pole do siebie zapraszaiących, iakoż bez zwłoki namiot swoy między Tatarskiemi rozbić kazawszy, iechał JmćP. Poseł z niemałą ludzi swoich y Tatarów podaninkami zprzyiaźnionych assystencyą, od którey prosto do Wezyrskiey prowadzony Kotharky, nie omieszkanym z pod wielkiey Szopy Wezyrskiem przybyciem powitany, po komplemencie zaczął Wezyr, że zleconey od JmćPa Posła Rzeczypltey iego interes względem assekuracyey od całego Krymu na każdą Rzeczypospolitey usługę posiłku dawać obliguiącey, z Radami naszemi traktowałem, y nie bez skutku, ponieważ dawne wspomniawszy Braterstwa, chętnie na to wszyscy zezwolili; było tylko wzaiemny skrypt Hanom Krymskim JmćPan Poseł imieniem Rzeczypltey oddał, # Nowa illacya na prędce wymyślonemi od JmćPana Posła racyami zbiiana. Na ostatku powiedział Wezyrowi żem ia po to od Pana mego y Rzeczypltey ziechał, abym odebrał nie żebym dawał assekuracyą, wyżey sobie nad Instrukcyą pozwolić nie mogę, w każdey ile # na każdego Krymskiego Nieprzyiaciela pomagać im obliguiący.

takowey okazyey, ktora nigdy nie praktykowana. Odpowiedział Wezyr, y toć nigdy nie bywało, ażeby takowym Skryptem iakiego potrzebuiecie miał się kiedy Krym obowiązowac, wiem że ani wy ani nikt nie widział go in archivo, a przecię my dla przyiazni waszey nie wzdrygniemy się dosc uczynic waszey affektacyey: A ieżeli Poseł dawne przytacza zwyczaie, niechayże dawne Krymowi przyrzecze Upominki; ale że pozwolenia onych directe zabroniła Instrukcya, zdziwił się JmPan Poseł, że umorzone Traktatu Karłowickiego Articulo 5to. takowe Pretensye Wezyr wskrzesza, niemniey y Wezyr zdumiał się że Rzplita Traktatem to zniosła, co nam była z affektu pozwoliła, wzaiemney doznaiąc od nas z Krymu własney na usługę swoię odpłaty; Jakoż my mamy dać wam assekuracyą służyc wam, kiedy nam umykacie dawney przyiazni znaku pensyey. Kiedy zas daley przechodzącego to do Seymowey Szopy to do JmP. Posła wzdrazała się Wezyra expostulacya, na ostatek deklarował JmPan Poseł, że ani on iako pozwolenia na to nie maiący, ani Rzeczpospolita Upominkow corocznych nie pozwoli: W ostatku czemu Szerszabey nie mówił o to kiedy Posłował do Polski: Koniec takowey Sprzeczki ten nastąpił z polnym zezwoleniem, Rady Krymskie dały w mir Hanowi swoiemu aby imieniem swoim y wszystkiey Starszyzny oddał JmPanu Posłowi assekuracyą takową, iakiey potrzebował. Kiedy zas Poseł ich za pierwszą swoią bytnością nie expostulował w ich affektacyach z Rzeczpltą, aby znowu Posła do J. K. Mci y Rzeczypltey wyprawił o skrypt wzaiemny y Upominki.

Gdy się iuż zdały bydź większą częścią ułatwione trudności: Proszony JmP. Poseł do Namiotu wszystkie Starszyzny zawieraiącego, ktorym gdy y ponowioney przyiaźni y szczęśliwego w Radach progressu winszuię, wzaiemnym naprzod wszystkich odgłosem, potym naypierwszego Szyrym Bia mową przyięty w ten sposob, że iako sobie Krym odnowioney z Polakami przyiaźni iedynie winszuie, tak y w pierwszey affektacyey onychże względem apellacyey na piśmie rady ich niechcą przeczyć, dawszy wykonanie oneyże w moc Hanowi JMci; swego zaś Posła z swoią do Polski wyprawuią rezydencyą. Odiechawszy z tamtąd deklarowane przez swoich Przyiacioł Beiom, y innym do Rad należącym powysyłał JmPan Poseł w sukniach y bławatach Upominki, iako rzeczy tak y Dobra ~~dla~~ y substancyey dla Dobra pospolitego nie szczędząc, więc zdało się nam że bez odwłoki tamte porzuciwszy kraie do swoich wracamy się, ale bronty w Zakaiu zwłokę czyniły expedycyey, że zaś JmPan Poseł codziennie przyśpieszyć się Hanowi domagał się w drogę, tak dawszy 12 nowego Jasyru brania oddał przy pożegnaniu apellacyą. Ktorey pierwsze słowa zwyczayne tamtym Kraiom Cesarzowi swoiemu długoletniego Panowania zawieraią powinszowanie, drugie zaś te są formalia.

Zawsze ludzi zwykli Boga prosić o to, aby Bog dał naprzod zdrowie, urodzay ziemny, y zgodę między Monarchami, co się teraz stało, ponieważ Naiaśnieyszy y naypotężnieyszy między Monarchami Cesarz Turecki z Cesarzem Chrześciańskiem y inszemi Monarchami Chrześciańskiemi pokoy uczynił pod Karłowicami, y wzaiemnie z obu stron dali sobie pisanie, teraz na tey zgodzie, co y Ia na ten czas Hanem Krymskim będąc, y wszystkich Beiow, Murzow, Agow, y przystych Tatarow pod moią maią władzą ztwierdzam z Augustem Wtorym Krolem Polskim y całą Rzeczą Pltą w przyiazni braterskiey zyc chcę, iako bywali przedtym nasi Przodkowie, y przyiazn dotrzymac powinienem, na ktorą zgodę wszyscy przysięglismy, y nadzieia w Bogu ze iey dotrzymamy ze wszystkiemi ludzmi temi, ktorzy są pod moią ręką to deklaruię, a ieżeliby z naszych ludzi ktokolwiek wazył się w Granicach szkodę uczynic, tedy my surowo takiego karac deklaruiemy. Iezeliby zas nieprzyiaciel iaki miał rękę na was podnieść, tedy za daniem sobie znac, szabla nasza gotowa iest wam na pomoc: Tey poprzysiężoney zgody my dotrzymamy, y zebyscie wy dotrzymali tego zadamy, ieżeliby iaki swawolny znalazł się Człowiek ktoryby to złodzieyskim sposobem lubo z naszey strony, wam, lub tez z waszey. nam szkodę iaką mogł uczynic, tedy takiego sami między sobą karac powinnismy, aby zgody nam nie rozrywali, bo tak należy Monarchom, aby iako przysięgali na zgodę, tak zeby ią dotrzymali na zawsze. Więc wszystkim Punktom Instrukcyey Imć Pan Poseł dosyc uczyniwszy, kilku Towarzystwa z niewoli wykupił, z ktorych nie ktorzy prawdziwey godni Commiseracyey, y z tey przyczyny zesli rzetelnoscią Urodzenie y Substancyą swoię bez przypadku wyiawiaiąc, drudzy obcasow złotem obiasnic pragnąc, na duze summy szacowawszy się, za granicę wyszedszy za podziękowanie z wziętemi pouchodzili rumakami. Tudzież kilkudziesiąt Jaskanów ku życiu y pogrzebowi do Chrześciańskiey uprosiwszy ziemi ruszył z Bakczesaraiu, d. 28va 9bris w dzikie pola tym uprzykrzeńsze, im cięższe zimna aerycy w tamtym kraiu odmiany, y Celi Iniurie pomnażały; po tygodniowey nad Dniestrem dla spoźnionego niesionemi krami przewozu bawce, stanęliśmy w Palandze, gdzie iużesmy zastali z listem od Sołtana Kilku Murzew, aby JmPan Poseł oddał niewolników wziętych od Hana, częścią że list od JchMciów Panów Comisarzów dany zabronił upominania się onych że JmPanu Posłowi, częścią że to Han na Sołtanski uczynił kontempt, że adherentów iego oddał Jasyr, trudno się było zbronić armatis precibus, wzięto w drugiey gospodzie niewolników, Samego zas JmPana Posła zesłany od Sołtana Człowiek do Hankiszki prosił; Tym się Sołtan którym y listy pisał excusował, na Urzycie Stylem, † Quitem y przyprzyczyną surią od Hana. Na ostatek dawszy nam wieś Słobodzy, aby tam było narodzenie Pańskie odprawić zwtorbyst niedziel trzy pozwolenie w dalszą podróż, w którym czasie JmPn Poseł Upominkami pierwszych ujęwszy rebellizantów, effekt, że zabranych w Palandze (dwóch tylko różnemi zatrzymawszy pretextami) oddał Sołtan niewolników, y nas aż do Granicy konwoiować rozkazał. Z Słobodzy że wielkie śniegi koniom pozwoliły spieszyć, dożyliśmy ku swym kraiom; w Tahortilu Oyczystą powitaliśmy Ziemię, która przedtym ſpinas & tribulos niebespieczeństw rodziła, Bodce teraz Obywatelom w Ukrainie leżącym ſię wydaie, Do wieczney uſługi Niezwyciężonemu Panu ſwoiemu, że z ſiebie ſamego podległym ſobie kraiom złote otworzywszy aſylum.

Ferrea Belligeri compeſcuit oſtia Jani.

List do Stanow W. X.ª Litt.º na ziazd Wilenski.

August Wtory &c. &c.

Wielebni w Bogu, Wielmożni, Urodzeni, Uprzeymie y wiernie nam mili. Po niedoszłey świeżo pod bokiem naſzym na Seymie pożądaney in Statu W. X.ª L. zgodzie, wielu ieſt, którym ſpes meliorum upada, przypisuiąc zagniewanym wyrokom naywyżſzym, Rem iſtam non eſſe Dijs curae ſed Ultioni. Więcey których nieszczęśliwego tego zamięszania niebespieczny barzo przeciąg, ad privatorum referuią utilitates, końca nie widzą, tylko donec multorum exſaciarentur cupiditates, albo liter poſtquam ſolitudo facta fuerit, pax appellabitur: Naywięcey takich których ad profundiſſimam Panowania Naſzego Iniuriam, iakobyśmy onę mieli na tym nieſzczęśliwym, Divide & Impera, gruncie, a nie na zacnych Sercach Civium fundować, detorquendo na nas, a nie na kogo inſzego, continuatam mali huius ſeriem, złośliwiey, aniżeli podobniey składaią. Wszystkich tych opiniy wyniszczenie do ſamych iuż teraz Uprzeymosci y Wiernosci waszych przeniosło się: Dotąd byliście nie raz powagą naszą, medyacyą Senatorską dubijs varijsq' casibus pulsati, teraz velut sui Juris zostawieni na własnym upodobanym zieździe, samym tylko zdaniem (iako my wierzemy) dobra pospolitego otoczeni, ieżeli zgodę y iedność, cuius pretio częstokroć siła przeyrzeć, siła darować należy, uradzicie, y przed się szczerze weźmiecie samych Uprzeymości Waszych decus & laus unica, że quos tot et tanta non valuere authoritates, solus conciliat publici amor. Jeżeli zaś broń Boże mizerny niezgody dalszey stan zostanie, poydzie to złe iako cień za uczynkiem samych Uprzeym. y Wiern. Waszych, y na nich samych omnis opinio causam caliginosae discordiarum noctis walić będzie. My się bowiem oświadczamy przed Panem Bogiem, że nil commune Imperio nostro ex his improsperis niezgody W.X.Litt. mieć chcemy albo się spodziewamy. Życzylibyśmy w prawdzie, quod est Regij muneris, pokazać zawsze Stanowi Rycerskiemu, żeby circa Jura aequalia nie odbierał vulnera à Potentioribus, ale kiedy temu & lex Capita Coaequationis, et armaty pro Jure fragor, & memoranda dość zabiegły exempla, co daley desiderari może, ~~tylko~~ w osłabiałych tey Oyczyzny siłach, tylko po ognistych zewnętrznych woynach, po tak gorących wnętrznych upadach, uniwersalne uciszenie się y Spocznienie. Do tego Uprzeym. y Wiern. Wasze przez obowiązki Sumnienia, per Cara & Sacra Omnia instantanee wzywamy y obliguiemy: A ieżliby sprawiedliwość Boska, ieszcze hac mala Gentis nostræ morari chciała, przynamniey żebyście Uprzeym. y Wiern. WW. nie opuszczaiąc rzeczy z Terminow desiderandæ & quærendæ Concordiæ iak nayprędzey albo do nas cum plena peragendæ rei facultate deputowali; albo czas bez wszelkiey zwłoki, uchodząc periculosos casus do zesłania od boku naszego cum Activitate & Authoritate urgendi negotij wymiarkowali. Uczyniciesz Uprzeym. y Wiern. WW.e zarzuciwszy precz żale, dopiero z passye, quæ posteri laudent, præsentes gratulentur, y za co my moglibyśmy wszytkim Uprzeym. y Wiern. WW. zostać in retributione multa, ktorym na ten czas dobrego przy pomyślney od P. Boga radzie, życzemy Zdrowia. Dan w Warszawie d. XV Miesiąca Lipca Roku Pańskiego MDCCI. Panowania naszego V.

Augustus Rex

List od Krola JMci do Hana Tatarskiego.

Od nas Nayiaśnieyszego y naypotężnieyszego Augusta Wtorego z Bożey łaski Krola Polskiego Wielkiego Xiążęcia Litewskiego Ruskiego Pruskiego Mazowieckiego, Żmudzkiego Kiiowskiego Wołyńskiego Podolskiego Podlaskiego Inflantskiego

Smolenskiego, a Dziedzicznego Xiążęcia Saskiego y Elektora &c: Wam Jaśnie Oświeconemu Dewlet Giereiowi, wielkich Ord wolnemu Hanowi, Krymskiemu Kazayskiemu, Czerkaskiemu, Perekopskiemu, Poyorskiemu, Oczakowskiemu, Dobrudzkiemu, Biłhogrodzkiemu, Budziackiemu, Szambuskiemu, y innych Ord, Tatarow y Tumanow Hanowi Przyiacielowi naszemu pozdrowienie, y szczęśliwego powodzenia powinszowanie.

Odebraliśmy listy od was Przyiaciela naszego wieden prawie raz tak przez Urodzonego Remigiana Grocholskiego, Chorążego Bracławskiego Posła naszego, iako też y przez waszego dzielnego Sefersza Agę, wespół z przydanym Instrumentem poprzysiężoney przez was Przyiaciela naszego, y przez całe Narodu Waszego zgromadzenie, przyiaźni, y nigdy nienaruszonego pokoiu. Co Nayuyższemu Nieba y Świata Rządcy sprawuiącemu pokoy na Ziemi wdzięcznie przypisawszy, prawdziwym y dobrym sercem, My y z całą Rzeczypospolitą naszą, to przyiazne opisanie y utwierdzenie od was Przyiaciela naszego mile przyimuiemy, y na wzaiemne z naszey strony dotrzymanie y pomnożenie teyże dobrey stateczney przyiaźni Pismo nasze, ktorego Wy Przyiaciel nasz potrzebowaliście, daiemy. A gdy da Pan Bog że zbli Woienney was Przyiaciela naszego miłego, y szabel narodu waszego odważnego na nieprzyiaciela iakiego naszego, w

274. Skuteczney y przyiazney zazyiemy y doznamy usłudze; Za ten czas my z całą Rzeczypltą nie omieszkamy wam Przyiacielowi naſzemu, y Całemu Narodowi takową oświadczyć się wdzięcznością, iakowey nigdy ta zacna Oyczyzna ku dobrym y pomocnym Przyiaciołom ſwoim nie opuściła. W Czym was Przyiaciela naſzego lubego, Krolewskim upewniwszy słowem, dobrego onemu y długiego Zycia, a oraz y Szczęśliwego w Narodzie ſwoim panowania Zyczemy. Dan w Warszawie dnia Miesiąca Roku od Narodzenia Jezusa Chrystusa Pana y Zbawiciela Naſzego. MDCCI. Panowania naszego V.

Attestacya odebrania Instrumentu od Hana Tatarskiego.

My Nayiaśnieyszy y naypotężnieyszy August Wtory z Bożey Łaski Krol Polski, Wielki Xiąże Litewski, Ruski Pruski Mazowiecki Zmudzki Wołyński, Kiiowski, Podolski Podlaski, Inflantski Smoleński Siewierski y Czerniechowski, a Dziedziczny Xiąże Saski y Elektor. &c. Oznaymuiemy komu to wiedzieć należy, teraz y napotym będącego wieku ludziom. Iż my od Jaśnie Oświeconego Dewlet Giereia Hana JCzMci Krymskiego, pewne Listy ſwoim y wszytkich dzielnych Beiow Agow Murzow, y prostych Tatarow pod iego władzą będących dobrowolnie, dnia trzynastego Miesiąca Września Roku Tysiąc Sw dwunastego w Bachczysaraiu uczynione, dane y poprzysiężone, na zacho=

wanie y dotrzymanie trwałey na zawsze przyiazni z ofiarowaniem szabel swoich na każdego naszego y Rzeczypltey nieprzyiaciela, przez Posła naszego Urodzonego Remigiana Grocholskiego, Chorążego Bracławskiego odebrawszy, wdzięcznie to naszym y całey Rzeczypltey imieniem przyimuiemy, upewniaiąc Jaśnie Oświeconego Hana JMci z całym Narodem pod władzą iego będącym, iż z strony naszey prawdziwego y nienaruszonego zawsze pokoiu, przyiazni y iak naylepszego pomnożenia oney dotrzymamy, żadney nigdy do nieprzyiaznych terminow nie daiąc okazyey, owszem ieśliby się kto swywolny y występny przeciwko społney przyiazni y ~~ku~~ wzruszeniu pokoiu znaydował, z takiego sprawiedliwość y skarz czynić będziemy, byle wzaiemnie od tamtey strony toż samo zachowano było. Co pod obowiązkiem wiary naszey Krolewskiey, Senatu przeswietnego, y całey Rzeczypltey dotrzymać na zawsze obiecuiemy, a dla lepszey wagi y pewności, pieczęć Koronną przycisnąć roskazaliśmy. Dan w Warszawie dnia miesiąca Roku od Narodzenia Syna Bożego Jezusa Chrystusa Zbawiciela Naszego M.DCCI. Panowania naszego V.

Respons Xiędza Jmci Kardynała na list Krola Jmci do zgody W.X. Litewskie animuiący.

Doszedł mię list WKMci z swego Oyczyznie pociecha, pożądanego rozruchow uciszenia nadzieią, mnie zas wynika okazya należytey za to W. K. Mci dzięki, że dum ab alijs tey Rzeczypltey cura aut negligitur aut non intelligitur, w iak szkodliwe przez zaniedbanie domowych niezgod uniść może konsequencye, Sam W. K. M. znasz to, poymuiesz, y nie opuszczasz wielkich sposobow tentandæ Pacis & tranquillitatis, między zawziętemi nasze stronami, z ktorych uspokoienia dependet universi quies & otium. Niech P. Bog błogosławi has Sanctas meditationes W. K. Mci, azebysmy skutek onych iak nayszczęśliwszy co prędzey widzieli. Na ziazd w Wilnie teraznieyszy W. X. Littº pewnie potrzeba było ex Senatorio Ordine postać kogo, izaliby auctoritate & authoritate delegowanego prędzey inducerentur do ugody, List zas in negotijs tantæ importantiæ, w ktorych viva tractationes vix proficiunt, aby miał co skutecznego sprawić, magis opto quam spero. Dziwno mi temu że się nikt z PP. Senatorow na to podiąć niechciał præmiorum multi laborum pauci; Niechce się inter spinas & carduos tak trudnego y pracowitego dzieła mięszać, ieśli subodorari mogę, podobno zachowuiąc indifferencyą ne lædant aut lædantur, bez czego obeyść się niepodobna w takich okazyach, gdzie prawdę trzeba rzec, ktorey acerba & odiosa oratio wymowienie się z tey funkcyey, ob incertitudinem boni eventus, całe nie iest gruntowne, boby się niegodziło w żaden traktat wchodzić, hoc metu per consequens fineremus res ita iacere, ut iacent, co byłoby barzo nie dobrze y żeglującym spes et solatia fructuum incerta, a przecięż w szczęściu y odwadze subeuntur maria, tentantur naufragia. Mogli się Szwedzi o inszy excuzacyą postarać, ponieważ niepewność boni eventus nie powinna nigdy praeiudicare initiis et mediis rerum agendarum. O posiłkach z Korony ad restituendam broń Boże sanguinariam inter fratres aciem, tak publicznych iako y prywatnych nie tylkom nie wiedział, alem y nie słyszał, y niewiem quo rumore acceptum piszesz to WKMci, ponieważ gdyby o to była iaka requizycya, ukryćby się przedemną nie mogła. To wiem pewnie że Imć Pan Krakowski ultimis Augusti woysko na consistencyą rozpuszczeła, toć tym samym omnia pacata w tey Oyczyźnie vult et sperat. ex privatis iezeliby iakie były posiłki ani tego widzieć mogę, ani za to ręczyć, za siebie ślubuię że odemnie żaden tam nie będzie. Jeśli do uspokoienia w dobry sposób nie będę mógł prodesse, pewnie w taki nigdy. In reliquo aby za szczęśliwego WKMci Panowania cuncta mortalium bona, na ten życzliwy Naród WKMci spływały, uprzeymie życzę, sam humillima inclinor veneratione etc.

Copia literarum Eminentissimi Cardinalis ad Regem Sveciae, ad requisitionem Regis Poloniarum etc.

Assvetus Genti nostrae erga vicinos sincerae amicitiae

cultus, tanto magis constans Religio uniti Sacri Fœderis cum Regno Sveciæ, monebant eius fidei, ne in statu ꝑsenti Respublica Polona se immisceret bello, aut iustitiæ amore, aut fatidico rerum eventu. Accepêre ex congregatis proxime ac dilatis Comitijs patentia candoris nostri documenta, inductam esse S. R. Mtem Poloniarum ad cogitationes earum, quæ pacis sunt, & nihil aliud desiderari posse commissum ab utrinque virium discrimen, nisi finem cruento certaminis concordiam & amorem. Si vero vel Dijs disponentibus vel fortuna faventiori darentur S. Ræ Mtti Vræ votivi successus solatia, hæc sine periculo secuturi deinceps dubij eventus sustentanda, fortunam autem moderandam svaserim. Quod si persvaderi nequeat, hoc unicum pro Statione mea & totius Reipublicæ nomine ac voto efflagito, ut Sa Ra Mttas Vrá limites Regni huius & annexarum Reipublæ Provinciarum, si qua iter belli daretur non infestet tanto magis, tanto magis non transgrediatur, servando Nobis vicissim eam amicitiam quam in ꝑsenti casu nullo novo inspersam colimus, geminatis exposcendo vicibus humillima incliner veneratione. Dabantur Varsaviæ d. 26 Julij Ao Dni 1701.

Sermo Clementis XI. Papæ in die SS: Petri & Pauli Apl̃orum habitus. 1701

Gloriosa Nobis ac sane Universo venerabilis mundo, singulari tamen Urbis nostræ exaltatione celebranda recurrit dies Sanct. Apostolorum Sangvine consecrata: Hodie siquidem Vnbles Fratres, dilecti filij, hodie Petrus crucifixus, hodie decollatus est Paulus non sibi tantum passi; Sed et nobis; sibi scilicet ad praemium, nobis ad exemplum. Haec hodierna causa festivitatis, hoc p̄ntium materia gaudiorum. Debet illis Roma, quod detersa veteris impietatis caligine, Evangelicae veritatis lumen agnoverit, et quae omnium gentium serviebat erroribus, facta sit omnibus gentibus verae fidei magistra. Debet illis Ecclesia tanta divinitus soliditate munita, ut portae inferni praevalere adversus eam non possint, quod pontificia alterius potestate, caelestis alterius doctrinae praedicatione pij demum utriusq; Sanguinis effusione fundata sit: Exultemus igitur in Domino dilectissimi, et Spirituali iucunditate laetemur immolantes Deo Sacrificium laudis, quia Magistros Patresq; nostros, qui per Evangelium nos genuerunt, in tantum apicem inter omnia Ecclesiae membra provexit, ut eos in corpore cui caput est Christus, quasi geminum constituerit lumen oculorum. Isti sunt conjuncti viri habentes splendidas vestes viri misericordiae, quorum iustitiae oblivionem non acceperunt, isti sunt duae Olivae ad dexteram candelabri et ad sinistram eius. Isti sunt duo filij olei, qui assistunt dominatori universae terrae; Quis Petro gloriosior? qui in carne positus, mensuram carnis egressus, Divino illustratus lumine, altissimum Maiestatis aeternae cognovit & patefecit arcanum, dum percunctanti Domino, quis esse ab hominibus putaretur, respondit ut in Evangelica lectione nuper audistis; Tu es Christus Filius Dei vivi: quā sublimi confessione Dominum, Divinitatem suam sub specie assumpti hominis occultantem primus omnium omnibus revelavit & pandidit, quod nemo ante noverat, utriusq; naturae admirabile sacramentum. Quis Paulo beatior? Cui adhuc mortali carne circumdato, speciali divinae bonitatis gratia paradisus penetrabilis, & Caelum pervium fuit, ut Ecclesiarum futurus Magister, inter Angelos disceret, quod inter homines praedicaret. Bene haec agnoverat Sanctissimus Antistes Joannes Chrisostomus dum amborum Apostolorum laudes disertissime celebrans, tam devotè tam avidè gloriosum illorum sepulchrum videre gestiebat: Ego Romam suspicio & diligo aiebat ille, non propter copiam auri, non propter columnas, nec propter alia sua magnitudinis monumenta, sed propter columnas illas Ecclesiae, vellem videre sepulchrum, quo recondita sunt arma justitiae, arma lucis, membra nunc viventia, tum vero cum in hac vita essent emortua, in quibus omnibus vivebat Christus. Quis mihi nunc dabit circumvolvi corpori Pauli, affigi sepulchro videre pulverem corporis illius, quae adhuc in Christo deerant adimplentis, stigmata illius gestantis? Quod S. Chrisostomus tam ferventibus piisq votis optaverat, Divino Nobis munere conceditur, dum ad utriusq̃ Apostli Sepulchrum, humiliter consistimus, ac summâ nostrâ omniq̃ Nationi, cui taliter non fuit invidenda felicitate, Sacros illorum cineres veneramur & Colimus. Colamus tamen & veneremur Dilectissimi non tantum Apostolorum gesta Sermonibus prædicando, sed etiam eorum virtutes æmulando; licet enim omnem Ecclesiam, quæ intra est Orbe terrarum, ut S. Leonis verbis utamur, cunctis oporteat florere virtutibus, vos tamen præcipue inter cæteros populos decet meritis pietatis excellere, quos in ipsa Apostolicæ Petræ arce fundatos, & Dominus noster Jesus Christus cum omnibus redemit, et B. Apostolus Petrus præ omnibus erudivit. Imploremus cū fiducia tantorum Patronorum præsidium in præsentibus Ecclesiæ & Reipublicæ urgentissimis necessitatibus, ut eorum apud Deum precibus discussa imminentium malorum procella, Divinæ ultionis Sententia flectatur, et qui iram promeremur, servemur ad veniam. Præstabilem super hominum malitia Divinam bonitatem invocemus, ut Clementissimus Dominus cordium contritorum holocausta in odorem suavitatis accipiens, Apostolicis interventibus meritis fidelem populum ab iracundiæ suæ terroribus liberet, semperq̃ protegat Urbem hanc propter David servum suum, et Aaron sanctum suum.

Copia Listu Xiążęcia Jmci Biskupa Warminskiego do Magistratu Gdanskiego.

Prænobiles ac Spectabiles Domini
Domini Amici observandi.

Destinaveram non tam propter præsentes Nundinas, quàm ex ratione publicæ rei invisere Gedanum, ibique cum Prænobilibus ac Spectabilibus Dominationibus Vestris coram conferre. Sed cum Mandata Regis mei, quæ exequi non interpretari debiti mei duco, avocent me Varsaviam, et forsan longius iter arripere cogar, calama~~rri~~ id exprimere, quod ore nequeo, in Animum induxi. Moveor ad id ipsiusmet Civitatis vestræ Nobilissimæ bono, cui semper quoties occasio porrigebat, et vocabat, affectum testificandi meum desiderium erat. Notæ porro erunt Prænobilibus ac Spectab. Dnationibus Vris illæ conferentiæ, quas in præsentia Secretarij vestri ad Aulam Regiam residentis Varsaviæ post dilata ultima Comitia habuimus, in quibus post multas disceptationes concludi debuit, ut Repartitionis Provinciam nostram concernentis pars tam diu in vicinis Provinciis relinquatur, donec Assignationi à Thesauro Regio, in Rem supremi Exercituum Ducis, et primi in Regno Senatoris datæ, a Vestra Civitate Satisfiat. Literæ negativæ Prænobilium Dnaium Vrarum ad eundem datæ et declaratio Domini Secretarij plane ad idem confirmit, motivum non postremum erant resolutionis huius. Justitiæ enim congruum videbatur, ut non tantum compatiamur, sed et ut succurramus necessitatibus tam meritissimi togæ Sagique Senatoris. Nos non tam libenter quam reverenter cum Excellentissimo Episcopo Culmensi, repartitioni huic consentire

sentire

sentire, per mensesque tres, illud quod ex distributione Thesauri Episcopatus nostros concernit, solvere declaravimus. Cum hac nihilominus praecautione, quod si longius satisfactio praenominatae assignationi differretur, non posse nos ullatenus ferre, ut hoc onus quod subditi nostri innocentissime patiuntur, cum omnia quaecunque eos concernunt, punctualiter solvant, diutius tolerare queamus, quinimo omnia damna ab ijs qui eorum causa sunt vindicanda erunt, quo nomine manifestationem fecimus, et publicum eius instrumentum patratum erit. Hoc ideo Praenob. ac Spectab. Dni. Vrae denuntiandum duxi, ne post ignorantia praetendatur. Iam gravissimae Contributiones in ultimis finitis Comitijs Mediagensibus laudatae vel iam solutae vel in proximo solvendae a nobis sunt, cur ergo executionem militarem pati debeamus? cum publico laudo minime contravenimus, aut renitentia aliena observantiam Institutorem aggravare debeat? Considerent Praenob. ac Spect. D. Vrae quantum inde praeiudicij vobismet ipsi afferatis, si omnes quicunque obedientes legi sunt, iniuriam hanc et repartitionis tollerantiam, coactam vindicare velint, ac maturius se reflectent super consequentias si (Deus avertat) militem satis alias mora impatientem, et pro satisfactione sua non leniter urgentem, idem supremus Exercituum Dux videns sibi illudi, hocque debito pro publico oneratum non sublevari, in obsequio vim retinuerit. Optarem libenter ut Praenob. ac Spect. D. Vrae ea divinare vellent, quae ego nec calamo quidem attingere poſsum, quanta & quae mala ab hac renitentia emergere poſsunt. Deſiderarem ut poſt maturam & ſeriam deliberationem abſq ulteriori dilatione cum mittendo hoc mense ab Excellentmo Domino Castellano Cracoviensi Commiſsario non verbis ſed rebus conferant, concludant, & hanc repartitionem eo ſolo & unico respectu in visceribus nostris relictam amoveant, ne mala quae ſequuntur eisdem attribuantur. Quod ego non tantum pro interesse Episcopatus mei, quem defendere ex vi obligationis teneor, ſed et ex affectu particulari in Nobilissimam vestram Civitatem insinuare volui, favoribus me eorundem quam diligentissime recommendando maneo. Datum in Arce nostra Heilsbergen d. 7. Augusti 1701. Ao

Copia Literarum à Ministris Status ad Eminentissimum Cardinalem Primatem Regni.

Eminentissime ac Reverendme Princeps
Domine.

W tym rozdzielnym Rzeczypltey od Woyny Szwedzkiey Krola Imci Pa Ngo Mtto. stanie gdy Woyska Szwedzkie iuz w Litawie goszczą, y ulterioris contractus Dominiorum Rzeczypltey afferre mogą periculum: A do kogoz naturalnieyszy nam Ministrom Status recurs, iako do Subalternum, nemini zas secundum w staraniu

WX Mści caput, dziękuiemy iuż za pierwszą WX Mći kompellatią Krola Imći Szwedzkiego, in vim praecisionis aby nie wchodził in limites Reipublicae, te zas gdy iuż transgressus, zda się nam powtorny list WXMći apprime potrzebny, in vim repraesentationis foederum, ktore bez pozwolenia granic przechodzic nie pozwalaią. Ieżeli się zda WXMći aliquod momentum y z listu naszego posyłamy, sub altam censuram et liberam dispositionem iego, napisany przecież nie inszym koncem, tylko zeby ex dato aliquo sequenti casu, tacita non inculpentur Ministeria iako to nie trudno o wolne w wolnym narodzie interpretacye. Zechcesz tedy WXMść matura sua deliberatione, cokolwiek assistenti prudentia opportunius zdac się będzie, lub sam od siebie lub iunctim expedyowac umyślnego, poniewaz res moram non patitur, ex publico naznaczyc Kuriera. A my od całko Primatiatem z zasługami naszymi zostaiemy. w Warszawie d. 6tá Miá Augusta. 1701.

WWMM Pana Słś

Copia Literarum ad Ssmum Sveciae Regem a Ministris Status.

Sacra Regia Maiestas.

Rumor certus de ingressu Copiarum S. R. Mtis Vrae in limites Reipublicae Nostrae quin de ipsa insuitatem Litvaniae penetratione, nequaquam videtur Religioni eiusd. Reipublicae ergá foedera cum

cum inclyto Regno Sveciae aeque conſtanter ac viriliter ſervatae correſpondere. Noluit illa inchoato nuper bello cum proprio Rege S. R. Mtte Dno Noſtro Clementiſsimo, cui alias de liberrimis pectoribus noſtris, vita ſanguis, et quidquid horum carius ſacra eſse ſolent, quidquam commune habere, certa reciproci pro Solennitate eorundem Foederum, ac Jurisjurandi à S. R. Mtte Vra certaminis, ne ſcilicet armorum ejusdem, quovis dato ſucceſsu, limites noſtri, pactorum Religione tuti ſcanderentur. Occurrendo his praeivit ſolennis ad S. R. Mttem Vram vigilantiſsimi Primatis Regni Noſtri Epiſtola, aſt cum ſerius rerum momenta proceſsiſse audiantur, Suſcipiet S. R. Mttas Vra noſtram quoque Miniſtrorum Status, ſinceram pro debito muneris obſervandorum Pactorum interpellationem, quatenus animum Reipublicae ſic probatum, & nuperis ſuſpenſis Comitiis ſervanda cum S. R. Mtte tranquillitati publicè devotum, per contrarias Foederibus actiones infringere nolit. Quod ſolo mutuae pacis amore teſtati confidimus S. R. Mttem Vram viciſsim Religioſis actibus erga Pacta ac rebus noſtris tranquillis, receſsu armorum ſuorum de Limitibus Reipublicae, non minus prompte ac juſte proſpecturam. De reliquo Sacro Regio Capiti devotiſsima inclinamus obſequia. Varſaviae d. 6. Augusti. 1701 ao.

S. R. Mttis Vrae addictiſsimi Servi.
Stanislaus Princeps Lubomirski. Supr. Rni Polon. Marsch.
Carolus Tarlo Procancellarius Regni
Stanislaus Szczuka Procancellarius M. D. Lithvaniae.

Copia Literarum Emmi Cardinalis ad Miniſtros Status.

Jaśnie Wielmożni Moi Wielce Mći Panowie
y Bracia.

List WWmm Panow do Krola Imci Szwedzkiego z okazyey weyscia w granice Rzeczypltey, pisany, przezornosc Miniſteryi et Cautelam wydaie. Communicatio zas tegoż listu nim wyprawiony, konfidencyą WWmm Panow do mnie, utrumq; nie tylko in hoc turbido, ale tez et in pacatiori Laudabile. Day Boże aby ta harmonia wrocita się poſt liminio, do utrapioney tey Oyczyzny, soles clarius niterent. Poprawowac aſsistricem Maiestati Sapientiam, nec Characteri nec genij mei; przydawac tez co do listu? nie wiem.

Pisałem do Krola Imci Szwedzkiego ad primum Nuntium przeyscia Dzwiny, radząc y prosząc, ut abstineat od Granic Rzeczypltey; Celeritas armorum że uprzedziła requizycyą moię odebraniem Mitawy: Zdami się responsu zaczekac na dawny liſt, nim powtorny hazardowac. Jezeli bowiem tym tylko zamiarem wpadł do Mitawy aby to tylko zabrał, co sibi iure belli deberi credebat, in reliquo nemini moleſtus; to venit tanquam abiturus: y ten powtorny liſt, iako y pierwszy, iam ex poſt facto bydz przyszedł. Do tego ieſt wiadomoſć że Ksiestwo Litte periculo vicinior posłow z ziazdu Wilenskiego do Krola JMci Szwedzkiego, in eundem cobym ia miał napisać sensum. Praecipitaretur hac praecocitate meâ, Powagą Rzeczypltey ceu timorem ubi non est timor arguens, ceu minitans bez sił bez gotowości:

Przychodzi y to in considerationem że Woyska Mohilewskie Kozackie, sine consensu, sine scitu Reipublicae mil kilkadziesiąt krajów naszych przeszli; y do tego przechodzą, molestii obywatelom W. X. Litt. w Trakcie. Kto wie ieżeli tak sama indulgentia nasza nie dała Woyskom Szwedzkim pochop przeyścia także granic naszych, persequendo hostem a podobno et tentando przez to naszą partialitatem. Delikatnie zatym procedendum w tym coby mogło Rempublicam involvere, do tego omne offendiculum evitantem. Odsyłam tedy list WMMPanom sine nota. Pisałem sam iako Primas, napiszcie WMMPanowie tanquam Status Ministri: Wyprawcie List Litt. tanquam vicinior, niech na tym stanie poki de ulteriori Krola JMci Szwedzkiego intentione non constabit: a sam nam czas suggeret, quid ultra agendum erit. Co pro sensu meo wyraziwszy piszę się in affectu. w Radziejowicach d. 10. Augusti. 1.7.0.1.

WMMPanow

Manifestatio Eminentmi Cardinalis contra non confectam Concordiam Magni Ducatus Lithvaniae.

#

Nos Senatores Dignitarij, Officiales Regni Poloniae, ad Examen, mediationem, ac medullam Turbarum ac tumultuum M. D. Lithvaniae, ex occasione Dissidiorum Nobilitatis eiusdem M. D. Lithv. cum Domo Sapiehana ceterorum, quae primum mutuis ad invicem querelis, de incruentis ultra civili ac fraterno sanguine madere, a Serenissima Regia Maiestate Dño Nostro Clementmo Deputati Commissarij tum a Partibus ex Equestri Ordine sub tempus Comitiorum Generalium rogati ac assumpti Moderatores ac Amici ad notitiam Omnium deducimus. Quia nos quo magis pertaesi miserae ac calamitosae sortis vicinae Gentis, aequalitate nascendi, Libertatis usu, Iurium Coaequatione, Fratrum nostrorum charissimorum, civilibus odijs vix non ad extremum laborantium, eo laetiores S.ae R.ae M.ttis sollicitudine congressus publici authoritate, nostro studio his malis finem componendum alacres ac intensi S.ae R.ae M.ttis mandato, Populorum votis obtemperavimus, et negotium hoc salutis publicae 6ta Iunij Mensis p̄sentis ad latus S.ae R.ae M.ttis in Arce Varsaviens. ex Partium consensu inchoavimus. Haesitatum aliquantum hinc et inde in praeliminaribus Pars a Sessione Provinciali M. D. L. admissa et proponens gravamina, ac laesiones contra Personas, Ministeria voce ac scripto proposuit. Communicata haec Parti quae pariter voce ac scripto non solum Domus suae sed et Familiarum eiusq. Ducatus Lithv. quibus nihil ad Causam commune erat, extremum casum ruinam, devastationem ad horrorem usq. expresserunt.

Cum vero auditis hinc & inde querimonijs ad amicam compositionem deveniendum erat, et varia Partibus proponebantur media. Pars proponens se ad nulla descendere velle declaravit, ni Ministeria ac Dignitates pro Vacantibus declararentur.

Quod cum nec M. D. Lithu. Authoritas decernere nec nomine Facultatis approbare judicaremus, proposita Nobis media ac lenitiva ut ad futura Deo dante Comitia negotium ad totius Reipub. decisionem pertinens remitteretur. Quod autem citra Jus & aequum hucusq; actum in integrum restitueretur. Deoccupatio videlicet bonorum nulliter interceptorum: Pro securitate autem quietis ac tranquillitatis Guarantia Emmi ac Rndmi Cardinalis Primatis, tum Illustrissimorum ac Excellentissimorum Castellani ac Palatini Cracoviensium Exercituum Regni Belli Ducum, ad Comitia usq; Regni offerebatur, ut in casum alicuius molestiae aut contraventionis Authoritate ac robore Parti offensae assistant.

Sed cum nec media haec nec ullae persvasiones inducere partem proponentem valuerint, quae nec audire multominus respondere voluit, ad universam Nobilitatem ac Palatinatus totum negotium provocando, tam laboriosum fructum inutiliter solvere coacti fuimus.

Ut autem studium nostrum, et reducendae postliminio Pacis conatus cunctis pateat, prout res gestae fuerunt citra Passionem et fucum enarramus.

Ne vero dilatis ad proximum Decembrem Rni Comitijs longior mora Calamitates publicas augeat, et ò cardinibus suis motæ leges in abyssum ac conystelam transeant, pro munere Senatoriæ Dignitatis nostræ ac vinculo Sacramenti prospiciendo quieti ac securitati publicæ, tum Juribus Statutis, Consuetudinibus, et recentiori Coæquationis Juri, inhærendo Constitutionibus Annorum.

Si quid hactenus contra easdem deviatum, vel tractu temporis quacunque parte deviaretur, quam solennissime protestamur ac manifestamur, Parti eandem manifestationem in futuris Deo dante Comitiis explicare, tueri, et omne devium ad pristinum Statum reducere, pro debito obligationis ac vinculo Senatorio

Datt. Varsaviæ d. 22 Junij 1701 A°.

Remanifest od Stanow W. X.ª Litt. przeciwko Manifestacyey X.ia Kardynała Prymasa po niedoszłey zgodzie Sapiezynskiey A°. 1701.

Panu Zastępow (cui soli Innocentium vindicta) iawno, y całemu swiatu niech będzie wiadomo a oraz wszytkim Narodom teraznieyszych y potomnych wiekow niech tayno nie będzie. Osobliwie iednak wszytkim Stanom Korony Polskiey y Państw do niey należących, wszelkiego stanu godności, Urzędu, y Kondycyey, Ludziom Boga, Wiarę, cnotę, wolność, y prawdę kochaiącym, przy zaleceniu braterskich chęci naszych innotescat. Iż iako Prowincya nasza W. X.ª Litewskieg

Faustum Libertatis ſuae metum longe ante Sacra Unionis z tą Koroną Foedera glorioſe ſumpſit, y nie tylko z potęgą, ale tez y z wielkiemi wolnosciami y Prawami ſwemi, z ktorych zawsze była Kontenta do Korony w Roku 1.3.8.6. acceſsit, tak w tychze ſwobodach ſwoich, az do Skutecznego przez Unią w Roku 1569. złączenia y ziednoczenia conſtanter trwała y zostawała, od ktorego czasu lotny Bellerofon nasz Litewski nie nadgonionym nigdy biegem ſwim zawsze zarowno z Orłem Koronnym per Campos immortalis gloriae tak godnie y zgodnie lata, ze nie znac czymby ſię dzielic albo roznic miał od niego in cursu et Stadio Virtutis, y nie masz ieszcze tego przykładu, aby miał kiedy intaminatam Fidem, et coaevam Regni Libertatem ullo naevo zmazac.

Gdy iednak revolutione temporum in declivio nuper elapsi Saeculi; nie tak per fatorum inclementiam, iako per abusum nayzwyzszych Status Ministeriorum to iest Laski, Skarbu, y Buławy co ieden Dom zebranych, przy prowadze pierwszych w Senacie Krzesłach, honorow y Urzędow zbytnią władzą nad złych, et acceſsione tak wielą Starostw y Dzierzaw Krolewskich zmocnionych, tak złota wolnosc nasza wszlec była poięta, a prawie iuz afflicta ledwie non ſuccubuit unius Domus potentiae an ambitioni, dla ktorey Superioritas nulla agnoscebatur paritas contemnebatur, aequalitas calcabatur, omnesq leges habebantur ad libitum.

Wczesnie tedy nam w tym postrzegac ſię nalezało iakoby tez tęż ſamą multo Sanguine od Antenatow naszych quaesitam libertatem et aequalitatem non minori et non degenere virtute utrzymać zaszczycie partamque tueri mogli et seris nepotibus dochować.

Gwoli czemu nie mogąc się inaczey z tak wywyższoney a nie potrzebney y nienależytey wyniosłości wyzwolić, ani wyprosić opieki, unanimo sensu et voto Populorum W. X. Litt. na coaequatią Iurium Nostrorum z Koroną zgodziliśmy się, poprzysiągszy to sobie zgodnie stawać przy niey, aż do ostatniey kropli krwie naszey, którą nam consentiente tota Republica, y Sam Król Imć circa Pacta Conventa poprzysiągł y Seym approbował.

Ale że rzadko więc bywa dediscit animus sero, quod didicit diu, zakochawszy się nie chciała nas wypuścić Pars adversa, z przyzwyczajoney długo opieki swoiey, a nie tylko scriptis et factis, ale też viribus et armis oppugnabant tam pium et sanctum opus, na ostatek Servos Nostros et Stipendiarios za naszeż pieniądze zbuntowawszy, sacrilegas przeciwko Matce własney podnieść non dubitavit manus. Z czego tak wielu godnych ludzi Braci naszych różnemi sposobami nie słusznie iednych oppressit znacznie, drugich de vivis suppressit.

Czego dowodem są nulli tacendae vi neces, y postrzały niewinnych Białozorów, Bolicziów, Tedwinskich, a co naybarziey dolendum, et inexcusabile Xiążąt Ichmściów Wiśniowieckich.

Et quam perennis memoriae pobitych Braci naszych na Polach Oszmiańskich, tabulam apponet posteritas, cuius impressa aeternum manebunt vestigia cladis.

Aze in tali caſu nie godziło się inaczey całey Prowincyey naſzey, tylko pro neceſsitate et rei exigentia toties practicatis w Koronie exemplis contra Oppreſsores in Defensionem ſui, cuius licitam conſurgere vim, vi repellere, armaq; in armatos ſumere, (ut Iura ſinunt) Bog Sprawiedliwy pokazał to na adwersarzach naſzych pod Olkienikami, że zawſze intuta ſunt, quae indecora, & oppreſsionem tragica semper sequitur felicitas, kiedy na zgubę naſzę y całey Rzeczypltey iednym zamachem zanieſionych nie poszczęścił zamysłow ich, pokonfundował Rady, pomieszał praktyki, imprezę krwawą in tenues auras victis rozegnał adversis. Rempublicam zas, vitamq; omnium noſtrum od oſtatniey zachował zguby. Za ktorym mieyscu tez sama Rzplta Iurium ſuorum Domina ab Oppreſsoribus vindicata, & priſtinae Libertati reſtituta, poſt excuſsum hocce iugum honeſtae quasi Securitatis, iuz więcey ſubire niechce y nie powinna, ale za zgodnym całey Prowincyey ſwoiey zezwoleniem y uchwałą, pewne Puncta Laudo Generali poſtanowiła, y te im władzę, ktorey na złe uzywali odięta, maiąc po sobie nie tylko prawo wyrazne przeciwko takowym poſtanowione, y praeiudicata Koronne, nie raz na zjazdach nie tylko generalnych, ale tez y Partykularnych Proszowskich Pokrzywnickich y inszych, a osobliwie Jędrzeiowskiego Ao 1676. ktore wszystkie Rzplta potym approbavit, Ale tez Ius Gentium & Belli gdzie victores dant, zwyczaynie pro libitis leges.

Z Czego nie powstydzić się pewnie cała Prowincya nasza, y Swiatu Polskiemu na Seymie Walnym, y samemu Bogu na strasznym Trybunale dać rationem.

Interea kiedy magnanima cura et Paterna sollicitudo JKMci Pana N. Mł. solicituie nas ad ea quae Pacis sunt cogitanda, y powaga iego w to iuż nie poiednokrotnie intercedit; Wzg. Prowincya nasza cała y nie rozerwana, iako nigdy nie była oporna in his quae iusta sunt, tak skłoniwszy się do woli JKMci proponowaną zgodę y medyacyą servatis servandis akceptowała; kiedy iednak in limine oney sami tylko Adwersarij nostri przybierali sobie subiecta y Przyiaciół do Medyacyey a naszych nie akceptowali; y brakowali niemi, u których tylko sami naleźli fawor y kompassyą, których my in iustiori causa Nas, y deputowanych od Nas z Sessyey Prowincyalney słuchać nie chcieli; y mowić im nie dali, Dyzgustami karmili; łaiali fukali et imperiose non Officiose postępowali. Co większa na hańbę y Opprobrium Narodu Naszego na te wypadali słowa że satius aby połowa Xięstwa Litewskiego zginęła niż żeby ieden Adwersarz nasz na honorze szwankował; Dla tego nie mogąc znieść tantas iniurias minas sarcasmata, widząc też pertinaciam strony, która upokorzyć się spolney Matce Rzpltey ullatenus nie chciała, odłożyliśmy totum negotium do Braci naszey, nad których zlecenie nic się nam domyślać nie godziło, a to na termin prorogowany relationis Seymu przeszłego pro d. 28 Julij ale kiedy y na ten termin strona non comparet, medyatorow ani Plenipotentow nie przysyła, ale raczey hostilia znowu & non pacifica przed się bierze remedia, lubo się ullas minas nie boiemy, strachow tez fukow, hukow, przegrozek y pochwałek Adwersarzow naszych nie lękamy, a dopiero Ichmściow Koronnych Braci naszych hostilia nie spodziewamy, wiedząc że par in parem nie ma potestatem. Aby iednak silentio nostro nie zdalibyśmy się approbare calumniam, & lesivum Manifesti Xięcia Imći Kardynała scriptum, ktorym retorquetur na nas culpa, w tey mierze y niewinność naszę przy wszelkiey modestyey y skłonnosci do pokoiu swiętego, ktory ieden triumphis innumeris potior, całemu swiatu abyśmy produkowali renitentiam, oraz partis adversae nie należyte molimina, miasto uspokoienia y reconciliacyey Braterskiey przedsięwzięte oswiadczyli y Ichmmściom PP. Koronnym donieśli; Niżeli się nam przyidzie z tego mieysca sine effectu zgody od J.K.Mści promowowaney iednak non sine Consilio roziachać, hanc nostram solennem przeciwko Manifestowi pomienionemu y przeciwko Machinacyey Adwersarzow naszych czyniemy y zanosiemy remanifestationem. Datt. w Wilnie d. 30 Julij. 1701 Aº.

Copia Uniwersału na Pospolite Ruszenie Litewskie

Jaśnie Oświeconym Jaśnie Wielmożnym Wielmożnym Ichmościom Panom Senatorom Dignitarzom, Urzędnikom Ziemskim, Grodzkim, Rycerstwu Szlachcie Obywatelom Powiatu NN. naszym wielce Mściwym Panom y Braci po zaleceniu usług naszych. My Senatorowie tak Duchowni iako y Swieccy, tak Commissarze nie tylko przez postanowienie generalne, Olkienickie, do J. O. Xięcia JMci Michała Serwacego Korybutha na Wiśniowcu y Zbarażu Wiśniowieckiego Hrabi na Dolsku Kamarnie y Dąmbrowey, Gliniańskiego Wilkowyskiego Starosty, Generalnego Województw y Powiatów także Woysk J. K. Mści W. X. Litt. Pułkownika destynowani ale z Województw y Powiatów Seymików obrani Commissarze. Oznaymuiemy iż gdy my się na tym zieździe d. 23 Julij w Wilnie zaczętym starali y o uspokoienie Rzpltey & omnia media possibilia applicavimus, aby tam ab intra quam ab extra pożądana w Oyczyznie mogła się ścielić quies, aliści nas ze wszystkich stron pewne dochodzą wiadomości, że w koło nie mał granic W. X. Litt. rożne pericula na Rzpltą następuią. Gdy tedy nas nie tylko lex naturalis defensionis, ale też et lex scripta, więc tak dawnieyszych Seymów iako y ostatniego Seymu Constytucye, tudzież y postanowienia naszego prowadzą do tego, abyśmy bezpieczeństwo Rzpltey w iak naywiększy mieli animadversyey, należy w tych okolicznościach będącym prospicere Securitati publicae, obawiaiąc się aby za iednym hasłem ze wszystkich stron razem na całe W. X. Litewskie iaki nie wybuchnął ogień, do którego gaszenia rozdzielone na różne częsci Woysko W. X. L. rezby nie mogło wystarczyć, przychodzi nam uczynić rekurs do wszystkich sił naszych, któremi y Wolnosci naszych zaszczyt, dotąd był konserwowany, y substancye in toto zostawały. Zaczym upraszamy WWMciów Panów przez ten nasz Uniwersalny list, abyscie WMć Panowie tak w swych Domach byli gotowi, iakobyscie z kądkolwiek przypadaiącym niebespieczeństwom nagłym doskonałym pospolitem ruszeniem, y teraz rezystencyą uczynić mogli, y na ten czas, gdy za daniem znać od kogokolwiek z Wdztwa lub Powiatu J. O. Xiążę Jmć Pułkownik Generalny W. X. Litt. powtórne swe wyda Uniwersały. Co wszystko podaiemy WWMć Panom do wiadomosci, y wszyscy się do tego Uniwersału przy Xiążęciu Jmci podpisuiemy. Datt w Wilnie d. 4. Augusti 1701 A°.

Copia listu Xięcia Jmci Prymasa do Posłow Kurlandzkich.

Ex Literis suarum Dominationum colligo querelas & amaritudines, quibus cum hic & nunc mederi non sit de tempore, compati est de Justitia. Quanto enim delicatius ab omnibus Divae memoriae Regni huius Principibus conservabatur circa Immunitatem Iurium, Securitatem Substantiarum

prærogativas ordinis equestris, cæteraqꝫ libertatum suarum præsidia decora hoc Provincia tanto maiori animi nostri ſenſu delibamus, eandem in hunc indignum Fortunæ deueniſſe caſum, ex quo Civium tranquillitas honor & opes, quæ prima mortales ducunt aut inversa aut immunita. Non poſſe me tamen aliter exiſtimare de innata Sacæ Rgæ Mttis pietate & clementia, quod ea fieri nullatenus pateretur, nisi urſiſſent fatales quædam fundandi ibidem belli Svetici rationes, sicuti enim omnium bellorum hoc dirum accidens est, quidquid propius ad funestam illorum accedit flammam, urere & consumere, ita & in præsenti casu Ducatus hic sola vicinitate infelix, præsurisqꝫ militiæ nunquam non gravaminosæ exponitur, quas (utrobiqꝫ certum est) nec evitare poterat, nec tolerare merebatur. Proculdubio acerbum id Reipublicæ sciendumqꝫ illam tanto impensius velle tueri iura, prohibere iniurias huius Decori Ducatus excessus, famosa incorporatione ad se Regnum istud finium latitudinem autoramentum gloriæ, cæteraqꝫ sua participavit ornamenta. Ex me quantum Authoritatis consilij & operis esse poterit votis Suarum Dominationum succurrere in tempore non intermittam. Interim maneo. &c. &c.

Copia listu JMci Pana Kasztellana Krakowskiego do J. K. Mci d. 3. Augusti Aº 1701. ze Lwowa.

Odebrałem list W. K. Mci d. 2. Augusti przed południem z wielkim nieco nieukontentowaniem, kiedy w nim

czytam że Krol Szwedzki przeprawił się przez Dźwinę. Czekam z wielką impatiencyą ponowy, co daley Krol Szwedzki tentabit. Zaczym WKMć przypominać mu słowo dawne WKMci, że ieżeli Krol Szwedzki wtargnie w Państwa Krolowania WKMci hostiliter, że ia z Woyskiem Koronnym poydę ie zaszczycaiąc. Pomnię to barzo dobrze, Rzplta bowiem na to Woysko trzyma, aby one broniło od naiazdow wszelkich nieprzyiacielskich. Zaczym ieżeli Krol Imć Szwedzki przeydzie granice hostiliter nie wątpię że WKMć zbierzesz iak nayprędzey Senatus Consilium, sprowadziwszy Xięcia Imci Kardynała, Ministros Status y Ichmciow PP. Senatorow, co możność ich w prętkości zebrać, a cokolwiek WKMć uradzisz z Ichmciami PP. Senatorami in hoc casu insperato, iam gotow do exekucyi. To donoszę WKMci, że iakom nie dawno doniosł, izem miał Woysko z obozu rozpuścić, dla robienia sobie siana, na zimową Consistencyą o co mi się ustawicznie przykrzyło, tak nie wiedząc o zbliżeniu się Szwedow ku Rydze, bo y owszem z Warszawy uwiadomości były, że Krol Szwedzki o mil kilkadziesiąt z małym Woyskiem był, a potym ruszył się ku Narwiku Carowi Imci. Rozpuszczam ci zeda Woyska iednakże provisionaliter w assygnaciach Consistencyalnych dołożyłem, żeby się Officierowie y Towarzystwo nie rozieżdżali od chorągwiow, y zawsze gotowi byli do ruszenia, iako się WKMć informować będziesz z kopiey assygnacyey moiey, ktorą posyłam WKMci. Mnie tu doszedł ſięt WKMſci d. 2. Augusti, a Woyſko d. 2. Augusti tegoż dnia pod Krzemienicem rozeszło ſię. Zależy mi z powinnosci moiey przestrzec WKMć że to Woyſko nie ieſt takie teraz iakie ie WKMć przed kilką lat widział pod Brzezanami, bo go wielką część na Seymie zwiniono, sam WKMć wieſz że mu nie płacą. Na Seymie bez Hetmanskiey informacyey Konkludowano, Konsistencye naznaczono, ktore z fundamentu Woyſko zruynowały y do oſtatka zniweczą. Hiberny w gotowiznie do Lwowa nie zwożą, y z wielką trudnoſcią y kosztem odbieraią Deputaci ieżdżąc cały Rok po Polszcze. Piechot cale nie maſz, nawet na oſadzenie Fortec naſzych potrzebnych non ſufficiunt, y ci goli bez lenungow y nie komplet. I to mieć trzeba w Consideracyey, że y Seraskier stoi z Woyſkami w polu o mil kilka od Polſkiey Granicy, upominaiąc ſię rozgraniczenia, na ktore lubo nie całe Woyſko przyyść powinno według zwyczaiu, iedna wielka część powinna być. To należytą Veneracyą donoszę WKMći, Łasce ſię iego Mściwey Oddaię.

WKMći Pana Naſze Mgo Sługa
Stanď Jablonowski

Planctus Eccleſiæ Varmienſis.

Vide Domine et Conſidera quoniam tribulor. Domine vim patior, reſponde pro me, quia neſcio quid dicam Inimicis meis. Iuſtus tu quidem es Domine, si diſputem tecum; Veruntamen iuſta loquar ad te, Quare via Impiorum proſperatur? Congrega eos quasi gregem

ad Victimam, et Sanctifica eos in die occiſionis. Usquequo lugebit Terra, & herba omnis Regionis ſiccabitur? Conſumptum eſt animal, & volucre, quoniam dixerunt, non videbit noviſsima noſtra. Diſcerne Cauſam meam Domine, ab homine iniquo & doloſo eripe me. E Pſalmiſta & Jeremia Propheta ſunt preces Sacerdotum in ſuo Officio Feria tertia magna.

Sequitur res Varmienſis.

Praeſentem miſerabilem Eccleſiae Varmien. Statum deſcripturi praeterire non poſsumus, quin originem & Succeſsus illius, quam breviſsime commemoremus, ea vel maxime de Cauſa, ut Lector ſeu Judex benevolus animadvertat, quales olim ſalvis Juribus noſtris in Protectione Pontificum, Imperatorum Romanorum, & poſtea Regum Poloniae fuerimus: Nunc condoleat, quales cogamur eſse, quando violatis Juribus, et poſtpoſitis Pactis noſtris, eisdem inter arma non hoſtium ſed Srmi Protectoris Guardianorum ſilentium imponi videamus. Sed adhaeſiſsent linguae faucibus noſtris, ſi Patronorum beneficia ſileremus, & aruiſsent manus, ſi Jura noſtra et praerogativas, in ipſa Antiquitate quaſi latentes contra gravamina loci publicae exponere omitteremus. Ille zelum hunc reprehendet, qui immunitatib. Eccleſiae noſtrae Inimicus, aulae blandiri volet, ignorans cuius fundatio ſimus. Quid in pactis nobis promiſsum, et quali forma Juramenti ad tuendum Jura et Privilegia noſtra obligati, Ille excuſabit, qui non ex vario diſcurſu, ſed ex authenticis documentis ex veritate perſpecta, facile apud ſe concludet, talia gravamina ſilentio involvi non potuiſse. Alias Principum Chriſtianorū quorum in pio bello contra Pruſsos.

Sanguine fundati sumus, maximo beneficio indigni, et Iurium et Privilegiorum nostrorum ipso silentio Proditores iudicaremur. Faue itaq; beneuole Lector, et rationes nostras attentus considera.

Pontifex Romanus Innocentius Quartus Fundator Episcopatus Varmien. ex ijs terris, quas Principes Christiani in pio bello contra Prussos sanguine suo acquisiverunt.

Erectionis Ecclesiæ Instrumentum.

Universis Christi Fidelibus pñtes literas Inspecturis, Anselmus Dei grãa Eppus Varmien. per Bohemiam et Moraviam nec non per Rigensis et Gnesnensis et Salsburgensis Provincias Aplicæ Sedis Legatus Salutem in Domino. Quoniam admod. aquæ defluentis præterit figura mundi huius rerum gestarum memoriam secum trahens in oblivionem, et ex oblivione in calumniam necesse est, ut quæ memoria indigent, quibus subsistant Indicijs muniantur. Unde et præsentis Indicio peremni volumus constare notitia: quod cum Dñs Papa per Varmiensem Dyœcesim nos curasset Eppum præficere assignando nobis portionem debitam in ipsa Dyœcesi iuxta divisionem factam a Venbli Patre Vilhelmo Eppo Sabinense, tunc Partium earund. ac totius Prussiæ legato, ac super divisione terrarum et limitatione Dyœcesium Aplicæ Sedis speciale mandatum habente, et ab ipsa Sede Aplica postmodum confirmatam, licet tunc Parochiales Ecclæ nullæ vel paucissimæ essent, tamen divina mediante clementia et promotione Sedis Aplicæ ad cuius Dñium supradicta terræ cum cæteris Prussiæ Partibus spectare noscuntur adeo sunt auctæ quod necesse habeant erigere sibi matricem Ecclæm a cuius gremio possint Ecclesiastica Sacramenta censuram Ecclesiasticam et Salubrem doctrinam recipere et alia quae ad salutem pertinent animarum. Innitentes igitur rationibus antedictis in praenominata Dioecesi Warmiensi ad laudem et honorem Dei Nostri Jesu Christi Ecclesiam ad titulum S. Andreae Apostoli in Civitate quae Braunsbergk appellatur erigimus Cathedralem. Volentes in eadem Divini Nominis cultum prae omnibus augmentari quasdam terras cum Decimis suis Jurisdictione et aliis utilitatibus prout in literis super hoc confectis plenius continetur pro XVI Praebendis in superdicta Ecclesia habendis Conferimus quatenus ad easdem XVI recipiantur Canonici qui in Divinis Officiis Domino in ipsa Ecclesia perpetuo famulentur. Jus vero eligendi in dicta Ecclesia Praepositum Decanum Cantorem Scholasticum Custodem, ac Canonicos Nobis et Nostris Successoribus una cum Capitulo retinemus. Creandi autem et Instituendi Archidiaconum in ipsa Ecclesia nobis et Nostris Successoribus facultatem specialiter reservando. Episcopum eligendi seu postulandi Canonici dictae Ecclesiae liberam facultatem habeant secundum Canonicas sanctiones. Igitur ne adversus rationabiles constitutiones et ordinationes nostras deinceps oblivio calumniam ingerat in testimonium et perennem ipsarum confirmationem praesentem paginam fecimus Sigilli nostri munimine roborari. Acta sunt haec Anno gratiae MCCLX. Testes sunt Fratres Nostri Rhichwinus, et Petrus et Theodoricus Carnalis frater noster et alii quam plures Datum in Heilsbergk in mense Junio Nulli ergo hominum liceat hanc paginam confirmationis Nostrae infringere, vel ei ausu temerario contraire. Praeterea hoc Scriptum in perenne testimonium et munimentum Sigillo Nostro et Sigillis Venerabilium Patrum Alberti de Insula et Frederici fulmensis Episcoporum fecimus roborari Actum in Elbinga Anno Domini 1264 sexto Kalendas Februarii de quo Cromerus Princeps Historiæ Polonæ ita scribit Guilhelmus Eppus Mutinen qui postea fuit Sabinen Legatus Aplicus Prussiam a Crucigeris eorumq adiutoribus Crucesignatis ad illud tempus subactam, atq adeo subigendam etiam dum mandato et Authe Innocentij eius Nñe quarti Pontificis Maximi tribus Dyœcesibus nempe Varmien Sambien et Pomesanien tunc distinxit Culmensi in suo Statu relicta Crom. lib. 8. fol: 148. ad finem sub Anno. 1243.

Dicit Culmen in suo Statu relictam, quia hic Eppatus iam ante ducentis septuaginta octo Annis a Mieczyslao Principe fundatus et dotatus erat simul cum alijs Basilicis Poloniæ de quo Crom. lib. 3. sub Anno 965. et sic Culmen Dyœcesis non erat de Prussia, neq ad Crucigeros alio modo pertinebat quam contractus inter illos. et Conradum Ducem Masoviæ ut tam diu Culmensem Tractum possiderent quamdiu Prussos non debellarent Crom. lib 7. fol: 134 Idem fatetur Plavenius post cladem Grunevaldensem unus ex Primarijs Crucigeris superstes Uladyslao Regi Polonorum Victori supplex his verbis. Pomeraniam Culmensem, et Mihalouiensem Tractus et si quid aliud de Polonis sive bello, sive qua alia ratione quæsivimus et usurpavimus tibi ut habeas per nos licebit. Prussiam modo quam olim Nostri Maiores dum Masoviam atq Poloniam illo præmio invitati defendunt iustis armis et Sanguine suo. Barbaris eripuere, nobis concedas per te Salutarem Christi Jesu mortem et Sanctissimæ Matris eius Mariæ nomen sub cuius signis nos militamus rogamus et obsecramus Maiori tibi tuisq Polonis et Lithuanis usui post hac fuerimus in extremo illo terræ angulo relicti quam ex hisce Sedibus Nris penitus eiecti et exterminati. Crom: lib. 17. fol: 273. Idem est in Contractu pacis perpetuæ Crucigerorum cum Casimiro Rege ante omnia Pomerania Culmen et Mihalouien Tractus tanquam ad Regem et Regnum Polonia antiquitus ptinentes per Crucigeros Reip: restituuntur et postea de Terris Prussiæ pacificatur. Ac proinde proprie loquendo Prussia non est nisi quod tribus Dyœcesibus nempe Warmien. Sambien. et Pomesaniensi distinguitur et terminatur.

Imperator Romanus Carolus Quartus Protector, et Defensor Ecclæ Warmien. eiusque Eppi Principis Imperii Immunitates eiusque cum pœnis contra quoscunque Infractores probantur per Bullam Auream quæ in Archivo Nostro hucusque conservatur cuius tenor est talis, prout sequitur.

In Nomine S. et Individuæ Trinitatis feliciter Amen. Carolus IV Divina favente Clementiâ Rom: Imperator semper Augustus, et Bohemiæ Rex ad perpetuam rei memoriam. Pro Pte Venblis Ioannis Warmien. Epi Principis et devoti Nri dilecti, nuper Mtti Nræ oblata supplicatio continebat, quatenus nonnullas grãas quas a Sede Aplica obtinuisse dignoscitur gratas habere, de solitæ benignitatis clementiâ dignaremur. Quarum tenor sequitur in hæc verba Innocentius Eppus servus servorum Dei Venbli Fratri Ioanni Epo Warmien. salutem et Aplicam benedictionem. Provisionis Nræ debet provenire subsidio ut Ius suum cuilibet conservatur: hinc est quod nos tenorem quarundam literarum fel: record: Innocentii Papæ quarti Prædecessoris Nri in Registro ipsius Prædecessoris repertum pro eo quod sicut tua petitio nobis nuper exhibita continebat, præfatæ originales literæ, quibus pro iuribus tuæ Ecclæ conservandis te asseris indigere, casualiter sunt amissæ de Registro ipso de verbo ad verbum conscribi et ad tuæ supplicationis instantiam fecimus præsentibus annotari, qui talis est. Innocentius Eppus servus servorum Dei dilectis filiis Magistro et Fratribus Sanctæ Mariæ Theutonicorum, salutem et Apostolicam benedictionem.

Limitaõnem Dyaecesum Prussiæ et coniunctæ sibi terræ Culmens ac divisionem Terrarum ipsius Prussiæ, quas de mandato nostro, apud Sedem Aplicam provida deliberaõne præhabita fecit Venblis frater Nr Eppus Mutinensis Pœnitentiarius Nr in partibus illis Aplicæ Sedis legatus prout in ipsius Literis super hæc confectis plenius continetur ratas habentes et firmas eas Authe aplica confirmamus et præsentis Scripti patrocinio communivimus. Tenorē autem literarum ipsarum præsentibus de verbo ad verbū fecimus annotari qui talis est. Wilhelmus miseraõne divina Eppus Mutinens Aplicæ Sedis legatus omnibus præsentes literas inspecturis salutem. In nomine Jesu Christi. Noverit universitas Nostra Quod Smus Pater D. Innocentius Papa Quartus inter alia quæ ad legaõnis officium pertinent commisit Nobis in eius præsentia constituto ut limitare possemus Dyaeceses infra Trnos Nræ legaõnis et Eppos instituere in eisd. cuius Authe de Regionibus iam conversis limitavimus Dyaecesis in Prussia. Primam enim Dyaecesim limitavimus de terra Culmens sicut circumeunt tres fluvij Wista Drwenza et Ossa ita quod in ead Dyaecesi Lothuania includatur. Verumtamen in terra Culmensi ad Eppum qui pro tempore fuerit pertineat illud duntaxat quod de communi consensu et voluntate Eppi Prussiæ ac Frm hospitalitatis Beatissimæ Mariæ Theutonicorum et hnm in ead terra Culmensi manentium ordinatum fuit quando primo ad habitaõnem illius deserti homines intraverunt, videlicet una mensura tritici de unco, et insuper sexcenti mansi de terra in competenti, vel competentibus locis ipsius terræ Culmens. Secundam vero Dyaecesim limitavimus sicut claudit Ossa Wista, et stagno Drausen ascendendo, per flumen de Pasalue, ita quod Insula de Quidino et Santiri, in ead Dyaeces habeantur. Tertiam quoq limitavimus sicut claudit recens mare ab Occidente ad flumen quod dicitur Pregora sive lipsa ab Aquilone ad stagnum pdictum Drausen a Meridie ascendendo per prædictum Passalucam flumen contra Orientem usq ad Trios Lithvanorum. De non conversa autem terra Prussiæ iam dicta limitavimus quartam Dyœcesim, sicut claudit mare salsum ab occidente et flumen memelle ab Aquilone et meridie flumen Pregora versus orientem usq ad terminos Litheanorum. Ita quod prædicta omnia flumina communia sint Dyœcesibus quæ ipsis fluminibus terminantur. Præterea quia Fres prædicti totius pondus expensarum et præliorum sustinens, et quia multis oportet eos infeudare terras sic divisimus terras Prussiæ ut sive unus fuerit sive plures Fres duas partes integre cum omni proventu habeant, et Eppus sive Eppi tertiam integre cum omni Iurisdictione aut Iure, salvis tamen Epo in duabus Partibus in illis omnibus quæ non possunt nisi per Epum exerceri. Iterum ut hæc terrarum divisio effectum debitum libere consequatur ipsa in Nne Iesu Christi fiat primo iuxta voluntatem et consensum Eppi eligant communes amicos per quos huiusmodi divisio fiat. Et si taliter etiam concordare non poterunt tunc ipsi fratres quia ipsis est via et honor ex dividant Prussiam in tres Partes et de una ipsarum Partium habeat Eppus optionem vel si forsan ipse noluerit eligere quæ pars ex illis tribus Partibus cedat Epo sicut sortes dederint termineretur. In cuius rei testimonium præsens scriptum sigilli nostri munimine duximus roborandum. Datum Anagniæ Anno Dni 1243. Quarta die Iuly Indictione prima Pontificatus eiusd. D. P. Anno primo. Nulli ergo hominum omnino liceat hanc paginam nræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit

Indignatione omnipotentis Dei et B.B. Petri et Pauli Aplorum eius se noverit Incursurum. Dat. Anagniae Octavo Idus Octob. Pontificatus Nri Anno Primo. Ceterum, ut idem Tenor sic insertus omnimodam rei certitudinem faciat Auctte Aplica decernimus ut illud idem robur eamq Vim eumq Vigorem dictus tenor per omnia habeat quem haberent originales literae supdictae et eadem prorsus eidem tenori fides adhibeatur quandocunq et ubicunq Sive in Judicio, sive vel alibi ubi fuerit exhibitus vel ostensus et eidem firmiter stetur in omnibus, sicut eisdem Originalibus literis staretur, si forent exhibitae vel ostensae. Per hoc autem nullum ius eis de novo alicui acquiri volumus, sed antiquum tantummodo Conservari. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam Nostrae constitutionis et Voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis Autem hoc attentare praesumpserit Indignationem Omnipotentis Dei et Beati Petri et Pauli Aplorum eius se noverit Incursurum. Dat. Avinioni secundo Idus Decemb: Pontificatus Nri Anno Tertio. Alterius literae sive Bullae tenor talis est. Innocentius Eppus Servus Servorum Dei Venbli Fri Eppo Varmien Salutem et Aplicam benedictionem. Provisionis debet provenire subsidio ut ius suum cuilibet conservetur hinc est quod nos tenorem quarundam literarum fel. recor: Innocentii Papae IV. Praedecessoris Nri in Regestro ipsius Praedecessoris repertum pro eo quod sicut tua petitio nobis nuper exhibita continebat praefatae originalis literae quibus te asseris indigere pro Juribus tuae Ecclesiae conservandis casualiter sunt amissae de regestro ipso de Verbo ad Verbum conscribi et ad tuae supplicationis Instantiam praesentibus annotari fecimus qui est tenor talis Innocentius Eppus Servus Servorum Dei Venbli Fratri Eppo Prusiae Salutem et

310

Aplicam benedictionem. Ea que per dilectos Filios Fratres Hospitalis S. Marie Theutonicorum, et alios Christi fideles, facta sunt in Prussie partibus, Divina propitiante potentia, cum exultatione spiritus intellectis, et considerata terre latitudine, ibi per Dei gratiam acquisita Venbli Fratri nostro Wilhelmo Episcopo quondam Mutinen Penitentiario nostro, apud Sedem Apostolicam constitutum, in ipsius Prussie ac Livonie partibus plene legationis Officium duximus committendum, eidem in ipsa Prussia ac Terra Culmen limitandas Dieceses, ac ipsius Prussie terram dividendi per partes de Fratrum nostrorum consilio potestatem plenariam concedentes. Ita Eppus ipse tres in Prussia et Unam in Terra Culmen Dieceses limitavit, ac tres Partes fecit de terra Prussie, quarum duas dilectis Fratribus ferentibus preliorum angustias et expensarum onera, quos oportet terram infeudare fidelibus deputavit. Ita ~~sive~~ quod sive unus Frater fuerit, sive plures, duas partes terre integre cum omni Proventu habeant. Et Episcopus vel Episcopi tertiam integre similiter habeant, cum omni Jurisdictione et Jure, salvis tamen Episcopo in duabus partibus Fratrum illis omnibus que non possunt nisi per Episcopum exerceri: Verum cum Nos limitationem et divisionem huiusmodi duxerimus Authe Aplica confirmandas, Frat. tue per Apostolica scripta mandamus, quatenus una ipsarum Diecesum Prussie quam malueris et parte tertia terre ipsius Diecesis contentus existens, Terras vel Jura ad partem Diecesis, quam eligendam duxeris pertinentia, ni feudare alienare vel dare absq speciali mandato Sedis Aplice non presumas, sciens quod quidquid de terra Prussie vel Terra Culmenz aut ipsius alienasti proventibus in irritum reuocamus, et ex nunc irritum decernimus, ſi quid contra Inhibitionem noſtram, ſuper prædictorum alienatione de cætero attentatis. Si vero Dioeceſim Culmenſem elegeris tibi de ipsa terra Culmenſi ſufficiat, quod in forma compoſitionis facta ſuper terra Culmenſi, per te ac Legatum eundem et dictos Fratres, nec non ipsius terræ Incolas plenius continetur. Cæterum temporalia quæ tibi Epatus Iure competunt Nomine noſtro ac Romanæ Eccleſiæ de ipsius Legati manu accipias, te talem ſicut Pontificalis Dignitas ac religioſa requisierit honeſtas in Omnibus redditurum, quod Deo & Eccleſiæ ſit ad gloriam, tibi redundet et ad meritum, et Christi fidelibus de Induſtria veniat ad profectum. Dat. Anagniæ tertio Calendas Augusti. Pontificatus noſtri. Anno primo. Cæterum ut ipsarum literarum tenor huiusmodi ſic inſertus omnimodam certitudinem rei faciat. Apoſtolica Authoritate decernimus, ut illud eidem robur et eam vim, eumque vigorem dictus tenor per Omnia habeat, quem haberent Originales literæ ſupradictæ, et eadem prorſus eidem tenori fides adhibeatur, quandocunque et ubicunque ſiue in Iudicio, vel alibi; ubi fuerit exhibitus vel oſtenſus, et eidem firmiter ſtetur in Omnibus, ſicut eisdem Originalibus literis ſtaretur ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Per hoc autem nullum Ius denuo alicui acquiri volumus, ſed antiquum ſi quod habet tantummodo conſervari. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nrā Conſtitutionis et Voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei et BB. Apoſtolorum Petri & Pauli eius ſe noverit incurſurum. Dat. Auinioni ſecundo Idus Decembris, Pontificatus noſtri Anno tertio. Nos igitur habita conſideratione

ſtatus

Status Imperialis, in quem nos Deus Omnipotens quamvis insufficientibus meritis sua benignitate pfecit, et ex cuius ordinato regimine, commodis Ecclesiarum praeesse tenemur, consideratis etiam propriae Salutis compendiis, animo deliberato, non per errorem aut improvide sed maturo Principum & Procerum Nrorum accedente Consilio, dictas literas, gratias et declarationes contentas in eis gratas et ratas accipimus, praecipientes universis nostris, et Imperii Sacri fidelibus, quatenus easdem in suo rigore & robore manuteneant et conservent, sub poena Centum Marcarum auri puri, quam ab eo qui contra fecerit, toties quoties contra factum fuerit, irremissibiliter exigi volumus, et earum medietatem nostri Imperialis Aerarii sive Fisci, residuum vero partem iniuriam passorum usibus decernimus applicari. Signum Serenissimi Principis & Dni Caroli Quarti Romanorum Imperatoris Invictissimi & gloriosissimi Bohemiae Regis. Testes huius rei Venbilis Preczlaus Epus Vratislaviensis Imperialis Aulae nostrae Cancellarius. Illmi Bolko Swidnicen, Ludovicus Lignicen Conradus Olesnicen Przymko Tesinen Duces. Spectabilis Burchardus Burgrabius Magdeburgen Imperialis Curiae nrae Magister Albertus de Anhalt, et Joannes de Nedz Comites. Et Nobiles Sbinko de Hasenburgk Supremus Magister Camerae nrae & aliorum Principum Comitum Baronum & Nobilium multitudo psentium sub bulla aurea Typario nostrae Imperialis Mtis impressa testimonio literarum. Datum in Burglins Anno Dni Millesimo trecentesimo quinquagesimo septimo. Indictione decima, octava Kalendas Septemb. Regnorum nostrorum Anno Romanorum Duodecimo, Bohemiae Undecimo, Imperij vero tertio. Ego Joannes Dei gratia Lutomisliens Episcopus Sac. Imperialis aulae Cancellarius. Vice Rndi in Chro Patris D. Gerlani Maguntinenz Archi Eppi Sac. Imperij per Germaniam Archi Cancellarij recognovi.

Post hanc Bullam in praefato libro immediatè sequitur tenor talis.

In Nomine Sanctae & Individuae Trinitatis feliciter Amen. Carolus quartus divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus & Bohemiae Rex ad perpetuam rei memoriam. Etsi Imperialis Maiestatis circumspecta Benignitas, de innatae pietatis Clementia omnium subditorum commodis vigilanter intendit, ad illorum tamen quietem & statum tranquillum, quedam singulari dignationis affectu inclinatur propensio, quos amplioris sedulitatis & fidei grata constantia commendat. Nos itaq; consideratis multiplicibus meritis probitatis Venblis Joannis Episcopi Varmienz Principis, & devoti nostri dilecti, quibus ipse constanti animo nostrum & Sac. Imperij honorem ac statum prosecutus est hactenus, & Authore Dno in antea ferventius prosequetur, sibi et successoribus suis et Ecclesiae Varmienz supradictae universa et singula Privilegia et literas, quae et quas super Iuribus libertatibus gratijs consuetudinibus donationibus & indultis usibus observantijs & immunitatibus, nec non singulis feudis praedijs, Castris, Oppidis villis, munitionibus Iurisdictionibus, alijs et bonis pignorum seu Hipothecarum, et pertinentijs suis et Eccla praedicta à Nobis et clarae memoriae Divis Imperatoribus Romanorum et Regibus Praedecessoribus Nris obtinuisse noscuntur, in omnibus suis tenoribus Sententijs punctis et Clausulis de verbo ad verbum prout Scripta vel scripta sunt, ac si tenores singuli praesentibus inserti consisterent, etiamsi de his in praesentibus Iure et consuetudine deberet fieri mentio specialis, approbamus ratificamus, et de solita benignitate Imperiali, et certa nostra scientia, aut etiam de Imperatoriae potestatis plenitudine praesentibus innovamus. Inhibentes Universis et singulis Principibus Comitibus Baronibus Nobilibus Clientibus Civibus, et Universitatibus Terrarum Districtuum Civitatum et locorum Sac. Imperij, qui pro tempore fuerint, etiam cuiuscunq. dignitatis ac status existant fidelibus Nostris, ut dictum Episcopum Successores suos et ipsam Varmiens Ecclesiam inperpetuum adversus praesentis nostrae approbationis, ratificationis et Confirmationis indultum non impediant, aut sinant quomodolibet impediri, sub poena Centum Marcarum Auri puri, quam contra facientes quoslibet, dum et quoties contra factum fuerit incurrisse decernimus, et cuius medietatem Fisco Nostro Imperiali, reliquam vero partem iniuriam passorum usibus applicari. Signum Serenissimi Principis et DD. Caroli quarti Romanorum Imperatoris, Invictissimi et gloriosissimi Regis Bohemiae. Testes huius rei sunt Vnblis Preslaus Vratislavien Epus Imperialis Aulae nostrae Cancellarius. Illres Bolko Swidnicen Ludovicus Lignicen, Conradus Olesnicen Brzimko Teschinen Duces. Spectab. Burchardus Magdenburgen Burgrabius Imperialis Curiae nrae Magr. Albertus de Anchalt, et Joannes

de Kedz Comites. Et Nobis Stinko de Nassenburg Supremus
Magister Camerae nostrae. Et aliorum Principum Comitum Ba-
ronum & Nobilium multitudo p̄sentium, sub bulla aurea
Typario Imperialis nostrae Maiestatis impressa testimonio
literarum. Datum in Burglins Anno Dni Millesimo Trecente-
simo quinquagesimo septimo. Indictione decima, decimo
tertio Kalendas Septembris. Regnorum nostrorum Anno Ro-
manorum Duodecimo Bohemiae Undecimo Imperij vero
tertio. Et ego Ioannes Dei gratia Luttomislens Episcopus
Sacrae Imperialis Aulae Cancellarius vice Rndi in Christo
Patris Dni Gerlacij Maguntini Archiepi Sac. Imperij per
Germaniam Cancellarij recognovi. c

Haec sunt beneficiorū erga Ecclam Varmien. Sedis Aplicae in Ele-
ctione et Imperatoriae Mttis in protectione fundamenta, et ut benevolo Lectori
ulterius satisfaciamus, recensendum est, quinam illi Principes Christiani
fuerint, qui Prussiam subiugarunt, et nos Episcopatus eiusdem sanguine
suo pepererunt: de quo ita Cromerus: Cruciferi quoque Teutones eodem
tempore, hoc est post Tartaricam illam inundationem, cum Popone apud
Segnitiam interfecto, Henricum de Vida Magram suffecissent, non modo
Prussiam bello quaesitam sed etiam ea, quae initio à Conrado Duce accepe
rant penè amiserunt Swentopelki fraude, et mox aperto bello. Nam cum
ij à Conrado contra Prussos invitati cum barbaris bellum varia fortu-
na gessissent, nunc victores nunc victi et arces atque oppida quaedam
ipsi condidissent, quaedam de hostibus cepissent, atque ea bis nonnulla
rursus amisissent et quodam tempore à barbaris cum magna strage
victi, in arctum redacti essent, ad extremum tamen multis Germaniae
Principibus opem ferentibus, magna ex parte Prussos debellatos do-
muerunt, et ad recipiendam religionem Christianam adegerunt. Quae
fortuna dedit, ut tum Prussia in tres Episcopatus divideretur. Crom.
lib. 8 sub Anno Millesimo Ducentesimo Quadragesimo Tertio folio
148. Idem in alio loco infra Mendozus Dux Lithvanorum
abiecta religione Christiana quam simulatè ad tempus susceperat,
infensior indies Christianis vicinis erat. Coactoque suis Lithva
nis pariter atque Prussis idem sentientibus valido exercitu, in quo
Triginta Millia armatorum censebantur, Masoviam omnem crudelissimè
vastavit: pagos et oppida quam plurima et caput gentis Plocensem

arcem

arcem defensoribus vacuam incendit, et ingenti hominum pecudum et iumentorum præda domum remissa in Crucigerorum ditionem eodem furore invasit, eaq; peragrata et exusta, homines quidem captos immanitate barbarica trucidavit, cæteram verò prædam permagnam abegit. Cruciferi non ausi obviam prodire tantæ multitudini, munitionibus tunc sese continuere. Postea verò anno 1283 advenientibus Otokaro Duce Bohemorum, necdum enim diadema Regium susceperat, Marchionibus Brandeburgen. et Moraviæ, Pragen. Olomucen. et Ermelien. (qui forte Varmien. fuit, quem etiam num Ratones à ditione sive Dioecesi Ermeladensem vocant) Episcopis, cum magnis copiis magnaq; item multitudine crucis militiam professorum, aucti viribus et animis, vicissim Prussis bellum inferunt, et illis ad [illegible] dimicationem nusquam prodeuntibus ferro et igni in obvia quæq; desæviunt. Quibus malis adacti hi qui Samensem sive Sambien. regionem incolebant barbari, in potestatem Crucigerorum venere et Religionem Christianam suscepere. Et ne facile rursus desciscerent, duas ibi arces Cruciferi cum fossis condidere præsidiisq; firmavere. Quarum altera ad Preglam fluvium in sinu maris Baltici sita Konigsberga, lingua Germanica Regius mons: Altera Brunberga, quæ aliquamdiu sedes fuit postea Episcopi Varmien. appellata est. Hæc quidem ob honorem et memoriam Brunonis Epi Pragen. sive Olomucen., illa verò Otokari Regis Bohemorum. Et infra. Conditum est etiam eodem ferè tempore Brandeburgum in memoriam Ottonis Marchionis Brandeburgici. Et videmus itaq; Crucigeros in Prussia valde debiles fuisse, nisi auxilio horum Principum Imperii adiuvarentur. Quorum consideret Lector quasi triplex agmen: Primum erat Regis Bohemiæ: secundum Marchionum Brandeburgici et Moraviæ: Tertium Ecclesiasticorum videlicet Pragen. Olomucen. et Varmien. Episcoporum, seculares illi Principes pro Crucigeris, Ecclesiastici pro Ecclesia Varmien. acquirebant. Quod probat ipse eventus cum in occupatis terris duæ arces in honorem et memoriam eorundem Principum videlicet Regiomontum et Brandeburgum pro Crucigeris extruerentur. Tertia verò Brunsberga in honorem Brunonis Episcopi Ecclesiæ Varmiensis sedes et possessio destinaretur. Atq; ita tertia pars etiam ex illa expeditione cessit pro Episcopo, duæ pro Crucigeris.

Felix Varmia tali suo operatore primo Episcopo et ad fidei professionem et ad bonorum augmentum qui fuit alter Sixtus V Franciscanæ Religionis. Bellator ipse et spiritus non inferiores Crucigeris gerebat, Prussiam cuius se Episcopum nominabat, cum illis procul dubio æqualiter divisurus, nisi aliter summus Pontifex Innocentius IV ordinaret

ordinaret ex ea ratione, quod soli Crucigeri deberent ferre angustias p̃horum et expensarum onera, et quod ipsos oporteret pluribus terras infeudare ut sup. num.

Apparet ex isto contextu literarum Aplicarum eundem Episcopum idem voluisse p̃stare pro sua tertia parte, quod Crucigeri pro duabus erant obligati et iam inceperat Episcopatus terras infeudare, quasi unus ille solus Prussiæ Epus, sed Pontifex ab infeudatione illum abstinere, et una Diœcesi ex tribus quam elegisset cum bonis sibi ab eodem per Legatum assignatis, contentum esse iussit cum admonitione, ut talem se p̃staret, qualem Pontificalis dignitas et religiosa honestas requireret, quodammodo militarem ipsius spiritum reprimendo.

Aliqui scribunt hunc Anselmum primum Nostrum Epum fuisse Crucigerum ex eo, quod se in literis quibusdam Frem huius ordinis nominaverit, sed hoc non convincit, quia in bona vicinitate potuit se nominare Frem Crucigerorum, ne illorum vasellus aut non amicus reputaretur. Prœeunte itaq. tali primo promotore et fidei et bonorum Spatius Varmien successores Epi et Capitulum egregie semper iura sua tutati sunt, immediate Sedi Aplicæ subiecti et Imperatoribus Romanis devoti.

Crucigeri turbant Iura Ecclesiæ Varmiensis sed irrito conatu.

Felix Varmia in sua fundatione esset, nisi Crucigeris tam vicina imo mediterranea constitisset. Homines isti siquidem et p̃sumptiosi cum duas Ecclias Cathedrales Prussiæ videlt Sambien et Pomesanien iam suæ potestatis fecissent et in Regulares transformassent idemq. iugum etiam Culmen imposuissent, ita ut hinc Prælati et Epi in illis tribus Ecclesiis Crucigerorum Ordinis Fres constituerentur, moleste ferebant solam Varmien in Prussia secularem esse, ideo oi studio et conatu laborarunt, pro eius ad suum ordinem reductione. Non semel Epos Nros in adipiscenda possessione impediebant, et sæpius suos constituere volebant: sed cum nihil violentiis et iniuriis per multos annos p̃fecissent, strenuè Epis et Capto statum suum defendentibus, ad suas artes et dolos conversi sunt. Impetrarunt per Ludovicum Magistrum sui Ordinis Gnalem ad malam informationem Lras Gratiæ a Nicolao Summo Pontifice cum facultate ut duos Cancatus et tandem Præbendas etiam Maiores, cum illos per cessum aut decessum aut alias quovis modo vacare contingeret in Eccla Varmien quibusvis Psonis, quas ad illos pro tempore nominandos duceret conferre, et de illis providere posset, prout in eisdem literis plenius continetur. Non alio certè fine, quam ut dua illa planta desideratum fructum subiectionis

nis, ſeu incorporationis lræ ſuo Ordini Teutonico ſucceſſive adferre potuiſſent. Sed Epus et Caplum Varmien poſtquam illi huiusmodi præiudicium ſuæ Ecclæ innotuiſſet, ita reſtiterunt, et omni ſtudio adhibito prævaluerant, ut Ludovicus Magiſter Ordinis per Jodocum Hohenſtein Fratrem et Procuratorem Gnalem illis lris ſponte et libere (ut ille dixit) renunciare coactus eſſet.

Non contentus Epus hac renunciatione, quid amplius fecerit inſtrumentum publicum ita loquitur. Nicolaus Epus ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam etc. Pro parte tam Venblis Fris Nri Epi Varmien et præfati Ludovici quam dilectorum filiorum Præpoſiti Decani et Capli eiusdem Ecclæ, Nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut lras iſtas ad abundantiorem cautelam revocare et annihilare aliasque in præmiſſis opportune providere de benignitate Aplica dignaremur. Nos igitur huiusmodi ſupplicationibus inclinati, lras ipſas et proceſſus habitos per eaſdem de ipſius Ludovici conſenſu, authoritate Aplica tenore præſentium revocamus et annullamus: ipſosque Canonicatus et Præbendas in priſtinum et in eum ſtatum in quo antequam lræ ipſæ emanarent, quomodolibet ſe extendebant reſtituimus et reponimus. Decernentes irritum et inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis authoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus præmiſſis et Conſtitutionibus ac Ordinationibus Aplicis, ceterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo etc. Datum Romæ apud S. Petrum Anno 1453. Septimo Idus Auguſti. Pontificatus Anno ſeptimo.

Crucigeri Præſidiarii et defenſores bonorum Eccleſiæ Varmien pro tempore electi.

Anno 1453 et ſequenti Franciſco Epo Crucigeris nimium addicto et amico apud Imperatorem et in Sileſia commorante cum futuri belli inter Polonos et Cruciferos non levia apparerent argumenta, Caplum Varmien, neutralitate rebus ſuis conſulere volebat, et aliquid boni præſtitiſſet, niſi ſubditi Nri Crucigeris infenſiſſimi partes Provincialium ſecuti fuiſſent, et ſuo errore ſedem belli in Epatu feciſſent cum tali ſua ruina, quali antea nunquam viſa fuit, fortuna ſeu ſors demum volebat quod Anno 1455 Caplum Varmien cum Magiſtro Ordinis concordaret ſub his conditionibus. Ut bona Epatus in curam acciperet, atque tueri et defendere teneretur, in quibus liceret Fratribus manere et hoſpitari, ita tamen ut ſuis propriis ſumptibus viverent. Caplum nihilominus in iis proprietatem et ut antea dominium et Iuriſdictionem retineret. Pace Provinciæ reſtituta, eadem bona integra

abſque ullo

absq[ue] ulla contradictione Ordo Capto reddere et reſtituere teneretur. Infra unum Menſem deberet Magiſter bonum amicum et vicinum ſuum Epiſcopum Franciſcum Vratislavia reductum in Spatium reſtituere eumq[ue] tueri et defendere. Ingratiſsimi Fr̄es in caſtra Nra et demum in Arcem Allenſteinen recepti et admiſsi, invento ibi commeatu pro decem annis copioſo, illum ad ſuas arces et oppida transvehere et Civibus graves eſſe cœperunt, Cancos aliquot de exceſsibus illorum apud Magiſtrum conquerentes, eo etiam quod arcem Poloni dedere cogitarent, ſummis iniurijs contumelijs et opprobrijs affecerunt. Religioſi quidem Fr̄es, ſed crudelitate, avaritia, et fraude apud nos ſemper infames.

Casimirus Rex incipit eſse Patronus Ecclesiæ Varmiensis.

Anno Dni 1454. Poſtquam Nobilitas Pruſsiæ cum Civitatibus primarijs iugum Crucigerorum iam prioribus bellis per Polonos debilitatorum excuſsiſsent, et in poteſtatem Regis Poloniæ ut erant antiquitus, Culmenſes Pomeraniæ et Michalovienses rediſsent et Iurato fidem ſuam obſtrinxiſsent: Epi quoque tres: Arnoldus Culmensis, Gaspar Pomeſanien et Nicolaus Sambien, cum ſuo quisq[ue] ſacerdotum Collegio in verba Regis iurarunt, abiectoq[ue] Regis pmiſsu cultu Crucigerico, veterem habitum Divi Auguſtini regulam pfitentium reſumpserunt. Quartus Franciſcus Varmienſis apud Crucigeros Mariaeburgi erat, ſed Collegium tamen una cum cæteris iusiurandum dedit. Crom. lib. 22 fol. 149.

Hoc iusiurandum non totius Collegij ſed aliquorum Canicorum dedit occaſionem Regibus Poloniæ parandi ſibi in Varmiam Iuris patronatus. Et cum Captum Varmien ſemper gauderet pacifica poſsione eligendi ſuos Epos, quamdiu illius ptectores erant, Imperatores Romani, qui ſe nunquam amplius per ducentos annos in electionem Noſtram ingerebant. Iam Dni Poloni ſubsecuta morte Franciſci Epi ſupra nominati, licet non poſſent impedire liberam Electionem Aeneæ Sylvij et ſuper eam confirmationem Sedis Aplicæ: poſsionem tamen adire non pmiſerunt: qua de causa Sylvius non erat amicus Polonis de quo ita Cromerus. Aeneas Sylvius vir magnus quidem ille et in rebus magnis verſatus: ſed Polonis ob negatum Epiſcopatum Varmien ut aiunt nimio plus iniquus lib. 3. fol. 37.

Ex hac vel alia causa durante bello tribus vel amplius annis Varmia caruit pſentiâ ſui Epi, donec is ſummus Pontifex renunciatus eſt et Pius II appellatus. Hic veteri ſuo amico Paulo de Legendorff Canco Varmien, primo in commendam, deinde in titulum Epiſcopatum conceſsit, eumq[ue] Romæ in Pruſsiam miſsit cum literis

ad Regem

ad Regem et Ordinis Magistrum, quibus ab eis postulabat, ut novum Episcopum in sedem et bona restituerent: ita tamen ut nulli partium sub amissione bonorum adhereret. Atque ita Paulus Epūs de anno 1460 Epatum suum et bona cum maxima difficultate recuperavit. Anno demum 1466. Finito bello Cruciferi cum Rege et Regno Poloniæ perpetuam pacem faciunt, seipsos cum omnibus bonis Regno Poloniæ uniunt et incorporant, ita ut duo capita, unum corpus una gens unus populus et in amicitia fœdere et unione talis Ordo, quod in eo una medietas Teutonicorum et altera Polonorum esse deberet, ut latius continet Instrumentum perpetuæ pacis conclusæ Torunij die 19 Obris Aō 1466.

In eodem Instrumento perpetuæ pacis habetur unum punctum de Epatu Varmien. videlicet quod Varmien. Ecclā et eius Pontifex pro tempore cum suo Venbli Caplo Varmien. exnunc et de cætero cum omnibus bonis suis quæ ibi specificantur et singulis in Regnum et Regni Poloniæ ditione subiectione et protectione consistant, cuius ditioni, subiectioni, protectioni Magister et Ordo expresse renunciant, et omne ius quod ipsis in prædicta Ecclā Epatu et Caplo Varmien. quomodolibet hactenus competebat, in Regnum et Regem Poloniæ plenarie transfundant et transfundere teneantur. Iam ergo Polonis duæ protectiones erant in Varmiam, primas ratione illius Iuramenti aliquorum Canonicorum ut supra est, secundus ratione huius concordiæ Cruciferorum, qui tantum iuris dederunt quantum ipsi habuerunt ut constat ex supradictis, amplius non opus est argumentari, sufficit quod inde subsecuta est magna confusio in Epatu nrō.

Schisma seu Bellum Sacerdotale Concurrentibus Vincentio Kelbasa, Alberto Oporowski, Nicolao Tungeno ad Episcopatum Varmiensem.

Paulo Episcopo vitâ functo Rex Casimirus Varmiæ Kelbasam Episcopum Culmen. constituit Administratorem, eo fine ut Episcopum Varmien. faceret: sed cum Prutenis contra eundem exacerbatis id fieri non posset: Rex Oporovium Secretarium suum præferre Ecclæ omnino volebat: Caplum autem Nicolaum Tungenum de gremio sui Brevium Aplicorum Scriptorem elegerat. Uterque obtinuit Bullas Romæ, quæ potiores essent pro decisione Romā appellatum: Rege pro Oporovio, et Caplo pro Tungeno instante. Lite pendente

pendente, cum omnia quièta esse deberent, sacerdotali bello Varmia afflictissima fuit. Oporovius enim in Polonia tria millia Equitum collegit, quibus duos Capitaneos prefecit Scharuleium Bohemum et Schwarcium Moravum et in Varmiam signa inferre cepit, qui cum villas depopulati essent et magnam prædam abigerent: Cives Brisinen. collectâ Nobiliu et ignobiliu manu eos insecuti et ulti sunt. Multi ab ijs cæsi fugatiq. prædâ recuperatâ uterq. Capitaneus captus.

Bellum sacerdotale curâ Præsidum Prussiæ sopitum est, quousq. causa Romæ decideretur. Decisiò autem facta est in favorem Nicolai Tungeni ex eo vel maximè respectu, quòd ltimè fuerit à Capitulo Varmien. electus.

Concordia Nicolai Episcopi cum Casimiro Rege.

Anno demum 1479. Cum Casimirus Rex primo Kelbasam deinde Oporovium ad Epatum Varmien. promovere nullo modo posset, neq. Nicolaum Tungenum à Capto electum partim dare partim bello deturbare à Sede Aplica confirmatum, neq. promissis allicere, cum illi duos alios Epatus pro uno Varmien. offerret. Finaliter Tungenus ad pedes Regis prostratus (ut scribit Cromerus) veniam impetravit, promissusq. habere Varmien. Epatum. Cum Rege ipsè pariter et Collegium eius quodam pacto sempiterno constituit. Inter alia hæc duo puncta. Primum ut tempore belli sit à parte Regia, quoties opus fuerit contra Cruciferos: secundum ut nonnisi gratum Regi Epum Capitulum sibi deligat. Crom. lib. 29. sub Anno 1479. folio 429.

Beneficia Regum Poloniæ in Ecclesiam Varmiensem.

Facta concordia sub Nicolao Episcopo et Luca succdre ipsius quieta erant omnia, et Ecclesia Varmien. Regibus Poloniæ iam devota, ab eisdem duobus Territorijs videlicet Scharfau et Tolkmit cum suis ptinentijs remunerata est, cum ea tamen conditione, ut certas summas pecuniæ in quibus hæc duo Territoria diversis psonis per Reges Poloniæ oppignorata erant, Ecclesia Varmiensis Creditoribus exsolveret, et postmodum possessione illorum et dominio in ppetuum frueretur.

Concordia

Concordia Fabiani Episcopi cum Sigismundo Rege Poloniæ.

Mortuo Lucâ Episcopo, electus est à Capitulo Fabianus de Lusianis, circa cuius electionem orta est aliqua controversia, sed cum electus ad Regem Sigismundum ipsemet pfectus esset, et homagium tanquam Domino et protectori pstitisset, ut in vita ipsius legimus, omni differentia sopita est per sequentem concordiam.

In Nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam.

Nos Sigismundus Dei Gratia Rex Poloniæ &. Significamus tenore praesentium quibus expedit universis et singulis, praesentibus et futuris eorum notitiam habituris. Quod cum defuncto b. m. olim Rndo in Chro Patre D. Luca Epo Varmien, eiusdem Ecclæ Praelati et Canci ad electionem novi Epi et Pastoris processissent, fuisset exorta aliqualis controversia sup eadem electione, quae videbatur Nobis facta non observato tenore eiusdem articuli, inter olim Serenissimum Principem D. Casimirum Regem Poloniæ Genitorem Nostrum charissimum et Rndum Patrem D. Nicolaum Epum Varmien et eius Capitulum per quandam inscriptionem facti, in quo cavetur quod ydem Praelati et Canonici Ecclæ Varmien defuncto eorum Epo, psonam gratam Regibus Poloniæ eligere teneantur. Cumque eiusdem articuli de eligenda grata Regibus psona interpretatio in diversum hinc inde traheretur, Nos praecavere capientes, ne qua posthac controversiæ occasio inter Nos vel Succres Nros Reges et D. Epum ac eius Captum dictæ Ecclæ Varmien sup electione Eporum et gratitudine psonæ eligendæ exoriri possint, ad tollendam omnem eiusdem articuli in posterum ambiguitatem, maturâ deliberatione et consultatione cum Consiliariis Nris Spualibus et Secularibus habitâ, cum Rndo Dno Fabiano Epo Varmien moderno ac eius Ecclæ Capto in hunc qui sequitur modum devenimus. Quod cum contigerit vacare Ecclam Varmien, Praelati et Canci eiusdem Ecclæ tempestive et ante Electionem novi Epi mittere tenebuntur de gremio sui Nuncios ad Nos et Succres Nros ltmos Reges Poloniæ, si fuerimus aut ydem Succres Nri si fuerint in Polonia, non tamen in terris Russiæ aut in Magno Ducatu Lithvaniæ usque Vilnam et non ulterius et significare per eosdem Nuncios suos obitum sui Epi et diem Electionis novi Pastoris defuncti et praeterea dicere tenebuntur nomina omnium Praelatorum et Canonicorum Ecclesiæ suæ praesentium et absentium ab Eccla, et declarare pro eorum iudicio fideliter ac veraciter, vitam, mores, dignitatem genus et omnem conditionem status uniuscuiusque. Quod si forsan pro eorum tempore Nos autem Nri Succres non essemus seu non essent in Polonia non tamen

tamen in terris Russiæ aut ultra essemus seu Succres Nri essent in magno Ducatu Litvaniæ ultra Vilnam, tunc iidem Prælati et Canonici ne forte electio nimis tardetur et Eccla pfata alicui periculo aut incommodo subiiciatur, obligati erunt per suos Nuncios omnia superius descripta Rndmo Dno Archiepo Gneznen pro tempore existenti, aut eius Paternitate extra suam Provinciam existente, Vladislavien aut Ploczen Epo significare. Qui quidem D. Archiepus sive alter ex supradictis Epis illo absente sine omni mora per suum tabellarium sive Nuncium, de illis omnibus quæ sibi significabuntur, Nos et Succres Nros curabit reddere certiores. Ex quibus quidem Prælatis et Canicis eiusdem Ecclæ Nos quatuor pro Arbitrio Nostro nominabimus, non alios tamen, quam qui sint veri Terrarum Prussiæ Indigenæ, ac per specialem Nuncium Nostrum seu lras clausas significabimus ipsi Capto, quos iudicaverimus ad id culmen dignitatis et locum in consilio Nro magis idoneos et nobis gratos. Ipsi vero Prælati et Canci pdicti unum ex illis quatuor quem voluerint aut iudicaverint meliorem et utiliorem deligere in Epum tenebuntur et erunt adstricti. Et quia ex longa mora electionis aliqua difficultas vel impedimentum evenire posset, itaque post acceptum de morte Epi a Capto Nuncium, supradictos quatuor octo dierum ad summum spatio nominare debemus. Et hoc amplius adiiciendum, ipso D. Fabiano Epo eius Ecclæ Varmien Capto assentientibus volumus quod si quando Nos vel Succres Nri filium sive fratrem germanum inter quatuor supradictos nominare vellemus qui prius esset de gremio Capli Ecclæ pdictæ, id in Nostro et Succrum Nrorum Regum Poloniæ arbitrio et potestate erit, ac si idem filius vel frater Terrarum Prussiæ indigena esset. Cum autem dicti Prælati et Canonici sic ut pfertur unum ex iisdem quatuor nominatis elegerint, intimare debebunt Nobis et Succoribus Nris novum Electum et cum eo supplicare, ut illum Nris literis Sedi Aplicæ et Smo Dno commendemus, ut electionem de eo factam cum gratia confirmare dignetur. Qua quidem confirmatione et provisione secuta, idem Electus iuxta tenorem et inscriptionem cum super Nris nominato olim D. Nicolao Epo Varmiensi et eius Capto factam, pstabit Iuramentum Nobis et Successoribus Nris, put in eadem Inscriptione latius continetur. Reliqua vero quæ in iisdem articulis cum suprascripto D. Nicolao Epo Varmien inhabitis continentur, salva et integra manere debent in ppetuum et inviolabiliter observanda. Ea vero quæ his literis continentur ipse D. Fabianus Epus Varmien pdictus cum Capto Ecclæ suæ, firmiter, illæse et inconcusse tenere exequi et inviolabiliter ppetuo observare debebit, et eius Succres debebunt. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium pmissorum, pntes lras scribi fecimus et sigillo Nro communiri. Actum in Conventione gnali Petricoviensi

tricoviensi die Martis ſeptima Menſis Decembris alias in vigilia Conceptionis B. M. Virginis Anno Dni 1512. Regni vero Noſtri ſexto etc. In pſentia oium ſenatorum tam ſpiritualium quam ſecularium et aliorum Offlium et dignorum qui Comitiis aderant, quorum nomina hic brevitatis causa omittuntur. In fine vero poſt teſtes ita poſitum est. Datum per manus Pfati Rndi in Chro Patris D. Matthiæ Epi Præmyslien et Regni Noſtri Cancellarii ſincere Nobis dilecti. Matthias Epus et Cancellarius ſcripſit. Relatio eiusdem Rndi in Chro Patris Dni Matthiæ Epi Præmyslien et Rni Poloniæ Cancellarii.

Bellum ultimum Crucigerorum.

Compositis itaque inter Regem et Epum Varmien differentiis, ſubſecutæ ſunt in Pruſsia Maiores. Crucigeri enim poſtquam Albertum Marchionem de Anschach ultimum ſuum Magiſtrum elegiſsent, et bellum cum Polonis iterum excitaſsent, Varmia Poloniæ fidelis tunc temporis multum paſsa eſt et ternas obſidiones ipsa Heilsberga potius ſustinere, quam à fœdere Polono recedere maluit, et ſua conſtanti fidelitate et connexione plurimum momenti ad debellandos Crucigeros attulit, eo illorum ſucceſsu, ut bello victi Magiſter quidem illorum in Ducem feudatarium Poloniæ, Vota Religioſa in Matrimonialia, Religio Catholica in Sectam Lutheranam cum duobus ſuis Epiſcopis et illorum Clero transformarentur. Et hic eſt exitus Crucigerorum in Pruſsia cum duobus Epiſcopatibus videlicet Sambien et Pomeſanien. Sola Varmia conſtans et fidelis in Religione fidei et obedientia Romana pmanſit cum Sereniſsimis Regibus Poloniæ, nullas amplius pacata Pruſsia difficultates habuit, aliqui ex Nobilitate invidia et odio Cleri laborantes moleſte ferebant Territorium Tolkmit ab Eccla Varmien poſsideri, tandem effecerunt ut ſub Auguſto et Stephano Regibus, citationibus, pceſsibus occaſione illius Territorii moleſtarent et vexarent, ita ut non ſolum Tolkmit ſed etiam villa Noſtra Neikirch ſimul nobis eriperentur.

Sigismundus Tertius optimus Protector et Patronus Ecclesiæ Varmien.

Omnes quidem Reges devotionem et ſubſeruitionem noſtram beneficiis et benevolentiæ Regiæ ſignificationibus compensabant, vel maxime tamen Ser^mi Sigismundi tertij in Ecclesiam nostram toto illius Imperio enituit amor & paterna protectio, Omnia nostra sub tanto Principe & Protectore salua erant, nisi duo infortunia nobis accidissent. Primum quidem originem habuit ex minus circumspecta jactantia Episcopi Nri Petri Tilicej, & Regni ProCancellarij. Secundum ortum est ex bello Suetico, quod consummauit calamitatem nostram. Quantum ad primum ne lateat sub Ænigmate sic se res habuit. Gloriari volebat, ut fieri solet ad mensam suam coram Conuiuis de amplitudine fundi Varmienz bonus ille vir Eppus, et multa millia mansorum numerabat, comparationes faciendo cum alijs Palatinatibus. Hac dicta Conuiuae ita obseruabant, ut rem ad Thesaurum deferrent. Inde exorti clamores & Nobilitatis vociferationes publica tributa in Varmia defraudari, quando a tot millenis mansis, vix centena fierent contribuões, & ita nobis iugum impositum, ut iam simus obnoxij intollerabili tributo. Poterat se defendere tanquam Princeps Episcopus, se non teneri ad majora Onera, quam praestaret potius in recognitione Dominij & Protectionis, quam in vim alicuius alterius obligationis: quandoquidem Pacta Nra nihil loquuntur de Contributione, hoc solum agebant, ne Varmia fuisset Crucigeris receptaculum, Et tanquam ProCancellarius Regni poterat obstare Novitatibus, grauamenq́ huiusmodi ab Ecclã Varmienz amovere. Non aliter possumus Episcopum Nostrum excusare nisi ut Ovid. met. Victa tanquam quae vincere nollet. Illa aetate res videbatur esse non magni praeiudicij quando tributa et rara erant, et in quadam singularitate consistebant: postqm successive ad tantam pluralitatem reducerentur, ut quodam Anno viginti ut vocant Pobory decernerentur: fel. mem. Eppus

Rdus Simon Rudnicki supplicauit cum Caplo Sermo Regi Sigismundo III. tanquam Patrono & Protectori, Ecclae Varmien de aliquo remedio; & informauit: apud nos Syluas, nemora, aquas, lacus, paludes, pascua &c in mansos computari, & ita in mansos numerari, ratione quorum decreta Contributio, nullo penitus modo exolui potuisset. Valebat quidem apud benignissimum Principem tam iusta ratio, sed non amicae Ecclesiasticis voces, et Contradictiones tantum effecerunt, ut Lustratio & Reuisio in Varmiam decreta esset et expedita exactissime. Utilium quidem Mansorum facta computatio, id est ad culturam agri redactorum: Sed in hoc vel maxime grauati sumus, quia ex Pacto ad tales Contributiones non obligamur: & quia similis lustratio et taxatio alibi in Palatinatibus Poloniae facta non est, si enim facta esset, Respubca ab alijs non defraudata, non multiplicaret tantas Contributiones, si Omnes realr iuxta sinceram Agri commensurationem tributa darent.

Quantum ad bellum Sueticum communis calamitas maxima Nobis incommoda & damna intulit, maiora tamen a proprio milite, quam ab hoste passi sumus. Res est euidens ubi hostiles legiones erant, Omnia uidemus integra, ubi Polonae Cohortes hucusque miser Colonus deplorat illorum protectionem. Non culpamus Clementissimum Regem Sigismundum, excusamus & Belli Ducem Koniecpolscium non enim subditos nostros Stationibus et exactionibus vexari et depopulari permiserunt, sed artes militares, et plerumque incogniti grassatores, damna inferebant & Varmiam euacuabant.

Quomodo Sermus Rex & Protector de Nobis fuerit sollicitus, abunde testantur literae illius tenoris sequentis: –

Sigismundus III Dei Gratia Rex Poloniae &c.

Universis & Singulis Rothmagistris, Capitaneis & tam externae quam domesticae Militiae nostrae Praefectis, tum et ipsis eorundem Commilitonibus, qui praesentes requisiti fuerint Fidlr Nobis dilectis, graâ nrâm Regiam. Fidl. Nobis dilecti. Saepius iam per literas nrâs Universales Fid. Vr. severe commonuimus, ut ab inferendis Subditis tam nostris quâ Spiritualibus injurijs omnino abstineant; defertur Nihilominus ad Nos Fid. Vs. postpositis mandatis nostris hinc inde per Prussiam vagari, miseros Subditos & Incolas gravissimis Exactionibus aggravare, aliasq; multas Insolentias perpetrare, eamq; licentiam vel maxime in bonis Spiritualibus exercere, & hisce diebus bona districtus Allensteinen ad Venble Capitlm Varmien pertinen invasisse, ibiq; cum summa Subditorum Injuria & Oppressione omni genere violentiarum exactionumq; pecuniariâm, et abusu Jumentorum in privata itinera grassari. Vehementer sane eo facto Fid. Vrând & insolenti licentia commovemur. Quapropter Fid. Vrâs serio & severe mandamus, omnino habere volentes, ut confestim visis hisce literis nris absq; ulla mora & tergiversatione, bonis ipsdem Districtus Allenstein excedant nullas amplius Stationes tam pecuniarias qm Victuarias à Subditis illius Districtus extorquere audeant, et effrenatam hanc suam praefatos Subditos in quos Fid. Vris nullum omnino Jus esse potest, aggravandi cohibeant licentiam, Stipendijsq; suis sint contenti. Alioquin ea inhibemus media eos insolentiae suae paenitere faciamus. Cui quidē pro debito Officij sui maturius occurrent & ita se gerent prout & Voluntas nostra et Militaris

Disciplina lex atq; Ordo expescit. Pro gratia nostra. Datū Varsaviae d. 30 Mens. Aprilis A° Dni MDCXXVI. Regnorum nostrorum. Poloniae XXXIX. Sueciae XXXI A°.

Sigismundus Rex. Locus Sigilli

Remigius Zaleski
Secret. Reg. Mttis.

Zygmunt III. z Bożey Łaski Krol Polski. &c.

Wszem w obec y każdemu z osobna, a mianowicie Rotmistrzom Porucznikom y innym wszystkim Stanu Rycerskiego Ludziom, wiernie nam miłym, Łaskę naszę Krolewską. Wierni nam mili. Przełożona nam iest skarga imieniem Obywatelow Biskupstwa Warminskiego, iakobyscie Wier. W. Stacye niezwyczayne y nieznośne na Poddanych tamecznych wyciągali, co iż się od Wiern. Waszych dziać nie ma, przeto rozkazuiemy Wiern. Wm y koniecznie to mieć chcemy, abyscie z przerzeczonego Biskupstwa Warmin. szkod żadnych nie czyniąc wyiechali; Stacyi tak pieniężnych iako innych wszelakich nie wyciągali; a ieżliby się szkody iakie przez Wiern. W. poczynione pokazały, aby tymże poddanym zaraz nagrodzone były, Inaczey Wiern. W. nie uczynicie dla Łaski naszey. Dan w Warszawie d. 30 Mca Kwietnia Roku Panskiego MDCXXVI. Panowania naszego roku XXXIX Polskiego, a Szwedzkiego XXXII. roku.

Sigismundus Rex. Locus Sigilli

Remigius Zaleski
Secret. Reg. Mttis.

Zygmunt z Łaski Bozey Krol Polski &c.

Urodzonemu Woyciechowi Roguskiemu, Kierszemu, Zawczyckiemu Rotmistrzom. Valerowi, Buthlerowi, Richardowi Weslowi, Krzysztofowi Szteszlowi Kapitanom naszym wiernie nam miłym łaskę naszą Krolewską. Wiernie nam mili. Dana nam iest sprawa, iż Wiernosci Wasze mimo wiadomość y pozwolenie Wielmożnego Woiewody Sendomirskiego Hetmana Naszego, Stacye w Kameratach Biskupstwa Warmin. wyciągacie y rożne bezprawia y przykrości, nader iuż poszkodzonym y zubożonym Poddanym czynicie. Co iż nas słusznie ma obchodzić, napominamy przez ten Uniwersał nasz Wiern. W. y surowo rozkazuiemy, abyście swawolnych y gwałtownych nie zażywali postępkow, Dobr tak Biskupich iako y Kapitulnych nie kazili, Stacyi lub Karmowych lub pieniężnych nie ustawiali, ani wyciągali, czeladzi swey szarpaniną y drapiestwem się parać nie dopuszczali; na to się oglądaiąc że Wiern. Wć nie na skazę y spustoszenie Biskupstwa prześwietnego, ani na oppressią ludzi ubogich tamże położeni, ktora y pomstę od Boga na złorzeczeństwo przywodzi y Państwom wzienney uymuie szczęśliwości. A gdzieby się ktorzy z Wiern. W.W. podług tego Uniwersału naszego nie zachowali, takowym defalkacye wszelakie z żołdu ich defalkować, y według Praw y Artykułow woyskowych karać rozkazuiemy. Inaczey tedy nie uczynicie Wiern. W. dla łaski naszey y bespieczeństwa swego. Dan w Warszawie d. 8. Ośmego Mća Września Roku Pań. MDC.XXIV. Panowania Krolestw naszych Polskiego. XLII. Szwedzkiego. XXXVII.

Sigismundus Rex.

Locus Sigilli

Paulus Kołudzki
S. K. Jmci

Plures literas in eundem sensum Smi Protectoris Nri hic insinuare possemus, sed brevitatis causa omittuntur.

Sequuntur Literae Ducis Copianum.

330. Stanisław na Koniecpolu Koniecpolski Woiewoda Sendomirski

Wſzem w obec z Urzędu J. K. Mci Rycerstwu wiadomo czynię. Iż dochodzi mię to wiedzieć, iako wielkie łupieſtwa, zdzierſtwa y inne insolentiae od ludzi Woyskowych w Mieście Oſzynie y wsiach do niego należących w Biskupstwie Warmińskim dzieią się, przeto zabiegaiąc temu, aby takowe swawolenſtwo pohamowane było pozwoliłem Imci Xdzu Administratorowi Oſzyńskiemu, aby tych swawolnikow, ktorzy tak daleko tam dla łupieſtwa zaieżdzaią, imał, y tu do Urzędu na execucyą odesłał, albo tam zaraz onę czynił. Niech tedy każdy o tym wie, iż ktorykolwiek taki się swawolny znaydzie, a takowe zdzierſtwa będzie się tam ważył więcey czynić, tedy bez wszelkiego miłosierdzia surowie karany będzie. Dat. w Obozie pod Pordankami d. 28 Augusti A. 1629.

Stanisław Koniecpolski. Loco Sigilli

Perillustres & Adm. Rndi Dni
Amici Observandmi.

Był tam u mnie Imć P. Borysławski daiąc o sobie y Companiey swoiey sprawę, że żadnych tam krzywd w tym kluczu WMciom nie czyni, y poczuwaiąc się w swey powinności modeste tam agit, a żywności też tylko ktorąmeście mu WMć z chęci swey przyobiecali upominał się. Zaczym uproszę y ia prozbę moią do WMściow za nim, ponieważ Compania ta pieniędzy żadnych nie wzięta, y do tąd na borgi służy, a tam iż excubias dla całości dobr WMściow zostawa, abyście żywnością onego

opatrzyli, którą on za wziętym pieniędzy zapłacić Wmściom z Kompaniją ſwą winien zoſtanie. Oddawam ſię zatym z Usługami memi łasce Wmściów. w Obozie pod Czerwonodworem d. 30 Augusti. 1635 A°.

Kapituły Warminskiey Życzliwy Przyiaciel
Mcia. Stanz Koniecpolski
Kasztell. Krakowski mp.

Exorbitauerant contra haec edicta duo Buchleri; & à Caplo ratione exactionis accuſati poenas dederunt. Senior Buchlerus in decem millibus, iunior in quinq; millibus floren. condemnati; Ex ſtipendijs ſuis hoc damnum persolverunt.

Vladislaus IV. Patronus & Protector Ecctae.

Sub Vladislao Clementmo Protectore nro, cuius anima ſit in benedictione omnia nobis pacifica et quieta. In renovatione belli Suetici datum nobis praesidium mille peditum ſub Regimento D. Rosen, qui cum ſtipendio ordinario iniuſsent commeatu modico contenti erant, pro quo Coloni nri frumenta in ſtiſis non in modijs contribuebant. Nulla ab his praesidijs molestiae Colonis, et onus vix ſensibile in optima diſciplina militari. Non diu apud nos morati, ſine querela abierunt, et magnam partem proviſionis ſibi factae in Arce Heilsbergen. reliquerunt. Allensteinum vero nrum ita ſupranominatus D. Borysławski tutabatur, ut victualia ſibi & ſuae Cohorti a Caplo concessa ex ſtipendio ſuo exſolveret. Utinam fortunatiſsimum Regem Vladislaum & bellicoſsimum eius armorum Ducem Koniecpolscium, diutius ſuperstites haberemus, nunquam Resp. tot tantisq; malis premeretur.

Praesens Varmiæ rerum Status.

Hactenus Varmia sub Sermor Regum Poloniae patrocinio & protectione felix conservata, Heus rerum nri Status ô quantum immutatus, Novo Stylo literarum Minoris Cancellariae dati sumus in praedam & direptionem Cohortibus Radivilianis, Denhoffianis, alias vagantes non commemorando. Comparuerant primo ad Nos illarum percursores cum quibusdam Ordinationibus Judicis militaris, sed cum Varmia dixisset, talibus ordinationibus se nunquam subiectam fuisse, nec modo subjici posse, neq; ullam Jurisdõnem Judicis militaris in se agnoscere, et proinde aliquas à Nobis vigore illarum literarum Stationes seu exactiones militares sperari & haberi non posse. In subsidium produximus literas patentes Regiae Mtis quibus Varmia ab hisce oppressionibus libera pronuntiabatur. Delata res ad Aulam, et accusata quasi Contumacia nostra multa in Contumeliam et contemptum Vri Ordinis ab haereticis, cum recitato illorum vocabulo dicto: Galeati Lepores contra hostes timidi; contra nos tumidi: animos sumebant. Et praefectus quidem illorum, qui sub Constantino cor amiserat, & sua trepidatione agmen Regium dissipaverat, Varmiae famam in Stationibus recuperare volebat: Non fidebat sexcentis peditibus, ut cum illis securè rapinas exercere posset, in subsidium advocavit à Lublino usq; centum veteranos Draganos, tanquam illa animalia Varmiae incognita aut metuenda essent &c. &c. Hisce malis absente nrō Principe Episcopo & ad limina Aplorum commorante Administrator & Caplum obviare volebant: Ablegatum Confratrem suum ad Aulam expediverant, de Juribus suis de Pactis informantes,

& ut protegerentur ſupplicantes. Reſponſum Cohortes ſupradictas in äere collocari non potuiſſe. Iura et pacta neceſſitatem fregiſſe; atq; illa intra ſtrepitum armorum commode exaudiri non potuiſſe. Datæ tamen literæ Regiæ, quibus Præfecti militum modeſtiæ & militari diſciplinæ admonebantur, cũ adiecto, quod Varmia uſitatis in Polonia grauaminibus non ſubiaceret, ac proinde non aliquid extorquere, ſed ſponte et cũ bona voluntate oblatum acceptare, et eo ſolo milites contentos eſſe debere; Inpoſterum aſſecurando Varmiam in ſuis iuribus et prærogatiuis conſeruandam fore.

Credimus eo modo rebus nrìs non usq; adeo male conſultũ eſſe, et obſtare voluimus rapinis, aliquid procul dubio effectum, niſi milites contrarias literas ſucceſſiue ab Aula obtinuiſſent & publicè iactitaſſent ſe non eo ſolum fine in Varmiam miſſos ut alerentur, ſed ut pecunia hominibus, equis, armis, veſtibus, commeatu, curribus et varia ſuppellectili inſtructi ad caſtra prompti & parati eſſent pro quibus ſpolijs tres menses ipſis aſſignati.

Noveramus iactationes et artes militares non ignari ab inſtructione Præfectorum, talia proficiſci quorum causa agebatur, ut Cum iactura & ultima ruina Epiſcopatus locupletarantur. Non deerant tamen modi Cupiditati & rapacitati eorũ obicem ponendi; plurimũ confiſi in eis literis Regijs per Ablegatum nrũ allatis, ſed vana ſpe deluſi ſumus: Dum Nobis Universales literæ ex minori Cancellaria ꝑſentantur, in quibus hæc ꝑcipua puncta.

Uchylic nam nie przyszło do tych czas zazytego względu a że dla ſpoſobnoſci ſupplementowania Regimentow

Cudzoziemskich nie ktorzy z Pułkownikow y Officierow naszych w Biskupstwie Warminskim maią sobie pokazane zaciągnienia, aby w nich podług obowiązku z czego ludzi zaciągnionych na usługę Oyczyzny postanowili, za przeszkodami y bronieniem WW. tego mieć nie mogą. daiemy te listy nasze do Wiernd. W. abyscie zadney przeszkody y ucisku pomienionym Pułkownikom, albo ich Officierom, ktorzy na tę służące ordynacye pokażą nie czynili: (summa rei) chleb Uniwersałem naszym obiasniony wydali. Inaczey ieżeliby z tey przyczyny ktory z Pułkownikow swego Regimentu nie zebrał, ta mu wymowka poydzie à Wiernd W. takowego mięszkania będąc okazyą y przyczyną iako od nas samych tak od całey Rzpltey o was weźmiecie naganę. Stosować się tedy w tym wyrażney Woli naszey będziecie, maiąc ten Uniwersał nasz za ostatnią woli naszey deklaracyą. Sub Data. d. 1. Martij Anni praesentis.

Nunquam antea Varmia visus huiusmodi literarũ tenor. Ex nova Cancellaria non potuit esse nisi novus Stylus & quidem pessimo exemplo, quando de Jure prohibita iam nunc sunt licita Authore Praetore. Inimicus ille fuit Sermo Titulo qui illum licentijs militantibus apposuit & quo solennior & diuturnior esset typis imprimi voluit, ut sic posteritati tam grave praeiudicium magis commendaret. Sermi Antecessores & illorũ Cancellariae Fidelissimi Ministri, Custodes legum vocati, nunquã Stationes seu Exactiones militum scribebant sed proscribebant, nunqm illis Sigilla appunebant sed opponebant.

Dolentes & Lachrymantes referimus aliter nunc scriptũ esse, et prius militibus publicatum, ideo exexerunt Chissar et omnia sibi in Warmiam licere publice asseruerunt,

non solum pauperes Colonos, sed etiam ipsos Tassencios expilandi: Patientia patientia. Quantum haec licentia Varmiae damni & ruinae attulerit, alibi dicendum erit.

Redeo ad Regentem Cancellariae sive Scriptorem literarum: Non contentus adeo praejudiciis a Nobis scripsisse, ad finem minas addidit, & metum Nobis incutere voluit ratione nescio cuius peccati Ser^{mu} Principem suae Remp. in nos animadversuram. Infelix Saeculum quo Jura sua tueri, pacta commemorare, rapinis militaribus resistere peccatum est. Fatemur negasse Nos Stationes vel exactiones, quia illis ex vi pactorum Nrórum cum Ser^{mis} Regibus & Reipub. constitutorum non sumus subiecti: Et quia de Jure Statuti sunt prohibita, legat Scriptor Statuta Regni, sub titulo Bellum videbis prohibitas & damnatas esse, cum obligatione restitutionis ex Stipendio militari.

Potius Scriptor scribere debuit Praefectis militum ut olim Aurelianus. Cum a Vicario suo literas accepisset, quibus efflagitabat, ut rescriberet, quomodo res gerenda esset, statim rescripsit in hunc modum: Si vis Tribunus esse, imo si vis vivere, manus militum contine: Nemo pullum alienum rapiat, quem nemo contingat. Uvam nullus auferat, Segetem nemo deterat. Oleum, Sal, lignum nemo erigat, Annona sua contentus sit. De praeda hostis non de lachrymis Provincialium habeat, arma tersa sint. Stipendium in balteo, non in popina habeat, equum suum defricet, In hospitio caste se gerat, qui litem fecerit vapulet &. Hinc natum illud, militem, qui adulterium cum hospitis Uxore commiserat ita puniverit, ut duorum arborum capita inflecteret, quas ad pedes militis deligaret, easdemq; subito dimitteret, ut scissus ille undiq; penderet. Scribanius Soc. JESU. Instit. polit. lib. 2. Capite. 36. de militari disciplina.

336. Dicet quidem Scriptor non istius Saeculi esse literas et nimis rigorosas cum tali executione. Sed respondet Alexander Severus. Disciplina Majorum Remp. tenet, quae si dilabatur et nomen Romanum et Imperium amittemus. Non erat falsus vates. Idem nos editus propter solam licentiam militarē et Ordinis Equestris Exemptiones manet, nisi tempestive resipuerimus, et Statuta Regni observaverimus, quae de bello ita incipiunt. Ut expeditio bellica ordinato modo fiat, ad tuitionem Regni non ad eius destructionem cedat. Et subsequentes habet utilissimas belli ordinationes, quae modo aut per ignorantiam, aut temporis iniuriā postponuntur. Si nostra non placent, sequamur Exotica. Hollandia hoc saeculo omnibus normā dedit utiliter, et industrie belligerandi: multa praeclarè gessit, Libertatem sibi vindicavit, Statum suum ita conservavit, et bello amplificavit, ut Orbis Christianus non habeat Provincias opulentiores et praestantiores. Quod constitit disciplina militaris, iuxta literas supradicti Aureliani, aequalis Omnium et opportuna Contributio, et fidelis dispensatio. In hoc etiam Hollandi felicissimi quod Nassovianos suae gentis habuerint peritissimos suae militiae Duces. Et tales in Polonia nunquā deessent, si ambientes prius boni milites, et servato gradu periti Officiales esse vellent, quam Imperatores. Dolendum est, quod tantū Ducis Officium, iam sit mutatum in petentis Beneficium: et ita Privilegio ad extrema vitae tempora assecuratum, ut etiamsi Omnibus spectantibus perdat Rempublicā auferri tamen non possit.

Censura Supradictorum.

Sequentur Obiectiones aliquae et illarum solutiones postea transmittend.

Ego Infrascriptus testor, praesentes et Blandus et literam copias, de verbo ad verbum concordare cum suis originalibus, In quorum maiorem fidem me subscripsi, & Sigillum, quo in talibus utor apposui. Heilsbergae d. 1. Januarij 1654. Ao.

Locus Sigilli:

Stanislaus Wroblewski
Canonicus Gutstad. Aplica Authe Nrius publicus.

Brevis Informatio.

De praesenti miserabili Statu Ecclae Varmiensis.

1m Punctum. Omisso eo, qualiter Privilegiati, et ab oneribus & exactionibus immunes, antea in Protectione Romanorum Imperatorum permansimus, quod etiam nunc titulus apud Nos Principatus Imperij, et Bulla aurea Caroli IV Imperatoris in Archivio nostro conservata, abunde testatur. Anno 1479 sub Nicolao Episcopo post Pacta Conventa, primum Sermum Regem Poloniae Casimirum Dominum & Protectorem nostrum recognovimus, et Regno incorporati fuimus, sub certis conditionibus, quarum inter alias haec est singularis; quod dato casu veniendi ad Arma contra Crucigeros, vel contra quemcunque hostem in Prussia, Castra nostra & Civitates Gentibus Regijs patere & aperiri debeant, quod durante bello cum Suecis praestitimus. Fundamentum seu motivum Incorporationis nostrae hoc praecipuum ponitur in Instrumento: Ut destructioni Bonorum, Subditorumque Ecclae Nrae Varmiensis quae per armorum Gentes facta est, eo modo consuleretur, & subditi nostri paci optatae redderentur. Et sic nos conservare manutenere protegere & defendere iuxta contenta pacis perpetuae Sermi Reges Poloniae promiserunt, et polliciti sunt authenticis documentis. An haec modo observentur, Deus sit Iudex & Vindex. Quod quia fusius ablegatus confrater noster Adm Rndus Dnus Joannes Markiewicz

Varsaviæ expiravit. Brevibus iterum requisiti ea commemoramus, licet inter arma non hostium, sed Sermi Protectoris legibus nostris silentium imponi animadvertamus. Eo non attento, quod subiectione nostra, plurimi momenti Dominio Regio in Prussiam Cruciigerorum accesserit.

2. Punctu. Ex priori puncto promanat secundum, videlicet nostram Ecclīam Varmien diversæ esse conditionis, ab alijs Ecclesijs Poloniæ. Quia illæ ex bonis Serenissimorum Regum Principum Senatorum & Nobilitatis, ad expeditionem bellicam aliquomodo obligatis, dotatæ creverunt. Et sic tametsi suam immunitatem per Privilegia probare possint, Necessitas tamen, videtur aliquid subsidij per modum Charitatis non per modum debiti ab illis exposcere. Nos autē Sanguine Principum exterorum in pio bello contra Prussos parti, Sedis Aplicæ Fundatio sumus, Terræ Polonæ, ne unum quidem Palmum possidemus, imo multa nobis adempta, ideo non eadem nobis ratio quæ alijs in Polonia Ecclesijs.

3. Punctum. Per octo præteritos Annos Coloni nri sterilitate soli ad magnam inopiam sunt redacti. Pane mensæ nostræ his annis magna ex parte aluntur: Ordinarijs tributis Reip. non sufficientes, præteritorum adhuc Nobis Debitores, quæ pro illis exolvere debuimus.

Ultra præsentem Calamitatem quam à Stationibus militum & exactionibus pati necesse est, in hoc vel maxime Varmia nrā gravatur, quod maiores alijs Palatinatibus Prussiæ imo & ipsius Poloniæ Contributiones faciamus. Detrectant alij lustrationem & Commensurationem, suorum Agrorum, quæ apud nos facta est exactissima sub felici Regimine Sigismundi III. P. M. Clementmi Patroni & Benefactoris nostri. Quod accidit non mandato aut voluntate illius, sed simplicitate & damnabili confessione & Consensu nrō. Non propalandū erat, quod omnes occultant, et confiteri nefas putant.

Et sic nostri Lanei seu potius Mansi numerantur in immensum, ita ut ducta proportione agri ubi alij non solum in Regali Prussia, sed etiam in Polonia iuxta veterem consuetudinem, solvunt decem, a Nobis exiguntur Centum, propter ultimam et exactam apud nos Lustrationem et Commensurationem, quæ alibi similis facta non est et ne fiat non adeo pridem ab ordinibus Prussiæ supplicatum est Regiæ Mti eidemque suspensa promissio Executionis.

Iuxta Edictam Mansorum Nrōrum Commensurationem, Milites seu Officiales Regij iam trium fere mensium Statione et continua aliorum vagatione nobis graves, volunt habere à nostris Subditis assignatam sibi in bonis nrīs Exactionem. Suffragatur ipsis ad hoc Authoritas Regia et quid inusitato antea modo, nunc typis impressa, tantum a Nobis percipiendi, quantum dicendito etiam Eppatu exolvere non possemus, propter Stationis seu Exactionis militum et mansorum nrōrum extraordinariam in quantitate exactionem.

Diversa nostri ex supradictis à Srmō Rege et Clementmō Protectore nostro esset habenda ratio, quam aliarum Ecclesiarum. Sed ne amorem Patriæ omnino exuisse videamur quandoquidem Calamitas et necessitas gaudere nos plenariè Pactis Privilegijs et Immunitatibus non permittit, et Ducatis Prussiæ, cuius Iura Communia nobis sunt non liceat allegare exemplum, Æquitas tamen Iustitia et Clementia Serᵐⁱ Regis et Protectoris nri suadent et bene sperare iubent, aliquem modum ineundum esse, coæquationis, quæ ducta proportione, quemadmodum alij in Polonia et Regali Prussia exsolvunt, aliter fieri non poteſt, quam si viginti aut ad minimum quindecim Menſimi in unum lanceum computentur, & sic milites contententur, deductis ijs quæ iam defacto ad rationem receperunt. Eo Senſu humiliter omnes abſente Paſtore noſtro Supplicamus Regiæ Mti tanquã Dño & Protectori noſtro Clementmo dignetur rationes inire, ne hic Epiſcopatus noſter, qui ſolus ex tribus in Pruſſia, & Divinæ et Regiæ Mti fidem ſervavit, nulla data culpa, ad ultimam deveniat ruinam: Et nobis afflictis & Protectione deſtitutis, lachrymari & Proteſtari coram Sede Aplica, & coram Alijs externis Principibus, per quorum Majores glorioſo Sanguine fundati ſumus, neceſsitas imponatur. Alias si vellemus gravamina & Injurias Eccleſiaſticas Ecclæ nræ ſilentio involvere, & tanto externorum Principum beneficio indigni, & Jurium ac Prærogativarum noſtrarum (quas Sacroſancte obſervare & defendere iuravimus) Proditores iudicaremur. &c.

Breve Aplicum a Clemente Papa XI. Conceſſum. Aº 1701.

Clemens PP. XI.

Venerabilis Frater Salutem & Aplicam Benedictionem; Quo maiori zelo pro Catholicæ religionis integritate ac communi tranquillitate cuſtodienda flagrant illi, quibus Adminiſtrandæ inclitæ iſtius Regni cura demandata eſt, eo audatius inſurgunt religionis & Regni ipſius hoſtes, & inſidijs atq dolis publicam divini cultus obſervantiam, ac animorum Unionem evertere meditantur. Propugnabit tamen, ut confidimus Fidei & Patriæ Cauſam Fraternitas tua, cuius Infula erit galea salutis, ad propulsandos eorû conatus, quos exercere posse sibi pollicentur, in proxime celebrandis Comitijs dum maligne dyscordiarum gladio, ad scindendum in diversa studia Senatum, accinguntur. Cumulabis itaq tuas laudes, ubi ne dum eorum molimina, eximia tua prudentia usu detegas, sed alios etiam admonebis, ut a pravis hæreticorum consilijs, imo ab omni cû eisdem commertio, iuxta sacrarum legum authoritatem, prorsus abstineant. Quin etiam ad amplificandam Reipub: ipsius gloriam opportunum fore ducimus, ut omnes exemplo & unanimi consensu promoveant. De quibus omnibus Venblis frater Franciscus Archiepiscopus Tarentinus fusius disseret cû Fraternitate tua, cui Aplicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud Sanctû Petrum sub Annulo Piscatoris die XXVIII. Maij MDCCI. Pontificatus Nri Anno primo.

Ulysses Jos. Archiepûs Theodosien.

Responsum Celsissimi Pñpis Epi Varmien ad Breve Aplicum. 1701.

Sanctissime ac Beatissime Pater
Domine Domine clementissime.

H

Post oscula beatissimorum Pedum. Benedictus sit Deus, qui secundum magnitudinem misericordiæ suæ eo tempore Sanctitatem Vrãm, Ecclæ sponsæ suæ dono quodam providentiæ præfecerit, quo vix alius par tanto oneri ferendo inveniri posset. Non tantum nunc Roma Româ major, sed et dissita tot terris Patria mea felicitate ipsa felicior, dum cura et sollicitudo Paterna, totum implens Christianum Orbem, et à fine usq; ad finem intensissima diligentia pertingens suaviter, etiã ad illam extenditur tam ferventer.

Docet cum alijs et me S.V. facere voluntatem suã in benignissimo brevi, ultimis Maij exarato, et nuper mihi cum expressione desiderij ab Illmo Dño Nuntio tradito. Exosculor cum omni qua par est veneratione supremum nutum, quem exequi non interpretari debiti mei duco. Et ut hactenus testimonium mihi reddente conscientia, memor potius Officij quam dignitatis, quærebam non quæ mea sunt, sed quæ JESU Christi; sic dum ab optimo Patre currenti additur calcar, a via mandatorum eius non declinabo, eoq; dirigam ex gradu magis quãm merito consilia meã, quo me S.V. ducit Voluntas vel invitum. Deum patientiæ et solatij cum miserrima nunc Diœcesi mea precabor, ut cum non possit esse immortale, diutissimum et felicissimum reddat ad gloriam Nominis sui et bonum Ecclæ S.Vræ Imperium. Spem interim meam in salvante nos, et privatum desiderium in diligente nos, repono; et ut super meâ quoq; animâ Paterna dans vitam et benedictionem superabundet gratia de genu humillime supplico et paternis advolvor pedibus. Varsaviæ d. 30. Augusti: 1701.

Sanctis Vrã

Copia Literarum a Serᵐᵒ Svecorum Rege ad Emmum Cardlem Primatem Regni Poloniæ.

Nos Carolus Dei gratia Svecorum, Gottorum Vandalo=

rumq;

numq Rex, Magnus Princeps Finlandiæ, Dux Scaniæ, Esthoniæ
Livoniæ Careliæ, Bremæ, Verdæ, Stettini, Pomeraniæ Cassubiæ
et Vandaliæ Princeps Rugiæ, Dominus Ingriæ et Wismariæ,
nec non Comes Palatinus Rheni, Bavariæ, Juliaci, Cliviæ,
et Montium Dux &c. Illustrissimo Eminentmo Domino
Michaëli Cardinali Radzieiowski ArchiEpiscopo Gnesnensi
ac Primati Regni Poloniæ Amico Nobis sincere dilecto,
Salutem et prospera quævis Illme Emme ac Rndme
Dne Cardinalis ArchiEpiscope ac Primas Amice nobis
sincere dilecte. Quæ Nobis à Rege Poloniæ contra Pacta, Jusjurandum, datamq Fidem illata sit vis atq Iniuria, quantum damni et læsionis eo ipso Vrâ perpessa est Respubcâ, notius Eminentiæ Vestræ est, quam ut iis recensendis immorari operæ ducamus pretium: certi Eminentiam Vram ista dudum omnia æquo considerasse animo, atq ægre tulisse, cum viderit Reipubcâ neque pauca neq exigua enata fuisse incommoda ex bello, quod ea tamen inscia atq invita, et sine ulla dissensionis causa ceptum gestumq est. Speramus itaq Eminentiæ Vræ haud levi lætitiæ ac delectamento, cum insignem inaudiverit, quam ab hoste nro fœdifrago summi Numinis auxilio nuper reportavimus Victoriam, quâ tam feliciter cæsus fugatusq hostis fuit, ut incertum sit, turpiorne nunc fuga eius, an iniquior terrarum Nostrarum invasio fuerit. Non solum liberata sic est incursionibus eius hostilibus Livonia, sed etiam multum commodi et Emolumenti Vestræ allatum Reipub. quippe quæ hinc spem certam concipere potest, se à multis magnisq imminentibus periculis, nec non Iura, ac

libertatem eius à minitante oppreßionem ac Intentum usurpatione vindicari hac occasione optime poße. Perpendite rogamus bellum hoc, citra Reipub. consensu ut credere fas est susceptum, nec non aliorum Consilijs, quàm, qui Reipub. non bene cupiunt, decretum gestumq́ eße. Quin et Rex vester Secreta cum alijs Potestatibus percusserat Fœdera, & tractatus confecerat non paucos, quorum nec habuit Notitiam Resp., nec bono publico et scopo eiusdem Salutari erant adæquata, pro libitu disposuerat; quæ è diametro cum Senatus-Consultis, et Reip. pugnans Constitutionibus. Pacta Conventa eludere quovis modo & artificio satagerat, curamq́ adhibuerat maximam qua inter præcipua Regni Polonici membra atq́ Cives, discordias ac internecina odia concitaret et aleret. Ex quibus omnibus alijsq́ quibus supersedendum nunc putamus, luce meridiana evadit clarius, Nihil Regi Vro fuiße deliberatius quidquam, quam formidandas sibi, acquirere utrinq́ vires, debilitare suos, & Regni Incolas, eorum attrectare paulatim Iura, Constitutiones publicas perrumpere ac destruere, & supremum tandem arripere, cum eversione Reipublicæ Arbitrium atq́ Dominium. Hocce immoderatum vasti animi destinatum nunc quidem nostra Victoria existimari potest, quodammodo regreßum, sed artibus eius non confidendum, tempestivis consilijs fortibus remediis cita executione opus est, si salua Regni Iura, & incorruptam libertatem Vram cupitis. Dubio enim caret, postquam in animum ſemel induxerat abſolutum Regimen ſibi vindicare, ne conceptа ſpe ſua magniſq auſis excidat, nihil eum quidq̃m relicturum intentatum quo illud perficiat, nil penſi habens, ſi finis quem ſibi propoſuit, obtinendi gratia, & totam Rempublcãm & præcipua eius membra, noxæ & interitui immolaret. Huic igitur malo mature præſcindendo, medium accomodatius vix adhiberi poteſt illum, q̃m ſi Rex iſte Throno quam primum dejiciatur, quippe quo ſe infracta toties Legum & juratæ Capitulationis fide reddidit indignum. In quo cum non minus Reip. Græ quam noſtra poſita ſit Securitas, non poſſumus non huic rei perficiendæ inſiſtere ſummopere. Neq quiſquam rerum peritus Rempub. propterea Iniquitatis accuſavit, accuſabit eam forte Poſteritas, nimiæ lenitatis ac imprudentiæ ſi id infectum reliquerit. Nec Nobis inculpari poterit culpa, ſi neceſſitate adacti, hoſtem Cmũnem perſecuti fuerimus, ubicunq ipſi Securitas et Suſtentatio contingat præſtari, cum ſatis ſuperq conſtet, Nobis nihil magis in Votis eſſe, quam ut quies duarũ Nationum, quas nativa quadam & perpetua communis utilitatis ratio, propiori Amicitiæ nexu conjunxit, quantum in Nobis ſitum eſt, non perturbetur. De hac re tota in literis noſtris ad Rempublcãm perſcripſimus prolixius, quas opportuno tempore tradendas Eminentiæ Vræ commendamus, ſimulq ab ea benevole & amice contendimus, ut ejuſdem Pondus Authoritatis ſuæ, ſummæq qua pollet prudentiæ et conſiliorum dexteritatem adjungere non gravetur.

Quod ſi fiat nulli ambigemus, quin & eæ vim habeant efficaciſſimam, & Nobis optatum adveniat quantocius reſponſum. Si quid opis & auxilij a Nobis deſideretur lubentes promittimus Nos, præſente nunc Exercitu Nro, eoq; Reipub. pro rei exigentia adfuturos; nec immemores erimus aut zeli et laboris ab Eminentia veſtra præſtiti; aut teſtificandi erga eam, quacunq; occaſione grati Animi; Regiaq; noſtra benevolentia. De cætero Emmam Vram Divinæ tutelæ etiam commendatam, & quam diutiſſime incolumem cupimus. Dabantur in Caſtris noſtris prope Bauſkie d. 30 Julij. 1701. Aº.

Eminentiæ Vræ benevolus
Amicus. Carolus.

Copia liſtu Xięcia JMci Biſkupa Warminſkiego do Xięcia JMci Kardynała z Wierzbicy d. 31. Augusti. 1701. piſanego.

Nie darmom ſię manifeſtował równo z Jmcią Xiędzem Biſkupem Chełmińſkim przed wyiazdem moim, iako przed WXMcią, tak y przed JmX. Nunciuſzem, że darmo upewniano, że wſzyſtko wychodzi z Polſkiey, bo miałem przeſtrogi, że inakſza ſtanęła rada. Poſyłam WXMci liſt X.a Kanonika Nycza notam tak kładę manum, z którego WXMć zrozumieſz co ſię ze mną dzieie y dziać ma, ieżeli ſię to zgadza z tak piſanemi, y które za ſerce biorą każdego Univerſałami. Invoco tedy WXMci protekcyey, iako Prymaſa y pierwſzego po Panu, odezwę ſię y na ſeymiki; nie będę ſię ſkarzył

na Xcia Jmci Pa Mego, któremu winienem respekt, ale na tych, którzy ad violationem tam manifestam immunitatis Ecclesiasticae Praw y Wolności naszych przywodzą, czegoby w Saxoniey in absoluto dominio czynić podobno nie śmiano. Protestuię się przed Bogiem że mi milsza będzie animam dare pro Ovibus y stać się Victima za nich, aniżeli cierpieć, aby zruinowani ad ruinam [illegible], iako iuż poczeni z stratą dusz swoich, chleba żebrać rozeszli się. Podobno temu wierzyć nie będą, ale res manifesta probatione non eget. Wyglądać będę z temi Owieczkami, u których dulcissima recordatio Imienia WXMci et regiminis felicioris, bo z [illegible] Chrześciańskich y prawdziwych Katholickich aliquam consolationem, a widząc invalidum legum auxilium, szukać będę sposobów, żebym albo umarł za nich, albo ich obronił. To inter angores Animi WXMci ze łzami prawie wyraziwszy, łaskę się y protekcyey iako naypilniey zalecam.

Copia Literarum Celsissimi Principis Episcopi Varmiensis ad Illmum Bosen, Commissarium Exercitus Saxonici. H

Redux Varsavia, ubi ad obsequia S. Rae Mttis Dni mei accurreram, quae vix ipse credere potui, non sine animi sensu video et invenio, # ac proinde S. D. Vram compellare in animum induxi, ut saltem sciam ~~qua ratione~~ quo Iure in Bona Ecclesiastica desaeviit contra expressam Voluntatem

Et quia tantum dolorem sperare non debebam, neque etiam ferre possum,

Regiæ Maiestatis, in quartirizationem non tantum permittere, sed etiam Ducibus, ut pro libitu suo (talis enim tenor est rescripti) eam faciant iubere præsumpsit. Habui benignissimum Regis mei promissum, de cuius Iustitia et Clementia omnia non spero tantum sed credo, quod Exercitus eius necessitate sic cogente, transire tantum per Varmiam, satis alias plus æquo et iusto anterioribus annis ab eoq ruinatam, sed non permanere debebat, et ecce facta promissis non respondent, cum scilicet S. D. V. ut solet, maluerit ipsa Regis interpretari qm exequi: appellasse eandem lacrymas populi mei, alienis in oculis ridentem, a Rege male informato ad melius informandum inaudivi, quasi non in eo boni ministri consistat informatio, quomodo sit contra ius fas et leges populus opprimendus? Licebit et mihi venia et certius S. C.m Mtem informare, quomodo tam terribiles et vix fidem inventuras exercuerit ordinatio D. Vræ extorsiones. Non satis erat viginti millia portionum pro pedestri, novem millia pro equestri ordinare, non satis erat in residentia mea Episcopali, quæ est privilegiata tanqm in contemptum castra figere, non satis et subditorum fruges et meas proprias pro libidine ex placito consumere, debebant adhuc quinq regimina relinqui onerando priora sequentibus. Quanta inde damna legibus et antiquis moribus ex integro immutatis misero huic Episcopatui inferantur, documenta iuramento firmanda edocebunt. Neminem (agnosco in me) celerius capi, quam qui nihil timet. Securus eram verbo Regio et Emmo Primati Illustrissimo Nuncio Apostolico, et mihi ipsi dato, quod nullum hominem in Varmia invenire iam deberem, qd et literæ post abitum meum Varsaviâ ab Emmo confirmant, sed totum est contrarium, cum non tantum Commeatus à miserrimis Subditis, sed etiam pecuniariæ portiones in immensum in hunc usq; diem ab insolentiori milite extorqueantur, qui cum omnia corraserit, extremam quasi animam exigit, unde desperatio, quæ ignavissimo cuique fortitudinem addit. Quid enim amplius sperandum? Nihil scilicet profitetur patientia, nisi ut tanquam facile tolerantibus, onera crebris, magis qm dictu dignis extorsionibus imponantur. Excuset ergo V. D. Vrâ, ut ego, qui collum non habeo, quod iugo supponam servitutis, prius eandem hisce compellem, et post Serenissimo Regi pro quo nec affectus meus erit tepidior, nec Judicium sanius, et Reipub. cui interest ex præsenti Consilium in futurum quærere deferam, talia in Nos D. Vras audere in libero Regno, quæ in absoluto non auderet. Judicet Respub. quid externi Vos agere præsumatis? Quid refert pium esse Regem, si impius Satrapa? Omne Consilium vestrum est, ut in libero Regno nomen tantu inane Libertatis, et suavissimum boni Principis Regimen, iugo vestro insupportabili odiosum reddatis, ut omnia rescripta, promissa, fidem Regiam, leges, fundatas immutetis, Consilia turbida et à quiete aliena, ut melius scilicet in turbido piscemini insinuetis in intentione perdendi nos, gradatim constantiam assumendo ordinem teneatis, omnia pro iure legitimo habendo, quodcunq; externam vestram potentiam firmat, super Centrics liberas iugum imponitis, quod neq; Patres nostri neq; nos portare poterimus. Pereundum enim potius qm talia subeundum. Potius cum dignitate cadendum, quam cum ignominia serviendum. Estne aliquis angulus in Regno hoc? Estne aliquis Episcopatus, quem Vatiniano odio Ecclesias Ecclesiarumq; Ministros persequendo non invisitis, quem fortunis et bonis non spoliaveritis? Publica jactura privatam augendo fortunam omnia pro destinatione Vra, leges contemptui habentes, in peius disponitis. Ausu toto ideoq; sequenti cuncta quae vultis potestis, et, plusqm aequum decorumq; est vultis. Spem melioris fortunae, leges pessimis artibus opprimendo plane excutitis. Inquietus animus Vester, quae pacatis rebus sperare non potest, turbatis assequi conatur. Nunquam sincerius, nisi publica nostra calamitate laetamini. Quae cogere se putatis posse negare non amplius sustinetis. Plus odii quam gloriae Regi Optimo paratis. Vestra Consilia Vestrae Oppressiones causa sunt quod gloriosas cogitationes eluserit fortuna, quod felicioribus Eventis opposuerit se Deus. Propter gemitus enim pauperum nunc exurgam dicit Dominus. Tristius haec suo tempore et loco experimentur, garrula enim est Calamitas, quae nunc breviter ex intimo cordis dolore exaravi. Peto responsum positivum, Utrum Mandata Regia ad executionem deducere, I. D. Vra intendat, et quanto tempore adhuc Reipub. illudere, bona Ecclesiastica et Nobilium pro libitu suo ad ultimam deducere velit ruinam. Meliori me gratiae ac favori, qm nunc expendo recommendando ac manendo. Dabantur in Arce Nra Seeburgen. die 5. Septembris. 1701 Av.

Copia Listu Xiędza Imci Prymasa do Woiewodztw y Powiatow.

JWW. MM. WW. PP. y Bracia. Za nadwątlone y laty y z nimi usui publico zyciem siły moie, przychodzi teraz nieodwłocznie crisis cięzsza et labor et amaritudo pasować się cum iniquioribus tey Oyczyzny fatis, y co paucorum plurimve pravo Consilio delictum, to chcecie iedną osobą naprawić, domowych rozruchow atroces casus, bella, caedes. Jeszcze Boskiego tego nad nami gniewu podobno nie koniec, obcych Narodow inundatio, locustae cuncta depascenti podobna, Woyny Szwedzkiey praeter mentem Rzpltey infaustum initium, gorszy daleko koniec, bo sine solatio mniemanego successu, sama Osoba J. K. Mci z tą Rzpltą iako głowa cum suis partibus, niby quadam naturali sponsa compage, w teraznieyszym razie dum petitur petit sentire suos sensus. Tych wszystkich nieszczęśliwości opieraiącą się o mnie Machynę, tak przez ten czas pro Statione mea utrzymywałem, ne quid excusandum haberem avertendo (gdzie tylko mogłem) pericula Civium, conciliando confidentiam, y cokolwiek do całości Dobra Pospolitego należeć mogło, tanquam è specula observando. Skoro mię zatym doszła wiadomość, o przeyściu Woysk Szwedzkich przez Dźwinę (obawiaiąc się utargnienia z Woyskiem Saskim do Kurlandyey) zaraz ad primam famam pisałem do Krola Szwedzkiego, aby granic Panstw tey Rzpltey nie przestępował, dotrzymuiąc nam religiosè foedus tey przyiazni wzaiemnie, ktorey hoc casu po nas illaese poznał w tey Woynie z sobą intrygować niechcących. Poprzedziła mię list celeritas armorum, y czegom się obawiał subsecutum, wszedł w Kurlandyą, Mitawę occupavit, y tam dotąd z Woyskami swemi hospitatur seu ut hospes, seu ut hostis, ieszcze dotąd in utroque medius, alesz przecię nie tak wtargnieniem, iako przedłużoną swoią konsystencyą metuendus, iże kiedy całe Woyska swoie tak z Kurlandyey iako y z Litwy Krol JMć kazawszy wyprowadzić, na samych Granicach naszych bespieczenstwo y zaszczyt swoy zakłada. Odebrałem teraz list do siebie od Krola Szwedzkiego wprzod znać wyprawiony, anizeli mnie iego ryk doyść mogły, expostulatorie insistendo vestigiis Nieprzyiaciela swego, wszedł in ditiones Krolestwa tego. Posyłam go in Copia WMM. PPom, ktore praesentia & futura zmiarkuiecie sami, anizeli wyrazić potrafię imminentia z tąd na Oyczyznę pericula. Seym w tak nagłym y goracym przypadku zda się bydź daleki, Niebespieczenstwo nie tylko pro finibus, ale iuż prawie intra parietes, gdzieby iuż barziey mieć gotowe remedia quam consilia. Czekam w tym avidissime nieodwłoczney WMM. PP. rezolucyey, quid facto opus sit, y iako mi podać regulam rerum agendarum w tym razie. Zwykłemu zatym oddaię się afektowi WMM. PP. zostawam. w Warszawie d. 31. Augusti. 1701 A°

Copia Listu Xcia JMści Biskupa Warminskiego do JMP. Regenta Koronnego.

Z pisania WMMPana d. [illegible] 7bris biorę iakiekolwiek solatium in afflictione mea, ktora tym słuszniejsza, im cięższe razy Biskupstwo to odebrało, y dotychczas odbiera, bo lubo wyszli z niektorych Kluczow, ieszcze iednak wszyscy wczorayszego dnia pod Ornetą byli, y iako mi tameczny Starosta pisze, ruszyć się nie myślili pod praetextem czekania Commissarzow Brandeburskich, lubo do wsi Szpląskich ztamtąd y trzech mil nie masz, a zatym y bez Commissarzow trafiliby, ile maią prowiant na trzy dni na wszytkie Regimenty, bo ten od ubogich ludzi y z porcyami pieniężnymi extorserunt. Iam nie życzył tego, aby Kopia listu mego, ktory in cursu iusti doloris był pisany, była promulgowana, ale czysz ia temu winien? a do tego że iako tu ukrzywdzonych tak Duchownych iako y Szlachty infinitus est numerus, tak trudno mi zakazać, aby każdy do swego Przyiaciela nie uskarżył się. Poiąć WMM Pan nie możesz, iakie tu extorsiones et crudelitates czynili. P. Zasadzki iest Szlachcic, ma w różnych Woiewodztwach swoich krewnych, czysz ia będę winien że skwierczec będzie, bo a condito orbe rownego okrucienstwa nie słychać było, et post Christum passum, si licet comparare mniemam iesli kto więcey ucierpiał. Iestem ia cierpliwy y od młodości życia mego u Dworow się zchowawszy nauczyłem się iniurias ferre et gratias agere, ale to się rozumie ad personales offensas, lecz kiedy idzie o poddanych, kiedy idzie o ubogich ludzi, przy tych gotowem et animam ponere, y bez respektu mowić, pisać. Udano y po Warszawie y tu nawet w Warmiey, żem ia zaprzedał Biskupstwo za obietnice przyszłych iakichsis fortun, o ktore ia cale nie dbam. Możono tosz per orbem divulgare, musiałem tedy nie tylko in defensionem mizernych ludzi, ale et in evictionem honoru mego napisać do P. Boffen, ktorego nie tylko teraz ale y na przyszłe Seymiki opiszę actie y wydrukować każę wszytkie extorsie ktore on tu uczynił. Niech widzi swiat, co ci hultaie Niemcy z nami robią, y iakie imie y miłość KJMci sprawuią. Racz tedy WMM Pan datâ occasione affekt swoy testari y KJMci donieść, żem ia iest dobry Pański sługa, ale tego na sobie nigdy nie przewiodę, żebym się dał komu szarpać. Dał mi Pan słowo że tylko przeyść mieli przez Warmią, jeżeli przeciwko ordynansowi Pańskiemu uczyniono, niech nam sprawiedliwość, bo o tę nie tylko do Boga iuż po kościołach wołać kazałem, ale y na cały swiat poki tchu będzie stawało, głosić to co Niemcy z nami robią będę, pogrożek żadnych nie obawiam się, perire possum, timere non possum. Krola Imci zas imię iakom to iuż WMM Panu napisał u mnie iesty będzie inter Numina. Do inter angores animi dotąd zostaiące WMM Panie wyraziwszy, nieodmienney się iego Braterskiey iako naypilniey zalecam łasce y iestem w Lybarku 14 7bris A° 1701.

354. Copia Literarum Regis Sveciae ad Illmum Dnum Supremum M. D. Lithv. Exercituum Ducem ex Castris prope Bauskie die 16. Aug. Anno 1701.

H

Nos Carolus Dei Gratiâ Sveccorum Vandalorum Gotthorumq; Rex. Illmo ac Excellmo Dno Casimiro Comiti Sapieha Palatino Vilnensi Supremo Exercituum M. D. Lithvan. Duci et Amico Nobis sincerè dilecto salutem et prospera quaevis. Illme ac Excellentissime Dne. Attulerat Nobis Excellentiae Vrae Nuncius Literas eiusdem Tykocinii datas, quibus testari placuit, quod inter hos motus (quorum temerarius non minus quam impius Author Rex ipse Poloniae censeri debet) inclyta Vra Resp. inconcussam Nobiscum alere amicitiam fidamq; viciniam colere constituerit. Quod cum Nobis gratum cognoscere, Nos semper fuerimus initorum foederum dataeq; fidei religiosi observatores ideo, ut in eo nulli hucusq; locum fecerimus querelae, ita quoq; inposterum providebimus, ne à parte Nostra quidquam admittatur, quod pro infractione pacis veterumq; Pactorum violatione reputari iure possit, nisi contrario aliquo ipsius Reip. conatu ad id fuerimus coacti. Cum autem mentem Nostram hac in re amplius Illri Reip. exponi iam nunc curaverimus, eius itaq; responsum quantocyus expectamus eoq; reddito adaequatas iisdemq; rationes praesenti rerum statui Nobisq; eò acceptior erit Reip. declaratio, quò magis communi securitati ac bono congruo intelligatur. De caetero est ut Excellentia Vestra sibi habeat persuasum, Nos eandem sincero affectu complecti Deoq; commendatam quam diutissimè incolumem cupere. Dabantur ut supra Excellentiae Vestrae Benevolus Amicus Carolus.

Syn Koronny Orła iako Oyca, Rzpltą iako Matkę kochaiący, za wydanem Uniwersałem od Króla Imci Polskiego Augusta II. do W. X. Litt. na pospolite ruszenie, z władzy moiey innatae veritatis odium parientis.

Wszem w obec y każdemu z osobna, osobliwie iednak WW. Senatorom, tak szczerze iak nie szczerze o dobrym Rzpltey radzącym, Urodzonym prawdziwym Orła Polskiego,

Synom, y podrzędkom, Dignitarzom, dignis laude et vituperatione ex suorum munerum vel dignitatum tractatione, Urzędnikom Ziemskim, ktorzy się w Ziemi, ut non sentiant malum zakochali, czy zakopali y Ziemskim, ktorzy z niey propter Oppressionem ustąpic musieli; Urzędnikom Grodzkim, ktorzy vastatis bonis iednym się tylko ogrodem kontentowac muszą, Szlachcie oppressis potentia Pseudopoliticorum, y całemu Rycerstwu, aby sobie zardzewiałą ozdobę Rycerstwa Polskiego Szablę przechędożyli; przy ofiarowaniu szczerey moiey do wiadomosci donoszę. Iż po wypędzeniu Woyska Saskiego, ktorego od całey Rzpltey proszony przeciwko ostatniey daney deklaracyey Krol Imc wyprowadzic nie chciał z granic WXL po zabranych na zruinowanym przez Sasow dziedzictwie Rzpltey iego magazenach y z zdzierstwa pospolstwa WXL compositas, nie bez osobliwey Rzpltey iako patientis Dominum oppressorem pociechy, gdy Woyska Szwedzkie nie maiąc czegoby więcey pod tytułem Krola Polskiego (bo gdzie tylko przy Woysku Saskim było, wszędzie porządek iak z płatka wymiotł wszystko że nie masz nigdzie nic iuż więcey chyba krain, ubi Troia fuit, szukac mogły; pod tytułem przyiacioł, to cokolwiek nieprzyiazni ku Krolowi Imci a przyiazni ku Rzpltey umie, dokazuią: Mieysca w Kurlandyey znaczne odbieraią Sasom, żeby tam więcey reclinatorium nie mieli, fortyfikuiąc, podatki pieniężne y Powiatowe ktorzy Sasi extorserant kalkuluią, żeby pokazac Rzpltey, że lubo swoim Woyskiem ale nie swoim kosztem Krol Imc iniquum bellum gessit, z ludzi prywatnych Rzpltey za głupstwo y lenistwo że się dali opprimere zemsty biorąc, ale dobra ich konserwuią, nie tak iako Sasy ludzie Maiętnosci OO. Jezuitow (ich samych kilku rozgami y kiymi zbiwszy, drugich pod wartą contra Authoritatem et Securitatem Osob Duchownych po kilka dni trzymaiąc) do Collegium Potockiego należące mieczem y ogniem znosząc; w kościołach nawet Kurlandzkich, zwyczaynego za Krola Polskiego y Xcia tamecznego iniqui belli fautorem zabraniaiąc nabożeństwa, czym Bog nagradza, że modlitwy za Krola Imści nie Oyca ale iako Oyczyma umnieysza, że większa część miasta samego Warszawy, przeciwko wyraźnym exceptom Mazowieckim Constytucyami Rzptey umocnionym, Lutrami y Kalwinami osadziwszy, iuż nie tylko prywatnie y publicznie Nabożeństwa pozwalaiąc, ale y sam Krol Imść na nich bywaiąc, y po kilka godzin się tam bawiąc, dulcem Protestantorum fovendo in pectore mentem, a w kościołach Rzymskich Katholickich, y pacierza przy naywiększych solemnizacyach nie zmowiwszy, Nabożeństwom per fas et nefas znaczną (iako się u OO. Bernardynow w Warszawie na Porcyunkulę stało, co kaznodzieia po założoney zaraz propozycyey za powtornym Krola Imści rozkazaniem musiał ziść z ambony) czyni prepedycyą. I wszystkie Szwedzi znaczne złośnie od Saxow w Kurlandyą wprowadzone, ktore tam Woyska Saskie ufundować mogły, in futurum ne fiant eradicando. Z wielkiego interessu Krola Imści, żeby tym przynamniey sposobem w woynę całe szkodliwą mogł Rzptą wprowadzić, bo go inaczey obstante Rzpą (w czym rozsądzi posteritas gloriam Avitissimis quaerentis, et Rempublicam iuste insolentiam denegan[tis]) ratować nie może; wyszły z Kancellaryi Litewskiey Uniwersały, eadem methodo iako y ten, paucis tantum verbis immutatis, żeby pograniczne Kurlandyey Wdztwa y Powiaty y Xięstwo Żmudzkie na koń wsiadali, ad danda repressalia Szwedowi od granic et evacuationem Woyska Saskiego z Kurlandyey, ale absit ut fiat: bo ia nie z interessu mego ale z interessu całey Rzpltey, z obowiązku zas mego, żebym milczeniem nie zawiodł securitatem publicam, żeby umnieyszony teraz Krl JmćP przez stratę tak wielką, po zaciągnionym w Prusiech, (na co summę do Malborka, Gdańska, Torunia, Uniwersały y ordynanse do Woyska wyszły) żołnierzu, po zabranych z fortec tamecznych, tak iako z Cekhauzu Rzpltey w Warszawie inscia Republica armatach, exhaustis viribus, ne postępem convaluerit Lupus ut ante sit, ktory circuit quaerens quem devoret; pod czas Koronacyey Podgórze y Ekonomia Sandomierska nadruinowana, do tych czas do siebie przyiść nie może; Kiedy było Woysko Saskie za Lwowem Dobra JmćP. Sieniawskiego funditus zniszczyło, za co deklarowane 30000 talerow bitych, do tych czas na fałszywych usychaią assygnacyach; Litwa sensit alienigenam przez trzy lata go cierpiąc, victum, amictum, et stipendia exhaurientem; Wdztwo Połockie, Powiat Upitski, Xięstwo Żmudzkie Inflanty Rzpltey, tak in nihilum redactae, że iuż tu klasztorow, gdzie po kilkadziesiąt Zakonnikow mieszkało, wczesniey wyszedszy z krzyżem, teraz ieden albo dway tylko ex pura Eleemosyna vastatis fundationibus, ledwie subsistere mogą; teraz famelicus miles, et omni suppellectili orbatus, iak się z Prusami ~~konkludo~~ obchodzić będzie snadno konkludować.

Żeby tedy Prusy tak iak insze wyprzątnąwszy, sedem belli w Woiewodztwach Wielkopolskich iako poblizszych Stettyna, Pomeraniey Szwedzkiey założywszy, in medibullio Woysku Saskiemu Kwartyerow wydawać czasu swego nie ważono się, y przez Prusy y Wielgą Polskę goniącego za sobą nieprzyiaciela, tu do Pałacu czy placu OO. Bielanow nie sprowadzono, wszystkich przestrzegam, y tym Uniwersałem per modum Wici wydanym Wdztwa y Powiaty tak Koronne iako y W. X. Lo osobliwie iednak Ziemm Pruskich upominam, y do należytey czułości y gotowości wzywam, abyście, inquantumby Woyska Saskie z granic Rzpltey wychodzić nie miały, albo dalsze w Prusiech wiolencye lub gdziekolwiek czynić chciały; wszyscy byli gotowi ad hanc solam necessitatem do odwrócenia sił Saskich, y do bronienia Wiary S. Katholickiey, Praw y dostoienstwa Rzpltey Viritim, z takim sensem, inquantumby temu Woysku Saskiemu kto z naszey Rzpltey succurrere czym, albo mu protekcyą dawać, albo fakcye ad conservationem iego tu intra limites Patriae czynić chciał, żeby y tego iako refragarium Iuribus Reipub. razem z tymże Woyskiem Saskim eliminować; Pospolitym ruszeniem na koń wsiadaiąc, nawet nie czekaiąc powtórnego mego Uniwersału, bo teraźnieyszy za pierwsze y wtóre Wici mieć chcę. Który to Uniwersał moy aby tym prędzey wszystkich mógł dyść wiadomości, omnibus Patriae pectoribus, żeby waleczną Polską rękę do pióra tym czasem przyłożyli, Communikować go iak nayprędzey zalecam. Oyczyzna wdzięcznością, Ja uniżonością et simili occasione przychylnością retaliare zechcę. Ut sciat Posteritas że iako Panów wolnymi głosami obieramy, y oni nam dobrowolnie na Prawa im napisane przysięgaią; tak Domina Iurium suorum Dosyć im uczynienie y Obserwancyą uczynić umie.

Ex Senatus Consilio d. 30 Julij
A Anno Dñi 1701. Conclusum.

S. R. Mtas D. Nri. Cum nihil prius aut potius, quam observantiam Pactorum, eorundemq effectivam executionem censeant, multumq interesse publicae tranquillitati, si confinia illa iuxta tractatus, ~~antiquis~~

ſeu Instrumentum Pacis ad Karlowicz conclusum renovatis antiquis terminis & limitibus quam optime stabiliantur & integerrima vigeant amicitia. Quapropter pro Paterna sua cura & sollicitudine, ad renovandos veteres limites, ad sopiendas differentias & omnes deniq; tollendas suspiciones, inhaerendo praefato tractatui necessario expediendos Commissarios censet, Eosdemq; nominare dignetur, utpote Magcos & Gnosos Joannem Jablonowski Palatinum Russiae, Nicolaum Zabokliki Castellanum Camenecensem Boguscz Succamerarium Palatinatus Podoliae, Georgium Dziduszicki Capitaneum Zydaczewiensem, Stephanum Humiecki Dapiferum Podoliae & Antonium Korniakt. Qui quidem Commissarÿ unius pluriumve absentia non obstante, constituto certo die & competenti tempore cum Felicissimo Crimensi Hano & Seraskiero, Perillrem & M.D. Castellanum Cracowiensem Supremum Exercitus Regni Ducem, ab eodemq; praevisa sibi omni securitate & decenti Comitatu ad illa confinia indicate sese conferent ibidemq; antiquas metas, & vetustissimos ante ultima duo bella constitutos limites, inquirent, restituent, solidabunt, & solennibus signis metallibus distinguent & consignabunt, praecipue vero indemnitati publicae circa renovandam dislimitationem Palatinatus Braclaviens. & Districtus Sniatinens. in campis desertis prospiciet, totumq; hoc & integrum Negotium, pro sua prudentia & dexteritate finaliter exequentur, ita ut iuxta articulum primum nulla utrinq aut pratensio & extensio fiat. Sed similes antiqui sine mutatione aut perturbatione tanqm Sacri Religiose observentur & serventur & colantur. Pro sustinendis vero sumptibus & expensis ijsd M. ac GG. Commissarijs & quidem Senatoribus per unum mille talerorum Imperialium, Deputatis vero ex ordine equestri per Quingentos Taleros Imperiales S. R. Mttas Suae assignare dignatur, quod in rationibus Thesauri pro persoluto suscipietur. Porro pro meliori informatione eorund Magcorum ac Gnosorum Commissariorum, ac luculenta veterum limitum elucidatione, si aliqua documenta, in Archivo Regni reperiri possint, omnino investiganda S. R. Maiestas iudicat, idq in eum finem, ad reservationem eiusd Archivi in Thesauro Regni existentis, certa hosce Senatores & Custodem Thesauri Regni quibus id muneris ex lege publica impositum, certos Commissarios adiungit & ordinat videlicet Rndmum in Christo Patrem Dnum Georgium Albrachtum Denhoff Episcopum Cracoviensem Ducem Severiae Supremum Regni Cancellarium. M. Stanislaum Morsztyn Palatinum Masoviae, & Gnosum Joannem Szembek Referendarium Regni. Franciscum Lanckoronski Succamerarium Franciscum Wielopolski Capitaneum atq Andream Zydowski Vexilliferum Cracoviensem.

Marcin Kocki Wda Kiiowski
Gnał Podolski y Artileryey Kney
Jerzy Przebdowski Wda Malborski
Franciszek Załuski Wda Czerniechowski

Alexander Paweł Sapieha M. W. W. X. L.
Karol Tarło Podkanclerzy Koronny.

Instrukcya Wdztwa Łenczyckiego dana Posłom do Krola JcoMci.

Nie może się lepiey wydać szczera JkMci do nas wiernych Poddanych swoich konfidentia, iako teraz eluescit kiedy Naiaśnieyszemu Maiestatowi Jego przed Rzptą flere suos casus, est quaedam flere voluptas; Składa JkMć P. N. Mty iako Dobrotliwy Oyciec, adversae ictus Fortunae in sinu Nas Synowskich, y kiedy mu obvia praebentur fatorum munere bella, y diruta per Orbem Krola Jmci Szwedzkiego inhiat na Dostoienstwo iego zawzięte, iuż nie w licznych Wyprawach swoich, ktore obediendo legi do Państwa swego Saskiego wyprowadził ale w poufałych wiernego Poddanstwa sercach żalom swoim, ktore mu miłość ku tey Oyczyźnie ~~causavit~~ (in recuperandis od Krola Jmci Szwedzkiego amissis) causavit, szuka levamen. Effervescit Wdztwo nasze na list ostrym y dumnym pisany stylem Krola Jmci Szwedzkiego do Jaśnie O. Xcia Jmci Kardynała Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, w ktorym Maiestatowi y Dostoienstwu JkMci rigidas raczył propinare minas. Zaczym subveniendo żalom z listu tego pochodzącym dobrotliwego Serca J. K. Mci P. N. Mtego posyłamy de medio nostri Ichmmd PP. Posłow naszych z tą wiernego Poddanstwa kontestacyą, że przy conserwacyey Dostoienstwa J. K. Mci vitam et sanguinem litare gotowiśmy gdziekolwiek nas z Rzptą vocabit cuiuscunq alea fati, abyśmy non degenerando ab ortu prawdziwych Polakow krwią y życiem naszym zaszczycili Dostoienstwo Krola y Pana Naszego. W tym tylko iednym omni praemissa Maiestati Veneratione supplikowac przez Ichmościow PP. Posłow naszych ważemy się J. K. Mci; aby całey Rzpltey tych promulgare raczył, ktorzy radą swoią impia in medio propinabant bella Senatu, y do tey Serce Panskie J. K. Mosci Achitophelico consilio skłonili imprezy.

Summa Posagowa J. W. Jeymci Paniey Lubomirskiey Marszałkowey Nadworney Koronney Milliony w sobie zamykaiąca ze cum praeiudicio Praw Koronnych y iuri natura bo nad wolą y dyspozycyą Oycowskey J. W. Imci Pana Marszałka Nadwornego Koronnego za Granice wychodzi do Xięcia Jmci Neyburskiego, tedy Wdztwo nasze przez Ichmościow PP. Posłow naszych supplikuie do Maiestatu J. K. Mci aby przez P. Instygatora Koronna przyarestowana była do decyzyey w tym całey Rzpltey.

Supplikuie oraz y za JmPanem Alexandrem Zapolskim y iako emeritum Civem Wdztwa naszego w respekt zasług J. K. Mci zaleca, aby ieżeliby lepszą nie mogł bydz opatrzony Komorą solną, nad tę w ktorey iest constitutus Kamienską, aby na teyże w dalsze konserwowany ~~conserwowany~~ był czasy.

Copia listu do Xięcia Jmci Kardynała.

Jeżeli Oyczyzna cała inconsulta mens, za to W. X. Mci nie wygaszaiącą in pectoribus Civium winna wdzięczności, że te primo inter Curules Consule tuta retieta, tu y w Sercach Wdztwa Naszego cavescere powinna Seculis innumerabilibus pamięć wielkich Dzieł y Akcyi W. X. Mci, ktore solo intuitu amoris ku tey Rzptey, oney (iako in commune bonum) świadczyłeś y świadczysz, ktoz nie przyzna, ze kiedy nad Wolą y Consens Rzptey Woyny tey z Krolem Jmcią Szwedzkim exardescebat scintilla, tak WXMć cum parte Przeswietnego Senatu moderandis succurrebas rebus, y praeviam firmabas rebus malis medelam, iakoby diu Foederis ictu parta quies, przez Pacta Oliwskie in defessa fide nienaruszenie manu teneretur Krolowi Jmci et Statui Svetico. Teraz dopiero eventus edocet, ze zdrowa natenczas y zyczliwa Consulentium Rada pro Appollinis censenda Oraculo, zaco Bogu wprzod winne dawszy dzięki, ze tanti Panstwa tey Rzptey in intermedio ordine condecoravit Primatem WXMci, uniżenie dziękuiemy ze in excubiis Dobra pospolitego od Boga posadzony przezornie temu invigilare raczysz ne confringantur Swobody całosci tey Rzptey tabulae. Copia Listu Krola Jmci Szwedzkiego przysłana do Woiewodztwa naszego, o ktorym mowic się moze verbosa et grandis ab aemulo calamo Epistola venit, y barziey in stuporem et effervescentiam Wdztwo nasze vocat, illicito ausu et non Regis stylo, uformowana litera nizeli promovendum repentinum (ktorego WXMć requiris) consilium ktore insze protinus adinveniri nie moze, iako samego WXMć (ktoremu Angelus assistit Sapientiae) proszę, abys WXMć iako prudens domandi artifex mali, odpisać Krolowi Jmci Szwedzkiemu pari fervore raczył, y conformi Dumie Jego Stylo. A dla Boga ktoz nie widzi, ze involat in materias Status, et Iuris donem Krola Jmci regiminis wolnemu pomniejszego narodowi, ważąc się wbrew WXMci primariè Iudicis całemu intermedio Ordini; Ministrzy Status tey Rzptey nie przysięgszy nato że quidquid noxii in Republica viderit przestrzedz ią powinien, a iuż adimplet munera Officiorum, tak WXMci non revelarentur vitia, ktorych by naywiększa w Sercu WXMci erga Principem non obtenebrare miłość, bo iuż miła doświadczyła Oyczyzna quantum iey WXMść tribuere zwykłeś. Chciey WXMść y w tym Krola JMci Szwedzkiego prudenti napomnie suasu, aby transgredi nie ważył się limites Państw JKMci y Rzptey bo iako przy Dostoieństwie JKMci vitam & sanguinem litare gotowiśmy, tak ieżeli się iakie in Ditionibus Krola JMci y Rzptey przez ludzi iego pokażą exkursye, albo aggrawacye, to et in ferrum mens prona Nobis, bo dotąd Rzplita poprzysiężone prawowiernie utrzymuiące Pacta, iużby iako contra violatorem onych progredi musiała. Cedet nieśmiertelney WXMci Sławie że Pax missa per Orbem za interpozycyą WXMci ferrea belligeri compescet limina Jani. Wodztwo zaś nasze depraedicabit z całym Swiatem Polskim wieczne y godne Dzieła WXMci iako zawsze WXMści Uprzeymie Życzliwi Bracia y Uniżeni Słudzy.

Michał z Bogusławic Sierakowski
Marszałek koła Rycerskiego
Wodztwa Łęczyckiego.

Instrukcya od nas Senatorow Dygnitarzow Urzędnikow Ziemskich Grodzkich Szlachty, Obywatelow y całego Rycerstwa Powiatu Upitckiego na Dniu dzisieyszym, za Innotescentiami JMci Pda Chorążego tego Powiatu.

Zgromadzonych dana Ichmmd P.P. Posłom Jm Panu Ko-
phatowi Michniewiczowi miecznikowi Trockiemu, Koniuszemu In-
flantskiemu do J. O. Xcia Jmci Michała Korybu-
tha Wisniowieckiego Gnatnego Pułkownika Wo-
iewodztw y Powiatow y Wszyst W. X. Litt. w Pun-
ktach niżey wyrażonych.

A naprzod wyraza Ichmmd P.P. Posłowie iż cokolwiek
sprzysięgłe na zgubę Szlachecką myśliły Fata, teraz
czas, ktory zwykł obiasniać rzeczy, wystawił. Powiat
nasz na wszytkie pericula inkursyey Szwedzkiey, iż
kiedy Woysko J. KMści pominiewszy Granice nasze, w
głąb Xięstwa swego nie wiedzic quo fato ustąpiło.
To Aenigma non est qui explicet, occidimus, a my desti-
tuti praesidio, iesteśmy naypierwsi do naypierwszey
ruiny Fortun naszych Nos praeda furentum, primaque
Castra sumus: dla tego wyraza Ichmmie P.P. Posłowie,
Xięciu Jmci Pułkownikowi naszemu MM Panu że
iuż agitur de nobis, kiedy impreza Szwedzka pod
pretextem Sładow Saskich natarła na Fortecę Bir-
żanską, y przymusiła sobie wydać działa y inne
belli apparatus: Przeto ciż Ichmmd P.P. Posłowie do-
niosą y upraszać będą aby Xiąże Jmść Nasz W.
MM Pan e ſpecula Officij Sui przeyrzawszy y zwa-
żywszy wiszące nad nami pericula raczył obmy-
ślić Securitatem pograniczu naszemu od Sciany Szwedz-
kiey y nie tylko aby Powiatowe Chorągwie, nasze
z tąd avocare nie chciał, ale y owszem do inszych
Powiatow iako to do Xięstwa Żmudzkiego do Powiatow

Wilkomirskiego Kowinskiego y inszych nas blizszych, aby wydać raczył Universały ad capessendas in Unitate Vires. Inquantum taż impreza Szwedzka która teraz po całey Kurlandyey dilatatur, obie że fortyfikuie Miasta non desistet, bo to iuż proximus ardet Ucalegon, gdyż Kurlandia rowno z Rzplitą ad Pacta Oliwensia należąca cessit in hosticam prædam czego widoczne exemplum w zruinowanych Fortunach JmPana Kasztellana Inflantskiego wszytkich nas ad gemitum pobudza. Instabunt ciż Ichmość PP. Posłowie Nasi do Xiążęcia Jmci Pułkownika, oraz wyrażą oppressionem Stanu Szlacheckiego przez Obrysla Saxonskie practicatum, kiedy w Powiecie naszym Szlachtę, to iest JmP. Zabołockiego, JmP. Gurskiego y innych na Domy naiachawszy fundibus zniesli y zruinowali, samych u siebie w obozie incarcerowali, ledwo semivivos po długiey detencyey wypuscili; aby Xiąże Jmść powagą swoią adinveniat media, ażeby honor Szlachecki compensetur, szkody y inne damna resarciantur, instantissime Ichmość PP. Posłowie promowawac będą.

Cætera dexteritati & Activitati IchmćPP. Posłow zlecamy. Dat w Poniewiezu na mieyscu zwyczaynym Seymikowym dnia 18 Augusti Roku 1701

Podpisy rąk sequuntur.

Copia listu JmPana Marszałka Upitskiego Posła WXL. z Sessyey Wilenskiey do Krola Jmo Szwedzkiego delegowanego, do Jasnie O. Xiążęcia Jmo Pułkownika Generalnego WXL. pisanego d. 25. Augusti 1701 d. z pod Dublina.

Przetrzymana Cursoria dla rzetelnieyszey relacyey ſkutecznego doniesienia poczowszy a d. 21. praesentis, ad d. 25. eiusd. żadnego ieszcze nie doczekawszy się początku Czekaniey Legationis expedyować się muſi; z tą tylko denuntiacyą, że Krl Jmć Szwedzki odebrawszy relacyą o mojem zbliżeniu się, summo mane w Niedzielę, to ieſt o wtorey z pułnocy ruszył się z Woyskiem, y stanął z obozem pod Skursztmuyzą P. Klotmana, z kąd wyprawiwszy koni 400. na rabowanie Dworu Contraventientium wydanym od onego Universałem do całego Xięstwa Kurlandzkiego Inflantskiego y Semigalskiego, aby według tey ustawy, absolute wydawali; którą posyłam WX. Mći: Ruszył się zas summo mane aż pod Owremberk Xiążęcia Jmć Kurlandzkiego Zamek o trzy mile od pierwszego, gdzie gdym posłał do Generała Sztuarta (do którego pisałem z Zabowska, defferendo Charakterem meum, y responsu nie dano, ale temuż odpowiedziano, iakoby go nie masz, że miał iechać do Mitawy z Krlem, iakoż tak w samey rzeczy było) prosząc aby mogł mieć audiencyą y iakonayprędzey expedyowany od Krla Szwedzkiego, wtąż nie znaleziono, ale człowieka mego prowadzono do Generała Pipera, naywyższego Konsyliarsza, ten nie pokazawszy oblicza swego odpowiedział, że w Marsie idą nigdy pozwolona bydź nie może expedycya Legationis y oney Audyentia, deklaruiąc iednak pod Dubhinem Zamkiem Xiążęcia Jmći Kurlandzkiego także o dwie mili od noclegu tam dać audyencyą y prędką expedycyą, gdzie stanwszy gdym dziś posyłał upominaiąc się Audyencyi ludzi moich przytrzymano, y nie puszczono do Obozu powiedaiąc że Króla Jmci nie masz w Obozie, o którym varie varia narrabant, iedni że iechał do Mitawy pro consilio, drudzy że w pole wyiechał. Tandem gdy ludzie moi sprawić nic nie mogli, powracać chcieli; aż przybiegło dwoch Officyerow, cum humanitate proszące veniam, że się tak długo bawili w polu, oraz naznaczyli godzinę szostą z południa, na którą abym przysłał, zas dla odebrania deklaracyey, względem expedyowania Legacyi tey czekać będę: ale day Boże, żeby ta godzina temporyzować nie kazała. Bo iako widzę in hoc spatio chcą dobrze napchać kabzę. Tu zas w Kurlandyey quae devastatio wypisać nie podobna: gdzie obozem staną nie masz żadnego respektu, zasiane Jarzyny koszą y tratuią, konie tak szlacheckie żołnierskie gdzie zaydą zabieraią, siana wszędzie nie tylko w stogach złożone, ale y w odrynach Dworow szlacheckich y chłopskich. Słyszałem od pewnego Człowieka y Kawalera Kurlandzkiego, że będąc we Dworze onego Kawalerowie Szwedcy z tą relacyą odzywaią się, dałby Bog mowiąc, żeby nas kto zagabnął y dał okazyą, pewnieby miał dobrych desperatow. U tego zas Szlachcica będąc Karol Berens Ryzanin, który teraz w Woysku Szwedzkim iest, krzyz Commissarius pro veteri confidentia sub Juramento zeznał, iako w krotce wyidą Uniwersały y przy nich będą zesłani Commissarze na weryfikacyę gruntow szlacheckich y Chłopskich, żeby równa pensya dochodziła tak od chłopa iako Szlachcica. Cz Commissarskie pisząc leges & Constitutiones, obediencye Chłopów Panom przyznaią, nadktóre iezeliby chciał Pan dziedziczny veteri stylo uti sua Authoritate nad chłopem, y użyćey nad Artykuły Commissarskie, odpadać będzie powinien od Dóbr swoich. Obawiaią się tuteysi ludzie aby się z nimi tak nie stało, iako z Szlachtą Inflantską którą dopiero ięczy sub absoluto, bydła po niektórych Dobrach pozabierali, idzie z Woyskiem po zagranicznie tylko, od naszey granicy o mil półtory, iedni powiadaią że tu w Lipawie która renuit Obedientiam Królowi Szwedzkiemu, drudzy że ku Pruskiey granicy, interea nil certi mieć mogę do tego zamysła. To tylko zważyć mogłem, że Gallia valde gallicat, y bodaj ex interesse Skarbów y Armat Króla Jmci Naszego w Memlu alias w Kłaypedzie złożonych nie będzie okazya wtargnienia do Prus. Dyament na drwa y sól barzo ubogi, bronić się iednak deklarował Dekmak do ostatniego. Medyacya Holenderska postponowana, y gdy przysłany pro mediatione prosił y potrzebował audyencyey, odpowiedział: że po skończoney Campaniey Accessu mieć będzie, Ultimarie ten mediator deklarował: ponieważ mieć nie mogę Audyencyey, więc odiadę ale to deklaruię, że ledwo będę o mil kilka od Rygi, a iuż tu Okręty Holenderskie y Angielskie Rygę attakować będą, a Król Duński znowu ad recuperanda ſua indicet bellum. Uproſzono go tedy z tą obietnicą, że mu dać maią, tu rewokowawſzy do Obozu. Numerus Woyska Szwedzkiego incertus, bo ſami Szwedzi powiedaią że go iest dwadzieścia cztery tysiące, drudzy piętnaście y inni dziesięć tysięcy. Ludzi roznych iest wiele Słuſznych y dobrych, iest też wiele gradobicia, chorych wiele, w Bowsku ſześć set chorych zostało, po drogach leży co nie miara po laſach. Bowsk ma praesidium Szwedzkiego in numero 20. tysięcy. Lotwa koło Zamku fortyfikacyey dużo prawie, bo toż y w Mitawie osadził, przez Bowsk ſamem iechał, widział fortyfikacyą na ſwe oczy. Konie Szwedzkie bardzo chude y mizerne, ile co w wozach idą. Jak tu pro honore Gentis aſystuię Woysku Szwedzkiemu, maiąc Towarzyſtwa y Braci Szlachty dwieście koni. Teraz kłaniam niſko iako WXMści Życzliwy y Uniżony Sługa

A. Podbereski:

P.S. Dopiero Szwedow dwoch było na przeglądy, napierali się widzieć mnie ſamego, alem że liſt ten piſał, nie pokazałem się, wyrozumiech iednak to z nich, że byli interpretatores niby Woli P. ſwego: że Krol wie, z czym przyiechał Jmść nie chce ſłuchać tego, a concluſza, że nie od całey Rzpltey, ale tylko od W. X. Litt.

Lido. Ze zechce abyśmy ustąpili z Kurlandyey czemuny; a to nie podobna, chyba bywszy y dostarszy tego mieyſca, na ktore się zapuścił Krol Jmć Szwedzki możemy powrocić, ~~ſez~~ a powracaiąc wszytkie dobra Xięstwa Kurlandzkiego zrabować. Jeżeliby to miało bydź w ſamey rzeczy albo nie, mora dabit eventum. Interea prosić będę cathegoricam declarationem ieżeli da albo nie audyencyą, pewnie ſię bawić nie będę.

Specyfikacya

Co maią płacić z Konia ſłużby.

Wołow 60. Baranow 60. Koni z wozami 60. gotowych talerow bitych 200. Masła beczek 8. Piwa beczek 100. Owsa Purow 270. Grochu albo Krup, purow 40. Sucharow Pundelow 600. Koni do Artylleryey ile potrzeba będzie. Robotnikow z swim chlebem 40. podwod ile potrzeba, a potym odbierać konie od nich.

Excerpt z listu pewnego Correspondenta Z Seymiku Srzedzkiego d. 13. 7bris. 1701.

Co Pan rozkazał, to słudzy uczynili, y to sine iactantia, cum omnia benefeceritis, dicite servi inutiles sumus, ex feracissima Monstrorum Africa Thessalia fecimus Tempe, ex pestilentissima Sardinia illa medium perfecimus Tibur, y tak disposuimus animos Civium, że wszyscy pro Maiestate certabant & zelabant, po zerwanym Seymiku Deputackim, ktory był d. 12. eiusd. nazaiutrz ex Limitatione zaczęty Seymik to iest d. 13. A naprzod gdy przyszło post praeliminaria do czytania listow, infremuit magno ardore & fervore Nobilitas, żeby żadną miarą kopiey listu Krola Szwedzkiego nie czytać, Tandem sopito tumultu przeczytany list Xcia Jmci Prymaſa, w ktorym był inkludowany y Szwedzki, ledwo absurda contenta eius do słow detronizatiey doczytano, zaraz czarſił Jmć Kasztelan Gnieznienski, y do Szable się porwał z wielką zarliwością wotaiąc w Kole, zetu bywały takie u Nas praeiudicata za czasow S.p. Krola Kazimierza iż publice palono listy Krola Szwedzkiego, y ten bezecny paszkwil potrzeba aby Kat na czterech rogach palił, albo zebyśmy go nogami w ziemię podeptali, albo kiymi zabić kazali: Toż ſamo indigne ferens Nobilitas długo tumultuabatur, y Wszyscy quotquot erant na Woynę przeciwko Szwedom okrzyknęli. Zdało się potym wszytkim zaidąc i Votis Senatorijs, zaczął tedy JmćPan Woda Łeczycki General Wielkopolski. Mamy ieszcze kochanego in Patria Oyca, ktorego, ieżeli nam się liberae Genti godzi napomnieć Civiliter oto, co z Prawami naszemi Oyczystemi non convenit, godzi się y należy przy iego Dostoienstwie krwią Życiem y Fortunami naszymi opponere, ieszcze non fatua Respublica, aby miała Krola Szwedzkiego Tutoryi potrzebować, kiedy widziemy skłaniaiącego się Pana ad Vota nostra, y widziemy in effectu Woysk Saskich wyprowadzenie, Maiestati servi stylo listu swego Krol Szwedzki, y trzeba citiora wziąć przed się media, salvandi Principem, y należy aby Xiąże Jmć Kardynał competenter na taki list resentiment wyraził, y o Ewakuacyą Woysk Szwedzkich za granice urgentissime napisał. Po głosie skonczonym monit ad Lopitum, zgadzamy się wszyscy, a weźmy się za się bo teraz tego potrzeba. Potym JmćP. Woda Poznanski miał głos pari amore et affectu erga Maiestatem, po ktorym mowił JmćPan Kasztelan Kaliski rzeczo y żwawo reprezentuiąc JmćP. Generałowi przeszłe iego assekuracye, ktore czynił in publicum, że nihil tentare miał Krol Szwedzki contra Remp. Po tey expostulacyey y długiey rozumney mowie tym konkludował, żeby wyprawić Posłow do Krola JMci devota Capita & inviolabilem fidem przy dostoienstwie Panskim devovendo, y wszytkie Fortuny Zdrowia y Życie Offiaruiąc przeciwko każdemu Nieprzyiacielowi Maiestatu, Laudum gotowości ad subitaneos casus żeby reassumowane było a Xięcia JMci Prymasa zagrzać, żeby sine mora do Krola Szwedzkiego pisał, aby z Kurlandyey ustępował, ani Narod Polski delikatnie szanuiący Panow y dotrzymuiący im wiarę ad hanc turpem defectionem nie sollicytował, y owszem tego był pewien, że Pana swemu raz zwiąny fidelitatem nie odstąpiemy, y przy dostoienstwie iego fida pectora opponemus. Wziął potym głos JmćPan Gnieźnienski, iescze żwawiey niż pierwey wywarł swoy impet, y podał zetu y mowic nie potrzeba, tylko wsiadać na Koń, y bić się ze Szwedem, y mam go nie za Szlachcica nie za Brata, ktoby inaczey miał sentire. Po nim JeoMć Pan Kasztellan Nakielski toż mowiąc urgebat convocationem in casu tam perimentis periculi. JmćP. Sędzia Ziemski Poznanski non dispari zelo & Sarmatico Candore mowił concludendo. Takcie ten Paszkwil, nie list, y tak consequenter JmćPan Pyzdrski JmćP. Zbiski Kasztellanic Płocki, JmćP. Moraszewski Chorąży Posnanski, JmćPan Zychlinski Podkomorzy Kaliski JchmćPP. Unrugowie y wszyscy praesentes pulcherrimo certamine zelantium affectuum popisywali się. Tandem stanęło laudum gotowości ad subitaneos casus reassumowane. Poselstwo do Krola JeoMci wyprawione cum sincerrima & constantissima contestatione

Zartiwosci. Ciż Posłowie accedere maią do Xięcia Jmci Kardynała Prymasa nomine publico zagrzewaiąc go aby iak nay lepiey resentyment do Krola Szwedzkiego wyraził. Wydane Uniwersały przez Jmci P. Generała Wielkopolskiego do wszystkich Miast y Miasteczek Krolewskich Duchownych y Szlacheckich Dobr aby Prowianty dla wychodzącego Woyska Krolewskiego na ten trakt ktorym poydzie zwożone były. Ultimarie czytane gotowe proiekta Instrukcyey de Laudo; przymawiano się znowu, kilka godzin, varij varie, y gdzie zachodziły puncta graviora, disputationibus naszych Przyiacioł mollificabantur, Naywięcey zabawił JmćPan Kasztellan Gnieznienski, ktory kilka godzin tę materyę fortissime trzymał, aby insistendo Pactis Conventis 6000 Woyska z tych Ludzi ktory wychodzą zostawił nam Krol Jmć, a w ostatku prosiemy Krola JMci, aby y ci nie wychodzili, ktorzy są nam potrzebni w niegotowosci naszey, że gdy Nieprzyiaciela nad karkiem mamy, z ktorym non est disputandum sed dimicandum, y skłoniła się do tego magna pars Nobilitatis, ale stłumił Jmć P. Generał Wielkopolski, y wziął głos w ten sens. Jest pewna że Nieprzyiaciela in hostico mamy ale gdy Rzplta obligowała Krola Jmci Konstytucyą Seymu przeszłego do ewakuacyey tych Ludzi, możemy się na swoich uzdobić, y sami hanc gloriam na sobie portare, że piersiami naszymi zasłaniamy Pana, y impety do wytrzymania iuż nam zwyczayne utrzymamy na sobie, y tak się Seymik zakonkludował, declarando że Pana za Pana mieć będą, y przy nim do gardła stawać. Z Krolem Szwedzkim zaś aby Xiąże Jmć agat, żeby moneat Cancellarye swoie ut abstineant od takich Skryptow iakie wychodzą. Kurlandyą żeby indilate evacuet, armaty Rzplty y Magazeny restituat.

Index contentorum in hoc libro.

Puncta na Seymiki Antecomitialne do Woiewodztwo W.X. Lit. Anno 1694 d. 1. Xbris przypadaiące podane fol. . . . 1.
Copia Listu ad Relig. PP. praecipue ad Priores Conventuum Vilnen. in materia przyięcia Excommuniki na JMP. Wdę Wilenskiego z Seymiku Wdztwa Wilenskiego 1694 fol. . . . 2.
Copia Listu JMP. Wdy Wilenskiego do JMP. Podskarbiego Litew. diebus 9bris pisanego d. 1694 - - - - fol - - - 4.
Copia Listu JMP. Sandomierskiego do JMP. Wdy Sendomierskiego fol. 5.
Respons JMP. Referendarza Koron. na List JMP. Wdy Podlaskieg. Marszałka Trybunału Koron. - - - - - - - fol. 6.
Copia Listu JMX. Biskupa Płockiego do JKMći z Wesela nad Rhenem 3. Januar. d. 1695 - - - - fol. 8.
Interrogatones ad Matrimonium Elector. - - - - fol. 11.
Copia Literarum Nuncii Aplici ad Illrmum Ducem Supremum M.D. Litu. - - - - - - - - - - fol. 11.
Copia Responsi Supremi Ducis Litu. ad Nuncium Aplicum fol. 12.
Epitaphium Mariae - - - - - - - fol. 13.
Copia Mandatu na Seym JMP. Wdzie Wilenskiemu ad instantiam JMX. Biskupa Wilenskiego - - - fol. 14.
Proiect na te słowa ex parte JMP. Wdy Wilenskiego podczas Seymu niedoszłego wydany - - - - - - fol - - 16.
Mowa do Krolowey JMści JMP. Oracowskiego z Seymiku Krakowskiego - - - - - - fol. 19.
Copia Listu JMP. Marszałka Nadw. Kor. do JMX. Biskupa Krakowskiego - - - - - - - - ibidem.
List na takowez Seymiki - - - - - - - fol. - 21.
List do Posła na Seymik Przedseymowy - - - - ibidem.
Universał na Seymiki Przedseymowe - - - - - fol. 22.
List na Seymik Przedseymowy - - - - - - fol. 23.
Respons Gustavo Regi Svetico - - - - - fol. 24.

Literæ ad Regem Persarum - - - - - - - fol. 25.
Literæ ad Vezyrum Regis Persarum - - - - fol. 26.
Literæ ad Imperatorem Ruthenum a Senatore Rni Polon. fol. 27.
Literæ ab eodem ad Principem de Auserg. - - fol. 28.
Literæ ab eodem ad Comitem Nostitz - - - - ibidem.
Salutatio Sermi Regis Poloniæ Joannis III. ingredientis
Leopolim - - - - - - - - - fol. 29.
List na Seymiki Powratowe - - - - - - fol. 30.
Votum JmP. Wdy Pomorskiego na Senatusconsilium w Krakowie fol. 31.
Copia Literarum ad Cels. Princ. Epum Varmien. ab Illmo
Nuncio Aplico - - - - - - - - - fol. 36.
Responsum ad easdem - - - - - - - ibidem.
Processus vigore præmissarum Literarum - - - fol. 37.
Copia Lrarum ad Capitulum Varmien. - - - - fol. 38.
Copia Listu do JmX. Suffragana Warminskiego - - fol. 39.
Diploma pro obeundo munere sub absentia Regiam fol. 40.
Subscriptio Supremi Cancellary Rni na Constitutiach
do Grodow - - - - - - - - - fol. 4
Mowa JchmmPP. Postow Wdztwa Brzeskiego Litew. do
Xcia Jmci Kardynała - - - - - - - - fol. 42.
Copia Lauda Brzescianskiego - - - - - ibidem.
Copia Listu Xcia Biskupa Warminskiego do JP. Wdy
Kijowskiego - - - - - - - - - fol. 43.
Diploma Electionis - - - - - - - - fol. 44.
Copia Literarum Illmi Procancellary M.D.Litw. ad Illmum
Dnum Gnalem Maiorem - - - - - - fol. 48.
Mowa JchmmPP. Postow Ruskich do Xcia Kardynała fol. 50.
Mowa JmP. Szorca Posta Upitskiego - - - - fol. 53.
Relacya Commissiey na odebranie Elblaga destinowaney fol. 55.
Mowa JchmmPP. Postow Wdztwa Brzeskiego Litew. do
Xcia Kardynała - - - - - - - - - fol. 58.
Copia Listu pewnego Dworzanina do poufałego swego
Przyiaciela - - - - - - - - - - fol. 61.
Copia Responsu na tenze - - - - - - - fol. 71.

Votum Xcia Kardynała na Radzie - - - - fol. 76.
Instrukcya do JKMści PP. Posłow Litew. - - - - fol. 82.
Instructia do Xcia Kardynała - - - - fol. 87.
Respons PP. Posłom Litew. od JKMści - - - - fol. 89.
Vox iusta et libera Joannis Ducis Radziwił - fol. 90.
Dubia resolvenda na seymiki - - - - fol. 93.
Resolutio na te Punkta - - - - fol. 94.
Instructia JchMM PP. Posłom z Seymiku Szredskiego do JKMści fol. 96.
Mowa JmPana Suchorzewskiego Posła do KJMści od Woiewodztw
Wielkopolskich - - - - fol. 99.
Respons JKMści na Instructią Woiewodztw Wielkopolskich - - fol. 101.
Mowa JMP. Kotowicza z Rady Rozanskiey - - - fol. 104.
Respons JKMści temuz - - - - fol. 107.
Diploma Assecurationis od JKMści M.D. Lit. - - - fol. 110.
Informatio M. Georgio Oginski - - - - fol. 111.
Polocensii die 24. Febr. - - - - fol. 112.
Uniwersał na Seymik Przedseymowy - - - fol. 114.
Instructia JKMści na Seymiki Przedseymowe - - - fol. 115.
Instructia JchMM PP. Posłom z Woiewodztwa Krakowskiego - fol. 122.
Copia Listu Xcia Biskupa Warminskiego do Xcia Kanclerza Lit. fol. 124.
Respons Xcia Kanclerza Lit. na ten list - - - fol. 125.
Respons Xcia Biskupa Warminskiego na list od Xcia Kanclerza Lit. fol. 131.
Przestroga na Seym do Rzeczypospolitey - - - fol. 134.
Copia Responsu na list JMP. Wdy Wilenskiego od JMP. Wdy
Sendomierskiego - - - - fol. 137.
Copia Listu JmX. Biskupa Zmudzkiego na Seymiki Wielkopolskie fol. 137.
Copia Listu od tegoz do Xcia Kardynała - - - - fol. 139.
Copia Listu tegoz do Krola JMści - - - - fol. 140.
Speculum w ktorym się kazdy przeyrzec moze - - - - fol. 141.
Respons Xcia Kardynała na list JmX. Biskupa Zmudzkiego fol. 144.
Puncta na Instructią JmP. Starości Krakowskiemu ibidem.
Respons Xcia Kardynała na Instructią JchMM PP. Posłow
W.X. Litew. - - - - fol. 148.
Copia responsu od JKMści JchMM PP. Posłom z Wdztwa
Krakowskiego - - - - fol. 150.

Caesarea Confirmatio Investiturarum super Statum
Mediolanensem - - - - - - - fol. 152.
Copia Literarum Illmi D. Procancellarij M. D. Litu. ad Illmum
Dnum Gnalem Maiorem - - - - - fol. 170.
Copia Instructionis Regiae G. D. Lubinski - - - - - fol. 173.
Puncta Instrukcyey Seymiku Brzescienskiego W. X. Litew. fol. 175.
Rada pewnego Consiliarza JKMści zaraz po Coronatiey fol. 178.
Mowa JmP. Wdy Ruskiego na zagaieniu Seymiku Wyszynskiego fol. 183.
Dyaryusz Seymiku Szredzkiego - - - - - - - fol. 185.
Instructia Ichmm PP. Posłom na Seym Walny Warszawski
z Woiewodztw Wielkopolskich - - - - - - - fol. 194.
Excitarz Polski - - - - - - - - - fol. 197.
Replika na Speculum Saskie y Brandeburskie - - fol. 203.
Instructio S. R. Mtis Illmo D. Lesczynski Legato ad
Fulgidam Portam Ottomanicam - - - - fol. 212.
Puncta ab Oratoribus Principum Christianorum Portae Otto-
manicae proponenda - - - - - - - fol. 219.
Puncta do Vgody Stanow W. X. Litew. z Ichmm PP. Sapiezami fol. 223.
Puncta od strony ukrzywdzoney podane do zgody fol. 225.
Manifest Stanow W. X. Litew. na Ziezdzie Walnym Wilenskim fol. 229.
Sinopsis Vraz Stanow W. X. Litew. per adversam partem popeł-
nionych. - - - - - - - - - fol. 235.
Replika na puncta do Vgody W. X. Litew. - - - - fol. 245.
Protestans Nuncii Terrestres Palatus Sandomiriensis contra
indebitam Coronationem Srmi Electoris Brandeburgici - fol. 253.
Rota przysięgi Xcia Kanclerza W. X. Litew. y innych Ichmm. fol. 257.
Relaçya Poselstwa do Krymu przez JmP. Grocholskiego fol. 259.
List JKMści do Stanow W. X. Litew. - - - - - - fol. 270.
List od JKMści do Hana Tatarskiego - - - - - fol. 272.
Attestatia odebrania Instrumentu od Hana Tatarskiego fol. 274.
Respons Xcia JMści Kardynała na list JKMści do zgody
W. X. Litew. animuiący - - - - - - - fol. 275.
Copia Listu Xcia Kardynała do Krola Szwedzkiego - fol. 277.
Sermo Clementis XI. Pontificis - - - - - fol. 278.
Copia Listu Xcia Biskupa Warminskiego do Magi-
stratu Gdanskiego - - - - - - fol. 281.

opia Literarum à Ministris Status Rni Poloniæ ad Eminmum
Cardlem Radziejowski - - - - - - - - fol. 284.
Copia Literarum eorundem ad Regem Sveciæ - - - - fol. 285.
Copia Literarum Emmi Cardlis ad Ministros Status - - - fol. 287.
Manifestatio Emmi Cardlis contra non confectam Concordiam M. D. Lit. fol. 288.
Remanifest od Stanow W. X. Litew. przeciwko Manifestaciey
Xcia Kardynata - - - - - - - - fol. 291.
Copia Universału na Pospolite Ruszenie W. X. Litew. - - fol. 296.
Copia Listu Xcia Kardynata do Postow Kurlandzkich - - fol. 298.
Copia Listu JMP. Krakowskiego do Xmsi - - - - - - fol. 299.
Planctus Ecclesiæ Varmiensis - - - - - - - fol. 301.
ntifex Romanus Innocentius IV. Fundator Epatus Varmien fol. 303.
perator Romanus Carolus IV. Protector Eccle Varmien fol. 306.
Post hanc Bullam sequitur Tenor talis - - - - - fol. 313.
Cruciferi turbant iura Ecclesiæ Varmien sed irrito conatu fol. 317.
Cruciferi Præsidiarij et defensores bonorum Eccle Varmien fol. 318.
Casimirus Rex Poloniæ incipit esse Patronus Eccle Varm. fol. 319.
Schisma seu Bellum sacerdotale - - - - - - fol. 320.
Concordia Nicolai Episcopi cum Casimiro Rege - - - fol. 321.
Beneficia Regum Poloniæ in Ecclam Varmien - - - ibid.
Concordia Fabiani Episcopi cum Sigismundo Rege Poloniæ fol. 322.
Bellum ultimum Crucigerorum - - - - - - - - fol. 324.
Sigismundus III. optimus Protector Eccle Varmien - - - ibid.
lege et ultra de hoc sequentibus foliis.
Stanisław Koniecpolski Woiewoda Protektor - - - - fol. 330.
Vladislaus IV. Rex Poloniæ Protector Eccle Varmien fol. 331.
Præsens Varmiæ rerum status - - - - - - - - ibid.
Brevis informatio præsentis status - - - - - - - fol. 337.
Breve Aplicum à Clemente XI. Pontifice concessum - - fol. 340.
Responsum ad Breve Aplicum Cels. Epi Eppi Varmien - - - fol. 341.
Copia Literarum Regis Sveciæ ad Emmum Cardlem - - - fol. 342.
Copia Listu Xcia Biskupa Warminskiego do Xcia Kardynata fol. 346.
Copia Listu tegoż do JmP. Bessena Commissarza Xmsi - - fol. 347.
Copia Listu Xcia Kardynata do Woiewodow - - - - fol. 351.
Copia Listu Xcia Biskupa Warmin. do JmP. Regenta Koron. fol. 35[illegible]

Copia Literarum Regis Sueciae ad Illmum D. Sapieha Palatin. Vilnen. Supremum Exercituum M.D. Litho. Ducem - - - - fol.
Syn Koronny iako Oyca Rzeczpltą iako Matkę kochaiący . ibidem.
Ex Senatusconsilio d. 30 July A.D. 1701 Conclusum fol. 358.
Instructia Wdztwa Łęczyckiego PP. Postom dana do JKMci fol. 361.
Copia Listu do Xcia Kardynała - - - - - - fol. 362.
Instructia JchMM PP. Postom Powiatu Upitskiego do JKMści fol. 364.
Copia Listu JmcP. Marszałka Upitskiego do Xcia JMści Wisniowieckiego fol. 366.
Excerpt z Listu pewnego Correspondenta z Seymiku Środskiego d. 13 Xbris A.D. 1701 - - - - fol.

INSTYTUT OSSOLIŃSKICH

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

DIGITAL – CENTER

ul. Ostatnia 17
60-102 Poznań
www.digital-center.pl
biuro@digital-center.pl
tel./fax (0-61) 665 82 72
tel./fax (0-61) 665 82 82